

Uniwersytet
Ekonomiczny
w Katowicach

inSilesia

ŚLĄSKIE OTWARTE NA INTELIGENTNĄ WSPÓLPRACĘ

*opracowanie analizy dotyczącej
współpracy zagranicznej Województwa Śląskiego
wraz z rekomendacjami*

Rzeczpospolita
Polska

Śląskie.

Unia Europejska
Europejski Fundusz
Rozwoju Regionalnego

AUTORZY OPRACOWANIA:

dr Artur Ochojski - Kierownik Zespołu
dr hab. Małgorzata Dziembała, prof. UE
dr hab. Grzegorz Głód, prof. UE
dr hab. Tomasz Ingram, prof. UE
dr hab. inż. Małgorzata Twardzik
dr Sylwia Talar

KONSULTACJE MERYTORYCZNE Z RAMIENIA

URZĘDU MARSZAŁKOWSKIEGO WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO:

Aleksandra Monsiol-Szatkowska – Dyrektor Departamentu Gospodarki i Współpracy
Międzynarodowej

KOORDYNACJA PRAC Z RAMIENIA CENTRUM BADAŃ I ROZWOJU

dr inż. Kamila Bartuś – Dyrektor Centrum Badań i Rozwoju
lic. Marcin Dusza
mgr Kamil Leonik
mgr Adrian Wawro

Spis treści

Diagnoza

1. Wprowadzenie

- 1.1. Geneza i podstawy formalno-prawne współpracy zagranicznej Województwa Śląskiego
- 1.2. Specyfika i efekty współpracy zagranicznej Województwa Śląskiego – regiony partnerskie
- 1.3. Aktywność międzynarodowa w strategicznych dokumentach Województwa Śląskiego
- 1.4. Synteza

2. Potencjał różnorodności i konkurencyjność międzynarodowa Województwa Śląskiego

- 2.1. Gospodarka i otoczenie biznesu
- 2.2. Gminy, powiaty, metropolia
- 2.3. Sektor obywatelski
- 2.4. Sektor turystyki
- 2.5. Sektor kultury oraz przemysł spotkań i wydarzeń
- 2.6. Edukacja, nauka i badania
- 2.7. Infrastruktura wspierająca
- 2.8. Synteza

Bilans strategiczny

3. Atuty, deficyty; szanse i zagrożenia

4. Województwo Śląskie w liczbach

Rekomendacje

5. inSilesia - kreujemy możliwości współpracy

- 3.1. Wizja strategiczna rozwoju współpracy zagranicznej
- 3.2. Cele, pożądane kierunki działań, kierunki geograficzne oraz potencjalne kluczowe obszary współpracy zagranicznej Województwa Śląskiego
- 3.3. Rekomendowane aktywności przedstawicieli Województwa Śląskiego na arenie międzynarodowej
- 3.4. Instrumenty wzmacniania pozycji Województwa Śląskiego poza granicami kraju, w tym promocji silnych stron regionu
- 3.5. Narzędzia koordynacji współpracy międzynarodowej regionu
- 3.6. Kierunki geograficzne o niskim potencjale dla rozwoju współpracy międzynarodowej Województwa Śląskiego
- 3.7. Mapa drogowa do roku 2030

6. Spis tabel

7. Spis rysunków

Aneksy

Aneks nr 1 – wyniki badań ilościowych – diagnoza

Aneks nr 2 – wyniki badań ilościowych – rekomendacje

Aneks nr 3 – załącznik metodyczny

Jakub Chelstowski

Marszałek

Województwa Śląskiego

Śląskie jest nie tylko otwarte na inteligentną współpracę, ale przede wszystkim mądrze tworzy ku temu bardzo dobre warunki i odważnie sięga po dostępne instrumenty w swoim otoczeniu.

Niniejsza ekspertyza jest ilustracją aktywności ukierunkowanych na współpracę zagraniczną i realizowanych przez ekosystem podmiotów zlokalizowanych w Województwie Śląskim.

W niniejszym opracowaniu prezentujemy aktywność międzynarodową Województwa Śląskiego, w tym aktywność podmiotów całego ekosystemu.

Przedstawiamy także potencjał ekosystemu angażującego się w aktywności międzynarodowe, wskazując na te możliwości ulokowane w regionie, po które podmioty zlokalizowane w województwie sięgają w pierwszej kolejności.

Serdecznie zapraszam do lektury niniejszego opracowania, które dostarcza wiele cennych informacji w zakresie aktywności międzynarodowej Województwa Śląskiego.

Celem opracowania jest identyfikacja kluczowych potencjałów Województwa Śląskiego oraz możliwości ich wykorzystania dla wzmocnienia istniejących i kreowania nowych powiązań międzynarodowych. Analiza składa się z dwóch integralnych części:

- diagnostycznej, która zawiera opis i analizę stanu w obszarze współpracy zagranicznej Województwa Śląskiego;
- prospektywnej (rekomendacyjnej), która zawiera wizję, cele, obszary, kierunki, formy, i narzędzia rozwoju współpracy zagranicznej Województwa Śląskiego do 2030 roku.

DIAGNOZA

1 Wprowadzenie

1.1 Podstawy formalno-prawne i geneza współpracy zagranicznej Województwa Śląskiego

Utworzenie samorządowych województw z dniem 1 stycznia 1999 r. stworzyło nowe możliwości prowadzenia współpracy zagranicznej Województwa Śląskiego (Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie Województwa). Samorząd Województwa realizując politykę rozwoju na poziomie regionalnym może współpracować z organizacjami międzynarodowymi i regionami z innych państw (art. 12.2). Sejmik Województwa jako organ stanowiący i kontrolny samorządu wojewódzkiego uchwała „Priorytety współpracy zagranicznej”, formułując jej główne cele, priorytety geograficzne, zamierzenia dotyczące przystępowania do międzynarodowych zrzeszeń regionalnych (art. 75). O aktywności międzynarodowej Województwa współdecyduje – akceptując zapis priorytetów i inicjatyw – minister właściwy do spraw zagranicznych (art. 77). Ponadto, formalno-prawne zasady przystępowania jednostek samorządu terytorialnego do międzynarodowych zrzeszeń społeczności lokalnych i regionalnych definiuje ustawa z dnia 15.09.2000 (Dz.U. 91 poz. 1009 z p. zm.)

W kontekście stopniowej intensyfikacji powiązań także o charakterze gospodarczym z regionami europejskimi, w tym UE, samorząd Województwa Śląskiego aktywnie włączył się w realizację współpracy międzynarodowej i w proces umiędzynarodowienia regionu w wymiarze gospodarczym, społecznym i politycznym. W Uchwale Sejmiku z dnia 28.12.1999r. w sprawie ustalenia priorytetów współpracy zagranicznej Województwa Śląskiego (Uchwała Sejmiku nr I/15/2/1999 z dnia 28.12.1999) sformułowano cele tej współpracy, wśród których wskazano wszechstronną współpracę regionu, przygotowania do integracji z UE i funkcjonowania w jej ramach, zdobywanie wiedzy i doświadczeń od innych regionów UE w zakresie zarządzania na poziomie regionalnym, rozwijanie kontaktów z samorządami lokalnymi z innych krajów, promowanie regionu poza granicami, a także wspieranie Polonii. Cele te są realizowane poprzez nawiązywanie i prowadzenie współpracy z jednostkami samorządu terytorialnego na różnym poziomie (tj. regionów, gmin, powiatów). Współpraca ta zasadniczo prowadzona jest z regionami krajów UE, które posiadają doświadczenia w zakresie procesów restrukturyzacyjnych oraz z partnerami regionalnymi spoza UE o podobnej specyfice

gospodarczej, czy też z posiadającymi doświadczenie samorządowe, które można wykorzystać i kreować platformy współpracy. Koncentruje się także na rozwijaniu współpracy transgranicznej, w szczególności w ramach euroregionów.

Formy i narzędzia współpracy zagranicznej Województwa Śląskiego obejmują w szczególności: wymianę doświadczeń w zakresie zarządzania regionem i jego lepszej organizacji, zdobywania wiedzy dotyczącej restrukturyzacji monokultur przemysłowych, czy też modernizacji terenów wiejskich, wymianę doświadczeń dotyczących różnych sfer gospodarki, tj. modernizacji terenów wiejskich, organizacji zbiorowego systemu transportu regionalnego, ochrony środowiska, organizacji służby zdrowia, edukacji i nauki; promowanie kultury polskiej, kontaktów kulturalnych (Uchwała Sejmiku nr I/15/2/1999 z dnia 28.12.1999). W priorytetach współpracy zagranicznej określono także kierunki geograficzne dla tej współpracy oraz organizacje europejskie, z którymi współpraca ta jest pożądana (tabela 1).

Tabela 1 Priorytetowe kierunki geograficzne, regiony oraz organizacje europejskie dedykowane do współpracy Województwa Śląskiego wskazane w Uchwale Sejmiku z dnia 28.12.1999 r.

Regiony państw UE	Regiony partnerskie z Czech i Słowacji, w szczególności dedykowane do współpracy transgranicznej w formie euroregionów	Regiony państw spoza UE	Organizacje europejskie
- o podobnej strukturze gospodarki i doświadczeniu samorządowym: <ol style="list-style-type: none"> Nord-Pas de Calais Nadrenia Północna-Westfalia Lombardia Walonia - pozostałe regiony UE: <ol style="list-style-type: none"> Bas-Rhin Meurthe et Moselle Limburgia 	- euroregiony: <ol style="list-style-type: none"> Śląsk Cieszyński Silesia Beskidy 	- europejskie spoza UE: <ol style="list-style-type: none"> Sankt Gallen Borsod-Abauj-Zemplen Jasz-Nagykun-Szolnok Suceava Obwód Smoleński Obwód Lipiecki Powiat Szawelski Obwód Lwowski Obwód Doniecki - pozostałe: władze regionalne z USA, Kanady, Australii i państw Azji	<ol style="list-style-type: none"> CLARE-Kongres Władz Lokalnych i Regionalnych Europy COR- Komitet Regionów AER-Zgromadzenie Regionów Europy CEMR-Rada Gmin i Regionów Europy

Źródło: opracowanie własne na podstawie Uchwala Sejmiku nr I/15/2/1999 z dnia 28.12.1999.

Zmieniające się uwarunkowania zewnętrzne znalazły swoje odzwierciedlenie w priorytetach polskiej polityki zagranicznej i konieczności umocnienia pozycji gospodarczej kraju w warunkach globalizacji. W ślad za tym w obecnie obowiązujących priorytetach współpracy zagranicznej Województwa Śląskiego (Uchwała nr VI/22/9/2020 Sejmiku Województwa Śląskiego) formułując cele współpracy zagranicznej silnie podkreślono, że należy wzmocnić pozycję regionu w środowisku międzynarodowym.

Aktywność międzynarodowa regionu ma służyć rozwojowi regionu i z tytułu jej realizacji powinien on odnosić wielorakie korzyści. W związku z tym, do głównych celów tej współpracy zaliczono kreowanie wizerunku silnego regionu poprzez promowanie jego potencjału, wymianę doświadczeń we wskazanych przez region obszarach, kreowanie warunków na rzecz konkurencyjności i internacjonalizacji przedsiębiorstw z regionu, co ma sprzyjać rozwojowi gospodarstwu regionu. Zarazem wymianę dobrych praktyk, promowanie międzynarodowych kontaktów samorządów lokalnych, środowisk polonijnych poza granicami kraju zaliczono do celów tej współpracy.

Priorytetowym kierunkiem współpracy pozostają partnerzy regionalni z krajów UE, w szczególności w ramach współpracy transgranicznej, ale dynamiczny rozwój regionu warunkowany jest także rozwojem współpracy z regionami pozaeuropejskimi (z USA, Kanady, krajów Azji). Tym samym, identyfikuje się nowe możliwości współpracy w Ameryce Południowej, Afryce. Aktywna obecność Województwa Śląskiego w międzynarodowych inicjatywach, zreszezeniach i stowarzyszeniach jest także istotna (tabela 2).

Tabela 2 Priorytetowe kierunki geograficzne, regiony oraz organizacje i inicjatywy międzynarodowe dedykowane do współpracy Województwa Śląskiego wskazane w Uchwale Sejmiku z dnia 31.08.2020 r.

Regiony państw UE i krajów stowarzyszonych	Współpraca transgraniczna	Globalny wymiar współpracy	Międzynarodowe organizacje i inicjatywy
<ul style="list-style-type: none"> - regiony o podobnej strukturze gospodarki (szczególnie w Niemczech, Francji, Belgii, Hiszpanii) - regiony z państw Trójkąta Weimarskiego -regiony krajów sąsiadujących, w szczególności z państw Grupy Wyszehradzkiej - regiony krajów stowarzyszonych z UE w szczególności z Gruzji, Ukrainy) 	<ul style="list-style-type: none"> - regiony z Czech (Kraj Morawsko-Śląski i Słowacji (Samorządowy Kraj Żyliński) 	<ul style="list-style-type: none"> - regiony z USA, Kanady, krajów Azji - regiony w Ameryce Południowej i Afryce 	<ul style="list-style-type: none"> - Biuro Regionalne w Brukseli - Europejski Komitet Regionów - Platforma Transformacji Regionów Górniczych - Europejskie Ugrupowanie Współpracy Terytorialnej TRITIA z o.o. - ERIH (Europejski Szlak Dziedzictwa Przemysłowego) - Korytarz Transportowy Bałtyk-Adriatyk

Źródło: opracowanie własne na Uchwała nr VI/22/9/2020 Sejmiku Województwa Śląskiego z 31.08.2020 r.

Wspólnym celem zawieranych przez Województwo Śląskie porozumień o współpracy z zagranicznymi regionami jest czerpanie obopólnych korzyści na rzecz lokalnych społeczności i pozostałych interesariuszy oraz całych regionów. W tabeli 3 zestawiono umowy zawarte z regionami partnerskimi. Porozumienia z regionami z państw członkowskich UE często zawierają wspólny element dotyczący współpracy w zakresie wykorzystania możliwości finansowania z funduszy UE.

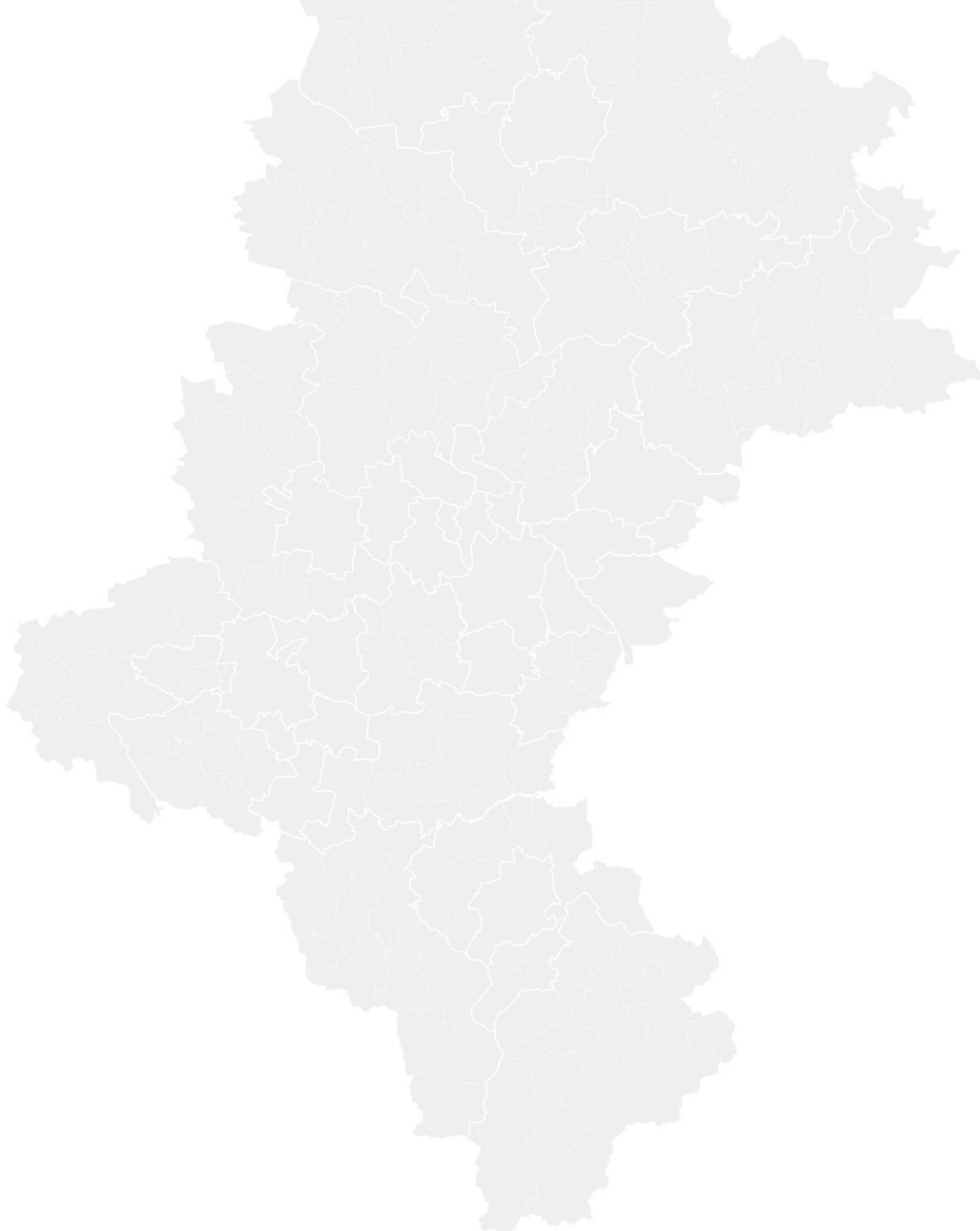

Tabela 3 Specyfikacja formalno-prawnych ram współpracy zagranicznej Województwa Śląskiego z regionami partnerskimi – stan na dzień 29.01.2023

Lp	Region	Rodzaj/charakter umowy	Rok zawarcia	Czas obowiązywania	Przesłanki	Cel	Obszar współpracy	Formy i narzędzia współpracy	Ramy instytucjonalne współpracy
Współpraca dwustronna									
1.	Stan Nevada (USA)	Porozumienie o współpracy i rozwoju przyjaznych stosunków	2022	5 lat z opcją automatycznego przedłużania na kolejne okresy 5-letnie	- kontynuacja współpracy opartej na porozumieniu z 2016 r. o podobnym zakresie - koordynacja współpracy w zakresie innowacji	- rozwój relacji i współpracy - wykorzystanie potencjału regionów	- gospodarczy (m.in. sektor wydobywczy, energetyczny, maszynowy, lotniczy, samochodowy, medyczny, ICT, gospodarka wodne, e-sport) - naukowo-technologiczny	- wspólne przedsięwzięcia - rozwijanie kontaktów na wszystkich szczeblach - wymiana specjalistów, naukowców, szkolenia - udział w wydarzeniach (m.in. targi, misje, konferencje) - wspólne programy badawcze - wymiana informacji - wzajemna promocja regionów - inne	-
2.	Nadrenia Północna-Westfalia (Niemcy)	Wspólne oświadczenie o współpracy i dalszym rozwoju przyjaznych stosunków	2021	5 lat z opcją automatycznego przedłużania na kolejne okresy 5-letnie do 2025 r.	- kontynuacja współpracy już realizowanej (Wspólne Oświadczenie z 2000 r., Oświadczenia z 2008 r., 2013 r.)	- zacieśnianie dotychczasowej współpracy	-gospodarczy (m.in. energetyka, Środowisko, klimat, transformacja regionów węglowych i miast, mobilność) -społeczny (m.in. zdrowie, polityka społeczna) - kulturalny, -inne	- wymiana doświadczeń -wspomaganie badań -współpraca między organizacjami pozarządowymi -promowanie m.in. wspólnego dziedzictwa kulturowego -inne.	-komisja koordynacyjna
3.	Kraj Morawsko-Śląski (Republika Czeska)	Porozumienie o współpracy i rozwoju przyjaznych stosunków	2021	5 lat z opcją automatycznego przedłużania na kolejne okresy 5-letnie	-kontynuacja współpracy już realizowanej (Porozumienie o współpracy z 2001 r.)	- bieżąca współpraca wynikająca z bieżących potrzeb	-gospodarczy (m.in. energetyka, ochrona środowiska, rekultywacja i odnowa terenów pogórnich) - instytucjonalny -inne	-wymiana informacji, doświadczeń i wiedzy -wspieranie inicjatyw gospodarczych -promocja działań - realizacja wspólnych przedsięwzięć	-

Lp	Region	Rodzaj/charakter umowy	Rok zawarcia	Czas obowiązywania	Przesłanki	Cel	Obszar współpracy	Formy i narzędzia współpracy	Ramy instytucjonalne współpracy
4.	Hauts-de-France (Francja)	Porozumienie o współpracy	2019	3 lata z opcją automatycznego przedłużania na kolejne okresy 3-letnie	-kontynuacja współpracy realizowanej między woj. katowickim i regionem Nord-Pas de Calais (porozumienie z 1995 r.), woj. bielskim i regionem Nord-Pas de Calais (porozumienie z 1999 r.), woj. śląskim a regionem Nord-Pas de Calais (Porozumienie z 1998 r. i 2012 r.)	-zapewnienie trwałego rozwoju -wzrost atrakcyjności - budowa społeczeństwa obywatelskiego	-gospodarczy (m.in. inteligentne miasta, transport publiczny, transformacja regionów górniczych, ochrona środowiska), -społeczny (m.in. szkolenia zawodowe, zatrudnienie) - kulturalny - naukowo-techniczny	-wymiana ekspertów - wymiana dobrych praktyk - projekty współpracy	-Wspólny Program Działań -Forum Współpracy
5.	Stan Bengal Zachodni (Republika Indii)	Porozumienia o współpracy i rozwoju przyjaznych stosunków	2017	5 lat (po okresie obowiązywania wygasło)	- zainteresowanie rozwojem przyjaznych relacji i partnerskiej współpracy	- wykorzystanie potencjału, w szczególności gospodarczego i wzajemnej promocji	- gospodarczy (m.in. energetyka, motoryzacja, przemysł maszynowy, górnictwo, ICT, spożywczy - naukowo-techniczny	- wspólne przedsięwzięcia - współpraca MŚP - inicjowanie i wspieranie różnorodnych kontaktów - dwutygodniowe staże dla studentów, absolwentów z zakresu energetyki, ochrony środowiska, górnictwa - wspólne programy badawcze - wymiana informacji - wzajemne promocja - wspieranie współpracy na poziomie regionalnych izb gospodarczych - inne	-
6.	Obwód Żytomierski (Ukraina)	Porozumienie o współpracy i rozwoju	2015	3 lata, przedłużone w 2018 na 5 lat, planowane	- rozwój przyjaznych stosunków i współpracy	- wykorzystanie potencjału obu regionów dla rozwoju i	- gospodarczy (m.in. współpraca MŚP, wymiana specjalistów, udział	- opracowywanie rocznego planu działań - coroczne spotkania	- powołanie Komisji Mieszanej

Lp	Region	Rodzaj/charakter umowy	Rok zawarcia	Czas obowiązywania	Przesłanki	Cel	Obszar współpracy	Formy i narzędzia współpracy	Ramy instytucjonalne współpracy
		przyjaznych stosunków		kolejne przedłużenie		wzajemnej promocji	w targach, przedsięwzięciach promocyjnych, ochrona środowiska) - instytucjonalny (m.in. wymiana doświadczeń, informacji publicznej, współpraca z organizacjami pozarządowymi) - kulturalny (m.in. organizacja wydarzeń kulturalnych) - inne		
7.	Żupania Szybenicko-Knińska (Republika Chorwacji)	List intencyjny	2014	2 lata z możliwością przedłużenia (po okresie obowiązywania nie zostało przedłużone i wygasło)	- zacieśnienie kontaktów na rzecz rozwoju	- wzmocnienie relacji dwustronnych	- gospodarczy (w szczególności turystyka) - kulturalny	- przekazywanie dobrych praktyk w zakresie marketingu terytorialnego - wymiana doświadczeń w zakresie pozyskiwania i alokacji funduszy UE - pobudzanie współpracy na różnych poziomach	-
8.	Prowincja Liaoning (Chińska Republika Ludowa)	Porozumienie o współpracy i rozwoju przyjaznych stosunków	2012	nieokreślony	- zainteresowanie rozwojem partnerskiej współpracy	- wykorzystanie potencjału dla rozwoju i wzajemnej promocji	- gospodarczy (m.in. przemysł, górnictwo, transport, budownictwa, ochrona środowiska)	- wspólne przedsięwzięcia - współpraca MŚP - inicjowanie i wspieranie różnorodnych kontaktów - wymiana informacji - inne (m.in. wymiana specjalistów, szkolenia)	-

Lp	Region	Rodzaj/charakter umowy	Rok zawarcia	Czas obowiązywania	Przesłanki	Cel	Obszar współpracy	Formy i narzędzia współpracy	Ramy instytucjonalne współpracy
							- kulturalny - naukowo-techniczny		
9.	Adżarska Republika Autonomiczna (Gruzja)	Porozumienie o współpracy i rozwoju przyjaznych stosunków	2011	nieokreślony	-rozwój partnerskiej współpracy i wspieranie procesu integracji europejskiej	-współpraca w uzgodnionych dziedzinach, -wykorzystanie potencjału	-gospodarczy (m.in. turystyka, rozwój obszarów wiejskich) -kulturalny -społeczny (m.in. ochrona zdrowia i nauk medycznych)	-wspólne przedsięwzięcia i projekty -inicjowanie i rozwój kontaktów - wymiana specjalistów, szkolenia -wzajemna promocja - inne	-planowane utworzenie Komisji Mieszanej
10.	Obwód Doniecki (Ukraina)	Porozumienie o współpracy	2005	3 lata z opcją automatycznego przedłużania na kolejne 3-letnie okresy	- wzajemne zainteresowanie nawiązaniem formalnej współpracy	- umocnienie i rozwój dobrych stosunków między regionami	- gospodarczy (m.in. przemysł, rolnictwo, transport, handel, zasoby naturalne, turystyka) - instytucjonalny - kulturalny - naukowy	- wymiana doświadczeń i wiedzy - wymiana specjalistów	- spotkania delegacji władz regionalnych - coroczne programy współpracy - powołanie Komisji Mieszanej
11.	Autonomiczny Region Asturii (Hiszpania)	Porozumienie o współpracy	2004	nieokreślony	- rozwój obustronnych kontaktów	- zacieśnianie więzi instytucjonalnych, gospodarczych, naukowych, kulturalnych	- gospodarczy (m.in. restrukturyzacja przemysłu, ochrona środowiska, turystyka) - społeczny - kulturalny - naukowy	- inicjowanie nowych kontaktów - organizacja misji gospodarczych - wspólne projekty - wymiana doświadczeń i informacji (w tym w zakresie pozyskiwania funduszy z programów UE) - wzajemna promocja regionów	- coroczne konsultacje - możliwość powołania Komisji Mieszanej
12.	Samorządowy Kraj Żyliński (Republika Słowacka)	Porozumienie o współpracy międzyregionalnej	2002	5 lat i automatycznie ulega przedłużeniu na kolejne 5 lat	- część procesu kształtowania stosunków partnerskich i współpracy między	-rozwój współpracy	-gospodarczy (m.in. MŚP, rozwój regionalny, zagospodarowanie przestrzenne,	-wymiana informacji i doświadczeń -realizacja przedsięwzięć -inicjatywy gospodarcze	Komisja Mieszana ds. Współpracy

Lp	Region	Rodzaj/charakter umowy	Rok zawarcia	Czas obowiązywania	Przesłanki	Cel	Obszar współpracy	Formy i narzędzia współpracy	Ramy instytucjonalne współpracy
					RP a Republiką Słowacką		ochrona środowiska, rolnictwo, transport, komunikacja) - instytucjonalny	-rozwijanie kontaktów instytucjonalnych - promocja działań wśród międzynarodowych organizacji i instytucji	
13.	Region Walii (Wielka Brytania)	Porozumienie o współpracy	2002	4 lata z opcją automatycznego przedłużania na kolejne 4-letnie okresy	- zinstytucjonalizowanie nie istniejących więzi między regionami - umocnienie stosunków przyjaźni	- wzmocnienie współpracy gospodarczej	- gospodarczy (m.in. rewitalizacja terenów poprzemysłowych) - społeczny - kulturalny	- realizacja wspólnych projektów - wspólne przedsięwzięcia - wymiana doświadczeń i informacji - wzajemna pomoc przy pozyskiwaniu funduszy UE	- regularne spotkania - spotkania robocze - powołanie Komisji Mieszanej
14.	Obwód Czerniowiecki (Ukraina)	Porozumienie o współpracy międzyregionalnej	2002	5 lat z opcją automatycznego przedłużania na kolejne okresy 5-letnie	-pogłębienie stosunków przyjaźni, wszechstronnej współpracy gospodarczej pomiędzy organizacjami pozarządowymi	-umocnienie i rozwój dobrych stosunków, -nawiązywanie i rozwój współpracy w określonych dziedzinach	-gospodarczy (m.in., ochrona środowiska, rolnictwo) - instytucjonalny - kulturalny - naukowy -społeczny (m.in. oświata, wymiany młodzieży)	-wymiana doświadczeń i informacji	-planowane utworzenie Komisji Mieszanej do spraw Współpracy
15.	Województwo Borsod-Abaúj-Zemplén (Węgry)	Porozumienie o współpracy	2001	5 lat z opcją automatycznego przedłużania na kolejne okresy 5-letnie	- podobieństwo uwarunkowań historycznych - wzajemna proporcja kultury - wspieranie się w integracji z UE	- rozwój wzajemnej współpracy	- gospodarczy (m.in. MSP, turystyka, komunikacja i transport) - społeczny - instytucjonalny - kulturalny - naukowy	- wymiana informacji i doświadczeń - wspólne przedsięwzięcia i inicjatywy - wymiana ofert gospodarczych - rozpowszechnianie idei kontaktów pomiędzy jednostkami samorządowymi, instytucjami, przedsiębiorstwami	- powołanie Komisji Mieszanej

Lp	Region	Rodzaj/charakter umowy	Rok zawarcia	Czas obowiązywania	Przesłanki	Cel	Obszar współpracy	Formy i narzędzia współpracy	Ramy instytucjonalne współpracy
								- promocja prowadzonych działań	
16.	Obwód Lwowski (Ukraina)	Porozumienie o współpracy	2001	5 lat z opcją automatycznego przedłużania na kolejne okresy 5-letnie	- pogłębienie stosunków przyjaźni - potencjał współpracy	- umocnienie i rozwój dobrych stosunków między regionami - rozwijanie dwustronnej współpracy - wspieranie działań na rzecz współpracy na szczeblu regionalnym i lokalnym	- instytucjonalny - gospodarczy - kulturalny - naukowy - społeczny (m.in. oświata, wymiana młodzieży, rekreacja)	- wymiana doświadczeń i informacji	- wymiana delegacji na różnym poziomie przedstawicieli (władz regionu, urzędników, ekspertów) - corocznie ustalane listy wspólnych działań - wspólne spotkania - osoby delegowane do koordynacji i oceny zadań w dziedzinach współpracy
17.	Region Zachodniej Gótlanii (Szwecja)	List intencyjny	2004	-	-	- wzmocnienie istniejących kontaktów	- gospodarczy	-wymiana doświadczeń i informacji, w tym w zakresie programów finansowanych z funduszy UE, -wspieranie kontaktów pomiędzy inwestorami	-
18.	Obwód Żytomierski (Ukraina)	Porozumienie o współpracy	2015	3 lata, przedłużone w 2018 na 5 lat, planowane przedłużenie					-

Lp	Region	Rodzaj/charakter umowy	Rok zawarcia	Czas obowiązywania	Przesłanki	Cel	Obszar współpracy	Formy i narzędzia współpracy	Ramy instytucjonalne współpracy
19.	Region Walonii (Belgia)	Umowa o współpracy między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Wspólnoty Francuskiej Belgii i Rządem Regionu Walonii	1996, dodatkowa umowa zawarta w 2004 (Umowa o współpracy między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Komisją Współnotową Francuską Regionu Stołecznego Brukseli)	5 lat z opcją automatycznego przedłużania na kolejne okresy 3-letnie	- przyjaźń, wspólne wartości, proces integracji	- rozwój wszechstronnej korzystnej dla obu stron współpracy	- społeczny (m.in. polityka zdrowotna, rodzinna, społeczna, osoby niepełnosprawne, osoby starsze) - gospodarczy - kulturalny - naukowy	- Programy wykonawcze do umów międzyrządowych (ostatni realizowany program jest na lata 2017-2019)	- stała Komisja Mieszana
Współpraca trójstronna									
20.	Nadrenia Północna-Westfalia (Niemcy) i Hauts-de-France (Francja)	Oświadczenie o współpracy	2018	zawarte na 3 lata z możliwością jedнокrotnego przedłużenia na 3 lata. Wcześniej wspólne Oświadczenia: 24 sierpnia 2001 r. podpisane w Düsseldorfie, 22 sierpnia 2014 r. w Lens,	- długoterminowa dotychczasowa współpraca partnerska	- kontynuacja i dalszy rozwój współpracy między trzema regionami	- gospodarczy - społeczny - kulturalny - ekologiczny	- realizacja projektów w regionie jednego z krajów partnerskich (naprzemiennie), dla projektu przygotowywany jest program operacyjny Corocznie, naprzemiennie w każdym z regionów jest realizowany jeden z trzech projektów (szczyt młodzieży, projekt Kulturatrium oraz spotkania ekspertów)	-

Źródło: opracowanie własne z wykorzystaniem umów dotyczących współpracy.

Zakres współpracy w umowach jest co do zasady szeroko nakreślony, ale też wskazywane są obszary, będące w kręgu szczególnego zainteresowania stron, wśród których stosunkowo często występuje restrukturyzacja przemysłowa i wyzwania z tym związane: górnictwo, energetyka, transport, turystyka oraz nauka. Finansowanie przedmiotowej współpracy najczęściej ma mieścić się w ramach dostępnych funduszy każdej ze stron porozumień i nie przewiduje się odrębnego budżetu na realizację zakładanych w umowach działań. Porozumienia z regionami partnerskimi tworzą ramy dla rozwoju współpracy w różnej formie i szerokim zakresie. Konkretnie projekty powinny być jednak realizowane każdorazowo na podstawie odrębnych umów.

Województwo Śląskie realizując swoje priorytety uczestniczy w następujących inicjatywach, zreszeniach i organizacjach:

- Europejski Komitet Regionów,
- Europejskie Ugrupowanie Współpracy Terytorialnej (EUWT) TRITIA,
- Platforma Transformacji Regionów Górniczych (Platform on Coal Regions in Transition),
- European Social Network (ESN),
- Europejski Szlak Dziedzictwa Przemysłowego (ERIH),
- Korytarz Transportowy Bałtyk - Adriatyk (KTBA).

Województwo Śląskie bierze udział w pracach **Europejskiego Komitetu Regionów (EKR)**. Na okres pięcioletniej kadencji, trwającej od 26 stycznia 2020 r. do 25 stycznia 2025 r., do EKR zostali powołani przedstawiciele władz regionalnych i lokalnych Województwa Śląskiego (Decyzja Rady (UE) 2020/102 z dnia 20 stycznia 2020 r.) w funkcji członka EKR i w funkcji zastępcy członków EKR.

Zgodnie z przepisami UE, EKR pełni funkcje doradcze dla instytucji UE, a członkowie i zastępcy w EKR pełnią swoje funkcje całkowicie niezależnie, kierując się ogólnym interesem Unii (Dz.U.2004.90.864/2 - Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, art. 300).

Województwo Śląskie jest także członkiem i jednym z założycieli **Europejskiego Ugrupowania Współpracy Terytorialnej (EUWT) TRITIA z o.o.**, którymi obecnie są Kraj Morawsko-Śląski i Samorządowy Kraj Żyliński. Siedziba EUWT jest zlokalizowana w Cieszynie. EUWT zostało założone w 2013 r. decyzją Ministra Spraw Zagranicznych Rzeczypospolitej Polskiej (Konwencja o utworzeniu EUWT TRITIA z o.o.) i ma na celu promowanie współpracy transgranicznej, ponadnarodowej i międzyregionalnej w szczególności poprzez realizację projektów lub programów współpracy terytorialnej (Statut EUWT TRITIA z o.o.). Wskazano na główne dziedziny, wokół których ma się koncentrować współpraca. Należą do nich: transport, gospodarka, ruch turystyczny, energetyka, jak również wymieniono inne dodatkowe dziedziny współpracy, co sprawia, że wymiar tej współpracy jest wszechstronny.

Województwo uczestniczy ponadto w inicjatywie Komisji Europejskiej (KE) pod nazwą **Platforma Regionów Górniczych w Procesie Transformacji** od początku jej powstania grudnia 2017 r. Popularnie Platforma ta nazywana jest Platformą Węglową. W 2019 r. został powołany Zespół Regionalny dla Inicjatywy Regionów Górniczych w Województwie Śląskim (Uchwała Zarządu Województwa Śląskiego nr 455/25/VI2019 z dnia 8 marca 2019 r.). Jego nazwa została zmieniona w 2021 r. na Zespół Regionalny ds. Sprawiedliwej Transformacji Województwa Śląskiego (<https://transformacja.slaskie.pl/content/zespol-regionalny> dostęp: 24.01.2023). W jego skład wchodzi przedstawiciele władz regionalnych, krajowych, lokalnych oraz przedstawiciele biznesu, organizacji pozarządowych, związków zawodowych, nauki i kultury. Zespół ma charakter opiniodawczo-konsultacyjny. Platforma Węglowa stanowi forum współpracy i wymiany doświadczeń pomiędzy regionami górnictwem ze wsparciem technicznym i doradztwem eksperckim ze strony KE. Platforma stanowi mechanizm ułatwiający przygotowanie i priorytetyzację projektów oraz pozyskanie finansowania z różnych źródeł, a w szczególności z Funduszu Sprawiedliwej Transformacji, w ramach którego w latach 2021-2027 szacuje się możliwość zmobilizowania środków finansowych w wysokości 55 mld euro (<https://eufundingoverview.be/funding/just-transition-fund-jtf-just-transition-mechanism> dostęp 24.01.2023), z czego dla polskich regionów węglowych przewiduje się łącznie ok 4,4 mld euro (<https://www.gov.pl/web/fundusze-regiony/fundusz-sprawiedliwej-transformacji-do-ktorych-regionow-trafi-wsparcie> dostęp 24.01.2023).

European Social Network (ESN) jest siecią, w którą zaangażowały się podmioty z 33 państw głównie w obszarze zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu. Stowarzyszenie to wspiera organizacje, które w szerokim rozumieniu zarządzają usługami publicznymi, w szczególności usługami zdrowotnymi, socjalnymi, rynku pracy, edukacji i mieszkalnictwa. Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego jest jednym z członków stowarzyszenia zaś w prace w szczególności włączył się Departament Europejskiego Funduszu Społecznego. Prace stowarzyszenia mają ułatwiać rozwijanie skutecznej polityki społecznej i wysokiej jakości usług społecznych poprzez wymianę doświadczeń i wiedzy w szczególności skupiając się na takich grupach jak osoby starsze, osoby ze szczególnymi potrzebami, dzieci w trudnej sytuacji i młodzież.

Mając na uwadze przemysłowe tradycje w regionie, członkami **Europejskiego Szlaku Dziedzictwa Przemysłowego (ERIH)**, będącego siecią skupiającą obiekty dziedzictwa przemysłowego w celu ich promocji są następujące jednostki z Województwa Śląskiego: Zabytkowa Kopalnia Srebra (Tarnowskie Góry), Tyskie Browarium (Tychy), Kopalnia "Guido" (Zabrze), Sztolnia "Królowa Luiza" (Zabrze), Muzeum Browaru "Żywiec" (Żywiec), Muzeum Hutnictwa w Chorzowie (Chorzów), Nikiszowiec - Muzeum Historii Katowic, Stowarzyszenie Fabryka Inicjatyw Lokalnych (Katowice), Walcownia (Katowice), Muzeum Chleba, Szkoły i Ciekawostek (Radzionków), Wielki Piec Huty "Pokój" (Ruda

Śląska), Zabytkowa Kopalnia Ignacy (Rybnik), Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego (Katowice) (<https://www.erih.net/about-erih/erih-membership> dostęp 24.01.2023).

Od 2012 r. Województwo jest członkiem Stowarzyszenia Polskich Regionów **Korytarza Transportowego Bałtyk Adriatyk (SPR KTBA)**, które reprezentuje strategiczne interesy gospodarcze polskich regionów w pracach związanych z KTBA, będącym jedną z transeuropejskich sieci transportowych (TEN-T). Wśród członków SPR KTBA są także firmy transportowe, logistyczne i inne podmioty zainteresowane tym projektem. SPR KTBA współpracuje z różnymi podmiotami zagranicznymi na rzecz aktywizacji KTBA oraz bierze udział w projektach i inicjatywach UE związanych z KTBA (<https://www.portalmorski.pl/stowarzyszenie-polskich-regionow-korytarza-transportowego-baltyk-adriatyk> dostęp: 24.01.2023). SPR KTBA organizuje także coroczne spotkania pod nazwą Forum Korytarza Bałtyk – Adriatyk, w których biorą udział m.in. przedstawiciele samorządów regionalnych i lokalnych oraz publikuje cyklicznie Raporty na temat stanu prac związanych z KTBA. Stowarzyszenie jest partnerem Komisji Europejskiej w pracach prowadzonych przy unijnym koordynatorze Korytarza Transportowego Bałtyk-Adriatyk. W ramach powyższych prac podejmuje inicjatywy na rzecz umieszczania ważnych dla Polski inwestycji na unijnej liście projektów wspieranych z funduszy TEN-T, uczestniczy w unijnych forach korytarza Bałtyk-Adriatyk oraz w konsultacji raportów i innych ważnych dokumentów. Stowarzyszenie walczy o wzmocnienie rangi połączeń północ-południe w Polsce, które łączą polskie porty morskie z krajami ulokowanymi za naszą południową granicą.

Realizację zadań z zakresu współpracy międzynarodowej koordynuje Departament Gospodarki i Współpracy Międzynarodowej. Poza granicami kraju Województwo reprezentowane jest na stałe przez dwa biura regionalne w Brukseli i Abu Zabi.

W ramach reprezentacji Województwa poza granicami kraju w 2002 r. zostało utworzone **Biuro Regionalne Województwa Śląskiego w Brukseli (BRWŚ-BR)**. Podobne przedstawicielstwa utworzyły też wszystkie pozostałe polskie Województwa. Do podstawowych funkcji BRWŚ-BR należy lobbing, funkcja informacyjna, promocyjna, networkingowa i wspierająca władze regionalne w aktywności międzynarodowej (m.in. udział w pracach Europejskiego Komitetu Regionów). Statut BRWŚ-BR został zmieniony w 2014 r. (Uchwała Sejmiku nr IV/53/6/2014 z dnia 2014-08-25). BRWŚ-BR zostało zlikwidowane z dniem 1 lipca 2017 r. (Uchwały Sejmiku nr V/39/11/2017 z dnia 2017-06-19).

W pewnym zakresie funkcje BRWŚ-BR przejęło Stowarzyszenia Biznes – Nauka – Samorząd „Pro Silesia” utworzone w kwietniu 2017 r. (Uchwała Sejmiku nr V/34/9/2017 z dnia 2017-02-13), dla którego organem sprawującym nadzór był Wojewoda Śląski (KRS: 0000672364). Według danych rejestrowych, celem działalności „Pro Silesia” jest m.in. „reprezentowanie, promowanie i wspieranie interesów członków stowarzyszenia w kraju i za granicą, ze szczególnym uwzględnieniem państw

członkowskich Unii Europejskiej”. Z Uchwały nr 6/2018 Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia Biznes – Nauka – Samorząd „Pro Silesia” wynika, że w 2018 r. na samo utrzymanie BRWŚ-BR w budżecie przewidziano środki w wysokości 999 tys. zł, co nie uwzględnia kosztów działań merytorycznych BRWŚ-BR. W 2019 r. Województwo Śląskie wystąpiło ze Stowarzyszenia „Pro Silesia” (Uchwała Sejmiku nr VI/10/17/2019 z dnia 2019-06-24). Stowarzyszenie „Pro Silesia” wskazuje, że „prowadziło zadania realizowane przez Biuro Regionalne Województwa Śląskiego w Brukseli” od listopada 2017 roku do sierpnia 2019 roku. (https://www.prosilesia.pl/pl/Stowarzyszenie__Pro_Silesia_/Kim_jestesmy_ - dostęp: 24.01.2023). Aktualnie zadania z zakresu reprezentowania regionu w Brukseli pełni Biuro Regionalne Województwa Śląskiego w Brukseli, będące departamentem Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego.

Regionalne Biuro Województwa Śląskiego w Abu Zabi (RBWŚ-AZ) zostało otwarte w listopadzie 2022 r. i jest przedstawicielstwem Funduszu Górnośląskiego S.A. w Zjednoczonych Emiratach Arabskich (<https://www.fgsa.pl/2023/01/regionalne-biuro-wojewodztwa-slaskiego-w-abu-dhabi/> - dostęp: 24.01.2023). RBWŚ-AZ jednocześnie pełni funkcję hubu biznesowego dla regionu. Jego utworzenie było poprzedzone podpisaniem porozumienia między Katowicką Specjalną Strefą Ekonomiczną (KSSE) a emiracką strefą Khalifa Industrial Zone Abu Dhabi (KIZAD) i wzajemnymi wizytami gospodarczymi delegacji obu stron oraz m.in. obecnością Województwa Śląskiego na światowej wystawie EXPO 2020 w Dubaju.

Podsumowując, na podstawie analizy zawartych porozumień można stwierdzić, iż rolę władz Województwa jest nie tylko utrzymywanie i rozwijanie kontaktów z analogicznymi urzędami regionalnymi partnera, ale także działania na rzecz inicjowania, wspierania i tworzenia kontaktów oraz nawiązywania współpracy pomiędzy instytucjami, przedsiębiorstwami, społecznościami i innymi podmiotami z regionów partnerskich. Porozumienia tworzą w wielu przypadkach podstawy pod współpracę realizowaną na praktycznie wszystkich poziomach i dla różnych grup podmiotów Województwa. W porozumieniach czasami przewiduje się utworzenie stałych struktur instytucjonalnych dla koordynacji, implementacji i nadzoru współpracy (np. Komisja Mieszana) oraz inne narzędzia, najczęściej w postaci wymiany delegacji czy spotkań roboczych. Ich zastosowanie nie przesądza jeszcze o realnych efektach społeczno-ekonomicznych zawieranych umów z regionami partnerskimi.

1.2 Specyfika i efekty współpracy zagranicznej Województwa Śląskiego – regiony partnerskie

Region Hauts-de-France (Francja)

Region ten charakteryzuje się znacznym stopniem uprzemysłowienia oraz wysokim wskaźnikiem urbanizacji. Wyróżnia go dobre skomunikowanie z innymi regionami Francji oraz Belgii (autostrady, połączenia kolei szybkiej prędkości, porty morskie i rzeczne oraz regionalne lotnisko). Gospodarczo region charakteryzuje się znacznym udziałem przemysłów: tekstylnego, samochodowego, produktów mineralnych, naprawy i instalacji maszyn oraz wyposażenia, metalurgicznym, a także rolnym i spożywczym. Region uznawany jest za znaczący ośrodek akademicki, w którym dzięki transformacji gospodarczej przełomu lat 70.-90. nastąpił zwrot ku gospodarce wiedzy. Największym ośrodkiem miejskim jest metropolia Lille. Specjalizacje inteligentne regionu to m. in.: sztuczna inteligencja, efektywność energetyczna bez emisji dwutlenku węgla, zrównoważone zasoby biologiczne, medycyna precyzyjna, gospodarka obiegu zamkniętego, nowe właściwości materiałów oraz media interaktywne. W tym zakresie można wskazać dużą zbieżność działań ukierunkowanych na rozwój regionu Hauts-de-France i Województwa Śląskiego.

Region Hauts-de-France jest jednym z dwóch francusko-niemiecko-polskich zgrupowań regionów współpracujących ze sobą w ramach Trójkąta Weimarskiego (drugim jest Île-de-France, Brandenburgia i Mazowsze). Współpraca tego Hauts-de-France, Nadrenii Północnej Westfalii oraz Województwa Śląskiego ma swoje historyczne (<https://kapitalpolski.pl/frederik-billet-nasze-dwa-kraje-powrocily-na-droge-ozywionego-dialogu-politycznego-i-strategicznego/> dostęp 02.02.2023;

<https://www.wnp.pl/parlamentarny/wydarzenia/woj-slaskie-bedzie-kontynuowalo-wspolprace-z-hauts-de-france,45606.html> dostęp 02.02.2023) i gospodarcze (https://www.stiftung-genshagen.de/fileadmin/Dateien/Publikationen/30_Jahre_WD/page2022/nr2/2021_05_19_Weimar30_Maurice_PL.pdf dostęp 02.02.2023) uzasadnienie. Choć przedmiotem współpracy jest wiele obszarów, regiony Hauts-de-France (a wcześniej Nord-Pas de Calais) i Województwo Śląskie realizują aktywności przede wszystkim w trzech sferach:

- polityczno-administracyjnej ukierunkowanej na szeroko rozumianą transformację i sprawy klimatyczne w ramach Trójkąta Weimarskiego (<https://www.infokatowice.pl/2021/06/17/wojewodztwo-slaskie-i-nadrenia-polnocna-westfalia-chca-wspolpracowac-lacza-nas-wspolne-cele/> dostęp 02.02.2023),
- gospodarczej ukierunkowanej na wzmacnianie relacji biznesowych (<https://www.fgsa.pl/2022/04/relacja-z-misji-gospodarczej-do-francji/> dostęp 02.02.2023) oraz

- kulturalnej realizowanej m.in. w ramach wspólnego projektu „Kulturatrium” w formule corocznych spotkań artystów i środowisk kultury <https://hi-in.facebook.com/investinSilesiaofficial/posts/1104985536878147/> (<https://katowice.wyborcza.pl/katowice/7,35018,22532510,slask-ktory-inspiruje-artystow-wystawa-interwencje-przestrzen.html?disableRedirects=true> dostęp 02.02.2023; <https://www.radio.katowice.pl/zobacz,57136,Samuel-Baron-na-Europejskim-Festiwalu-Odkryc-Muzycznych-CROSSROADS.html> dostęp 02-02-2023; https://tajnyprojekt.com/files/tajny_projekt_portfolio.pdf dostęp 02-02-2023).

Ponadto, w mediach odnaleźć można informacje o aktywnościach realizowanych wspólnie przez różne podmioty z regionu Hauts-de-France i Województwa Śląskiego. Są to m.in.

- aktywności dydaktyczne Uniwersytetu Śląskiego i Uniwersytetu w Lille (Projekt ERASMUS+ BIO&PHarmaceutical Materials Science European Master; https://2014-2020.erasmusplus.org.pl/wp-content/uploads/2019/06/HE_Akcje_centr_2020_podsumowanie_wynikow.pdf dostęp 02.02.2023); Uniwersytetu Śląskiego, Politechniki Śląskiej i Politechniki Hauts-de-France w ramach konsorcjum Uniwersytetu Europejskiego EUNICE (<https://poznan.tvp.pl/48949486/politechnika-poznanska-liderem-universytetu-europejskiego-eunice> dostęp 02.02.2023);

Odnotować można także spotkanie dotyczące współpracy przedstawiciela Akademii Hauts-de-France ze Śląskim Kuratorem Oświaty

(<https://kuratorium.katowice.pl/index.php/kuratorium/aktualnosci/wizyta-pana-jean-marie-sani-z-akademii-hauts-de-france-w-katowicach/> dostęp 02.02.2023); czy inicjatywy kulturalne w ramach COP24 – wystawę wspólnego projektu Cool Down w Katowicach (<https://www.institutfrancais.pl/pl/wydarzenia/projekt-cool-down> dostęp 02.02.2023; https://www.asp.katowice.pl/files/news/945/cooldown_2018.pdf dostęp 02.02.2023).

Kraj Związkowy Północna Nadrenia - Westfalia (Niemcy)

Region ten jest najbardziej zaludnionym krajem związkowym w Niemczech. W regionie tym mieszka 17,9 milionów mieszkańców, czyli więcej niż w całej sąsiedniej Holandii. Gospodarka Nadrenii generuje 21% produktu krajowego brutto Niemiec (<https://s3platform.jrc.ec.europa.eu/region-page-test/-/regions/DEA> dostęp 04.02.2023). Nadrenia Północna-Westfalia jest regionem najbardziej uprzemysłowionym regionem w Niemczech. Region ten wyróżnia się na tle innych lokalizacją globalnych firm, niemalże 40 największych korporacji w Niemczech ma swoje siedziby w Nadrenii Północnej-Westfalii. Lokalizacja i infrastruktura komunikacyjna tego regionu pozwalają dotrzeć do

wszystkich głównych miast europejskich w ciągu trzech godzin (lotniska w Dusseldorf i Kolonii/Bonn) To ostatnie jest trzecim co do wielkości lotniskiem towarowym w Niemczech. Bogata sieć dróg wodnych, kolejowych i drogowych umożliwia szybkie dotarcie na rynki zbytu i zaopatrzenia w Europie i na świecie. Największy na świecie port śródlądowy w Duisburgu zapewnia połączenia z belgijskimi i holenderskimi portami morskimi. W regionie działa ponad sto centrów technologicznych i instytutów badawczych. Tworzą one jedną z najgęstszych sieci badawczych w Europie. Ofertę studiów zapewnia około 70 wyższych uczelni i politechnik. Nadrenia Północna-Westfalia, jako największy konsument i wytwórca energii elektrycznej w Niemczech, ma szczególne znaczenie dla transformacji energetycznej. W regionie komercyjnie rozwijane są zaawansowane rozwiązania z zakresu energii odnawialnej, fotowoltaiki, energii wiatrowej, czy energii wodorowej. Region od lat szczyli się mianem centrum dobrych praktyk w zakresie transformacji energetycznej. Ponad ¼ obszaru regionu, to obszary leśne. Region ten ma także bogate tradycje rolnicze.

Specjalizacje inteligentne regionu to m. in.: kluczowe technologie przyszłości i ICT, energia i innowacyjne budownictwo, środowisko i gospodarka obiegu zamkniętego, przemysły kreatywne, innowacyjne materiały i inteligentna produkcja, mobilność oraz łączalność a także innowacyjna medycyna, zdrowie i nauki o zdrowiu. W tym zakresie można wskazać dużą zbieżność działań ukierunkowanych na rozwój regionu Nadrenii Północnej-Westfalii i Województwa Śląskiego.

Współpraca Nadrenii Północnej Westfalii oraz Województwa Śląskiego ma swoje historyczne korzenie w ramach Trójkąta Weimarskiego wraz z regionem Hauts-de-France (<https://kapitalpolski.pl/frederik-billet-nasze-dwa-kraje-powrocily-na-droge-ozywionego-dialogu-politycznego-i-strategicznego/> dostęp 02.02.2023).

Aktualnie Nadrenia Północna-Westfalia i Województwo Śląskie rozwijają współpracę partnerską w następujących wymiarach:

- transformacja energetyczna i gospodarka wraz z aspektami społeczno-środowiskowymi (podstawą są wizyty i konferencje z udziałem przedstawicieli regionów oraz zaproszonych gości zob. m.in. <https://nettg.pl/gornictwo/154731/klimatyczny-trojkat-weimarski/set/page/1> [dostęp 08.02.2023]; <https://www.infokatowice.pl/2021/06/17/wojewodztwo-slaskie-i-nadrenia-polnocna-westfalia-chca-wspolpracowac-lacza-nas-wspolne-cele/> [dostęp 08.02.2023]; <https://zielonagospodarka.pl/marszalek-woj-slaskiego-na-togetair-przypieszajmy-transformacje-energetyczna-974> [dostęp 15.02.2023]),
- aktywność młodych ludzi i dialog obywatelski (w ramach wydarzeń cyklicznych, tj. Szczytów Młodzieży Regionalnego Trójkąta Weimarskiego – 20 edycji <https://www.haus.pl/wojewodztwo-slaskie-oraz-dom-wspolpracy-polsko-niemieckiej-zapraszaja-do-udzialuw-xix-szczycie-mlodziezy-regionalnego-trojkatu-weimarskiego-nt-w-poszukiwaniu-rownowagi-czlowiek-a-srodowisko/> [dostęp 07.02.2023];

<https://metropoliagzm.pl/tag/mobilnosc/?print=print-search> [dostęp 09.02.2023];

<https://samorzad.pap.pl/kategoria/komitet-regionow/dialog-obywatelski-online-w-regionalnym-trojkiacie-weimarskim> [dostęp 08.02.2023]),

- dziedzictwo kulturowe (projekt zapoczątkowany w 2011 r., przykładowe działania to debata literacka z udziałem pisarzy reprezentujących trzy regiony partnerskie oraz „Kulturatrium” – zob. <https://www.radio.katowice.pl/zobacz,57136,Samuel-Baron-na-Europejskim-Festiwalu-Odkryc-Muzycznych-CROSSROADS.html> [dostęp 08.02.2023];
<https://www.facebook.com/investinSilesiaofficial/> [dostęp 09.02.2023]).

W ostatnich trzech latach, w mediach odnaleźć można informacje o aktywnościach międzynarodowych realizowanych wspólnie przez różne podmioty z regionu Nadrenii Północnej-Westfalii i Województwa Śląskiego. Są to m.in.:

- aktywności związane z sytuacją w związku z pandemią COVID i możliwościami współpracy trójstronnej w ramach Trójkąta Weimarskiego (<https://www.slaskie.pl/content/regiony-partnerskie-w-obliczu-wspolnych-wyzwan> dostęp [09.02.2023])
- aktywności związane z sytuacją w związku z brexitem (https://www.stiftung-genshagen.de/fileadmin/Dateien/Publikationen/30_Jahre_WD/page2022/nr2/2021_05_19_Weimar30_Maurice_PL.pdf, dostęp 09.02.2023)
- aktywności promocji gospodarczej firm w obu regionach, w tym aktywności Funduszu Górnośląskiego S.A. (<https://www.fgsa.pl/2022/08/wsparcie-slaskich-msp-w-dusseldorfie/>, dostęp 09.02.2023 oraz <https://www.facebook.com/investinSilesiaofficial/> [dostęp 25.02.2023])
- aktywności B2B firm w ramach Polsko-niemieckiego spotkania B2B w ramach XII Forum Nowej Gospodarki 2017 organizowanego przy Politechnice Śląskiej w Gliwicach (<https://www.enterprise.fgsa.pl/cms.php?getfile=6201>, dostęp 10.02.2023)

Obwód Lwowski (Ukraina)

Region ten jest położony bezpośrednio przy wschodniej granicy Polski (granicząc z Województwami podkarpackim i lubelskim). W okresie przed rozpoczęciem agresji Rosji na Ukrainę zamieszkiwany był przez około 2,5 miliona mieszkańców. Największymi miastami tego regionu są: Lwów, Drohobycz i Czerwonogród. Pod względem gospodarczym region ten był znany z głównie z wydobycia węgla kamiennego oraz gazu ziemnego a także soli potasowej i siarki. Do najważniejszych branż przemysłu zaliczano przemysł elektromaszynowy oraz chemiczny, a także przemysł celulozowo-papierniczy i materiałów budowlanych. Rolnictwo tego regionu zorientowane było głównie na uprawę zbóż, buraków cukrowych oraz ogrodnictwo i sadownictwo, a także hodowlę bydła i drobiu.

Warto zwrócić uwagę na obecną sytuację i charakter zachodzących w tym regionie zmian. Jak zauważa Ośrodek Studiów Wschodnich: „Z uwagi na względne bezpieczeństwo i bliskość granicy UE tereny te stały się głównym korytarzem tranzytowym dla dostaw i dystrybucji uzbrojenia, paliw i pomocy humanitarnej, co odgrywa kluczową rolę w obliczu wyczerpujących się zasobów krajowych. Zwiększyło się również ich znaczenie militarne – tu dokonuje się napraw uszkodzonego sprzętu wojskowego, odbywają się szkolenia i uzupełniana jest obsada kadrowa jednostek walczących z agresorem. Obwody te udzielają też schronienia uchodźcom z obszarów objętych działaniami bojowymi oraz relokowanym przedsiębiorstwom.” (<https://www.osw.waw.pl/en/node/29984> [dostęp 20.02.2023]).

Województwo Śląskie włączało się w pomoc środowiskom polonijnym w związku z pandemią COVID (<https://www.fgsa.pl/2020/07/inauguracja-akcji-solidarni-w-walce-z-covid-19-akcja-pomocowa-dla-ukrainy/> dostęp 15.02.2023).

Aktualnie współpraca z tym regionem odbywa się przede wszystkim w wymiarze wsparcia Ukrainy objętej agresją Rosji (<https://dorzeczy.pl/ekonomia/300475/marszalek-województwa-slaskiego-musimy-wykorzystac-potencjal-regionu.html>) i dotyczy organizacji wsparcia dla firm i zatrudnienia migrantów, przewozów osób i towarów przez Koleje Śląskie.

Innymi aktywnościami wspieranymi przez Województwo Śląskie jest m.in.:

- projekt „Nasza wspólna historia. Młodzież z Województwa Śląskiego ratuje polskie nekropolie na Kresach” zorganizowany w 2021 roku przez Towarzystwo Miłośników Lwowa i Kresów Południowo-Wschodnich Oddział w Bytomiu (<http://1lo.bytom.pl/wizyta-na-ukrainie/> [dostęp 18.02.2023]).

Kraj Morawsko-Śląski (Republika Czeska)

Jest to region wyróżniający się pod względem potencjału gospodarczego na tle innych czeskich regionów. Jako ważny ośrodek przemysłu ciężkiego w Czechach od lat 90. podlega procesowi głębokiej transformacji gospodarczej – z regionu węglowego do regionu czystej energii. Znajduje to odzwierciedlenie w rosnącym znaczeniu branż IT, motoryzacyjnej, sektora usług w gospodarce regionu. Realizowane są inicjatywy wspierające przemiany w regionie m.in. poprzez utworzenie Morawsko-Śląskiego Centrum Innowacji, Huba Innowacji Cyfrowych Ostrawa, który włącza się też aktywnie w międzynarodowe programy dotyczące gospodarki cyrkularnej lub też wdraża inne w zakresie czystych technologii. Zarazem wysoki jest udział osób z wykształceniem wyższym (powyżej przeciętnej dla kraju). Region ten jest bardzo atrakcyjny dla inwestorów, także realizujących przedsięwzięcia w sferze badań i rozwoju. Jak wskazano w Strategii Rozwoju Kraju Morawsko-Śląskiego 2019-2027, celem jest zmiana wizerunku regionu na region nowych technologii i czystej energii. Taki kierunek przeobrażeń w regionie stwarza możliwości współpracy w zakresie inteligentnych specjalizacji

Województwa Śląskiego m.in. energetyki, technologii ICT, zielonej gospodarki (Region's Strategy: abstract -Moravian-Silesian Region, <https://www.msk.cz/en/government/strategy/strategy-and-vision-for-the-region-through-to-2030-new-energy-for-the-moravian-silesian-region-7404/dostęp:29.01.23>).

Region ten jest atrakcyjny dla dalszego rozwoju usług turystycznych ze względu na bogactwo przyrodnicze, atrakcje kulturowo-historyczne (Program Interreg Czecho-Polska 2021-2027_tłumaczenie na j. polski_wersja dostępna, dostęp: 29.01.2023.).

Współpraca jest realizowana na wielu poziomach. Gminy i miasta Województwa Śląskiego współpracują z Krajem Morawsko-Śląskim w ramach współpracy transgranicznej w Euroregionach: Silesia, Śląsk Cieszyński i Beskidy, i finansowanej także z funduszu mikroprojektów uruchamianych poprzez programy współpracy transgranicznej Europejskiej Współpracy Terytorialnej.

Kraj Morawsko-Śląski jest aktywny w ramach EUWT TRITIA, realizując projekty z partnerami z Województwa Śląskiego, m.in.:

- Poznajmy się bliżej! Wzmacnianie kompetencji językowych i kulturowych mieszkańców Polski, Czech i Ukrainy (numer projektu: CZ.11.4.120/0.0/0.0/22_037/0003265, finansowanie: projekt realizowany jest w ramach Programu Interreg V-A Republika Czeska-Polska, współfinansowany jest z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, okres realizacji projektu: 01.2023-12.2023),
- V4 na rzecz rozwoju wspólnej Europy Socjalnej (numer ID: 22110081, źródło dofinansowania: Międzynarodowy Fundusz Wyszehradzki, okres realizacji: 01.06.2021–30.11.2022),
- Wyszehradzka kooperacja na rzecz pracy z seniorami (numer ID: 21910016, implementacja: 03/06/2019–31/08/2020, źródło dofinansowania: Międzynarodowy Fundusz Wyszehradzki),
- TRANS TRITIA (Program: CENTRAL EUROPE 2020, okres realizacji: 9/2017 – 8/2020),
- Green Transport Service (numer projektu: 21720213, okres realizacji: 3/12/2015 - 25/05/2016, finansowanie: Międzynarodowy Fundusz Wyszehradzki):
<http://www.egtctritia.eu/pl/projekty/nasze-projekty>, dostęp 29.01.2023.

Rozwój instytucjonalnej współpracy jest wspierany w ramach programów współpracy transgranicznej. Realizowany był bowiem projekt pt. "Strategie systemowej współpracy Kraju Morawsko-Śląskiego, Województwa Śląskiego i Opolskiego" współfinansowany w ramach Programu Operacyjnego Współpracy Transgranicznej Republika Czeska-Rzeczpospolita Polska 2007-2013.

Obwód Czerniowiecki (Ukraina)

Obwód ten jest jednym z obwodów Ukrainy położonym w jej południowo-zachodniej części, granicząc z Obwodami Iwano-Frankowskim, Tarnopolskim, z Rumunią i Republiką Mołdawii. Jest najmniejszym

obwodem w regionie stanowiąc 1,3% powierzchni Ukrainy. Udział tego obwodu w PKB Ukrainy wyniósł 1,1% w 2019 r.

Podstawą prawną do nawiązania współpracy było porozumienie o współpracy międzyregionalnej Województwa Śląskiego i Obwodu Czerniowieckiego podpisane w Czerniowicach w dniu 23 września 2022 r. Jednakże nie nastąpiła dalsza intensyfikacja wzajemnych kontaktów.

Region Walii (Wielka Brytania)

Wchodzi w skład Wielkiej Brytanii, obok Anglii, Szkocji i Irlandii Północnej. Charakteryzuje się znaczącym udziałem zatrudnienia w rolnictwie i leśnictwie, przetwórstwie, sektorze rządowym. Jednakże jego sytuacja gospodarcza nie jest zadowalająca, bowiem PKB/mieszkańca kształtuje się poniżej średniej dla Wielkiej Brytanii. Obejmuje cztery regiony: North Wales, Mid Wales, South West Wales, South East Wales, różnicujące się pod względem podstawowych charakterystyk. Regionem o największej gęstości ludności jest South East Wales, podczas gdy najniższą odnotowano w Mid Wales. Tylko w regionie North Wales stopa zatrudnienia jest anizeli dla Walii i Wielkiej Brytanii.

Podstawą do współpracy Województwa Śląskiego z Regionem Walii stało się Porozumienie o współpracy między Województwem Śląskim a Rządem Walii, podpisane 16 października 2002 r. w Cardiff. Jednakże w ślad za podpisanym porozumieniem nie nastąpiła dalsza intensyfikacja współpracy.

Samorządowy Kraj Żyliński (Słowacja)

Samorządowy Kraj Żyliński (SKŻ) jest trzecim co do wielkości regionem Słowacji. Graniczy z województwem śląskim oraz czeskim Krajem Morawsko-Śląskim, co w naturalny sposób predestynuje ten region do współpracy transgranicznej z województwem śląskim. Ponadto, SKŻ wraz z województwem śląskim (oraz Krajem Morawsko-Śląskim) jest usytuowany na osi Korytarza Bałtyk – Adriatyk. Stanowi to dodatkowy czynnik stymulujący współpracę pomiędzy tymi regionami oraz docelowo oznacza bardzo dobre ich skomunikowanie. Struktura gospodarcza SKŻ, w której dominują m.in. takie branże, jak produkcja i dystrybucja energii, automotive, papiernicza, maszynowa, urządzeń elektrycznych, budowlana, metalowa i turystyka daje możliwości kooperacji i rozwoju specjalizacji wewnątrzgałęziowej pomiędzy oboma regionami. Potencjał dla współpracy z SKŻ stanowi też możliwość realizowania wspólnych projektów finansowanych z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, w szczególności w ramach Programu Interreg V-A Polska - Słowacja oraz Funduszu Wyszehradzkiego (V4). Sąsiedztwo, przynależność do UE i Grupy Wyszehradzkiej to najważniejsze czynniki wpływające na atrakcyjność tego regionu dla współpracy zagranicznej Województwa Śląskiego. Podstawą współpracy z SKŻ jest porozumienie zawarte w 2002 r.

Obecnie współpraca Województwa Śląskiego z SKŻ prowadzona jest przede wszystkim w ramach Europejskiego Ugrupowania Współpracy Terytorialnej (EUWT) TRITIA z o.o., które stanowi narzędzie współpracy wielostronnej, obejmując także czeski Kraj Morawsko-Śląski. Zinstytucjonalizowanie współpracy w tej formie było efektem wcześniejszych pozytywnych doświadczeń we współpracy między tymi regionami i chęcią dalszego jej pogłębiania. Obszary współpracy z SKŻ w ramach TRITIA obejmują: transport i infrastrukturę, współpracę gospodarczą (ze szczególnym uwzględnieniem innowacji, przedsiębiorczości i zasobów ludzkich), turystykę, energetykę ukierunkowaną na odnawialne źródła energii. Dodatkowo, TRITIA daje możliwość bezpośredniego wspólnego wnioskowania i zarządzania funduszami UE. Efektem współpracy z SKŻ w ramach TRITIA jest realizacja wspólnych projektów, takich jak m.in.:

- „V4 na rzecz rozwoju wspólnej Europy Socjalnej” (ID: 22110081), realizacja: 01.06.2021–30.11.2022, dofinansowany z Międzynarodowego Funduszu Wyszehradzkiego (projekt realizowany łącznie z regionami z Czech i Serbii);
- „Polsko-Słowacki Uniwersytet Wodny. Ludzie, woda, klimat, krajobraz, przyszłość” (INT/EB/BES/3/V/B/0182), realizacja: 02.2021-10.2021, współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Interreg V-A Polska - Słowacja 2014 – 2020;
- Wyszehradzka kooperacja na rzecz pracy z seniorami” (ID: 21910016), realizacja: 03.06.2019–31.08.2020, dofinansowany z Międzynarodowego Funduszu Wyszehradzkiego (realizowany wspólnie z instytucjami z regionu czeskiego);
- „Dostępność na plus, 60+! Dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze dostępne dla seniorów” (ID: INT/EB/BES/1/IV/A/0140), realizacja: 06.2019 – 05.2020, współfinansowany z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Interreg V-A Polska -Słowacja 2014 – 2020.
- Współpraca z SKŻ prowadzona jest także w obszarze naukowym, czego przykładem jest realizacja projektów przez Uniwersytet Śląski w Katowicach w partnerstwie z Uniwersytetem w Żylinie współfinansowanych z Programu Interreg V-A Polska -Słowacja. Jednym z nich jest projekt pn. „GAME JAM jako nowa metoda dydaktyczna. Poprawa jakości kształcenia w dziedzinie nowych technologii na pograniczu polsko-słowackim” realizowany w okresie 07.01.2019–30.09.2022. Projekt ten odpowiada na potrzeby edukacji związanej z szybkim tempem zmian technologicznych i przyczynia się do poprawy jej jakości oraz promuje rozwój edukacji transgranicznej i uczenia się przez całe. Drugi projekt pn. „Nowoczesna edukacja o zagrożeniach środowiskowych sposobem na tworzenie nowych, specjalistycznych miejsc pracy” zrealizowany w okresie 01.06.2019–31.12.2022 polega na transgranicznym transferze

kompetencji oraz wprowadzeniu do edukacji zawodowej obszaru wsparcia nowoczesnych technologii środowiskowych dla zagrożeń środowiskowych.

Intensywną współpracę terytorialną z SKŻ prowadzi także Akademia WSB, którą bezpośrednio zajmuje się Instytut Studiów nad Współpracą Terytorialną i Międzyorganizacyjną Akademii WSB. W ramach tej współpracy tylko w 2022 r. Akademia WSB zrealizowała kilka projektów w partnerstwie z Uniwersytetem w Żylinie i z Miastem Czadca finansowanych z programu Interreg Polska – Słowacja. Dotyczyły one przeciwdziałania problemom społecznym oraz szeroko pojętego bezpieczeństwa na pograniczu polsko-słowackim. Są to projekty o następujących tytułach:

- MREdu: Pogotowie Górskie – edukacja transgraniczna ratowników górskich w Polsce i na Słowacji,
- EduOSP: Projekt edukacyjny dla ochotniczych straży pożarnych funkcjonujących na obszarze pogranicza polsko-słowackiego,
- E-DUST - Orientacja zawodowa na pograniczu polsko-słowackim w sytuacjach nadzwyczajnych, w tym pandemii COVID -19,
- SOCIALLY - Edukacja specjalistyczna pracowników socjalnych i pomocy społecznej na pograniczu polsko-słowackim w sytuacjach nadzwyczajnych, w tym pandemii COVID -19.

Realizacja wspólnych projektów sprzyja wzajemnym kontaktom, które mają miejsce przy okazji licznych spotkań, konferencji, warsztatów, szkoleń, wspólnych publikacji.

Silna współpraca gospodarcza z podmiotami gospodarczymi z SKŻ widoczna jest w sektorze turystycznym i rozrywki. Słowacka firma Tatry Mountain Resorts AS (TMR) z siedzibą w Liptowskim Mikulászu, będąca największym w Europie Środkowo-Wschodniej dostawcą oraz integratorem usług turystycznych jest właścicielem Szczyrkowskiego Ośrodka Narciarskiego (SON) oraz na podstawie pakietu większościowego od 2015 r. zarządza Śląskim Wesołym Miasteczkiem, które zmieniło nazwę na Legandia Śląskie Wesołe Miasteczko. TMR nie tylko zarządza tymi podmiotami, ale też bardzo istotnie je dofinansowała oraz włączyła do swojej szerokiej oferty, obejmującej liczne obiekty turystyczne (hotele, ośrodki i szkoły narciarskie, parki wodne, wesołe miasteczka, bary i restauracje i in.) nie tylko ze Słowacji, ale też z Czech i Austrii. Poprzez swój lojalnościowy program w postaci karty GOPASS i prowadzoną sprzedaż w kanale internetowym TMR promuje obiekty te także za granicą, przyciągając do regionu zagranicznych turystów.

Autonomiczny Region Asturii (Hiszpania)

Autonomiczny Region Asturii (ARA) leży w północno-zachodniej części Hiszpanii nad Zatoką Biskajską (ocean Atlantycki). Posiada cenne walory przyrodniczo-krajobrazowe (m.in. plaże, góry) oraz atrakcje turystyczne (obiekty wpisane na listę UNESCO). Historycznie bardzo ważną częścią gospodarki regionu było jednak górnictwo, w tym węgla kamiennego oraz przemysł ciężki. ARA zdołał

jednak zrezygnować z wydobycia, zamykając wszystkie kopalnie i dokonać dekarbonizacji przemysłu ciężkiego. Tym samym doświadczył skutków związanych z transformacją gospodarki. Region zmagają się z problemem demograficznym (starzejące się społeczeństwo, ujemny przyrost naturalny i ujemne saldo migracyjne) oraz ma jedną z najwyższych w UE stóp bezrobocia. W odpowiedzi na te problemy ARA podejmuje działania mające przyciągnąć młodych ludzi inwestując w tworzenie nowych miejsc pracy w przemysłach wschodzących. ARA posiada szczególnie cenne doświadczenia dotyczące zagrożeń związanych z transformacją energetyczną, ale też implementacją strategii sprawiedliwej transformacji. Biorąc pod uwagę praktycznie te same wyzwania transformacyjne stojące przed województwem śląskim, ARA stanowi atrakcyjny do współpracy region, w szczególności w zakresie transferu wiedzy, know-how, dobrych praktyk dla przeprowadzenia sprawiedliwej transformacji oraz współpracy między podmiotami działającymi już w nowych branżach związanych m.in. z odnawialnymi źródłami energii.

Podstawą współpracy Województwa Śląskiego z ARA jest porozumienie zawarte w 2004 r. Od momentu podpisania tego porozumienia zaszły bardzo istotne zmiany w zakresie pożądanym form współpracy i w miejsce np. oczekiwanej wymiany technologii, specjalistów górniczych między kooperującymi firmami z sektora wydobywczego (np. Kopex, Remag i EMCOR) czy wspólnej zagranicznej ekspansji inwestycyjnej w eksploatację złóż na kontynencie południowoamerykańskim, koncentracja przesunęła się na współpracę techniczno-ekspercką nad sprawiedliwą transformacją energetyczną, co nie wyklucza współpracy na poziomie przedsiębiorstw, zwłaszcza małych i średnich np. w ramach inteligentnych specjalizacji.

W praktyce, Województwo Śląskie współpracuje z ARA w ramach tzw. Platformy Węglowej, której członkiem są oba regiony. Kluczowym celem tej Platformy jest wspieranie regionów węglowych UE w dekarbonizacji ich systemów energetycznych przy jednoczesnej ochronie pracowników i społeczności, poprzez ekonomiczną dywersyfikację i innowacje technologiczne. Współpraca ta polega właśnie na dzieleniu się doświadczeniami, wspólnej pracy nad problemami związanymi z transformacją sektora górniczego. Delegacja regionu Śląskiego odwiedziła w tym celu ARA we wrześniu 2021 r.

Region Zachodniej Gotalandii (Szwecja)

Stolicą Regionu Zachodniej Gotalandii (RZG) jest Göteborg - największy port w Szwecji. RZG to największy w kraju region przemysłowy. RZG prowadzi intensywną działalność wspierającą przedsiębiorczość wśród młodych osób, oferując kompleksowe wsparcie dla zakładania własnej działalności. Region bardzo mocno jest też skoncentrowany na rozwoju wysokiego poziomu kształcenia oraz działalności naukowej i współpracy biznesu z nauką, traktując potencjał kapitału ludzkiego za atrakcję inwestycyjną. RZG ma cenne doświadczenia w prowadzeniu parków naukowo-

technologicznych i zmierza do zajęcia pozycji najbardziej innowacyjnego regionu w Europie. Aktualne obszary rozwoju, na których władze RZG koncentrują się to: środowisko i zrównoważony rozwój, działalność badawczo-rozwojowa, cyfryzacja, transport i infrastruktura. Region jest aktywnym uczestnikiem różnych regionalnych organizacji i sieci, m.in. Zgromadzenia Regionów Europy (ARE - Assemblée des Régions d'Europe). Udział w tych organizacjach traktuje jako jedno z narzędzi współpracy międzyregionalnej, wymiany doświadczeń, wywierania wpływu na decyzje UE i rozwiązywania wspólnych problemów.

Podstawą formalną współpracy Województwa Śląskiego z RZG jest podpisany w 2004 r. list intencyjny. W 2008 r. Wojewódzki Urząd Pracy w Katowicach w partnerstwie ze szwedzkim Urzędem Rozwoju Regionalnego RZG zrealizował projekt pt. „Wymiana doświadczeń w zakresie wspierania przedsiębiorczości i rozwoju MŚP” w ramach Programu Leonardo da Vinci „Uczenie się przez całe Życie”. Współpraca Województwa Śląskiego z RZG nie znajduje jednak aktualnie wyrazu we wspólnych przedsięwzięciach, a wystąpienie Województwa w 2012 r. z ARE w pewnym stopniu ograniczyło też możliwość wykorzystania tej platformy do bieżących kontaktów.

Stan Nevada (USA)

Stan w zachodniej części Stanów Zjednoczonych, siódmy pod względem powierzchni (268 380 km²) i jeden z najrzadziej zaludnionych (w 2017 roku prawie 3 mln mieszkańców) Stan cechuje się górzystym krajobrazem, przeważa tu klimat pustynno-stepowy. Większość ludności stanu mieszka w aglomeracji Las Vegas, jedna piąta w samym mieście Las Vegas. Gospodarka oparta na złożach rud miedzi, manganu, rtęci, srebra i złota. Rozwinięte hutnictwo metali nieżelaznych oraz hodowla bydła i owiec. Na terenach sztucznie nawadnianych uprawia się bawełnę, pszenicę, kukurydzę i warzywa. Największe znaczenie w gospodarce stanu ma turystyka. Wokół Las Vegas i Reno powstały centra rozrywki z luksusowymi hotelami, nocnymi klubami i kasynami gry.

Porozumienie o współpracy i rozwoju przyjaznych stosunków pomiędzy Województwem Śląskim a Stanem Nevada podpisano korespondencyjnie 10 marca 2022 r. w Katowicach i 9 maja 2022 r. w Carson City. Wcześniejsze Porozumienie o współpracy i rozwoju przyjaznych stosunków pomiędzy Województwem Śląskim a Stanem Nevada było podpisane 11 października 2014 r.

[https://www.portalsamorzadowy.pl/finanse/woj-slaskie-przedluzy-wspolprace-z-amerykanskim-
stanem-nevada,356552.html](https://www.portalsamorzadowy.pl/finanse/woj-slaskie-przedluzy-wspolprace-z-amerykanskim-stanem-nevada,356552.html)

Głównym wydarzeniem w tym zakresie było zorganizowanie w dniach 1-8 czerwca 2022 roku misji gospodarczej Województwa Śląskiego w Nevadzie.

<https://www.fgsa.pl/2022/04/usa/>

[https://dorzeczy.pl/ekonomia/321622/eksport-na-rynek-usa-szansa-rozwoju-dla-slaskich-
przedsiębiorstw.html](https://dorzeczy.pl/ekonomia/321622/eksport-na-rynek-usa-szansa-rozwoju-dla-slaskich-przedsiębiorstw.html)

<http://zespolslask.pl/pl/aktualnosci/post/misja-w-nevadzie-20579>

W 2017 roku na Politechnice Śląskiej odbyła się wizyta dyrektora z International Gaming Institute, University of Nevada, Las Vegas.

<https://www.polsl.pl/rau13/en/news/12898/wizyta-dyrektora-international-gaming-institute-z-university-of-nevada-las-vegas/?display=20&str=10>

Prowincja Liaoning (Chiny)

Północna prowincja ChRL w regionie Dongbei. Nazwa pochodzi od historycznego państwa Liao, które kiedyś znajdowało się na jej terenach. Zajmuje powierzchnię 145 900 km², a liczba ludności wynosi prawie 42,6 mln osób (wg stanu na maj 2021 roku). Jest najbardziej uprzemysłowioną prowincją Chin i posiada duże zasoby surowców mineralnych. Wydobywa się węgiel kamienny, łupki bitumiczne, rudy żelaza, molibdenu, miedzi, cynku i ołowiu, magnezyty, boksyty, złoto. W przemyśle przetwórczym najlepiej rozwinięte są: hutnictwo żelaza i metali nieżelaznych, przemysł maszynowy (zwłaszcza maszyny górnicze, obrabiarki), środków transportu, elektrotechniczny, chemiczny, rafineryjny. Ponadto duże znaczenie ma przemysł spożywczy (zwłaszcza olejarstwo, młynarstwo), cementowy, włókienniczy (głównie jedwabniczy), drzewny i papierniczy. Największe ośrodki przemysłowe to: Shenyang, Anshan, Dalian, Lüshun, Fushun. Jest to również ważny region rolniczy, ponieważ grunty orne zajmują ponad 25% pow. Ogólnej. Przeważa produkcja roślinna; uprawa się głównie zboża (kukurydza, gaolian, proso, pszenica, ryż) oraz prowadzi plantacje soi, orzeszków ziemnych, bawełny, sezamu, tytoniu. Na półwyspie Liaotung występuje rozwinięte sadownictwo (głównie jabłonie) oraz hodowla jedwabnika dębowego; hodowla bydła i trzody chlewnej. Dużą rolę w gospodarce Liaoning odgrywa rybołówstwo morskie.

Porozumienie sporządzono w Shenyang dnia 24.05.2012 r. Informacje w zakresie współpracy z tym regionem w pierwszej kolejności dotyczą działań podejmowanych przez miasta naszego regionu (Katowice, Zabrze, Częstochowa).

https://slaskie.pl/content/7040_2014-06-20

<https://samorząd.pap.pl/klub-samorządowy/czestochowa/kategoria/wiadomosci-klubowe/czestochowa-regionalna-współpraca-z>

Najbardziej rzeczowo opisana jest współpraca z Katowicami (łącznie z jubileuszem 15-lecia współpracy). Głównie współpraca dotyczy kwestii wymiany kulturalnej i prób rozwinięcia współpracy w innych obszarach.

<https://katowice.eu/czas-wolny/o-mie%20C5%9Bcie/miasta-partnerskie/shenyang/historia-wsp%20C3%B3%20C5%82pracy>

Ciekawie w tym zakresie prezentują się informacje dotyczące współpracy Uniwersytetu Śląskiego z chińskimi uczelniami, które reprezentują analizowany region. Współpraca ta dotyczy wspólnych inicjatyw kulturalnych, edukacyjnych i naukowych.

<https://gazeta.us.edu.pl/node/419973>

<https://www.sjikip.us.edu.pl/pl/dni-kultury-polskiej-w-shenyang-w-prowincji-liaoning/>

<https://us.edu.pl/delegacja-z-chin-z-wizyta-na-uniwersytecie-slaskim/>

<https://gazeta.us.edu.pl/node/277232>

<https://www.sjikip.us.edu.pl/pl/5681-2/>

<https://gazeta.us.edu.pl/node/281733>

Ogólnie w zakresie współpracy z Chinami warto wskazać na powstanie Instytutu Europejskiego Uniwersytetu Yanshan na Politechnice Śląskiej w listopadzie 2022 roku (choć jest to inny region Chin – prowincja Hebei).

https://www.polsl.pl/ps_aktualnosci/instytut-europejski-uniwersytetu-yanshan-zainaugurowal-dzialalnosc/

Obwód Żytomierski (Ukraina)

Obwód żytomierski to jeden z 24 obwodów Ukrainy. Leży w północnej części Ukrainy, przy granicy z Białorusią i zajmuje powierzchnię 29 827 km². Stolicą obwodu jest Żytomierz. Zachodnia część obwodu leży geograficznie na Wołyniu, a większa część na Polesiu. Obwód żytomierski jest największym skupiskiem Polaków na Ukrainie, a Żytomierz jednym z głównych kulturalnych ośrodków polskich obok Lwowa. Liczba ludności wynosi niespełna 1,2 mln osób (wg stanu na koniec 2021 roku). Żytomierszczyzna jest bogata w kamienie naturalne (granit). Sprawia to, że jest liderem w wydobyciu tego kamienia na Ukrainie. Ponadto Obwód Żytomierski to jest miejsce, gdzie zbiera się 75% chmielu ukraińskiego oraz 30% długiego lnu. Dzięki ciekawym miejscom turystycznym i zabytkom region szybko zwiększał przed wojną swój potencjał w tym zakresie.

W zasadzie to oficjalne umowy, które zostały udostępnione w zakresie współpracy z regionami ukraińskimi, dotyczą Obwodu Czerniakowskiego, Obwodu Lwowskiego i Obwodu Donieckiego.

W zakresie współpracy z Obwodem Żytomierskim można zauważyć jedynie informacje o współpracy o charakterze kulturalnym. Województwo Śląskie od wielu lat utrzymuje kontakty z Obwodem Żytomierskim na Ukrainie, które polegają głównie na wspieraniu Polaków mieszkających na tych terenach, skupionych wokół Związku Polaków w Żytomierzu. Związek od 10 lat jest organizatorem projektu „Kolędnicy z Żytomierza”, w ramach którego zespoły artystyczne z Obwodu Żytomierskiego składające się z osób pochodzenia polskiego odwiedzają Województwo Śląskie.

<https://www.slaskie.pl/content/jubileuszowa-edycja-kolednikow-z-zytomierza>

<https://www.bytom.pl/aktualnosci/index/Kolednicy-z-Zytomierza-w-Bytomiu/idn:38937>

<https://www.pilica.pl/aktualnosci/lista/60>

W kontekście pomocy dotyczącej sytuacji pandemicznej i obecnie sytuacji wojennej organizowane są akcje pomocowe. W informacjach na ich temat pojawia się nawiązanie do współpracy pomiędzy naszymi regionami.

<https://www.fgsa.pl/2020/07/inauguracja-akcji-solidarni-w-walce-z-covid-19-akcja-pomocowa-dla-ukrainy/>

<https://katowice.tvp.pl/58970048/pogotowie-ratunkowe-w-katowicach-wysyla-trzy-karetki-do-ukrainy>

Borsod-Abauj-Zemplen (Węgry)

Porozumienie o współpracy Województwa Śląskiego z Województwem Borsod-Abauj-Zemplen na Węgrzech podpisano w 2001 roku. Region położony jest na północnym wschodzie kraju, przy granicy ze Słowacją. Tereny Województwa Borsod-Abauj-Zemplen pokrywają w znacznej części lasy oraz pola uprawne, w tym winnice. W rolnictwie najważniejsza jest produkcja wina w tokajskim regionie winiarskim na glebach pochodzenia wulkanicznego. Największe miasto regionu – Miskolc, zamieszkuje około 160 tys. mieszkańców. W okolicy działa wiele zakładów przemysłowych, w tym przemysłu ciężkiego, gdyż wydobywa się tu węgiel brunatny (największe złoża w kraju) oraz rudę żelaza, funkcjonują fabryki maszyn i taboru kolejowego oraz największa węgierska wytwórnia celulozy i papieru. Władze miasta szczególnie wspierają inicjatywy kulturalne i ofertę turystyczną. Miskolc jest miastem uniwersyteckim, działa tu kilka uczelni wyższych, jest uzdrowiskiem ze źródłami mineralnymi (słynne kąpieliska jaskiniowe w dzielnicy Miskolctapolca). W sektorze gospodarczym dominują małe i średnie firmy. Od ponad dwóch dekad wzrasta znaczenie sektora usług, a w mieście pojawiły się duże firmy międzynarodowe. Inwestycje infrastrukturalne, zwłaszcza drogowe oraz port lotniczy wzmocniły aktywność regionu. Potencjalnych obszarów współpracy międzyregionalnej należy zatem upatrywać w zakresie inicjatyw gospodarczych (związanych z handlem produktami rolnymi), kulturalnych, naukowych, turystycznych oraz promocyjnych. Dotychczasowa współpraca poza realizacją dwóch projektów badawczych realizowanych przez Instytut Studiów nad Współpracą Terytorialną i Międzyorganizacyjną Akademii WSB w Dąbrowie Górniczej w latach 2017 – 2018 [www.wsb.edu.pl/v4startups] dotyczyła w poprzednich latach promocji, turystyki oraz produktów regionalnych.

W projektach uczestniczyli partnerzy z Węgier (INNOSKART Business Development Nonprofit Ltd.), Słowacji (Slovak Chamber of Commerce and Industry Žilina Regional Chamber, You too in IT) oraz Czech (The Union for the Development of the Moravian Silesian Region, DEX Innovation Centre). Przedsięwzięcie finansowane było przez Międzynarodowy Fundusz Wyszehradzki i dotyczyło umiędzynarodowienia Start-upów w krajach wyszehradzkich z wykorzystaniem wspólnych dla

regionów inteligentnych specjalizacji. Projekt budował silne powiązania między Start-upami, MŚP, organizacjami pozarządowymi i władzami lokalnymi zainteresowanymi współpracą międzynarodową (w regionie wyszehradzkim) w obszarze Inteligentnych Specjalizacji. W trakcie wspólnych prac odbyły się 4 regionalne warsztaty, (SK, CZR, HU, PL) a ich wyniki zostały zaprezentowane wśród przedstawicieli lokalnych jednostek naukowych, MŚP, organizacji pozarządowych oraz władz lokalnych. W drugim projekcie (V4MULA) promowano zagadnienia związane z Przemysłem 4.0. Realizacja wspólnych projektów sprzyja wzajemnym kontaktom, które tworzą się przy okazji licznych spotkań, konferencji, warsztatów, szkoleń i wspólnych publikacji. Podejmowanie współpracy w obszarze nauki i badań, szczególnie w zakresie nowych technologii stanowi ważny potencjał współpracy obu regionów.

Walonia (Belgia)

W Belgii, która jest krajem federalnym, obok rządu centralnego, poszczególne regiony, w tym Walonia czy Flandria, mają swój rząd oraz swoje przedstawicielstwa dyplomatyczne za granicą. Region Walonii w Belgii jest partnerem kilku polskich województw od 1996 roku na podstawie zawartej umowy międzyrządowej i dodatkowej umowy zawartej w 2004 roku. Jednym z nich jest Województwo Śląskie, które z racji podobieństwa struktury gospodarczej oraz procesu transformacji podziela znacznie więcej doświadczeń w projektach współpracy niż pozostałe regiony w Polsce. W oparciu o zawarte umowy co trzy lata ogłaszany był nabór projektów do Programów Wykonawczych w dziedzinach uznanych za priorytetowe. Dotychczas podjęte działania miały na celu budowanie nowego, lepszego wizerunku regionów, wymianę wspólnych doświadczeń i dobrych praktyk. Podjęto się realizacji kilku wspólnych inicjatyw gospodarczych, turystycznych, kulturalnych, edukacyjnych (min. współpraca z Uniwersytetem Śląskim) oraz promocji regionów. W ramach programu na lata 2008-2010 Województwo Śląskie brało udział w 12 projektach, które miały formę wymiany doświadczeń. Projekty realizowane były przez pracowników Urzędu Marszałkowskiego, Wojewódzkiego Urzędu Pracy, Śląskiego Centrum Przedsiębiorczości i in. Instytucji i dotyczyły takich tematów jak: przygotowanie i zarządzanie projektami w ramach programów europejskich, waloryzacja terenów poprzemysłowych, gospodarka odpadami komunalnymi, polityka zatrudnienia i kształcenia zawodowego bezrobotnych i wspierania MŚP, zagospodarowanie strefy około lotniskowej lotnisk regionalnych, a także turystyka, tworzenie produktów turystycznych oraz zarządzanie sektorem turystycznym. W programie na lata 2011-2013 wykorzystano doświadczenia ekspertów w dwóch projektach w zakresie gospodarki i ochrony środowiska. Kontakty z Regionem Walonii dotyczą również promowania i tworzenia produktów turystycznych związanych z dziedzictwem poprzemysłowym (np. przy tworzeniu Szlaku Zabytków Techniki skorzystano z doświadczeń Regionu Walonii i zainspirowano się m.in. walońskim Szlakiem Ognia), udziału w targach turystycznych oraz wzajemnych działań promocyjnych.

Współpraca obu regionów dotyczyła również wymiany doświadczeń w zakresie projektów finansowanych z funduszy strukturalnych oraz z zakresu logistyki, m.in.: współpracy lotnisk regionalnych Walonii i Województwa Śląskiego oraz aktywizacji gospodarczej obszarów zlokalizowanych wzdłuż międzynarodowych szlaków komunikacyjnych. Polskimi partnerami z Województwa Śląskiego w tych projektach są Wydziały Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Gospodarki, Planowania Strategicznego i Przestrzennego Urzędu Marszałkowskiego, a także Wojewódzki Urząd Pracy, Śląskie Centrum Przedsiębiorczości i Górnośląskie Towarzystwo Lotnicze. Ostatni realizowany program wykonawczy był na lata 2017-2019.

Większość realizowanych projektów powstała z inicjatywy Samorządu Województwa Śląskiego. Współpraca z Regionem Walonii może być wzmacniana we współczesnych realiach gospodarczych w znacznie szerszym kontekście inwestycyjnym, projektowym oraz naukowym. Trwające procesy rewitalizacji obszarów i obiektów poprzemysłowych w województwie śląskim mogą stać się płaszczyzną wymiany doświadczeń dobrych praktyk dla obu partnerów. Po stronie polskiej współpracę i realizację projektów monitorowało Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji (obecnie MSZ). Projekty oceniała i akceptowała do realizacji Polsko-Walońsko-Brukselska Komisja Mieszana. Przedstawicielstwo Walonii przy Ambasadzie Belgii w Warszawie zostało jednak likwidowane.

Region Walonii posiada szczególnie cenne doświadczenia dotyczące zagrożeń związanych z transformacją gospodarczą, ale też know-how wdrażania strategii sprawiedliwej transformacji. Stąd też jest bardzo atrakcyjnym partnerem współpracy dla Województwa Śląskiego z uwagi na bliskie podobieństwa struktury gospodarczej oraz specyfikę problemów i wyzwań przyszłości. Istnieją możliwości bliższej współpracy w zakresie transferu wiedzy, dobrych praktyk dla przeprowadzenia sprawiedliwej transformacji oraz współpracy między podmiotami operującymi w różnych branżach. Region bardzo mocno skoncentrowany jest na rozwoju wysokiego poziomu kształcenia oraz działalności naukowej, współpracy biznesu z nauką a także w zakresie środowiska i zrównoważonego rozwoju.

Warto zauważyć, że Region Walonii należy do Zgromadzenia Regionów Europy (ang. Assembly of European Regions - AER) które jest największą niezależną siecią współpracy regionów. Łączy ponad 270 regionów z 33 krajów oraz 16 międzyregionalnych organizacji, AER jest politycznym głosem swoich członków i forum międzyregionalnej współpracy. Województwo Śląskie w 2012 roku ze względu na brak realnych korzyści wystąpiło z AER.

Obwód Doniecki (Ukraina)

Obwód Doniecki w Ukrainie tuż przy granicy z Rosją jest miejscem intensywnych działań militarnych. Pomimo ekstremalnej sytuacji w regionie donieckim nadzieje na zakończenie wojny i rozpoczęcie odbudowy państwa skłaniają do podejmowania działań, mających na celu pozyskanie wiedzy i doświadczenia oraz wsparcia finansowego dla przyszłych projektów. Obwód Doniecki jako miejsce o charakterze przemysłowym, zwłaszcza górniczym uczestniczy w projekcie pt. „Dzielenie się wiedzą o procesie transformacji regionów węglowych – wizyty studyjne w polskich regionach górniczych interesariuszy z Ukrainy”, organizowanym przez Bank Światowy oraz Instytut Ekologii Terenów Uprzemysłowionych (IETU). W trakcie wizyty w Katowicach przedstawiciele z Ukrainy podzielono się doświadczeniami związanymi z procesem transformacji, który w regionie trwa już od ponad trzydziestu lat. Współpraca może polegać właśnie na dzieleniu się doświadczeniami, wspólnej pracy nad problemami związanymi z transformacją sektora górniczego, ochronie pracowników i lokalnej społeczności poprzez dywersyfikację sektorową i innowacje technologiczne.

Wymiana doświadczeń w zakresie transformacji może być cennym wsparciem dla przedstawicieli władz Obwodu Donieckiego, gdyż w tym przypadku zniszczeń wojennych - proces rozpocznie się praktycznie od zera. Uniknięcie błędów i skorzystanie z dobrych rozwiązań praktykowanych w województwie śląskim może przyspieszyć proces odbudowy. W przyszłości możliwa jest współpraca techniczno-ekspercka nad procesem odbudowy i transformacji gospodarczej, a także współpracy na poziomie przedsiębiorstw, zwłaszcza małych i średnich np. w ramach przedsięwzięć biznesowych. Ważną sferą współpracy będzie również inwestowanie w kapitał społeczny, naukę, badania i rozwój. Dotychczasowe doświadczenia obu regionów wskazują na pozytywne efekty w tym obszarze. Akademia WSB w Dąbrowie Górniczej kształci wielu studentów z Ukrainy, w tym z Obwodu Donieckiego od ponad dekady, realizuje wspólne projekty naukowe i badawcze. Przykładem może być przedsięwzięcie Erasmus + Capacity Building in Higher Education (2021-2024) którego celem jest wdrożenie modelu kształcenia dualnego na uczelniach w Mołdawii i Ukrainie.

Obecna sytuacja w Ukrainie pogrążonej wojnie w dużym stopniu komplikuje możliwości współpracy regionalnej.

Adżarska Republika Autonomiczna (Gruzja)

W gronie partnerów współpracy Województwa Śląskiego znalazła się Adżarska Republika Autonomiczna w Gruzji. Jest to jedna z autonomicznych republik Gruzji nad Morzem Czarnym, o powierzchni 2900 km² i liczbie ludności około 376 tys. Stolicą republiki jest Batumi. Batumi to miasto kontrastów, szczycące się bogatą historią, która ukształtowała jego obecny wygląd i charakter. Strategiczne położenie Batumi (nad Morzem Czarnym, na styku Europy i Azji) przyczyniło się do wielu podbojów między innymi przez Persów, Arabów, Turków Seldżuckich i Mongołów. W XVII w. Turcy

Osmańscy wprowadzili tu islam, który zachował się do dnia dzisiejszego. Miasto stało się bardzo ważnym punktem na mapie za sprawą ropy, którą dostarczano rurociągiem z Baku. W mieście powstała wielka rafineria oraz port morski. Batumi uzyskało status „franco porto” (czyli wolnego portu), co spowodowało gwałtowny napływ zagranicznych inwestorów. Łagodny, ciepły klimat panujący na wybrzeżu, przyciągał turystów i kuracjuszy, a miasto szybko przekształciło się w modny i stylowy kurort. Obecnie Batumi to 180 tys. metropolia, tętniąca życiem przez cały rok. Nowoczesne budynki, zadbane, przystrzyżone trawniki, czyste plaże, stylowe restauracje, kawiarnie i puby oraz ekskluzywne hotele tworzą ofertę turystyczną dla najbardziej wymagających klientów. Batumi jest chlubą mieszkańców i wizytówką Adżarii. Większość mieszkańców stanowią Gruzini, ale Adżarię zamieszkuje również wielu Rosjan i Ormian.

Porozumienie o współpracy i rozwoju przyjaznych relacji Polski i Gruzji sięga 1993 roku. Zakres współpracy obu regionów obejmuje wykorzystywanie potencjału, w szczególności gospodarczego i kulturalnego dla rozwoju i wzajemnej promocji. W obszarze gospodarczym wspierane są inwestycje w handlu, innowacjach, technice, transporcie i ochronie środowiska. Partnerzy współpracują w zakresie wspierania kontaktów biznesowych, wymiany doświadczeń zawodowych i eksperckich. Ważną płaszczyzną współpracy jest turystyka, kultura, sztuka i nauka (w tym nauki medyczne). Współpraca obu regionów będzie dotyczyła szczególnie służby zdrowia, w tym wymiany specjalistów i personelu medycznego. W śląskich szpitalach organizowane będą bezpłatne staże dla gruzińskich lekarzy (min. w Śląskim Centrum Chorób Serca w Zabrze i w Śląskim Szpitalu Reumatologiczno-Rehabilitacyjnym w Ustroniu).

Do najważniejszych działań obu regionów należy wzajemne organizowanie przedsięwzięć kulturalnych, w szczególności wystaw, koncertów, prezentacji osiągnięć w obszarze kultury, wymianę artystów i grup artystycznych oraz wspieranie i rozwijanie kontaktów między instytucjami kultury działającymi na ich terenie. Do wspólnych inicjatyw należą również działania promocyjne. Współpraca między województwem śląskim a Adżarską Republiką Autonomiczną w zakresie nauki dotyczy głównie wymiany studenckiej oraz kadry naukowej. Uniwersytet Śląski nawiązał współpracę z Uniwersytetem Shota Rustaveli w Batumi i wykształcił dotychczas około 150 studentów pochodzących z Gruzji. Uniwersytet Shota Rustaveli w Batumi to jedna z najstarszych uczelni w Gruzji kształcąca studentów na wielu kierunkach. W planach współpracy obu uczelni wyższych są projekty badawcze i wymiana kadry naukowej, dzielnie się doświadczeniem dydaktycznym i badawczym. Niewykorzystanym potencjałem współpracy obu regionów wydaje się być turystyka i promocja produktów regionalnych. Wzmocnienia działań wymaga również obszar współpracy gospodarczej, min. inicjowania kontaktów handlowych i biznesowych dla małych i średnich przedsiębiorstw z obu regionów.

Stan Bengal Zachodni (Indie)

Stan Bengal Zachodni ze stolicą w Kalkucie, położony w północno-wschodniej części kraju nad Zatoką Bengalską, jest czwartym pod względem liczby ludności regionem Indii (ponad 90 milionów mieszkańców). Jest to główny hub biznesowy i finansowy wschodnich Indii, zależny przede wszystkim od rolnictwa i przemysłu. Przemysł i rolnictwo skoncentrowane są wokół upraw i przetwórstwa ryżu, juty i bawełny, pszenicy, roślin strączkowych i oleistych, herbaty. Stan bogaty jest także w zasoby i surowce naturalne, w tym przede wszystkim węgiel, wydobywany w zagłębiu Ranigańdź, silna jest również branża hutnictwa żelaza, chemiczna, elektrotechniczna oraz przemysł transportowy oraz spożywczy.

Współpraca Województwa Śląskiego z charakteryzowanym stanem została zainicjowana w styczniu 2017 roku, w ramach Bengalskiego Globalnego Szczytu Biznesowego (20-21 stycznia 2017).

Informacje dotyczące współpracy Województwa Śląskiego ze Stanem Bengal Zachodni są najlepiej opisane na stronach:

- Samorządu Województwa Śląskiego <https://www.slaskie.pl/content/slaskie-nawiazalo-wspolprace-z-bengalem-zachodnim?page=15&t=sport>
- Portalu Bankier.pl <https://www.bankier.pl/wiadomosc/Wojewodztwo-slaskie-i-indyjski-Bengal-Zachodni-beda-wspolpracowac-4060731.html>
- Portalu wnp.pl <https://www.wnp.pl/gornictwo/bengal-zachodni-dobre-miejsce-na-biznes,323618.html>

W wiadomościach tych podkreślana jest współpraca Województwa Śląskiego w obszarze energetyki i wydobywania, motoryzacji, przemysłu maszynowego, technologiach informacyjnych oraz przemysłu spożywczego, a także współdziałaniu w sferze naukowo-technicznej. Trzonem współpracy mają być transformacja i modernizacja górnictwa oraz poprawa bezpieczeństwa i zrównoważenia środowiskowego oraz wzrost wykorzystania zaawansowanych technologii. Kluczowymi partnerami krajowymi są Główny Instytut Górnictwa (wymiana wiedzy i doświadczeń), PeBeKa w zakresie projektowania i wykonawstwa szybów węglowych, oraz przedsiębiorstwa okołogórnictwa – takie jak Famur czy Rafako.

Szczątkowe informacje dotyczące współpracy przedstawione są również na stronach Śląskiego Centrum Obsługi Inwestora i Eksportera https://invest-in-silesia.pl/images/1617878166_coie23_03.21.pdf, a nieco więcej na temat współpracy GIG z West Bengal Power Development Corporation Limited (wiodący dostawca energii w Indiach) przedstawiono także na stronie:

- portalu samorządowego (<https://www.portalsamorzadowy.pl/finanse/glowny-instytut-gornictwa-nawiazal-wspolprace-z-wiodacym-dostawca-energii-w-indiach,374724.html>),
- portalu wgospodarce.pl (<https://wgospodarce.pl/informacje/111489-indyjska-energetyka-i-gornictwo-blizej-polski>)

- portalu [biznesalert.pl](https://biznesalert.pl/tobiszowski-slask-indie/) (<https://biznesalert.pl/tobiszowski-slask-indie/>) oraz stronie Głównego Instytutu Górnictwa (<https://gig.eu/pl/newsy/polska-delegacja-w-indiach>).

Szereg informacji dotyczących gospodarki Bengal Zachodniego można znaleźć także na stronie Polskiej Agencji Inwestycji i Handlu (https://www.paih.gov.pl/files/?id_plik=34394).

W zakresie kulturalnym na stronie Rudy Śląskiej pojawiła się również informacja o wystawie prac śląskich malarzy nieprofesjonalnych w Kalkucie (<https://www.rudaslaska.pl/ruda-slaska/aktualnosci/2018/08/30/troche-slaska-w-kalkucie>).

Podsumowując, zakres współpracy podmiotów z Województwa Śląskiego z Stanem Bengal Zachodni w Indiach jest ograniczony i skoncentrowany przede wszystkim w obszarze górnictwa i energetyki. Współpraca podjęta została relatywnie niedawno temu i trudno przewidywać na ile będzie ona owocna.

Prefektura Gifu (Japonia)

Prefektura Gifu w Japonii (ze stolicą w Gifu), położona w środkowej części wyspy Honsiu, to region o populacji ponad 2 milionów mieszkańców. Prefektura jest członkiem Greater Nagoya Initiative, a przemysł w regionie koncentruje się na produkcji noży kuchennych, ceramiki, urządzeń elektrycznych oraz produkcji podzespołów do samochodów, samolotów i innych środków transportu. Skupia także przedsiębiorstwa z przemysłu medycznego (firmy farmaceutyczne) oraz rolnictwa. Jest bardzo dobrze skomunikowany z innymi miastami i regionami wyspy Honsiu.

Współpraca Województwa Śląskiego z Prefekturą Gifu w Japonii jest relatywnie świeża, a jej początków należy upatrywać w spotkaniu Ambasadora Japonii Akio Miyajimy z marszałkiem Jakubem Chełstowskim i wicemarszałkiem Wojciechem Kałużą w grudniu 2021 roku (<https://www.slaskie.pl/content/spotkanie-z-ambasadorem-japonii>).

Do tej pory media nie donoszą na temat współpracy gospodarczej z Prefekturą w Gifu, a wzmianki dotyczą wizyty ambasadora Miyajimy w Ogrodzie Japońskim w Parku Śląskim, planów organizacji wystawy w Katowicach poświęconej historii dzieci syberyjskich, polskich sierot, które przybyły do Japonii w roku 1920, wizyty w/w ambasadora w kopalni Piast w Bieruniu i skoczni im. A. Małysza w Wiśle. Zgodnie z informacjami z Internetu, 2 grudnia 2021 roku marszałek Jakub Chełstowski i wicemarszałek Wojciech Kałuża spotkali się w ramach wideokonferencji z Gubernatorem Prefektury Gifu Hajime Farutą i Ambasadorem RP w Japonii Pawłem Milewskim, a tematem rozmowy była ewentualna współpraca w zakresie turystyki, sportu i kultury.

Ewentualna współpraca miałaby dotyczyć sfery gospodarczej, inwestycyjnej, edukacyjnej i turystycznej, jak na Twitterze informowali 2 sierpnia 2022 roku Paweł Milewski (Ambasador RP w Japonii) oraz Marszałek Województwa Śląskiego - Jakub Chełstowski (<https://twitter.com/MilewskiP/status/1554324021394952192>).

Z doniesień prasowych warto wspomnieć o wizycie delegacji z Prefektury Gifu w Ogrodzieńcu (<https://zawiercie.naszemiasto.pl/gmina-ogrodzieniec-goscila-u-siebie-delegacje-z-japonii/ar/c1-8833725>), wizyty w Wiśle, w ramach której przedstawiciele delegacji japońskiej odwiedzili m.in. Zamek w Wiśle i skocznię narciarską (<https://www.wisla.pl/turysta/news/goscie-z-japonii-w-wisle>), czy udział w występie Zespołu Śląsk w maju 2022 (<http://zespolslask.pl/pl/aktualnosci/post/dni-seniora-w-zespole-slask---senior-aktywny-artystycznie-20560>).

Podsumowując, na ten moment współpraca z Prefekturą Gifu w sferze gospodarczej jest na wstępnym etapie, a dotychczasowe działania mają charakter rozpoznawczy. Choć współpraca jest w planach, to na razie nie widać wymiernych jej efektów, a przynajmniej nie donoszą o niej media w szerszym zakresie. Potencjału poszukiwać można przede wszystkim w wymianie kulturalnej oraz potencjalnie w obszarze nowoczesnych technologii i produkcji przemysłowej, niemniej jest to na razie jedynie w sferze planów.

Stan Parana (Brazylia)

Stan Parana w Brazylii ze stolicą w Kurytybie, położony w południowej części Brazylii, to region o populacji niemal 11 milionów mieszkańców. Stan jest piątym pod względem PKB regionem Brazylii w którym 45% PKB pochodzi z sektora usług, 40% z przemysłu, a 15% z rolnictwa. Przemysł koncentruje się w branżach rafineryjnej, spożywczej, motoryzacyjnej i drewno-papierniczej, a w samej Brazylii zajmuje czołowe miejsca w zakresie produkcji żywności, celulozy i papieru, samochodów, instrumentów medycznych, mebli, leków i produktów chemicznych oraz petrochemicznych. Jest także atrakcyjnym regionem turystycznym.

Współpraca Województwa Śląskiego ze Stanem Parana w Brazylii jest w fazie mocno początkowej. Jej źródła można poszukiwać w wizycie studyjnej delegacji z brazylijskiego regionu i spotkaniu Marszałka Województwa Jakuba Chelstowskiego z prezesem Invest Parana Eduardo Bekinem oraz Giancarlo Rocco (dyrektor Invest Parana), w której udział wzięli również przedstawiciele Funduszu Górnośląskiego S.A i KSSE (<https://www.fgsa.pl/2022/05/delegacja-z-brazylijskiego-regionu-parana-w-województwie-slaskim>, <https://www.slaskie.pl/content/z-krainy-kawy-do-serca-slaska>;

https://jakubchelstowski.com/nawosci,news,23,1,delegacja_z_brazylijskiego_regio,1288.html.

Zbiór rekomendacji współpracy międzynarodowej – dla samorządów – z regionami Brazylii, w tym przede wszystkim ze Stanem Parana jest sugerowany na stronie Polskiego Instytutu Spraw Międzynarodowych

(https://pism.pl/publikacje/Wymiar_samorz_dowy_wsp_pracy_Polski_z_pa_stwami_Ameryki_aci_skiej), przy czym jednym z motywów współpracy mogłaby być relatywnie duża liczba obywateli polskich (emigrantów) w tym właśnie stanie.

W zakresie wymiany akademickiej UŚ w Katowicach wskazuje Brazylię jako potencjalnie atrakcyjnego partnera, a partnerami mogą być Uniwersytet Federalny Parany i Papieski Uniwersytet Katolicki Parany.

Obie te instytucje umożliwiają wymianę pracowników naukowych i studentów, są otwarte na wspólne badania naukowe oraz organizację konferencji (<https://gazeta.us.edu.pl/node/277232>).

Także M. Makowski i J. Mazurek w opracowaniu przygotowanym na rzecz Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP wskazują Stan Parana jako potencjalnego partnera w wymianie gospodarczej, naukowej i kulturalnej (<https://www.gov.pl/attachment/92fcd4aa-e70c-4809-a4d8-e4fed4cd0f84>).

Portal rp.pl donosi, że historia współpracy Polski z Brazylią ma ponad 100 lat i obecnie kwitnie. Przywołując liberalne reformy gospodarcze inicjowane przez ministra ekonomii Paulo Guedesa, w tym porozumienia o wolnym handlu z UE i Mercosurem, zniesienie ceł importowych oraz ułatwienia działalności inwestorów zagranicznych Stan Parana jawi się jako potencjalnie atrakcyjnych partner do nawiązywania współpracy gospodarczej (<https://www.rp.pl/kraj/art698091-od-wieku-wspolpracujemy-z-brazylia>).

Podsumowując, współpraca Województwa Śląskiego ze Stanem Parana jest na etapie początkowym, a media nie donoszą o umowach podpisywanych przez podmioty z Województwa z partnerami z Brazylii. Jest to potencjalnie interesujący kierunek współpracy, przy czym odległość geograficzna może – i najprawdopodobniej w wielu przypadkach jest – barierą trudną do pokonania.

1.3 Aktywność międzynarodowa w strategicznych dokumentach Województwa Śląskiego

Podstawowym dokumentem definiującym zakres przedmiotowy i geograficzny współpracy Województwa Śląskiego jest wspomniana Uchwała Sejmiku Województwa Śląskiego z dnia 31 sierpnia 2020 roku w sprawie Priorytetów współpracy zagranicznej Województwa Śląskiego. W załączniku do Uchwały wskazuje się na konieczność bezpośredniego zaangażowania się struktur samorządowych regionu w realizację następujących celów:

1. Tworzenie wizerunku silnego regionu na arenie międzynarodowej poprzez promowanie potencjału gospodarczego, inwestycyjnego, naukowego, kulturowego i turystycznego Województwa Śląskiego.
2. Wymiana doświadczeń w obszarach wynikających z ustawowych kompetencji samorządu Województwa, w szczególności w zakresie: gospodarki, transformacji regionów górniczych, ochrony środowiska, ochrony zdrowia, polityki społecznej, transportu publicznego, kultury, edukacji.
3. Wspieranie rozwoju gospodarczego Województwa poprzez tworzenie warunków ułatwiających wzrost konkurencyjności i internacjonalizację przedsiębiorstw z Województwa Śląskiego.
4. Wymiana dobrych praktyk w zakresie samorządności i zarządzania regionem.
5. Wspieranie środowisk polonijnych poza granicami kraju.
6. Wspieranie kontaktów międzynarodowych na poziomie samorządów lokalnych.

(Załącznik do uchwały Nr VI/22/9/2020 Sejmiku Województwa Śląskiego z dnia 31 sierpnia 2020 r. Priorytety współpracy zagranicznej Województwa Śląskiego) podkreślając fakt zachodzących na terenie Województwa dynamicznych przemian służących odpowiedzialnej transformacji gospodarczej oraz potrzebę rozwijania aktywności w trzech wymiarach geograficznych:

- europejskim (Unia Europejska),
- transgranicznym (regiony Czech i Słowacji),
- globalnym (ze wskazaniem Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej, Kanady i krajów Azji).

Pozostawiono jednocześnie ścieżkę współpracy instytucjonalnej jako otwartą na Amerykę Południową i Afrykę.

Fundamentem polityki regionalnej w Województwie Śląskim jest Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego – Śląskie 2030. Zielone Śląskie przyjęta przez Sejmik Województwa Śląskiego Uchwałą nr VI/24/1/2020 w dniu 19.10.2020. Dokument ten definiuje z jednej strony wyzwania jakim musi sprostać region, z drugiej strony bezpośrednio lub pośrednio wskazuje na aktywności, które mają znaczenie dla międzynarodowego wymiaru konkurencyjności Województwa Śląskiego.

Dla regionu koniecznym jest przede wszystkim przeciwdziałanie „stereotypowemu wizerunkowi Województwa Śląskiego na arenie międzynarodowej, w tym poprzez podejmowanie współpracy międzyregionalnej (z regionami w Polsce i na świecie) w zakresie promocji, a także współpracy transgranicznej na poziomie lokalnym” (Strategia, s. 69) czemu niewątpliwie sprzyjać może wykorzystanie „doświadczeń oraz struktur współpracy w regionie i subregionach, oraz w układzie transgranicznym” (tamże). Analiza silnych stron regionu wskazuje na (Strategia, s. 86-87):

- Transgraniczne położenie na przecięciu głównych ciągów transportowych o znaczeniu europejskim.
- Bliskość ważnych ośrodków miejskich o znaczeniu europejskim.
- Funkcjonowanie Międzynarodowego Portu Lotniczego „Katowice” oraz sieci lotnisk lokalnych.
- Szerokie zaplecze infrastrukturalne umożliwiające organizację dużych imprez sportowych.
- Funkcjonowanie Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii, obejmującej swoim obszarem ośrodki pełniące funkcje metropolitalne.

Za słabe strony uznać należy (tamże):

- Niezadawalająca dynamika rozwoju gospodarczego.
- Niezadawalający stan infrastruktury kolejowej i drogowej na obszarze transgranicznym.
- Niekorzystny wizerunek Województwa Śląskiego i powolnie dokonujący się proces jego zmiany.

Na sytuację tę ponadto nakładają się zdefiniowane w Strategii (s 87-88) zagrożenia globalne, w tym – w szczególności:

- Rosnąca pozycja konkurencyjna innych ośrodków metropolitalnych.
- Kryzys procesu integracji europejskiej (kryzys migracyjny, strefa euro, Brexit).
- Nasilenie zjawisk kryzysowych, takich jak zagrożenia epidemiczne, w związku z globalizacją światowych gospodarek.
- Nasilające się efekty zmian klimatycznych, rosnąca ilość klęsk żywiołowych (powodzie, gradobicia, trąby powietrzne, upały, susze i pożary).
- Migracja zawodowa wykwalifikowanych pracowników za granicę, w szczególności na terenach przygranicznych.
- Postrzeganie regionu jako obszaru problemowego, nieatrakcyjnego do zamieszkania.

Obraz ten wskazuje z jednej strony na potrzebę koncentracji działań w ramach tzw. ośrodków wzrostu wyznaczonych jako Obszary Strategicznej Interwencji, które mają kluczowe znaczenie dla przyszłości regionu i jego pozycji konkurencyjnej. Są to duże miasta: Katowice, Bielsko-Biała, Gliwice i Częstochowa oraz 11 gmin - w grupie tzw. pozostałych ośrodków wzrostu - położonych na terenie

Aglomeracji Górnośląskiej i Aglomeracji Rybnickiej, a także ośrodki powiatowe: Cieszyn, Racibórz oraz Żywiec. Z drugiej strony, wymiarowi terytorialnej koncentracji działań towarzyszy zapis wizji rozwoju Województwa Śląskiego, widzianego jako regionu stanowiącego „...obszar zrównoważony terytorialnie, opierający swój rozwój na układzie: metropolii, aglomeracji, miast oraz silnych obszarów wiejskich, równoważącym funkcje i zachowującym spójność regionalną.” (Strategia, s. 119).

Bezpośrednim odniesieniem do działalności międzynarodowej w wymiarze strategicznym regionu są zapisy celu strategicznego D - Województwo Śląskie regionem sprawnie zarządzanym; w ramach celu operacyjnego D.2 Aktywna współpraca z otoczeniem i kreowanie silnej marki regionu. Realizacja tego celu winna uwzględniać takie kierunki działania, jak:

- Rozwijanie współpracy międzynarodowej, transgranicznej i międzyregionalnej, w tym w pasie Polski południowej oraz z miastami Ostrawą i Żyliną.
- Lokalizacja w regionie siedzib oraz przedstawicielstw instytucji o znaczeniu międzynarodowym i krajowym.
- Organizacja flagowych wydarzeń biznesowych, naukowych, sportowych, kulturalnych promujących Województwo i wykorzystujących unikatowe atuty regionu.
- Ochrona, promocja oraz podnoszenie atrakcyjności miejsc i obiektów o wartości historycznej, symbolicznej, architektonicznej, przyrodniczej, stanowiących „wizytówki” regionu.
- Ponadregionalna, transgraniczna i transnarodowa promocja Śląskiego rynku pracy.

Pośrednio, zapisy wybranych celów operacyjnych (tab. 4.) mogą odnosić się do wymiaru międzynarodowego aktywności prowadzonych w regionie.

Tabela 4 Aktywności pośrednio predystynowane do współpracy Województwa Śląskiego wskazane w Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego – Śląskie 2030. Zielone Śląskie.

Cel strategiczny	Cel operacyjny
<p>CEL STRATEGICZNY A Województwo Śląskie regionem odpowiedzialnej transformacji gospodarczej</p>	<p>Cel operacyjny: A.1. Konkurencyjna gospodarka, m.in. w ramach takich kierunków działania jak:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rozwój infrastruktury ułatwiającej lokowanie i prowadzenie działalności gospodarczej, w tym stref aktywności gospodarczej, Polskiej Strefy Inwestycji, parków technologicznych, przemysłowych oraz klastrów ze szczególnym uwzględnieniem klastrów ze statusem Krajowego Klastra Kluczowego. • Wsparcie sektorów tradycyjnych w zakresie podnoszenia ich konkurencyjności m.in. poprzez unowocześnienie procesów technologicznych, poprawę bezpieczeństwa pracy, ograniczenie negatywnego wpływu na środowisko oraz rozwój zasobów ludzkich. • Promocja gospodarcza i podnoszenie jakości usług otoczenia biznesu, działających na rzecz umiędzynarodowienia działalności firm oraz klastrów. • Rozwój współpracy przedsiębiorstw, w tym w ramach klastrów i sieci. <p>Cel operacyjny: A.2. Innowacyjna gospodarka, m.in. w ramach takich kierunków działania jak:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wsparcie uczestnictwa regionalnych podmiotów, zwłaszcza uczelni, w europejskiej i globalnej przestrzeni badawczej. • Wsparcie umiędzynarodowiania, usieciowienia podmiotów regionalnych w procesie kreowania innowacji oraz współpracy interdyscyplinarnej. <p>Cel operacyjny: A.3. Silna lokalna przedsiębiorczość m.in. w ramach kierunku działania:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rozwój istniejących i tworzenie nowych produktów turystycznych oraz wzmacnianie marek terytorialnych, w tym poprzez rozwój infrastruktury turystycznej i okołoturystycznej.
<p>CEL STRATEGICZNY B Województwo Śląskie regionem przyjaznym dla mieszkańca</p>	<p>Cel operacyjny: B.1. Wysoka jakość usług społecznych, w tym zdrowotnych m.in. w ramach kierunku działania:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Integracja imigrantów poprzez ich włączenie w życie społeczne i zawodowe oraz tworzenie więzi w ramach społeczności lokalnych. <p>Cel operacyjny: B.3. Atrakcyjny i efektywny system edukacji i nauki m.in. w ramach takich kierunków działania jak:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Podniesienie jakości i poprawa dostępu do nowoczesnej oferty edukacyjnej na wszystkich poziomach nauczania, odpowiadającej wyzwaniom społecznym i gospodarczym, w tym rynku pracy. • Wzmocnienie kształcenia kluczowych umiejętności i kompetencji uczniów z uwzględnieniem umiejętności emocjonalnych oraz psychospołecznych, niezbędnych do funkcjonowania w dorosłym życiu oraz swobodnego poruszania się na rynku pracy. • Rozwój współpracy podmiotów edukacyjnych w wymiarze międzysektorowym i międzynarodowym, w tym na rzecz dualnego kształcenia zawodowego.
<p>CEL STRATEGICZNY C Województwo Śląskie regionem wysokiej jakości środowiska i przestrzeni</p>	<p>Cel operacyjny: C.1. Wysoka jakość środowiska w ramach takich kierunków działania jak:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wspieranie wdrożenia i egzekwowania rozwiązań poprawiających jakość powietrza. • Wsparcie działań zmierzających do zachowania i odtwarzania bio- i georóżnorodności, w tym ochrona obszarów o wysokich walorach przyrodniczych, leśnych i korytarzy ekologicznych. <p>Cel operacyjny: C.2. Efektywna infrastruktura w ramach takich kierunków działania jak:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Poprawa powiązań transportowych poprzez ich przywrócenie, rozbudowę, modernizację i zarządzanie infrastrukturą wzmacniającą dostępność i spójność regionu, w tym w zakresie dróg, linii kolejowych, szlaków wodnych oraz dróg rowerowych, a także wsparcie działań na rzecz wzrostu bezpieczeństwa uczestników ruchu drogowego. • Rozwój infrastruktury lotniczej i okołolotniczej o znaczeniu międzynarodowym i regionalnym oraz poprawa jej dostępności w szczególności MPL „Katowice” w Pyrzowicach. • Wsparcie rozwoju transportu intermodalnego i multimodalnego, w tym rozwój centrów logistycznych o znaczeniu międzynarodowym o wysokiej dostępności transportowej. • Rozwój proekologicznej infrastruktury wytwarzania, magazynowania i przesyłu energii elektrycznej i ciepła, w tym rozwój OZE. <p>Cel operacyjny: C.3. Atrakcyjne warunki zamieszkania, kompleksowa rewitalizacja, zapobieganie i dostosowanie do zmian klimatu m.in. w ramach kierunku działania:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Poprawa dostępności transportu zbiorowego na obszarach peryferyjnych i transgranicznych.

Źródło: opracowanie własne z wykorzystaniem Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego – Śląskie 2030. Zielone Śląskie.

Jak widać z powyższego zestawienia, podstawowy dokument strategiczny polityki regionalnej Województwa Śląskiego w sposób bardzo kompleksowy identyfikuje zarówno uwarunkowania prowadzenia aktywności międzynarodowej jak i same aktywności sprzyjające wizerunkowi międzynarodowemu i konkurencyjności regionu w różnych wymiarach.

W niniejszym opracowaniu część diagnostyczna rozszerza katalog uwarunkowań i poddaje analizie aktualność sytuacji opisanej w ramach prac nad Strategią.

Wśród dokumentów programowych o charakterze sektorowym i branżowym wpisujących się w politykę rozwoju Województwa Śląskiego - mając na uwadze ich znaczenie dla prowadzenia aktywności międzynarodowej podmiotów zlokalizowanych lub poszukujących tutaj lokalizacji - w szczególnym stopniu warto zwrócić uwagę na:

- Politykę Rozwoju Gospodarczego Województwa Śląskiego 2030 (czerwiec 2022)
- Regionalną Strategię Innowacji Województwa Śląskiego 2030 (czerwiec 2021)
- Program Rozwoju Turystyki w Województwie Śląskim 2020+ (październik 2017)

W sposób kompleksowy o specyfice i zasięgu alokacji środków europejskich decydować będą w szczególności zapisy dokumentu pn. Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021- 2027 (XII 2022). Polityka Rozwoju Gospodarczego Województwa Śląskiego 2030 została przygotowana jako dokument programowy dla prowadzenia działań przez Departament Gospodarki i Współpracy Międzynarodowej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego. Definiuje strategiczne obszary interwencji (cele operacyjne i adekwatne dla nich działania) podporządkowane wizji i celowi strategicznemu.

W wizji polityki gospodarczej odwołano się przede wszystkim do konkurencyjności gospodarki, innowacji, zielonych technologii i ugruntowanej pozycji międzynarodowej Województwa Śląskiego. Za główny cel przyjęto „wzmacnianie roli gospodarki Województwa Śląskiego w międzynarodowych łańcuchach wartości” (Polityka..., s. 74). W przypadku tego dokumentu, podobnie jak w przypadku Strategii wskazać można dwie płaszczyzny działania. Pierwsza, bezpośrednio odnosząca się do aktywności międzynarodowych lub sprzyjających umiędzynarodowieniu obejmuje takie cele operacyjne jak (Polityka..., s. 81-86):

- Cel B. Atrakcyjność inwestycyjna poprzez takie projekty jak:
 - Wsparcie obsługi inwestorów polskich i zagranicznych,
 - Budowanie bazy wiedzy na temat atrakcyjności i oferty inwestycyjnej regionu,
 - Podnoszenie kompetencji kadr administracji samorządowej w zakresie budowania potencjału inwestycyjnego regionu,
 - Rozbudowa bazy terenów inwestycyjnych,
 - Udział w wydarzeniach o charakterze inwestycyjno-gospodarczym,
 - Działania promujące Województwo Śląskie jako dobre miejsce do inwestowania.
- Cel C. Internacjonalizacja poprzez takie projekty jak:

- Przewodnik eksportowy (kompetencje, sieć doradców, obserwatorium handlu zagranicznego),
- Wsparcie indywidualnych przedsiębiorstw w procesach internacjonalizacji działalności biznesowej,
- Tworzenie i rozwijanie internacjonalizacyjnej marki regionu,
- Międzynarodowe pozycjonowanie gospodarki regionalnej (aktywność regionu w inicjatywach, wydarzeniach, prezentacje, wystawy, misje przyjazdowe i zagraniczne)
- Stała obecność Województwa Śląskiego na kluczowych i rozwojowych rynkach,
- Zawieranie i rozwój partnerstw międzynarodowych

Druga, stanowi swego rodzaju bazę; fundament dla rozwijania możliwości niezbędnych dla aktywnego realizowania działalności gospodarczej lub doskonalenia kompetencji na rynkach pracy. W tym wypadku jest to cel A Promocja przedsiębiorczości, dla którego zdefiniowano m.in. takie projekty, jak (Polityka..., s. 77-80):

- Przedsiębiorcze Śląskie (konkursy, imprezy promujące przedsiębiorczość, ...),
- Działania na rzecz rozwoju rzemiosła w województwie śląskim,
- Wspieranie sukcesji w firmach sektora MŚP,
- Rozwój systemu wspierania start-upów w regionie (finansowanie, fundusze, kompetencje, szkolenia, sieci, ...),
- Budowanie mostów pomiędzy nauką i biznesem (integracja, Barometr Gospodarki Województwa Śląskiego, ...),
- Elastyczne wspieranie przedsiębiorców z branż podlegających wpływowi trendów globalnych,
- Promowanie rozwiązań z zakresu gospodarki obiegu zamkniętego (uczestnictwo w międzynarodowych partnerstwach tematycznych).

Istotnym wskazaniem – wartym monitorowania w świetle dynamiki wydarzeń w skali globalnej – są opisane w Polityce Rozwoju Gospodarczego Województwa Śląskiego 2030 branże przyszłości. Poza tzw. inteligentnymi specjalizacjami (tj. energetyka, ICT, medycyna, przemysły wschodzące i zielona gospodarka) ujawnionymi w procesie przedsiębiorczego odkrywania podczas prac nad Regionalną Strategią Innowacji Województwa Śląskiego 2030, a de facto wywodzącymi się z prac foresightowych realizowanych w latach 2007-2014 i pionierskiego w skali regionów w Polsce programu – Program Rozwoju Technologii Województwa Śląskiego (2 edycja) 2010-2020; 2019-2030, w omawianym dokumencie wyróżniono także (Polityka..., s. 61-62) srebrną gospodarkę (produkty i usługi skierowane do osób starszych) oraz branże potencjału eksportowego, tj.:

- smart ICT,

- innowacyjne usługi prozdrowotne (zaawansowane technologicznie rozwiązania w obszarze biotechnologii, inżynierii materiałowej, informatyki oraz elektroniki dla medycyny, takie jak np. urządzenia mechatroniczne czy roboty wykorzystywane w leczeniu),
- nowoczesne usługi biznesowe,
- energia dla przyszłości,
- przemysł mobilności,
- przemysł rolno-spożywczy,
- przemysł meblarski.

Opracowanie zawiera wskaźniki pozwalające na monitorowanie aktywności promującej przedsiębiorczość i bezpośrednio wzmacniającej umiędzynarodowienie gospodarki regionu (Polityka..., s.90-91). Wśród 11 wskaźników 7 ma charakter nakładowy, zaś 4 opisują stronę wynikową. Regionalna Strategia Innowacji Województwa Śląskiego 2030 jest trzecią generacją strategii wzmacniającej innowację w regionie; I – 2003-2013, II – 2013-2020 i III 2020-2030. W aktualnie obowiązującym dokumencie skoncentrowano się na transformacji gospodarczej regionu zapewniającej mu przewagę konkurencyjną na arenie międzynarodowej przydając temu procesowi przymiotniki innowacyjna i inteligentna. Podobnie jak w przypadku Polityki Rozwoju Gospodarczego Województwa Śląskiego 2030 wskazać można na pierwszorzędne i uzupełniające dziedziny interwencji właściwej do rozwijania współpracy międzynarodowej i kreowania niezbędnego potencjału regionu.

Za cele i działania istotne dla rozwijania współpracy międzynarodowej uznać można:

- C1.Zwiększenie zdolności podmiotów regionalnego ekosystemu innowacji do generowania i wdrażania innowacji oraz nowoczesnych rozwiązań technologicznych
 - D.1.1. Dynamizowanie procesów rozwojowych w inteligentnych specjalizacji (w tym: uruchomienie wspólnych inicjatyw wsparcia na linii samorząd Województwa – Narodowe Centrum Badań i Rozwoju),
 - D.1.2. Wdrożenie innowacji w przedsiębiorstwach (w tym: wsparcie związanego ze skalowaniem wdrożenia produktów innowacyjnych, w ramach którego przedsiębiorstwa będą miały możliwość rozbudowy infrastruktury technicznej, zatrudniania specjalistów, a także rozszerzenia zakresu zabezpieczenia własności intelektualnej oraz uzyskania niezbędnej certyfikacji na wybranych rynkach międzynarodowych),
 - D.1.3. Wzmacnianie infrastruktury badawczej na rzecz regionalnego partnerstwa nauka-biznes (w tym: unowocześnianie infrastruktury i związane z tym działania, zmierzające do podniesienia kompetencji w zakresie komercjalizacji wyników badań i współpracy z przedsiębiorstwami, jako pomoc dla podmiotów z sektora badawczo-

rozwojowego ułatwiająca podejmowanie aktywności w ramach międzynarodowych konsorcjów i projektów badawczo-rozwojowych).

- C3. Wspieranie konkurencyjności i skutecznej transformacji podmiotów regionalnego ekosystemu innowacji w kierunku krajowych i międzynarodowych czempionów
 - D.3.3. Wspieranie transformacji i internacjonalizacji podmiotów regionalnego ekosystemu innowacji (w tym: promocja eksportu, uczestnictwo w łańcuchach, intensyfikacja uczestnictwa szkół wyższych i jednostek naukowo-badawczych na arenie międzynarodowej).
- C4. Rozwijanie kompetencji pracowników i podmiotów regionalnego ekosystemu innowacji na rzecz inteligentnych specjalizacji, transformacji cyfrowej i innowacyjnej przedsiębiorczości
 - D.4.3. Wzmacnianie kompetencji na rzecz umiędzynarodowienia podmiotów regionalnego ekosystemu innowacji (w tym: promowanie budowania otwartości na nowe trendy technologiczne i rynkowe przez wspieranie procesu przygotowawczego do udziału MŚP, instytucji otoczenia biznesu oraz podmiotów szkolnictwa wyższego i nauki w międzynarodowych programach na rzecz rozwoju innowacji).

W dokumencie tym bezpośrednio odnosi się do opracowanej w roku 2016 Polityki Rozwoju Gospodarczego Województwa Śląskiego wskazując na międzynarodowe uwarunkowania prowadzenia działalności gospodarczej w różnych skalach i przekrojach. Szczególną wartością Regionalnej Strategii Innowacji jest czytelna mapa interesariuszy z sektora B+R i nauki zgromadzonych wokół poszczególnych specjalizacji regionu (Regionalna..., s. 70-84). Za silną stroną regionu, w wymiarze innowacyjnego rozwoju regionu uznano „S14. Generowanie innowacyjności w firmach lokalnych uczestniczących w łańcuchach dostaw dużych inwestorów zagranicznych” zaś wśród słabych stron wyróżniono: „W5. Mimo znacznego wzrostu nakładów wewnętrznych na działalność badawczo-rozwojową ogółem, umiarkowany sukces komercjalizacji wyników badań na arenie międzynarodowej.”; „W17. Niski poziom usieciowienia przedsiębiorstw” oraz „W27. Słaba reprezentacja MŚP i zespołów badawczych w międzynarodowych programach na rzecz rozwoju innowacji.” Są to czynniki, które bezpośrednio opisują znaczenie ekosystemu innowacji w regionie na tle Europy / świata (Regionalna..., s.99-100).

Mając na uwadze potencjał turystyczny regionu, o kierunkach jego rozwoju traktuje Programu Rozwoju Turystyki w Województwie Śląskim 2020+. Co do zasady, Program ten w niewielkim stopniu – wprost - zakłada potrzebę występowania bezpośrednich efektów działań o zasięgu międzynarodowym. Oczywiście, wiele spośród zapisów tego dokumentu może być odczytywanych jako aktywność służąca wzmocnieniu oferty produktów turystycznych, infrastruktury i systemu ich zarządzania, dla których wskazanie skali i zasięgu działania - lokalnej, subregionalnej, regionalnej, ponadregionalnej (w tym

międzynarodowa) - są mniej istotne. Bezpośrednich odniesień w części rekomendacyjnej nie ma wielu.

Dokonując oceny przedsięwzięć i rekomendowanych produktów można uznać:

- transgraniczną wartość projektu turystyki rowerowej MTB, projektu Velo Silesia i Wiślanej Trasy Rowerowej, rozwijanej oferty Parku Śląskiego oraz
- międzynarodową wartość turystyki biznesowej, projektu Szlak przyrody Województwa Śląskiego, Szlaku Zabytków Techniki Województwa Śląskiego, projektu Beskidy latem, Beskidy zimą.

Nie oznacza to, że Program Rozwoju Turystyki w Województwie Śląskim 2020+ i sama turystyka realizowana w regionie są nieistotne w kontekście międzynarodowym. Zdecydowanie można uznać, że tworzenie lokalnych warunków, czy wspieranie produktów turystyki weekendowej, rodzinnej, kulturowej, eventowej będą miały swoje odzwierciedlenie w powiększającym się zasięgu i atrakcyjności oferty produktów turystycznych. Dotyczy to między innymi takich kierunków działań, jak (Program Rozwoju Turystyki..., s. 64-67):

- modernizacja obiektów,
- rozbudowa infrastruktury technicznej ułatwiającej dostępność do obiektów turystyki,
- tworzenie infrastruktury dla turystyki aktywnej,
- dostosowanie infrastruktury turystycznej i okołoturystycznej do potrzeb osób z niepełnosprawnościami,
- wprowadzanie nowoczesnych rozwiązań technicznych / technologicznych na rzecz ograniczenia emisji zanieczyszczeń (niska emisja, smog, ...),
- wspieranie przedsiębiorczości w sektorze turystycznym i okołoturystycznym,
- poprawa kompetencji kadry w sektorze turystycznym i okołoturystycznym,
- wsparcie stałych form współpracy międzysektorowej.

Z punktu widzenia procesu implementacji działań w regionie, Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021- 2027 (w tym TPST) stanowią kluczowy dokument identyfikujący główne strumienie finansowe i dziedziny interwencji. Identyfikując strategiczne wyzwania rozwoju regionu, wskazano w dokumencie, że w obszarze gospodarczym niezbędne jest uwzględnienie słabnącej dynamiki w zakresie wytwarzanego w regionie PKB oraz wartości produkcji sprzedanej.

Powyższe wyzwanie oznacza „konieczność celowanego wsparcia gospodarki Województwa dla utrzymania wysokiej pozycji konkurencyjnej regionu. **Istotne jest wsparcie ekspansji na rynki międzynarodowe produktów i usług w zaawansowanych technologiach, zwłaszcza w obszarach uznawanych za regionalne inteligentne specjalizacje oraz specjalizacje technologiczne. Województwo Śląskie jest regionem w transformacji o dużej liczbie osób pracujących w tzw. sektorach tradycyjnych, dlatego należy podjąć działania mające na celu wzrost przedsiębiorczości**

i kreowania nowych miejsc pracy. Należy zapewnić wsparcie m.in. na działania o charakterze wdrożeniowym, działalność eksportową przedsiębiorstw oraz na inwestycyjne dla sektora turystyki, który daje ogromną szansę na skuteczną dywersyfikację gospodarczą regionu.” (Fundusze..., s. 21)
Realizacja działań pozwalających na sprostanie takim wyzwaniom możliwa jest w szczególności jako rozwinięcie celów szczegółowych:

- RSO1.1. Rozwijanie i wzmocnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii, co ma służyć podniesieniu poziomu innowacyjności w sektorze przedsiębiorstw, wzmocnieniu potencjału i skali oddziaływania oraz pozycji na arenie międzynarodowej ośrodków akademickich oraz sektora B+R (Fundusze..., s. 67).
- RSO1.2. Czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych, gdzie przewidziano konieczność uruchomienia (Fundusze..., s. 76) „...wsparcia przeznaczonego na inwestycje wykorzystujące sztuczną inteligencję oraz zbiory danych gromadzone w placówkach medycznych, wykorzystana zostanie wiedza i doświadczenie podmiotów z zagranicy, w tym z wiodących ośrodków medycznych i naukowych. Wśród regionalnych inteligentnych specjalizacji Województwa wskazana została medycyna i jest to dziedzina, którą z powodzeniem rozwija się w regionie, w tym także w obszarze cyfryzacji. Jest to zatem obszar, w którym mogą się pojawić wspólne inicjatywy projektowe o wymiarze międzyregionalnym, a także transnarodowym. Przewidziana interwencja jest komplementarna z interwencją planowaną np. z programu Interreg Europa Środkowa 2021-2027 i programu Interreg Europa 2021-2027.”
- RSO1.3. Wzmocnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje, co ma służyć m.in. umiędzynarodowieniu MŚP oraz wzmocnieniu współpracy podmiotów działających w klastrach, rozwój łańcuchów wartości oraz budowanie pozycji rynkowej klastra i jego członków na arenie międzynarodowej (Fundusze..., s. 79). Zwrócono także uwagę, na synergie z innymi podmiotami wskazując, że „...wykorzystana zostanie wiedza i doświadczenie podmiotów z zagranicy, w celu optymalizacji oferowanego wsparcia. Wsparcie inicjatyw klastrowych przyczyni się do rozwijania łańcuchów wartości i budowania pozycji międzynarodowej dzięki współpracy z podmiotami z zagranicy. W ramach planowanego wsparcia przeznaczonego na internacjonalizację MŚP nawiązana zostanie współpraca z przedstawicielami biznesowymi, naukowymi oraz organizacjami gospodarczymi z innych regionów. Współpraca międzynarodowa MŚP z regionu przyczyni się do wzrostu gospodarczego regionu. Przewidziana interwencja dotycząca wsparcia dla MŚP jest komplementarna z interwencją

planowaną z programów Interreg.”. Ponadto objęto wsparciem (Fundusze..., s. 80) „...m.in. inwestycje: związane z dostosowaniem lub zmianą profilu prowadzonej działalności gospodarczej oraz modelu biznesowego, w infrastrukturę turystyczną oraz okołoturystyczną i rekreacyjną, niezbędne do wejścia na rynki zagraniczne oraz dostosowanie produktu do wymagań rynku docelowego, w tym również koszty związane z udziałem w targach zagranicznych stacjonarnie oraz on-line.”

- RSO2.4. Wspieranie przystosowania się do zmiany klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego, co ma wynikać m.in. z planowania i kształtowania świadomości mieszkańców, w tym wsparcia opartego na wymianie doświadczeń, w szczególności ze źródeł międzynarodowych (komplementarność wobec programów współpracy terytorialnej Interreg);
- RSO2.5. Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej (pośrednio) poprzez inwestycje gospodarki wodno-ściekowej komplementarne wobec działań poprawiających jakość ekosystemu Bałtyku;
- RSO2.6. Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej ze wsparciem zorientowanym na (Fundusze..., s. 116) „...wymianę doświadczeń, z odpowiednim skutkiem w działaniach edukacyjnych, budujących i podnoszących świadomość i wiedzę w zakresie GOZ. Wspieranie transformacji w kierunku GOZ może polegać na realizacji przedsięwzięć z partnerami mającymi swoją siedzibę poza województwem śląskim, również dla działań usprawniających procesy planowania na poziomie lokalnym i regionalnym, z wykorzystaniem wyników innych programów, np. Horyzont Europa, czy też LIFE+. Mając na uwadze, że Województwo Śląskie objęte jest programami współpracy terytorialnej Interreg, działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe, a jednocześnie komplementarne i wzmacniające do podejmowanych w ramach FE SL 2020-2027 w obszarze niniejszego celu szczegółowego, realizowane będą w: - Interreg Czecho-Polska, w ramach Priorytetu 5 Przedsiębiorczość, - Interreg Europa Środkowa 2021-2027, poprzez Priorytet 2 Współpraca na rzecz bardziej zielonej Europy Środkowej - Interreg Region Morza Bałtyckiego, w ramach Priorytetu 3. Społeczeństwo neutralne dla klimatu, - Interreg Europa 2021-2027. Ponadto, możliwa będzie także współpraca w ramach wspólnych przedsięwzięć związanych z GOZ, poprzez dostępne pozostałe inicjatywy międzynarodowe.”
- RSO4.2. Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online poprzez przedsięwzięcia, które (...) będą miały charakter

katalizatora wzrostu do realizacji projektów konkursowych oraz wzmocnią pozycję regionu na arenie międzynarodowej.

- RSO5.1. Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich w ramach (Fundusze..., s. 244) „...projektów, które będą implementować efekty współpracy międzynarodowej. Współpraca międzyregionalna przyczyni się do „Europy bliższej obywatelom” poprzez wspieranie kluczowych obszarów dla rozwoju efektywnych, zintegrowanych strategii i polityk rozwoju zorientowanych terytorialnie. Wsparcie uzyskają przedsięwzięcia, które są komplementarne działaniami realizowanymi w ramach Programów INTERREG, w tym INTERREG EUROPA ŚRODKOWA 2021-2027 oraz przyczyniają się do realizacji Strategii UE dla regionu Morza Bałtyckiego, w celu doskonalenia wielosektorowych procesów zarządzania na wszystkich poziomach terytorialnych, w szczególności w obliczu złożonych wyzwań związanych z cyfryzacją, zmianami demograficznymi, usługami publicznymi interesu ogólnego. Działania powinny także wzmacniać zdolności władz publicznych do opracowania zintegrowanych strategii rozwoju terytorialnego. Możliwe będą również projekty dopełniające interwencję w ramach URBACT oraz mające na celu wspieranie zrównoważonego zintegrowanego rozwoju obszarów miejskich w miastach w całej Europie.”
- Cel szczegółowy: RSO5.2. Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejski poprzez (Fundusze..., s. 250) wspieranie projektów „...które będą implementować efekty współpracy międzynarodowej. Ze względu na położenie Województwa Śląskiego – pogranicze polsko – czeskie i polsko – słowackie wsparcie uzyskać będą mogły inwestycje, które będą miały na celu wzmacniać stabilność społeczną, środowiskową i gospodarczą obszarów wiejskich, a także które przyczynią się do rozwoju koncepcji Smart Villages. Interwencja będzie komplementarna z Programami INTERREG, w szczególności INTERREG POLSKA – CZECHY i INTERREG POLSKA - SŁOWACJA a także z działaniami realizowanymi w ramach EFRROW i podejścia LEADER. Dopuszcza się również projekty, które przyczyniają się do realizacji Strategii UE dla regionu Morza Bałtyckiego, w celu wzmocnienia zdolności władz publicznych do opracowania zintegrowanych strategii rozwoju terytorialnego.”
- JSO8.1. Umożliwienie regionom i ludności łagodzenia wpływających na społeczeństwo, zatrudnienie, gospodarkę i środowisko skutków transformacji w kierunku osiągnięcia celów

Unii na rok 2030 w dziedzinie energii i klimatu oraz w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku 2050 w oparciu o porozumienie paryskie (FST) poprzez rozwój działalności i umiędzynarodowienia MŚP, w tym inwestycje produkcyjne (Fundusze..., s. 260). Ponadto programując cel szczegółowy RSO3.2. Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawa dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej w celu spełnienia kryterium komplementarności przez zapewnienie wystarczającego rozwoju połączeń sieci miejskich, regionów i lokalnych społeczności z siecią bazową TEN-T i jej węzłami, określono kierunki działań związane ze zwiększeniem dostępności kluczowych węzłów komunikacji krajowej i międzynarodowej, w tym węzłów sieci TEN-T, ale także dostępności do kluczowych ośrodków aglomeracyjnych zlokalizowanych poza województwem.

W ramach Terytorialnego Planu Sprawiedliwej Transformacji podkreślono potrzebę wzrostu umiędzynarodowienia działalności firm oraz komplementarność inwestycji podejmowanych przez sektor prywatny i publiczny w ramach mechanizmu sprawiedliwej transformacji w akcentując m.in. (Fundusze..., s. 379) rozwój metropolizacji i globalizacji – wsparcie branż gospodarki podregionów górniczych na rzecz budowania ich kompetencji konkurencyjności w wymiarze krajowym i międzynarodowym.

1.4 Synteza

Na podstawie analizy uwarunkowań historycznych i założeń programowych za najważniejsze dla prowadzenia współpracy międzynarodowej przez podmioty zlokalizowane w województwie śląskim uznać można:

- współkreowanie aktywności międzynarodowej Województwa w zakresie przystępowania jednostek samorządu terytorialnego do międzynarodowych zrzeszeń społeczności lokalnych i regionalnych w ramach kompetencji regionu i ministra właściwego do spraw zagranicznych,
- historyczne znaczenie współpracy władz samorządowych regionu z regionami partnerskimi w związku z procesami transformacji gospodarczej, transgranicznej i instytucjonalnej,
- znaczną dywersyfikację kierunków geograficznych współpracy nawiązanej z regionami partnerskimi w ostatnich 25 latach,
- orientację prorozwojową władz regionu w ramach priorytetów współpracy międzynarodowej na rzecz kreowania konkurencyjności gospodarki, uczenia się, promowania kontaktów środowisk samorządowych i polonijnych.

Inicjowanie szeroko zakrojonych ram współpracy (gospodarka, nauka i technika, wartości kulturowe, społeczne) w ramach podpisywanych w formule długoterminowej partnerstw z regionami skutkuje:

- realną koncentracją wysiłków w ramach współpracy międzynarodowej na tematyce transformacji gospodarczej i energetycznej oraz obszarów wskazywanych ad-hoc,
- deklaratywną koncentracją współpracy na rzecz sieci transportowych, dziedzictwa przemysłowego, wartości społecznych, kulturowych, w tym współpracy transgranicznej,
- próbami kreowania sformalizowanego przedstawicielstwa Województwa poza granicami kraju w dwóch lokalizacjach (Bruksela i Abu Zabi),
- historycznie znaczącym wymiarem współpracy z regionem Nord Pas-de-Calais (obecnie Hauts-de-France) Nadrenią Północną Westfalią w sferze polityczno-administracyjnej, gospodarczej i kulturalnej, społecznej (rozwijanie idei Trójkąta Weimarskiego),
- projektowym charakterem współpracy w wymiarze transgranicznym z Krajem Morawsko-Śląskim (Republika Czeska) i Samorządowym Krajem Żylińskim (Słowacja),
- akcyjnym / okazjonalnym charakterem współpracy z pozostałymi regionami partnerskimi.

Wskazanie na mocne i słabe strony regionu determinujące proces współpracy międzynarodowej w dokumencie strategii Województwa wraz z ujawnieniem uwarunkowań zewnętrznych jako łącznej podstawy do definiowania terytorialnych działań regionu poprzez aktywną współpracę z otoczeniem i kreowanie silnej marki regionu (Cel D.2) oznacza:

- kreowanie przyszłości regionu w perspektywie średnioterminowej i w jego międzynarodowym wymiarze poprzez:
 - rozwijanie współpracy międzynarodowej, transgranicznej i międzyregionalnej, w tym w pasie Polski południowej oraz z miastami Ostrawą i Żyliną,
 - lokalizację w regionie siedzib oraz przedstawicielstw instytucji o znaczeniu międzynarodowym i krajowym,
 - organizację flagowych wydarzeń biznesowych, naukowych, sportowych, kulturalnych promujących Województwo i wykorzystujących unikatowe atuty regionu,
 - ochronę, promocję oraz podnoszenie atrakcyjności miejsc i obiektów o wartości historycznej, symbolicznej, architektonicznej, przyrodniczej, stanowiących „wizytówki” regionu,
 - ponadregionalną, transgraniczną i transnarodową promocję Śląskiego rynku pracy.
- wspieranie grup docelowych wskazanych jako beneficjenci pośrednio lub bezpośrednio korzystający z aktywności strategicznej regionu; z odniesieniem do pozycji konkurencyjnej regionu w wymiarze międzynarodowym, taki jak (Strategia...):

- parki technologiczne, przemysłowe, klastry i ich przedsiębiorstwa, strefy aktywności gospodarczej,
 - sektory tradycyjne,
 - podmioty otoczenia biznesu,
 - oferty produktów turystycznych,
 - operatorzy infrastruktury turystycznej i okołoturystycznej,
 - imigranci,
 - podmioty edukacyjne (kształcące),
 - podmioty wdrażające pro-środowiskowe rozwiązania w zakresie jakości powietrza i bio-/georóżnorodności oraz OZE,
 - operatorzy powiązań transportowych.
- zaangażowanie interesariuszy odpowiedzialnych za realizację działań na rzecz wzmocnienia konkurencyjności gospodarki, rozwoju inteligentnych specjalizacji i procesu sprawiedliwej transformacji (ze szczególnym uwzględnieniem wymiaru międzynarodowego) – (Polityka...), takich jak:
 - podmioty obsługi inwestora, w tym podmioty udostępniające informacje i pełniące funkcje doradcze,
 - podmioty kształtujące i promujące potencjał inwestycyjny regionu i międzynarodową markę regionu, w tym operatorzy wystaw i misji,
 - podmioty rozwijające partnerstwa międzynarodowe regionu,
 - potencjalni przedsiębiorcy, startupy, rzemiosło, firmy rodzinne, branże wrażliwe na trendy globalne, podmioty GOZ, uczelnie i instytuty badawcze.

Racjonalność sektorowa i koncentracja aktywności wspieranej w wymiarze internacjonalizacji odnosi się przede wszystkim do branż tożsamyh z inteligentnymi specjalizacjami, tj.:

- ICT,
- energetyką,
- medycyną,
- zieloną gospodarką,
- przemysłami wschodzącymi,

z tym, że katalog ten jest poszerzony o inne przemysły wysoce eksportowe, tj.:

- nowoczesne usługi biznesowe,
- przemysł mobilności,
- przemysł rolno-spożywczy,
- przemysł meblarski,
- sektor srebrnej gospodarki.

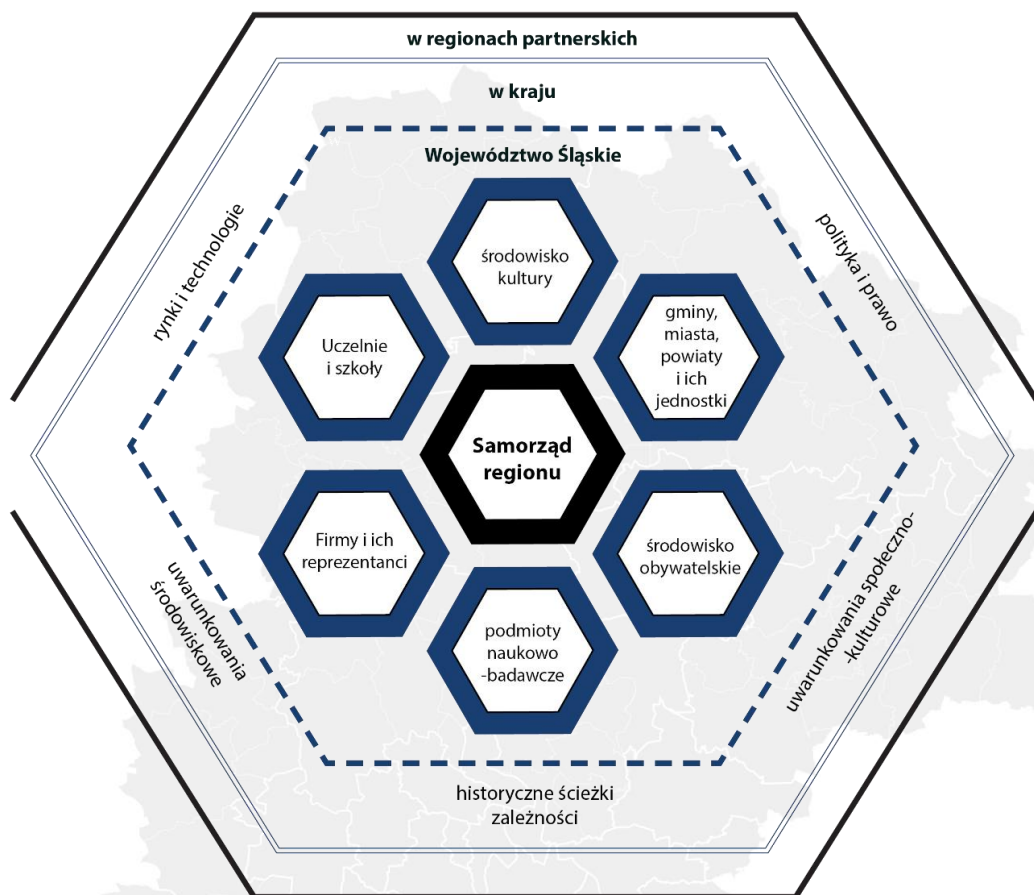
Regionalna Strategia Innowacji wskazuje na konieczność wspierania pozycji konkurencyjnej gospodarki regionu poprzez:

- przygotowanie, skalowanie i wdrażanie produktów innowacyjnych we współpracy z jednostkami naukowo-badawczymi, w tym komercjalizacji wyników badań w skali międzynarodowej,
- internacjonalizację wszystkich podmiotów ekosystemu innowacji (od promocji, pozyskiwania kompetencji po rozwijanie partnerstw),
- usieciowienie firm,
- uczestnictwo firm i zespołów badawczych w międzynarodowych programach na rzecz rozwoju innowacji.

Podstawowy dokument programowania inwestycji ze środków europejskich dla Województwa Śląskiego kładzie nacisk na wzmocnienie ekspansji na rynki międzynarodowe produktów i usług głównie w obszarach specjalizacji regionu. Programuje się ponadto szereg aktywności odnoszących się do kreowania warunków dla poprawy potencjału w regionie i w konsekwencji poprawy jego pozycji konkurencyjnej. Programy współpracy transgranicznej i międzyregionalnej uznaje się za składową aktywności powiększających zasób wiedzy i doświadczeń w regionie.

Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego realizując swoją misję kształtowania wizerunku regionu o wysokim potencjale konkurencyjnym oraz wspierając działania na arenie międzynarodowej pełni różne funkcje wobec ekosystemu – interesariuszy i środowisk, z którymi wchodzi w różne relacje.

Rysunek 1 Samorząd regionalny i jego aktywność zagraniczna, ekosystem i specyfika otoczenia

Źródło: opracowanie własne

Urząd Marszałkowski to z jednej strony Zarząd i Sejmik Województwa, ale także Departamenty Urzędu Marszałkowskiego oraz jednostki podległe samorządowi Województwa. Ekosystem bezpośrednio współtworzą wraz z samorządem regionu - firmy i ich reprezentanci branżowi / sektorowi, jednostki naukowo-badawcze, środowiska akademickie, środowiska sektora obywatelskiego, środowiska sztuki i kultury oraz samorządy terytorialne i ich zrzeszenia.

Atrakcyjność tego ekosystemu i konkurencyjność jego oferty ma znaczenie dla rozwijania relacji w otoczeniu krajowym oraz w otoczeniu tworzonym przez regiony partnerskie. Uwarunkowania jakie towarzyszą aktywnościom tego ekosystemu można oceniać w ramach czterech wymiarów kształtowanych pod wpływem historycznych ścieżek zależności oraz uwarunkowań cywilizacyjnych:

- gospodarczego, w tym rynki i konkurencja,
- systemowego, w tym polityka i prawo,
- społeczno-kulturowego,
- środowiskowego.

W rozdziale 2 zostaną poddane diagnozie wszystkie grupy tworzące ekosystem, zaś w rozdziale 3 wskazane zostaną aktywności pożądane i te determinujące aktywność samorządową regionu wobec pozostałych interesariuszy ekosystemu.

2 Potencjał różnorodności i konkurencyjność międzynarodowa Województwa Śląskiego

2.1 Gospodarka i otoczenie biznesowe

2.1.1. Wymiana handlowa z zagranicą

2.1.1.1. Potencjał Województwa Śląskiego z perspektywy rozwoju handlu zagranicznego

Międzynarodowa współpraca gospodarcza może w praktyce przybierać różne formy i prowadzi do internacjonalizacji podmiotów, które tym samym prowadzą swoją działalność w powiązaniu z partnerami zagranicznymi. Najczęściej występującą formą internacjonalizacji jest handel zagraniczny. Czynniki determinujące możliwości prowadzenia wymiany handlowej z zagranicą, a zatem potencjał konkurencyjny dla tego rodzaju współpracy, obejmą zarówno uwarunkowania naturalne, jak i strukturalne, historyczne oraz instytucjonalno-polityczne.

Potencjał Województwa Śląskiego w zakresie zagranicznej ekspansji handlowej jest w dużym stopniu uwarunkowany historycznie i geograficznie. Posiadane **zasoby naturalne** i **tradycje przemysłowe** są czynnikami, które mają także obecnie kluczowy wpływ na gospodarkę regionu i przez ich pryzmat najczęściej jest Województwo Śląskie postrzegane jako region górniczy i wysoko uprzemysłowiony.

Położenie geograficzne Województwa w południowej części kraju jako regionu przygranicznego, sąsiadującego z Czechami i Słowacją tworzy sprzyjające uwarunkowania dla rozwoju zagranicznej współpracy gospodarczej, w szczególności z krajami sąsiadującymi, ale też i dalej usytuowanymi gospodarkami UE. Do naturalnych czynników należy też wielkość gospodarki regionalnej i jej zasobów. Pod względem **terytorium** Województwo Śląskie zajmuje 14 miejsce w Polsce (12 333 km²) z udziałem 3,8% w powierzchni kraju. **Potencjał ludnościowy**, stanowiący w 2021 r. 4,4 mln mieszkańców plasuje region na drugim miejscu w Polsce pod tym względem z udziałem 11,5%. Województwo jest zatem gęsto zaludnione (355 osób na 1 km² w 2021 r.), tj. blisko trzy razy więcej niż średnia krajowa¹. W sferze demograficznej w województwie widoczne są jednak bardzo niekorzystne tendencje, tj. bardzo szybki proces starzenia się społeczeństwa, ujemne saldo migracyjne i spadek liczby mieszkańców, który jest największy wśród wszystkich polskich województw.

Dla rozwoju wymiany handlowej niezwykle istotne znaczenie ma stopień **rozwoju infrastruktury**, a w szczególności **transportowo-komunikacyjnej** i usług logistycznych. Województwo Śląskie w tym aspekcie posiada duże możliwości. Region jest bardzo dobrze skomunikowany w kierunku północ-południe i wschód-zachód, leżąc na osi transeuropejskiego korytarza transportowego (TEN-T) Bałtyk-

¹ Na podstawie danych Danku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, Warszawa 2022

Adriatyk oraz szlaku komunikacyjnym Berlin-Lwów. W województwie krzyżują się autostrady A1 i A4, a konurbacja w centrum regionu dodatkowo jest dobrze skomunikowana Drogową Trasą Średnicową (DTS). Województwo Śląskie posiada dużą gęstość infrastruktury drogowej, ale też w dużym stopniu ten **potencjał jest już wykorzystany**, o czym świadczy wysokie natężenie ruchu oraz ilość ładunków przewożonych transportem drogowym w regionie, które jest największe w kraju. W regionie rozwinięte są także inne drogi transportu, w tym najdłuższa i najgęstsza w Polsce sieć kolejowa, co przekłada się na wysoki wskaźnik dostępności transportowej (WMDT). W Pyrzowicach zlokalizowany jest Międzynarodowy Port Lotniczy „Katowice”. Do celów biznesowych mogą być wykorzystywane także małe lotniska. W regionie jest 7 tego typu lotnisk wpisanych do Rejestru Lotnisk Cywilnych. Województwo jest najbardziej zurbanizowanym regionem Polski (współczynnik 76,3 w 2021 r.). Wysoko rozwinięte są także **usługi logistyczne**. Największa ich koncentracja ma miejsce w pobliżu autostrad, w szczególności w Gliwicach i Sosnowcu. Pod względem powierzchni magazynowych Województwo zajmuje drugą po mazowieckim pozycję. W Gliwicach zlokalizowany jest też **wolny obszar celny (WOC)**, który istotnie ułatwia i sprzyja prowadzeniu handlu z państwa trzecimi (spoza obszaru celnego UE). WOC prowadzony jest przez Śląskie Centrum Logistyki S.A., w którym większościowy udział ma miasto Gliwice.

Wielkość gospodarki i jej potencjału produkcyjnego wyznacza wartość PKB. Udział Województwa Śląskiego w tworzeniu PKB w 2021 r. wyniósł 12,0% i była to druga pod względem wielkości gospodarka po regionie warszawskim stołecznym, który z kolei odpowiadał za 17,5% PKB Polski². Potencjał produkcyjny Województwa Śląskiego wykazuje jednak już od długiego czasu tendencję spadkową. Malejący udział regionu w PKB Polski oznacza niższą dynamikę wzrostu i względną utratę siły gospodarczej. Warto przy tym zauważyć, że wyniki za 2021 r. są wyraźnie lepsze w porównaniu z 2020 r. (wzrost z 11,7% do 12,0%) i mogą sugerować pewną zmianę w dotychczasowym niekorzystnym trendzie. Jednak należy też wziąć pod uwagę, że ostatnie lata charakteryzowały się dużą niestabilnością i zawirowaniami w praktycznie wszystkich obszarach, a zatem trudno na podstawie danych z tego okresu wyciągać daleko idące wnioski.

Do oceny poziomu **rozwój gospodarczego** często wykorzystywanym miernikiem jest PKB na mieszkańca. Wartość tego wskaźnika dla województwa śląskiego kształtuje się powyżej średniej krajowej (w 2021 r. 103,4 średniej dla Polski), ale jest niższa od regionu warszawskiego stołecznego, województwa dolnośląskiego i wielkopolskiego oraz wykazuje podobne tendencje spadkowe jak względna wartość PKB.

Liczba podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na liczbę mieszkańców Województwa Śląskiego mieści się poniżej średniej krajowej i pomimo rosnącej populacji przedsiębiorstw w regionie, ich udział

² GUS, Wstępne szacunki produktu krajowego brutto w przekroju regionów w 2021 roku, publikacja: 30.12.2022.

w Polsce wykazuje także tendencję spadkową. W 2020 r. nastąpiła względna poprawa tego wskaźnika, ale w 2021 r. uległ on już ponownemu pogorszeniu, co sugeruje kontynuację trendu.

Nie tylko wielkość i dynamika produkcji jest czynnikiem wpływającym na możliwości prowadzenia wymiany handlowej z zagranicą, ale także jej **struktura i konkurencyjność**. W strukturze wartości dodanej Województwa Śląskiego udział przemysłu wynosi 42% i jest największy w porównaniu ze wszystkimi pozostałymi Województwami, co oznacza **specjalizację regionu** właśnie w tym sektorze. Główne branże, w których Województwo specjalizuje się to motoryzacja, górnictwo, energetyka i hutnictwo. Występuje natomiast stosunkowo duże zróżnicowanie strukturalne wewnątrz Województwa. Widoczna jest silna koncentracja przemysłu motoryzacyjnego w podregionie tyskim, gliwickim i bielskim, a przemysłu ciężkiego w bytomskim i rybnickim³. Samo górnictwo stanowi ok. 7% wartości dodanej regionu. W gospodarce Województwa stosunkowo niewielki jest udział usług, w szczególności sektora ICT. Widoczne są też pewne pozytywne tendencje i cechy strukturalne, jak spadek znaczenia górnictwa w regionie, stosunkowo dobrze rozwinięte ośrodki medyczne i rozwój centrów usług biznesowych (BPO). W niektórych subregionach oraz ośrodkach miejskich struktura produkcji jest też bardziej zróżnicowana i znaczący udział mają w nich inne poza wymienionymi już branżami, m.in. przemysł gumowy i tworzyw sztucznych, branża spożywcza, przemysł lekki i turystyka. Pod względem **innowacyjności** przedsiębiorstw wyniki regionu są również słabsze w stosunku do średniej krajowej⁴. Niekorzystne wyniki Województwo wykazuje także w zakresie **efektywności**. Wskaźnik produkcji sprzedanej przemysłu w przeliczeniu na zatrudnionego kształtuje się poniżej średniej dla Polski i systematycznie ulega względnemu pogarszaniu. Takie wyniki region notuje pomimo relatywnie większego udziału w przemyśle dużych firm (zatrudniających 250 osób i więcej), które z natury powinny charakteryzować się wyższą wydajnością w porównaniu z małymi przedsiębiorstwami. Dodatkowo, region posiada jeden z najniższych w kraju współczynników zatrudnienia, szczególnie mężczyzn po 50 roku życia, w związku z wykorzystywaniem preferencyjnych dla branży wydobywczej świadczeń emerytalnych. Niska wydajność w przemyśle nie jest rekompensowana niższym poziomem wynagrodzeń, gdyż pomimo ich tendencji spadkowej nadal wynagrodzenia brutto w tym sektorze w regionie kształtują się powyżej średniej krajowej. Tymczasem, wynagrodzenia w sekcji informacji i komunikacji (sekcja J wg PKD), uważanej za innowacyjną i prorozwojową są istotnie poniżej średniej dla Polski, chociaż w tym przypadku następuje poprawa. W głównych branżach regionu działa wiele dużych przedsiębiorstw, w tym także będących pod kontrolą Skarbu Państwa. Podmioty te często są ze sobą powiązane, jak np. spółki węglowe z firmami hutniczymi i energetycznymi oraz producenci części do samochodów z firmami motoryzacyjnymi. Stosunkowo

³ J. Frankowski, J. Mazurkiewicz, Województwo Śląskie w punkcie zwrotnym transformacji, IBS Research Report 02/2020, październik 2020, s. 17.

⁴ Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego 2030

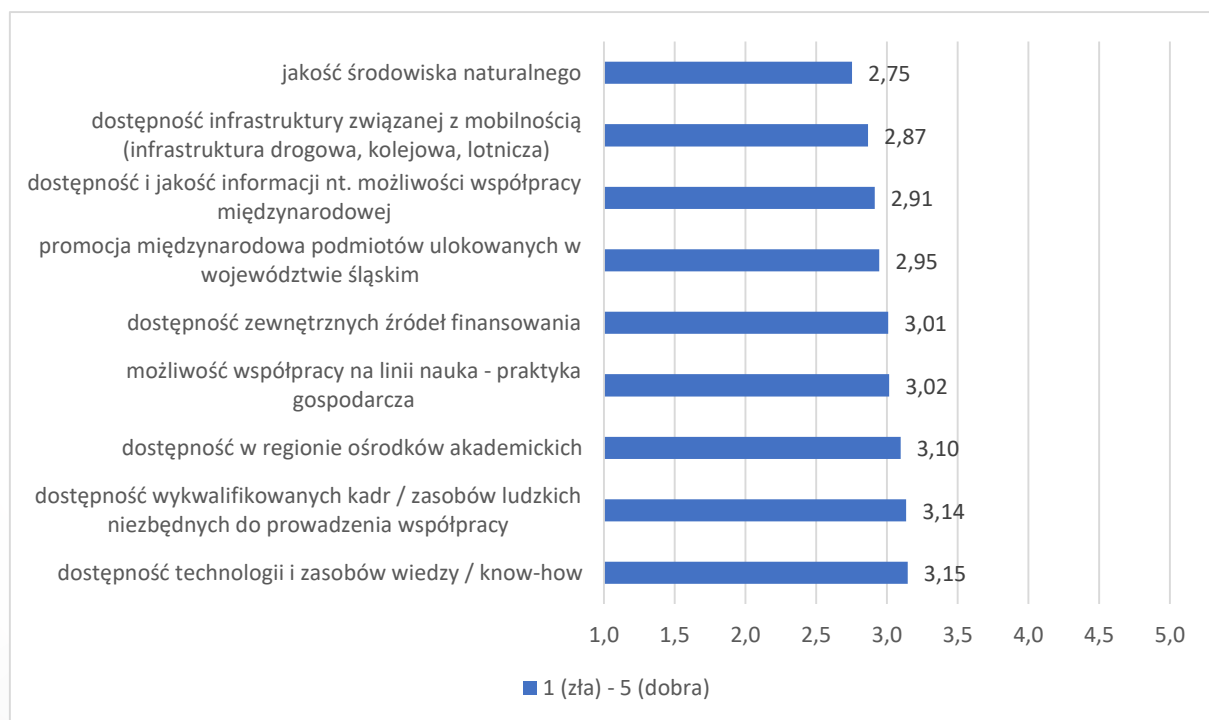
duża jest też liczba firm zaliczanych do tzw. sektora okołogórniczego, a zatem ukierunkowanych na zaopatrywanie firm z przemysłu wydobywczego i w ten sposób bardziej skoncentrowanych na rynek wewnętrzny aniżeli zagraniczny.

Specyfika strukturalna Województwa obniża jego odporność na różnego rodzaju zaburzenia oraz utrudnia podjęcie i przeprowadzenie procesu restrukturyzacji, do którego region się przygotowuje.

Mniejszą odporność na szoki zewnętrzne potwierdzają dane ekonomiczne z 2020 r., które w czasie pandemii dla regionu były szczególnie niekorzystne.

Potencjał regionu i zasobów wewnętrznych przedsiębiorstw z Województwa Śląskiego dla współpracy międzynarodowej został poddany także ocenie w **bezpośrednim badaniu ankietowym** przeprowadzonym na próbie 300 przedsiębiorstw z Województwa Śląskiego. Wyniki ocen wybranych czynników potencjał regionu prezentuje rysunek 2.

Rysunek 2 Ocena potencjału Województwa Śląskiego w perspektywie współpracy międzynarodowej przedsiębiorstw (n=300)

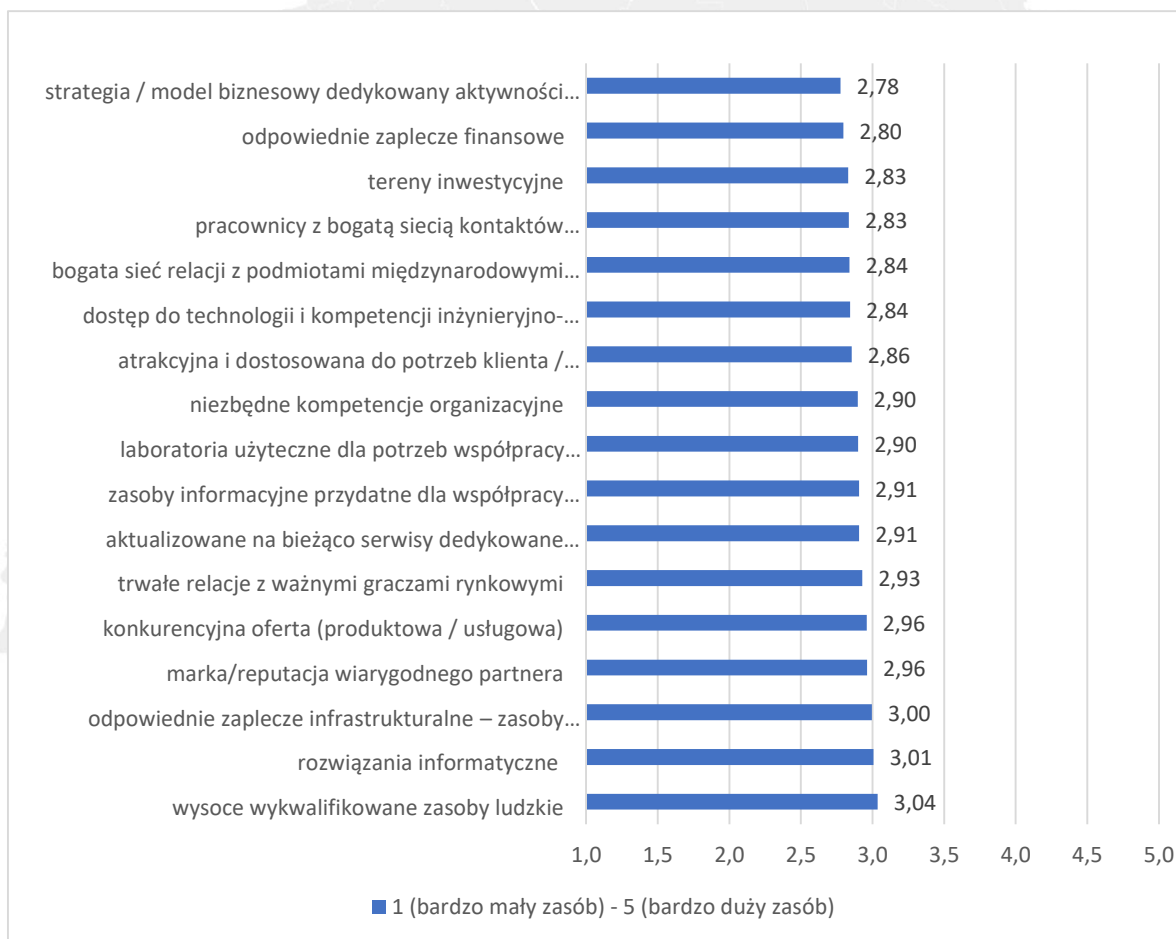

Źródło: opracowanie własne na podstawie zrealizowanych badań ankietowych

Z punktu widzenia prowadzenia współpracy międzynarodowej badane przedsiębiorstwa najslabiej oceniły jakość środowiska naturalnego Województwa oraz dostępność infrastruktury związanej z mobilnością osób i towarów. Wyniki te mogą wskazywać, iż **stan środowiska naturalnego jest też ważnym czynnikiem dla rozwoju współpracy zagranicznej** oraz wydają się potwierdzać **wysoki już**

stopień wykorzystania obecnej infrastruktury transportowo-komunikacyjnej. Poniżej przeciętnej oceny znalazły się też takie czynniki jak dostępność informacji oraz promocja. Z kolei najlepiej oceniona została dostępność technologii i wiedzy oraz zasobów ludzkich. W interpretacji tych wyników należy wziąć pod uwagę, że w strukturze produkcji regionu dominują branże tradycyjne, a zatem przedstawiona ocena nie dotyczy potrzeb kadrowych i technologicznych związanych z transformacją gospodarczą regionu. Podobnej ocenie poddane zostały zasoby będące w posiadaniu przedsiębiorstw. Wyniki te przedstawiono na rysunku 3.

Rysunek 3 Ocena zasobów przedsiębiorstw Województwa Śląskiego z perspektywy rozwoju współpracy międzynarodowej (n=300)

Źródło: opracowanie własne na podstawie zrealizowanych badań ankietowych

W perspektywie współpracy międzynarodowej wśród badanych przedsiębiorstw średnio najslabiej zostały ocenione zasoby wewnętrzne organizacji w postaci dostosowania strategii/modeli biznesowych do ekspansji zagranicznej oraz zaplecze finansowe. Tereny inwestycyjne oraz pracownicy z bogatą siecią kontaktów interpersonalnych uzyskały taką samą ocenę i stanowią kolejny najslabiej oceniany

zasób dla możliwości rozwoju współpracy międzynarodowej przedsiębiorstw. Najlepiej natomiast firmy regionu oceniają posiadane zasoby ludzkie, rozwiązania informatyczne wspierające współpracę międzynarodową oraz zaplecze infrastrukturalne w postaci zasobów rzeczowych i materialnych. Te trzy ostatnie czynniki uzyskały średnią nieznacznie powyżej lub co najmniej 3,0, czyli poziom oceny umiarkowanej. Pomimo, iż generalnie oceny poszczególnych zasobów przedsiębiorstw do ekspansji międzynarodowej są zbliżone, to należy zwrócić uwagę, iż **największą słabością przedsiębiorstw Województwa są kwestie związane z wpisaniem ekspansji zagranicznej do dotychczasowej strategii ich działania**. Brak rozwiązania tego problemu blokuje wszelkie inne działania i ogranicza efektywność wykorzystania dostępnych narzędzi wspierania współpracy międzynarodowej.

Podsumowując i biorąc pod uwagę przedstawione czynniki kształtujące potencjał Województwa Śląskiego dla współpracy handlowej z zagranicą należy uznać, iż **najkorzystniej oddziałuje na nią usytuowanie regionu oraz dostępność zróżnicowanej infrastruktury, a największe ograniczenie stanowi struktura gospodarcza (głównie: koncentracja na przemysłach tradycyjnych, niewielki udział usług i branży technologicznej) oraz zmiany demograficzne**, które są także powiązane z czynnikami strukturalnymi. Ponadto, przez pryzmat specyfiki strukturalnej Województwo jest często postrzegane. Buduje to dla regionu niekorzystny wizerunek monokultury, degradacji środowiska, niskiej innowacyjności towarzyszącej z reguły branżom tradycyjnym. Dlatego, wybrane przez Województwo inteligentne specjalizacje, sprawiedliwa transformacja energetyczna i realizacja polityki rozwoju, w szczególności rozwoju społeczeństwa informacyjnego stanowi szansę, która może zamienić słabości w przewagi konkurencyjne i pozwolić uzyskać rentę zacofania strukturalnego, oznaczającą przeskoczenie na ponadprzeciętny poziom innowacyjności i rozwoju w wyniku przeprowadzonej transformacji.

2.1.1.2. Wyniki Województwa Śląskiego w zakresie handlu zagranicznego – ujęcie syntetyczne

Z analizy działalności eksportowej Województwa Śląskiego⁵ wynika, że pomimo rosnących z roku na rok wartości eksportu, **udział regionu w eksporcie ogółem Polski wykazuje trend spadkowy**. W 2010 r. eksport regionu wynosił 75,1 mld PLN i stanowił 14,4% polskiego eksportu, w 2017 r. osiągnął

⁵ Diagnoza Strategiczna Rozwoju Województwa Śląskiego - Analizy RCAS: Zeszyt 11/2020; PwC, Analiza potencjału i identyfikacja potrzeb przedsiębiorstw z sektora MŚP z Województwa Śląskiego w zakresie internacjonalizacji. Rekomendacje dotyczące instrumentów wsparcia i promocji gospodarczej. Raport, kwiecień 2021.

wartość 112,8 mld PLN i udział 12,8%, a w 2019 r. przy wartości 120,4 mld PLN udział spadł do 12,0%. Dane częściowe za 2020 r., obejmujące trzy pierwsze kwartały, wskazują na dalsze pogorszenie się wyników eksportowych Województwa Śląskiego w postaci gwałtownego spadku jego udziału w krajowym eksporcie do poziomu 10,3%. Dynamika eksportu Województwa jest zatem od wielu już lat wolniejsza od średniej krajowej.

Na uwagę zasługują także wyniki regionu **w zakresie importu**. Jego wartość od długiego już czasu utrzymuje się poniżej poziomu eksportu, co generuje dodatnie saldo w handlu zagranicznym⁶ i najczęściej interpretowane jest jako oznaka wysokiej konkurencyjności. Tymczasem, korzyści z wymiany handlowej z zagranicą nie powinny być oceniane na podstawie bilansu handlowego, ale wpływu handlu zagranicznego na wzrost i rozwój gospodarczy. Z tej perspektywy zarówno eksport, jak i import przynosi korzyści, a który rodzaj obrotu jest korzystniejszy zależy od sytuacji, w jakiej gospodarka w danym czasie się znajduje. Ponadto, eksport jest współcześnie bardzo silnie powiązany z importem, więc występują między nimi naturalne zależności. Zatem, pierwsza pozycja regionu w eksporcie Polski i zarazem trzecia w imporcie (po województwie mazowieckim i dolnośląskim) świadczyć może o **niewykorzystanym potencjale importu** w województwie śląskim.

W strukturze produktowej eksportu Województwa Śląskiego w 2019 r. dominującą pozycję zajmuje branża motoryzacyjna (ok. 35%), hutniczo-metalurgiczna (15%), tworzyw sztucznych i gumowa (8%), a eksport górnictwa węgla kamiennego stanowi tylko niewiele ponad 3%⁷. Widoczna jest zatem **bardzo silna koncentracja eksportu**, gdzie dwie **branże** odpowiadają za połowę sprzedaży zagranicznej regionu. Ponadto, koncentracja działalności eksportowej dotyczy także jej **rozmieszczenia przestrzennego** w regionie. W 2019 r. ponad 54% eksportu jest realizowane przez subregion centralny⁸. Natomiast z punktu widzenia jednostek terytorialnych, tylko cztery miasta: Bielsko-Biała, Dąbrowa Górnicza, Gliwice i Tychy zrealizowało około 46% eksportu Województwa (w 2017 r. było to 49,6%). Katowice wśród ośrodków miejskich zajmowały szóste miejsce z udziałem 4,5%.

Wyraźnie widoczne jest powiązanie handlu zagranicznego z zagranicznymi inwestycjami bezpośrednimi, które skoncentrowane są w branży motoryzacyjnej i w trzech ośrodkach (Bielsko-Biała, Gliwice, Tychy). Z kolei wysoki udział Dąbrowy Górniczej w eksporcie regionu wiąże się w lokalizacją w jej granicach produkcji wyrobów hutniczych (ArcelorMittal) i podmiotów powiązanych z tą branżą. Zdecydowanie bardziej zdywersyfikowana struktura produktowa eksportu charakterystyczna jest dla Katowic, gdzie występuje też największa liczba eksporterów. Z kolei bardzo niewielki udział w eksporcie regionu mają takie miasta, jak: Bytom, Świętochłowice, Zabrze, Piekary Śląskie oraz Ruda Śląska.

⁶ Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030”, Katowice, 2020, s. 31.

⁷ PwC, Analiza ... op. cit., s. 62.

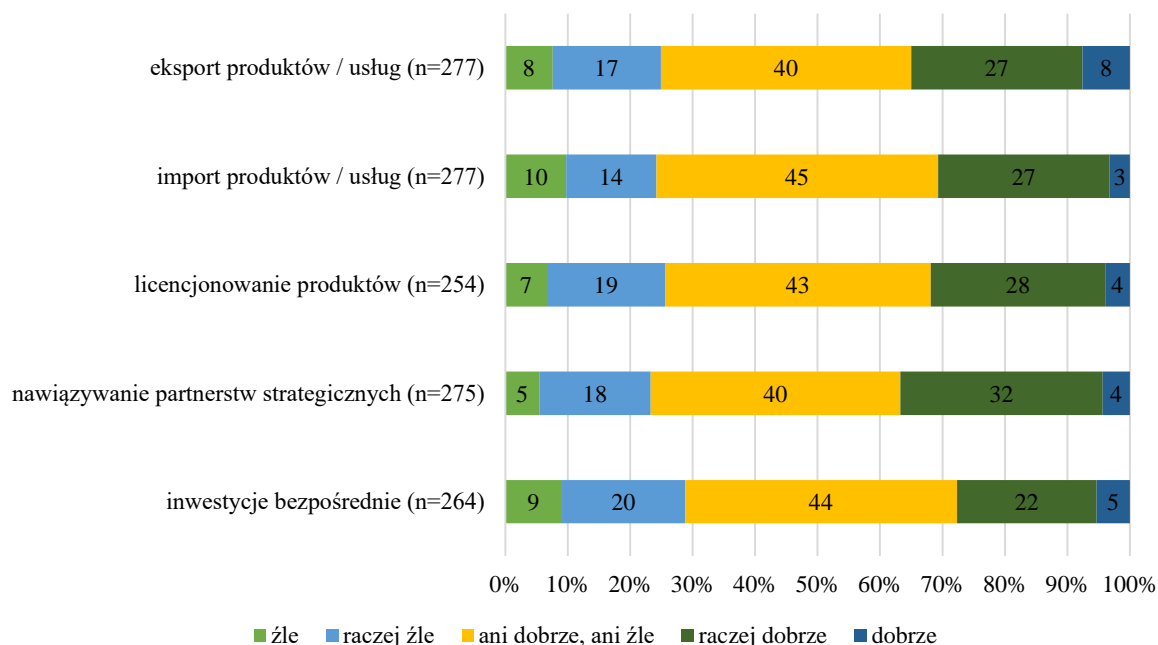
⁸ PwC, Analiza ... op. cit., s. 26-28.

W **strukturze geograficznej** eksportu województwa w 2019 r. względną przewagę (w stosunku do średniej krajowej) mają: Czechy, Włochy, Francja, Słowacja, Hiszpania, Austria, Rumunia. Natomiast relatywnie mniejszy w tym czasie był eksport regionu do Rosji i Ukrainy, co należy uznać za pozytywną sytuację. W 2020 r. pandemia spowodowała pewne przesunięcia w kierunkach geograficznych eksportu Województwa Śląskiego, polegające w szczególności na zmniejszeniu udziału dalszych rynków z południa UE, tj. Włoch, Francji i Hiszpanii, a także z Wielkiej Brytanii w miejsce zwiększenia udziału Czech, Słowacji, Węgier oraz w niewielkim zakresie Niemiec. W strukturze kierunkowej eksportu regionu występuje także wysoki stopień koncentracji. Dziesięć największych rynków zbytu w 2019 r. odpowiadało za 75,5% eksportu Województwa, podczas gdy dla Polski ten wskaźnik wynosił 66,2%.

Podsumowując, wyniki eksportowe Województwa Śląskiego **wykazują podobne tendencje spadkowe jak inne wskaźniki ekonomiczne** regionu (PKB, produkcja sprzedana przemysłu, efektywność). **Struktura eksportu** jest determinowana strukturą produkcji i **stanowi odzwierciedlenie problemów strukturalnych całego regionu** zarówno w układzie rodzajowym, jak i przestrzennym. W szczególności, **wysoka koncentracja eksportu w dwóch branżach** (motoryzacyjnej i hutniczo-metalurgicznej), które nie tylko w wymiarze regionalnym czy krajowym, ale też globalnym stoją wobec wielu wyzwań (tj. duża wrażliwość na wahania koniunkturalne, tradycyjny ich charakter i negatywny wpływ na środowisko) rodzi istotne zagrożenia dla rozwoju handlu zagranicznego i w ogóle rozwoju regionu w przyszłości. Jednak, są to branże, przed którymi jednocześnie stoją pewne możliwości związane np. z rozwojem elektromobilności, ICT oraz potencjalnie odbudową Ukrainy po zakończeniu wojny z Rosją. Niezależnie od powyższego, wysoki stopień koncentracji nie jest korzystny i zmniejsza odporność gospodarki na zakłócenia. **Niewykorzystany pozostaje potencjał importu** w regionie. Należy mieć na uwadze, że nawiązanie na początku najprostszyc kontaktów z podmiotami zagranicznymi może w przyszłości prowadzić do rozwoju bardziej zaawansowanych form współpracy. Poza najczęściej występującymi transakcjami handlowymi, podmioty mogą ze sobą współpracować także w innej postaci w zależności od ich specyfiki i potrzeb, np. realizować wymianę kadr, czego przykładem są państwa Bliskiego Wschodu wykazujące wysokie potrzeby w tym zakresie.

Wyniki handlu zagranicznego wzmocniają zatem wnioski wynikające z analizy potencjału regionu w zakresie **rekomendacji konieczności restrukturyzacji i w efekcie unowocześnienia oraz dywersyfikacji gospodarki regionu**. Takie działania są wskazane również z punktu widzenia zwiększenia możliwości czerpania korzyści ze współpracy międzynarodowej przez przedsiębiorstwa regionu. **Dotychczasowe efekty współpracy** z zagranicznymi partnerami z rozróżnieniem na poszczególne jej formy **zostały poddane ocenie przez przedsiębiorstwa je realizujące w badaniu ankietowym**. Wyniki w tym zakresie przedstawia rysunek 4.

Rysunek 4 Ocena efektów realizacji wybranych form międzynarodowej współpracy gospodarczej przedsiębiorstw Województwa Śląskiego

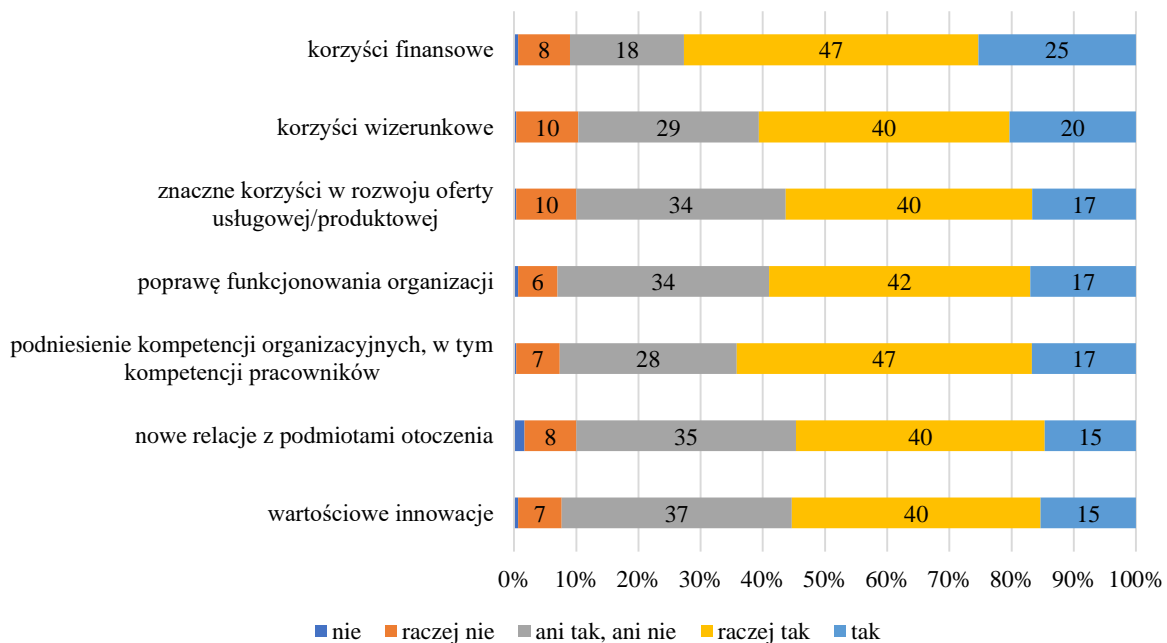

Źródło: opracowanie własne na podstawie zrealizowanych badań ankietowych

Firmy zdecydowanie najczęściej oceniają efekty swojej współpracy zagranicznej na poziomie umiarkowanym (ani dobrze, ani źle). Udział tych wskazań waha się od 40% do 45% w zależności od formy realizowanej współpracy. Około 30% firm ocenia te efekty dobrze, z wyjątkiem realizacji inwestycji bezpośrednich, dla których oceny są nieznacznie gorsze. Na podstawie tych wyników można stwierdzić, iż **zbliżone czynniki determinują wyniki współpracy zagranicznej prowadzonej w różnej formie.**

Pomimo umiarkowanych w przeważającej mierze ocen efektów realizacji poszczególnych form współpracy zagranicznej, ich **wyniki ekonomiczne i społeczne** przedsiębiorstwa oceniają już bardziej optymistycznie, co przedstawia rysunek 5.

Rysunek 5 Ocena współpracy międzynarodowej przedsiębiorstw Województwa Śląskiego w wymiarze ekonomiczno-społecznym (n=300)

Źródło: opracowanie własne na podstawie zrealizowanych badań ankietowych

Przedsiębiorstwa biorące udział w badaniu najczęściej wskazują, że współpraca zagraniczna przynosi im korzyści finansowe (72% respondentów odpowiedziało twierdząco). Na drugim miejscu są korzyści w postaci podniesienia kompetencji organizacyjnych firmy i pracowników (64% odpowiedzi). Należy jednak zauważyć, iż znaczna część przedsiębiorstw wskazuje brak korzyści finansowych oraz pozostałych badanych rodzajów korzyści. Odpowiedzi negatywne i obojętne w tym zakresie wahają się od 26% dla korzyści finansowych do 45% dla relacji z otoczeniem i innowacji. Wyniki te sugerują, że **dla rozwoju współpracy gospodarczej regionu z zagranicą ważne jest nie tylko jej upowszechnianie w wymiarze ilościowym, ale także poprawa efektywności prowadzonej już wymiany gospodarczej z zagranicą**, tak aby była ona jak najbardziej korzystna dla podmiotów Województwa. Wnioski te potwierdzają wyniki badań wcześniej przeprowadzonych w ramach analizy potencjału i identyfikacja potrzeb przedsiębiorstw z sektora MŚP z Województwa Śląskiego w zakresie internacjonalizacji (PwC, 2021)⁹. Wskazuje się tam m.in. na niską marżowość eksportu oraz brak wpływu na kanały dystrybucji.

⁹ PwC, Analiza potencjału i identyfikacja potrzeb przedsiębiorstw z sektora MŚP z Województwa Śląskiego w zakresie internacjonalizacji. Rekomendacje dotyczące instrumentów wsparcia i promocji gospodarczej. Raport, kwiecień 2021

2.1.2. Zagraniczne inwestycje bezpośrednie

2.1.2.1. Potencjał Województwa Śląskiego z perspektywy rozwoju inwestycji bezpośrednich

Województwo Śląskie jest atrakcyjne dla inwestorów zagranicznych dokonujących lokalizacji swoich przedsięwzięć. To przede wszystkim niskie koszty płac były dotychczas ważnym czynnikiem wpływającym na decyzje lokalizacyjne inwestorów zagranicznych w Polsce i jej regionach. Natomiast obecnie to w dużej mierze odpowiedni poziom kwalifikacji i specjalizacji pracowników stanowi determinantę wyboru danej lokalizacji¹⁰.

Województwo Śląskie posiada bogate **zasoby ludzkie** i dobrze wykształcone. W 2021 r. ludność Województwa wyniosła 4375,9 tys. osób, a gęstość zaludnienia stanowiła 355 osób/km², będąc najwyższą spośród polskich województw. W miastach mieszkało 76% ogółu ludności w regionie¹¹. W regionie obserwuje się jednak występowanie zjawiska depopulacji, co wraz z utrzymywaniem się ujemnego przyrostu naturalnego i emigracją ludności oddziałuje na sytuację na rynku pracy i dostępność pracowników.¹² Jednakże napływ pracowników z innych krajów, może przeciwdziałać tym negatywnym tendencjom.

W 2021 r. liczba studentów w regionie wyniosła 115 701 i na tle innych regionów była stosunkowo wysoka. Natomiast ich liczba na 10 tys. ludności wyniosła 264 kształtując się poniżej średniej dla kraju (dla Polski 321 studentów na 10 tys. ludności). Liczba absolwentów na 10 tys. ludności wyniosła w województwie śląskim 64, dla Polski wskaźnik ten wyniósł 78.¹³ Studenci podejmują kierunki przede wszystkim związane z biznesem i administracją, kolejno kierunek medyczny, a następnie inżynierijno-medyczny. Pracownicy biorą udział w kursach podnosząc swoje kwalifikacje i pod tym względem Województwo Śląskie wyróżnia się na tle innych regionów¹⁴.

Przedsiębiorstwa w województwie śląskim, które traktowały inwestycje bezpośrednie jako podstawę współpracy międzynarodowej, stosunkowo dobrze oceniały swój potencjał w zakresie zasobów ludzkich, bowiem 28% wśród tej grupy przedsiębiorstw wskazywało, że w dużym lub w bardzo dużym stopniu posiadają wysoce wykwalifikowane kadry w kontekście współpracy międzynarodowej (rys. 6).

¹⁰ Polityka rozwoju gospodarczego Województwa Śląskiego, Wzmacnianie roli gospodarki Województwa Śląskiego w międzynarodowych łańcuchach wartości, Katowice, grudzień 2016 r. (aktualizacja czerwiec 2018)

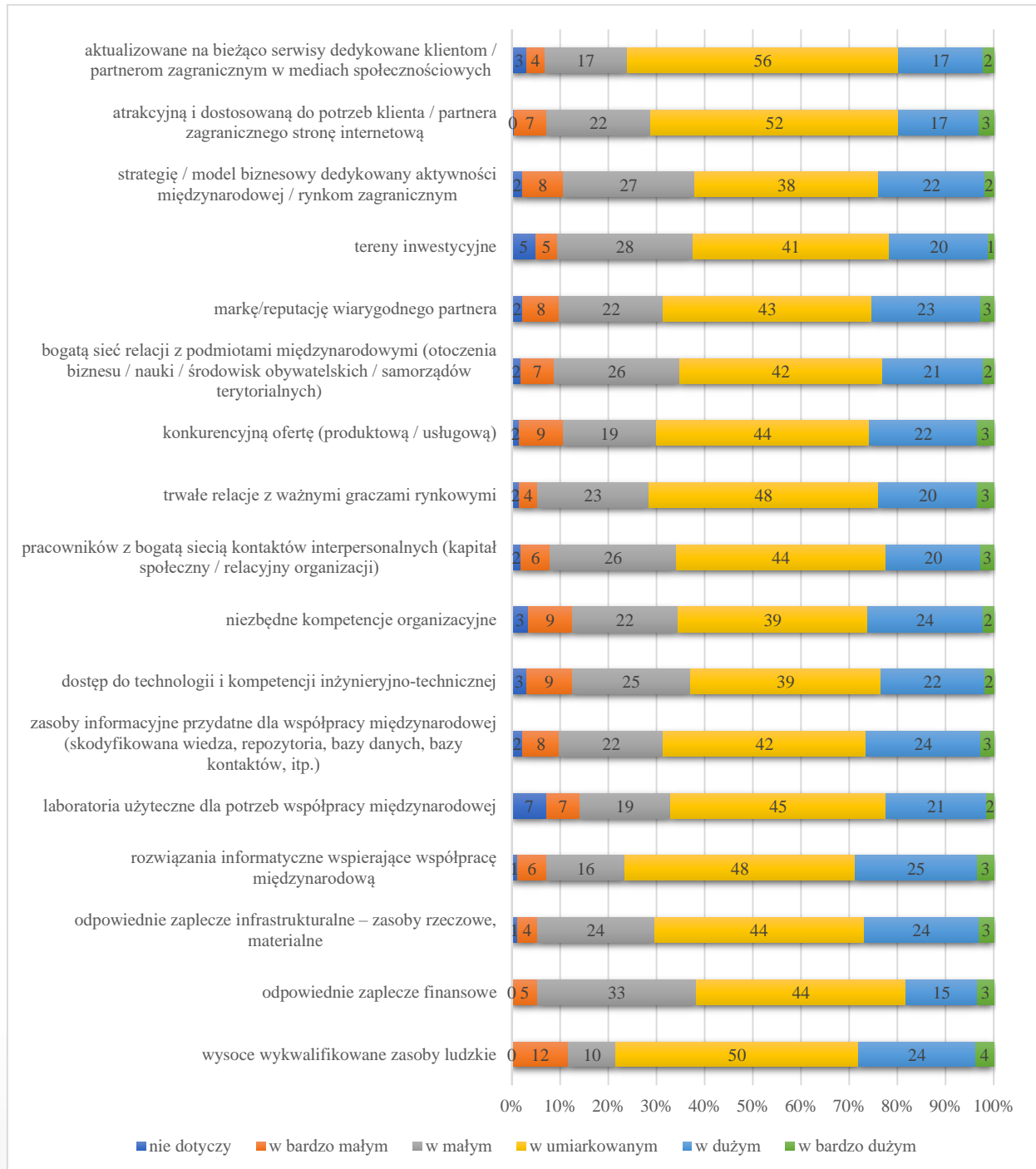
¹¹ Rocznik statystyczny województw 2022, GUS, Warszawa 2022.

¹² Polityka rozwoju gospodarczego Województwa Śląskiego, Wzmacnianie roli gospodarki Województwa Śląskiego w międzynarodowych łańcuchach wartości, Katowice, grudzień 2016 r. (aktualizacja czerwiec 2018)

¹³ Bank danych lokalnych, <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/start>, dostęp 3.02.2023.

¹⁴ Polityka rozwoju gospodarczego Województwa Śląskiego, Wzmacnianie roli gospodarki Województwa Śląskiego w międzynarodowych łańcuchach wartości, Katowice, grudzień 2016 r. (aktualizacja czerwiec 2018)

Rysunek 6 Stopień posiadania zasobów dla współpracy międzynarodowej przez przedsiębiorstwa, które jako podstawę współpracy międzynarodowej wykorzystują inwestycje bezpośrednie (w %).

Źródło: opracowanie własne na podstawie zrealizowanych badań ankietowych

Obecnie starzenie się społeczeństwa i zmiany demograficzne nie są postrzegane przez przedsiębiorstwa jako czynnik znacząco wpływający na realizowaną współpracę międzynarodową, bowiem 24% badanych podmiotów wskazało, że stopień tego wpływu jest mały lub niewielki (rys. 7).

Rysunek 7 Wpływ czynników na współpracę przedsiębiorstw, które jako podstawę współpracy międzynarodowej wykorzystują inwestycje bezpośrednie (w %).

Źródło: opracowanie własne na podstawie zrealizowanych badań ankietowych

Odpowiedni **poziom rozwój infrastruktury technicznej**, a zarazem dostępność transportowa Województwa Śląskiego stanowi o atrakcyjności regionu dla inwestorów zagranicznych. Region ten posiada znaczący potencjał w zakresie infrastruktury transportowej, o wysokim stopniu zagęszczenia, bowiem wskaźnik długości dróg w przeliczeniu na 100 km² był wyższy aniżeli średnia wielkość dla kraju (2018r.). Wysoki jest także wskaźnik międzygałęziowej dostępności transportowej. Województwo Śląskie zajmowało pierwsze miejsca w kraju pod względem długości autostrad i dróg ekspresowych na 1 000 km² powierzchni, wskaźnika długości autostrad na 1000 km² powierzchni (2018 r.). Także gęstość linii kolejowych jest najwyższa w kraju w dużej mierze ze względu na obsługę ruchu towarowego. Województwo Śląskie usytuowane jest korzystnie w zasięgu paneuropejskich korytarzy transportowych i w sieci TEN-T. Dużym atutem regionu jest Międzynarodowy Port Lotniczy Katowice „Pyrzowice” zlokalizowany w Pyrzowicach, stopniowo zwiększający przepustowość obsługi ruchu. Rośnie znaczenie przewozów typu cargo, bowiem port ten zajmuje drugie miejsce w Polsce w zakresie ilości przeładunku towarów. Lokalizacja centrów logistycznych w regionie dopełnia atuty tego regionu w zakresie jego atrakcyjności dla inwestorów¹⁵.

Katowicka Specjalna Strefa Ekonomiczna (KSEE) prężnie funkcjonuje oferując inwestorom tereny inwestycyjne, dobrze uzbrojone, a zarazem „życliwe” otoczenie gospodarcze sprzyja napływowi kolejnych inwestorów z zagranicy. Całkowita wartość nakładów inwestycyjnych w KSSE od początku funkcjonowania wyniosła 17,3% całkowitych nakładów inwestycyjnych poniesionych w polskich strefach. Gdyby uwzględnić jeszcze strefę wałbrzyską i łódzką, to łączne nakłady inwestycyjne stanowiły około 50% nakładów inwestycyjnych w polskich strefach według stanu na koniec 2019 r. Łączna liczba miejsc pracy w KSSE wyniosła 71,3 tys., najwięcej spośród polskich stref, wydano 369 zezwoleń, a stopień zagospodarowania gruntów w tej strefie wyniósł 71,6%. O atrakcyjności SSE w Polsce decyduje rozwój infrastruktury gospodarczej i społecznej, wykwalifikowani pracownicy. SSE stały się także aktywne w przyciąganiu zagranicznych inwestorów. W KSSE udział zagranicznych inwestycji bezpośrednich (ZIB) w całkowitych nakładach inwestycyjnych wyniósł 84,98% według stanu na koniec 2019r. (w SSE w Polsce 76,57%), udział ZIB w miejscach pracy ogółem stanowił 82,89%, udział ZIB w całkowitej liczbie wydanych zezwoleń w KSSE wyniosła 60,98%. Liczba inwestorów zagranicznych w KSSE wyniosła 132, a i ich udział w ogólnej liczbie przedsiębiorstw ogółem stanowił 56,41% według stanu na 31 grudnia 2019 r. W strukturze branżowej inwestycji w SSE w Polsce (według skumulowanej wartości inwestycji ogółem) dominował sektor motoryzacyjny z udziałem wynoszącym 25,59%, następnie producenci wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych, kolejno producenci wyrobów metalowych gotowych. Można zauważyć dużą koncentrację branżową inwestorów w SSE. Branża motoryzacyjna była dominująca wśród inwestorów zagranicznych, także

¹⁵ Strategia rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030”. Zielone Śląskie, Katowice, październik 2020.

w KSSE ¹⁶.

KSSE zyskuje wiodące miejsce w rankingach FDI Business Financial Times jako najlepsza strefa w Europie w 2015-2017, uzyskała wyróżnienie jako na świecie druga strefa, a pierwszą była DMCC ze Zjednoczonych Emiratów Arabskich w 2019, jako pierwsza w Europie w 2019 r. W 2021 r. KSSE sklasyfikowano jako piątą najlepszą SSE na świecie i jako najlepszą w Europie, także jako najlepszą w Europie dla dużych przedsiębiorstw.¹⁷

W regionie są aktywne podmioty wspierające działalność i rozwój przedsiębiorstw, także ich aktywność międzynarodową. W regionie funkcjonuje klastrowy „Silesia Automotive & Advanced Manufacturing” (SA&AM) wspierający przedsiębiorstwa z branży motoryzacyjnej a także technologii zaawansowanych, zainicjowany z myślą o utworzeniu platformy współpracy pomiędzy sferą biznesu, a sferą edukacji i nauki. Działania realizowane w ramach klastra koncentrują się wokół: innowacji i kooperacji; rynku pracy i edukacji¹⁸. Powołany w 2009 r. jako platforma Silesia Automotive, formalnie uruchomiony w 2011 r. jako Klastrowy Silesia Automotive, od 2015 r. wraz z rozszerzeniem zakresu działalności funkcjonuje pod nazwą obecnym brzmieniu¹⁹. Od 2019 dysponuje statusem Krajowego Klastra Kluczowego²⁰. W 2022 roku liczba członków wyniosła 210, a podejmowana w ramach klastra aktywność w tym też roku obejmowała organizację 9 wydarzeń networkingowych, 48 warsztatów, szkoleń i seminariów, 6 targów i misji gospodarczych, 24 wydarzeń branżowych, 5 dofinansowanych projektów²¹.

¹⁶ J. Świerkocki, T. Dorożyński, Specjalne strefy ekonomiczne w Polsce. Doświadczenia i perspektywy, Wyd. Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2022

¹⁷ Strefa i region w rankingach. <https://www.ksse.com.pl/stefa-i-region-w-rankingach-1109>, dostęp 4.02.2023; J. Świerkocki, T. Dorożyński, Specjalne strefy ekonomiczne w Polsce. Doświadczenia i perspektywy, Wyd. Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2022

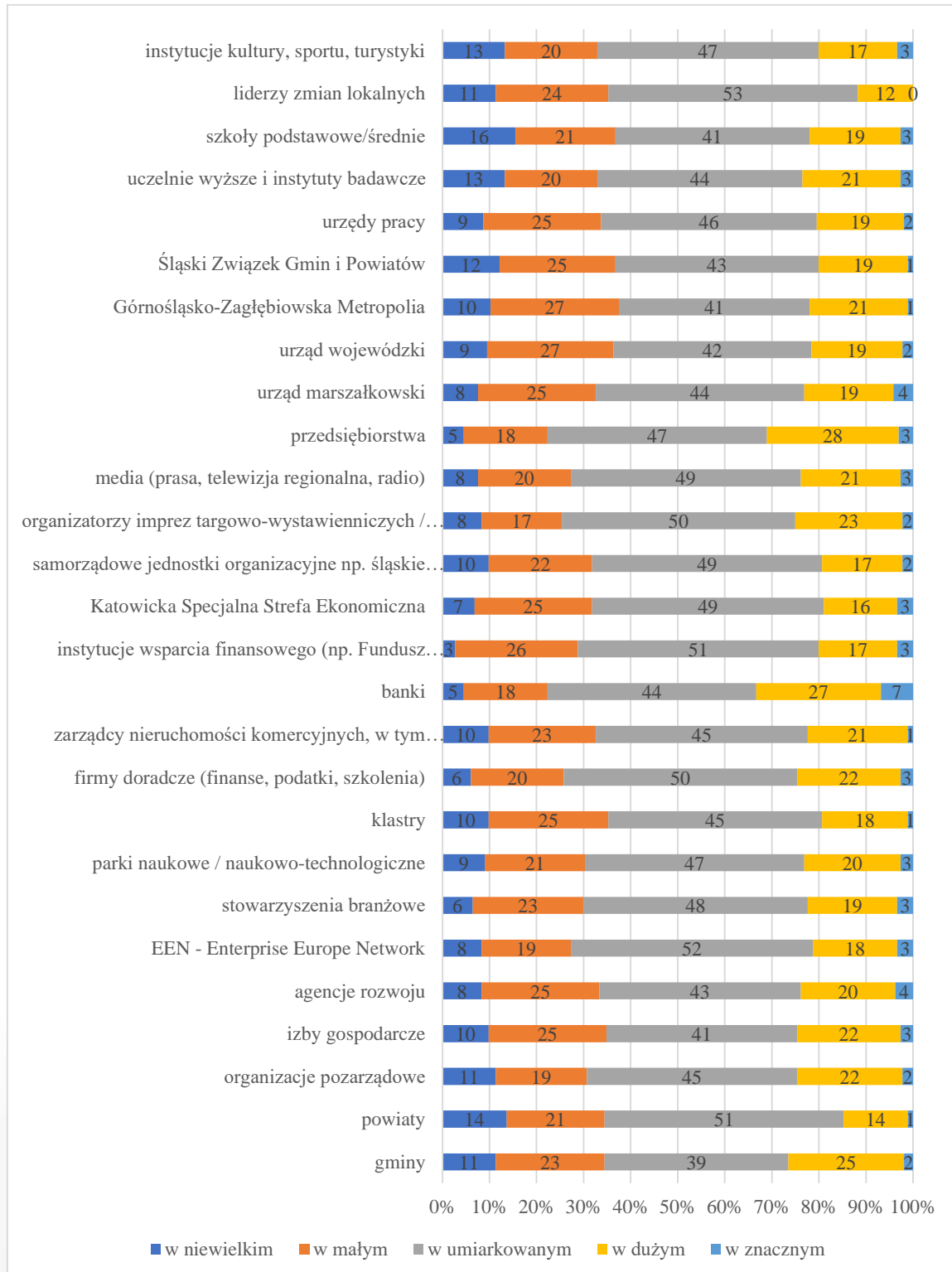
¹⁸ O klastrze SA&AM, <https://www.silesia-automotive.pl/o-klastrze-sa-am-1133>, dostęp 4.02.2023

¹⁹ Historia SA&AM, <https://www.silesia-automotive.pl/historia-saam-2194>, dostęp 4.02.2023.

²⁰ Odnowienie statusu Krajowego Klastra Kluczowego, <https://www.silesia-automotive.pl/odnowienie-statusu-krajowego-klustra-kluczowego-4203>, dostęp 4.02.2023

²¹ Podsumowanie roku 2022 <https://www.silesia-automotive.pl/podsumowanie-2022-4200>, 4.02.2023

Rysunek 8 Znaczenie podmiotów z Województwa Śląskiego dla współpracy międzynarodowej przedsiębiorstw (w %).

Źródło: opracowanie własne na podstawie zrealizowanych badań ankietowych

W świetle badań przedsiębiorstwa w województwie śląskim, które traktowały inwestycje bezpośrednie jako podstawę współpracy międzynarodowej, wskazywały że to przede wszystkim banki są istotne dla współpracy międzynarodowej, jak i przedsiębiorstwa (rys. 8).

Podsumowując, należy podkreślić, iż aktywność międzynarodowa regionu kreowana jest w istotnym stopniu w oparciu o silną obecność firm z kapitałem zagranicznym. Województwo Śląskie jest atrakcyjną lokalizacją dla firm zagranicznych, także realizujących projekty o wyższym stopniu zaawansowania technologicznego. Następuje podnoszenie poziomu wykształcenia ludności i aktywny udział w kształceniu ustawicznym. Region posiada znaczący potencjał naukowo-badawczy i rozwojowy. Sprzyja to także przyciąganiu działalności o wyższym stopniu zaawansowania technologicznego. Jednakże występują coraz większe trudności w Polsce w pozyskaniu pracowników ze względu na emigrację i niekorzystne trendy demograficzne, W regionie obserwuje się odpływ ludności, w szczególności przez osoby mobilne²². Ograniczenia związane z dostępnością pracowników utrudniają mogą wykorzystanie potencjału regionu dla budowania jego aktywności międzynarodowej. Dostępność terenów inwestycyjnych (choć ekstensywnie wykorzystywane), dogodne położenie komunikacyjne, i transgraniczne są czynnikami przyciągającymi firmy zagraniczne do regionu.

2.1.2.2. Wyniki Województwa Śląskiego w zakresie zagranicznych inwestycji bezpośrednich – ujęcie syntetyczne

Bezpośrednie inwestycje zagraniczne stanowią złożoną, zaawansowaną formę współpracy gospodarczej. W Polsce kapitał zagraniczny jest skoncentrowany zaledwie w kilku regionach. W pięciu Województwach (w tej grupie znajduje się też Województwo śląski) ulokowano ponad 80% kapitału zagranicznego ogółem w 2021 r. Województwo Śląskie przyciągnęło 8% wartości całkowitego kapitału ulokowanego przez zagraniczne przedsiębiorstwa w Polsce w tym samym roku. Tego rodzaju podmioty pobudzają rozwój gospodarczy regionu, generują miejsca pracy i w tym względzie Województwo posiada znaczący potencjał, bowiem 10,7% ogółu osób pracujących w Polsce w przedsiębiorstwach z kapitałem zagranicznym pracowało w tym regionie (2021 r.). Przedsiębiorstwa z kapitałem zagranicznym działające w regionie aktywnie angażują się we współpracę międzynarodową, realizując wymianę handlową z zagranicą, w szczególności prowadząc działalność eksportową. Posiadały one

²² Polityka rozwoju gospodarczego Województwa Śląskiego, Wzmacnianie roli gospodarki Województwa Śląskiego w międzynarodowych łańcuchach wartości, Katowice, grudzień 2016 r. (aktualizacja czerwiec 2018)

bardzo wysoki udział w wartości eksportu wszystkich województw w tej grupie podmiotów wynoszący 14,6%. Jedynie wyższy odsetek przypadł na podmioty z Województwa mazowieckiego (22,5%) w 2021 r. Przedsiębiorstwa z kapitałem zagranicznym dokonywały także zakupów z importu, których udział wyniósł 10,9% wartości całości zrealizowanego importu przez podmioty z kapitałem zagranicznym z polskich województw²³. Świadczy to tym samym o znaczącym potencjale jaki posiadają podmioty z kapitałem zagranicznym z regionu dla współpracy gospodarczej z podmiotami krajowymi, będące częstokroć ich poddostawcami, jak również z firmami zlokalizowanymi poza granicami kraju.

W 2021 r. kapitał zagraniczny ulokowany w województwie śląskim pochodził przede wszystkim z następujących krajów (w ujęciu wartościowym, według kraju pochodzenia): z Luksemburga (4 873,5 mln zł), Niemiec (4 064 mln zł), Włoch (2 708 mln zł), Korei Południowej (1 763,8 mln zł), Francji (898 mln zł), Holandii (785,3 mln zł). Zatem podmioty gospodarcze z tych krajów intensyfikują swoją obecność w regionie, rozwijając powiązania handlowe, usługowe, produkcyjne, technologiczne i kapitałowe. W regionie są także obecni inwestorzy z innych krajów unijnych, a także spoza UE. Kapitał pochodzi z krajów ościennych, tj. z Czech i Słowacji wynosząc odpowiednio 273,2 mln zł i 119,5 mln zł w 2021 r.²⁴ Wyznaczać to może kierunki intensyfikacji dalszej współpracy gospodarczej. Jednakże pojawiają się nowe perspektywiczne kierunki współpracy gospodarczej wymagające rozważenia. Podpisywane są nowe porozumienia gospodarcze, m.in. w 2022 r. porozumienie między Katowicką Specjalną Strefą Ekonomiczną a strefą Khalifa Industrial Zone Abu Dhabi w Zjednoczonych Emiratach Arabskich mające wzmocnić wymianę handlową i zintensyfikować wzajemne inwestycje²⁵.

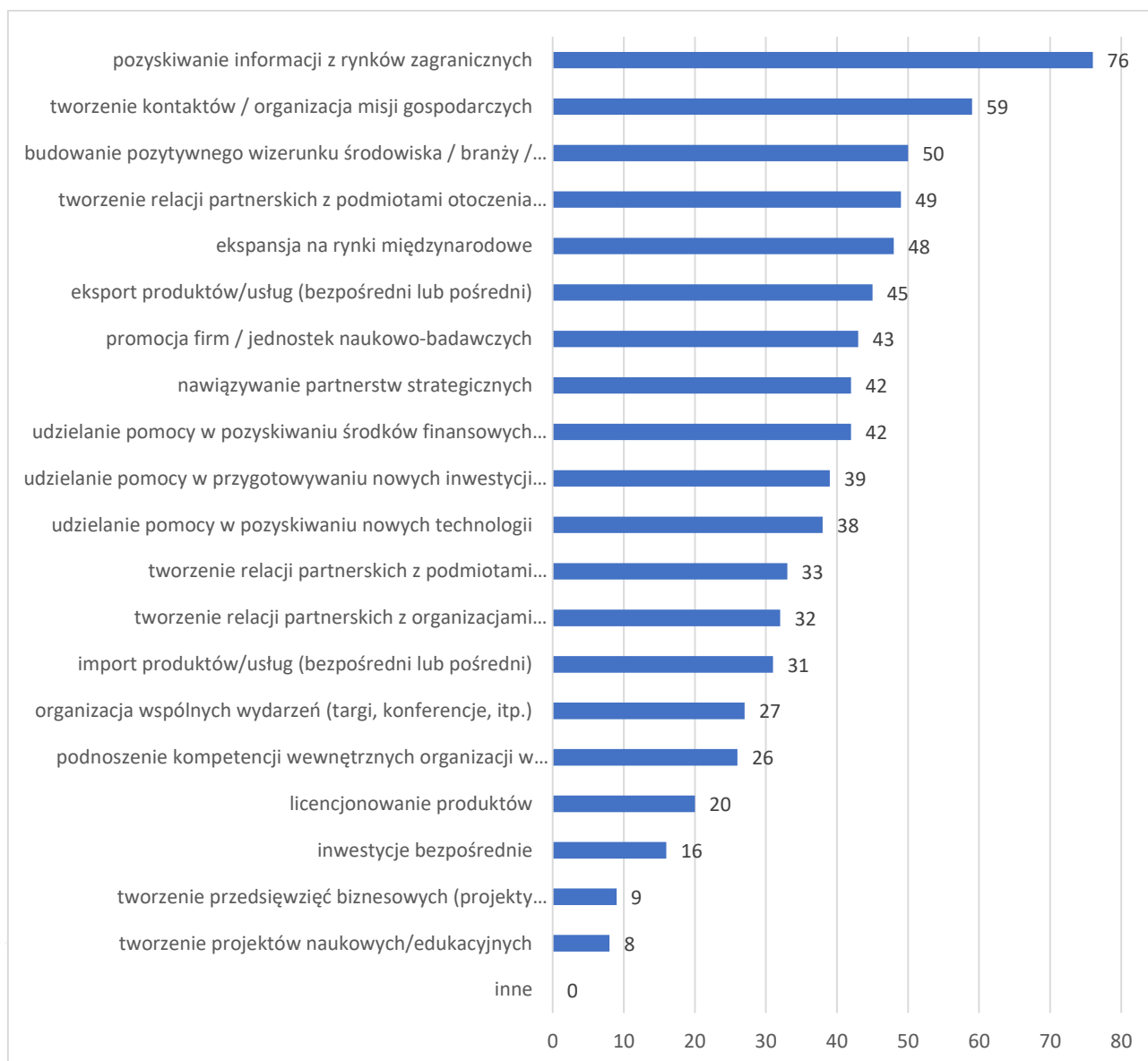
W świetle przeprowadzonych bezpośrednich badań ankietowych dla przedsiębiorstw w województwie śląskim, które inwestycje bezpośrednio wykorzystują dla współpracy międzynarodowej obszarami najbardziej istotnymi dla współpracy zagranicznej w przyszłości jest przede wszystkim pozyskiwanie informacji z rynków zagranicznych (na co wskazało ponad 28% przedsiębiorstw), tworzenie kontaktów bądź organizacja misji gospodarczych (22%), budowanie pozytywnego wizerunku, tworzenie relacji partnerskich z podmiotami otoczenia biznesu, ekspansja na rynki międzynarodowe (rys. 9).

²³ Działalność gospodarcza przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym w 2021 r, GUS, Warszawa 2022.

²⁴ Działalność gospodarcza przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym w 2021 r, GUS, Warszawa 2022.

²⁵ KSSE współpracuje z najlepszymi, <https://www.slaskie.pl/content/ksse-wspolpracuje-z-najlepszymi>, dostęp 3.0.2023.r

Rysunek 9 Obszary współpracy najbardziej istotne w przyszłości dla przedsiębiorstw, które jako podstawę współpracy międzynarodowej wykorzystują inwestycje bezpośrednie (liczba wskazań).

Źródło: opracowanie własne na podstawie zrealizowanych badań ankietowych

Wskazuje to tym samym na potencjalne kierunki wsparcia podmiotów w zakresie kreowania ich aktywności międzynarodowej.

2.3.1. Urząd Marszałkowski i instytucje otoczenia biznesu – relacje w ekosystemie zagranicznej współpracy gospodarczej Województwa Śląskiego

Ekosystem zagranicznej współpracy gospodarczej z perspektywy regionu tworzą instytucje i organizacje działające na rzecz rozwoju wymiany handlowej z zagranicą (w szczególności eksportu) oraz przepływu zagranicznych inwestycji bezpośrednich. W skład systemu wchodzi zarówno podmioty szczebla centralnego, jak i regionalnego. Na poziomie regionalnym są to jednostki administracji publicznej oraz organizacje pozarządowe, stowarzyszenia i inne. Instytucje i organizacje tworzące ekosystem zagranicznej współpracy gospodarczej na poziomie regionalnym w województwie śląskim zaprezentowano w formie tabelarycznej osobno dla Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego (UMWS) oraz osobno dla pozostałych rodzajów podmiotów. Zakres działań i funkcje UMWS (tab. 5) dotyczą wsparcia wszystkich form międzynarodowej współpracy gospodarczej (tj. zagranicznych inwestycji bezpośrednich i handlu oraz realizacji projektów dofinansowywanych z funduszy UE), natomiast aktywności pozostałych podmiotów z ekosystemu zostały ujęte osobno dla handlu zagranicznego i zagranicznych inwestycji bezpośrednich.

Tabela 5 Rola Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego (UMWS) w ekosystemie wsparcia zagranicznej współpracy gospodarczej.

Jednostka UMSW	Zakres działań i funkcje w zakresie współpracy międzynarodowej
Departament Gospodarki i Współpracy Międzynarodowej (DGiWM)	<ul style="list-style-type: none"> - dyplomacja gospodarcza - promocja gospodarcza i inwestycyjna Województwa - obsługa przedsiębiorców zainteresowanych rozpoczęciem lub poszerzeniem działalności eksportowej oraz inwestorów - współpraca z krajowymi i zagranicznymi partnerami w obszarze gospodarki - finansowanie zadań merytorycznych prowadzonych przez Biuro Regionalne Województwa Śląskiego w Brukseli
Śląskie Centrum Obsługi Inwestora i Eksportera (COIE) – referat DGiWM, część ogólnokrajowej sieci COIE, certyfikowany Partner Polskiej Agencji Inwestycji i Handlu S.A. (PAIH)	<ul style="list-style-type: none"> - główny cel: wzrost eksportu śląskich firm Działania: -promocja gospodarcza, inwestycyjna regionu, m.in. udział w targach, wystawach, konferencjach, -współpraca z partnerami krajowymi i zagranicznymi - prowadzenie bazy ofert inwestycyjnych i zbieranie danych w tym zakresie
Departament Rozwoju i Transformacji Regionu (DRiTR)	<ul style="list-style-type: none"> - przygotowanie, realizacja, monitorowanie, ewaluacja Terytorialnego Planu Sprawiedliwej Transformacji Województwa Śląskiego 2030 - wspieranie wdrażania Programów Europejskiej Współpracy Terytorialnej: Interreg - programowanie, ewaluacja RPO Województwa Śląskiego i w zakresie Fundusze Europejskie dla Śląskiego - Instytucja Certyfikująca RPO WSL i Instytucja Zarządzająca FE SL - nadzór nad Śląskim Centrum Przedsiębiorczości - realizacja zadań Rzecznika Funduszy Europejskich
Departament Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (DEFRR)	<ul style="list-style-type: none"> - zadania Instytucji Zarządzającej Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Śląskiego w części dotyczącej EFRR - nabór, ocena, koordynacja wyboru projektów do dofinansowania - monitoring i obsługa realizacji projektów - udział w programowaniu i przygotowaniu wdrażania Funduszu Sprawiedliwej Transformacji w ramach programu Fundusze Europejskie dla Śląskiego

Departament Europejskiego Funduszu Społecznego (DEFS)	<ul style="list-style-type: none"> - instytucja pośrednicząca dla programów operacyjnych w części dotyczącej EFS - zapewnienie funkcjonowania Sieci Punktów Informacyjnych Funduszy Europejskich (PIFE) i realizacja projektów z różnych źródeł
Biuro Regionalne Województwa Śląskiego w Brukseli (w formie Departamentu UMWS)	<ul style="list-style-type: none"> - nawiązywanie kontaktów z przedstawicielami polskich i zagranicznych placówek dyplomatycznych i innych organizacji w Brukseli - monitorowanie działań instytucji UE - inicjowanie oraz zaangażowanie w realizację programów i projektów współfinansowanych ze środków UE - pozyskiwanie partnerów do projektów unijnych realizowanych przez różne rodzaje podmiotów z terenu Województwa- wzmocnianie wizerunku Województwa Śląskiego na arenie międzynarodowej - reprezentowanie interesów w instytucjach europejskich i współpraca z nimi - koordynowanie zaangażowania w prace Komitetu Regionów

Zródło: opracowanie własne

Urząd Marszałkowski w ramach swoich struktur prowadzi liczne działania w postaci bezpośredniego wsparcia podmiotów regionu w zagranicznej ekspansji gospodarczej. Ulokowanie tych działań w poszczególnych komórkach organizacyjnych UM jest dość czytelne, jednak wymaga to ścisłej koordynacji i sprawnego przepływu informacji między nimi, aby były one skuteczne, efektywne i sprawne.

Tabela 6 Aktywność wybranych organizacji i instytucji otoczenia biznesu w ekosystemie wsparcia handlu zagranicznego podmiotów Województwa Śląskiego

Podmiot	Typ organizacji	Zakres działań i funkcje w zakresie internacjonalizacji przedsiębiorstw
Fundusz Górnośląski S.A. (Wydział Współpracy Zagranicznej)	Spółka UMWSL o charakterze instytucji otoczenia biznesu	<ul style="list-style-type: none"> - wspieranie internacjonalizacji przedsiębiorstw poprzez ich promocję i pomoc w poszukiwaniu partnerów gospodarczych - Projekt „InterSilesia (we współpracy z DGiWM) – Modelowanie działalności eksportowej przedsiębiorstw z sektora MŚP działających na terenie Województwa Śląskiego”; cel: wzmocnienie i rozwój procesów internacjonalizacji przedsiębiorstw, podniesienie wiedzy z zakresu internacjonalizacji, promocja gospodarcza regionu na arenie międzynarodowej; realizacja: 01.04.2020 – 31.12.2023; efekty (działania i instrumenty): - usługi konsultingowe (narzędzia: materiały multimedialne, kursy e-learningowe, materiały z konferencji dla eksporterów), - aktualności, - sieć doradców zagranicznych (działania: analizy rynków, weryfikacja kontrahentów, pakiety informacyjne i inne w zakresie doradztwa eksportowego), - usługa: Centrum Internacjonalizacji - Projekt „GlobalSilesia (we współpracy z DGiWM) - Promocja gospodarcza regionu oraz działania związane z tworzeniem przyjaznych warunków do inwestowania i eksportowania”, cel: wzmocnienie atrakcyjności inwestycyjnej regionu, wzrost świadomości MŚP w zakresie internacjonalizacji, wzrost eksportu firm regionu; efekty: organizacja udziału w misjach gospodarczych, targach międzynarodowych, szkolenia eksportowe w ramach Akademii Internacjonalizacji (cykliczne, całodienne szkolenia, kompendium wiedzy i doświadczeń na temat umiędzynarodowienia biznesu), spotkania informacyjne na temat dostępnego wsparcia eksportowego (informację na temat

		<p>aktualnego wsparcia dla MŚP w zakresie internacjonalizacji biznesu)</p> <ul style="list-style-type: none"> - punkt Enterprise Europe Network (EEN) - Przedstawicielstwo Funduszu Górnośląskiego S.A. w Zjednoczonych Emiratach Arabskich
Górnośląski Akcelerator Przedsiębiorczości Rynkowej sp. z o.o. (GAPR)	Spółka JST	<ul style="list-style-type: none"> - organizacja misji gospodarczych, spotkań, wizyt studyjnych - szkolenia, konferencje, warsztaty - wyszukiwanie partnerów biznesowych i kojarzenie ofert - punkt Enterprise Europe Network (EEN) - projekt Compete In; przesłanka: poprawa regionalnej polityki w zakresie internacjonalizacji, z wykorzystaniem nowego podejścia terytorialnego, celem wsparcia działalności i zaangażowania MŚP w działania na rynku międzynarodowym; uzasadnienie: z uwagi na niedoskonałość mechanizmów rynkowych, władze lokalne i regionalne muszą odgrywać kluczową rolę jako podmioty wspomagające procesy internacjonalizacji MŚP; dźwignie internacjonalizacji: relacje struktury, kultura i historia obszaru, produkty - koordynator klastra MedSilesia
Regionalna Izba Gospodarcza w Katowicach	Stowarzyszenie (IOB)	<ul style="list-style-type: none"> - organizacja misji gospodarczych i międzynarodowych spotkań B2B: pomoc w nawiązywaniu kontaktów z partnerami zagranicznymi - Silesia Business HUB: networking - działalność informacyjna - wymiana dobrych praktyk, pomysłów z partnerami zagranicznymi (tworzenie przedstawicielstw Izby za granicą, współpraca z zagranicznymi izbami, placówkami dyplomatyczno-handlowymi oraz instytucjami rozwoju i promocji gospodarczej) - legalizacja dokumentów handlowych - Projekt: “The Internationalization Service Officer – new WBL profession in duty of SME internationalization (ISO) Project 2019-1-PL01-KA202-064979”; zakładany efekt: nowa funkcja zawodowego Specjalisty ds. usług Internacjonalizacji (Internationalization Service Officer), w ramach tego narzędzia: podręcznik szkoleniowy, zestaw filmów z przedstawicielami MŚP, aplikacja do oceny zdolności internacjonalizacji oraz treningu podmiotów startupowych; okres realizacji projektu: 01.10.2019 – 30.09.2021
Izba Gospodarcza Eksporterów i Importerów w Mysłowicach (IGEI)	Stowarzyszenie (IOB)	<ul style="list-style-type: none"> - „kompleksowe zaspokajanie potrzeb firm na każdym etapie procesu internacjonalizacji: - usługi informacyjne - promocja - doradztwo i konsultacje - pomoc techniczna (np. w przygotowaniu dokumentacji) - udział w misjach handlowych - przedsięwzięcie: „Regionalna Platforma Eksportowa”
Regionalne Izby Przemysłowo-Handlowe w Gliwicach, w Częstochowie Regionalna Izba Handlu i Przemysłu w	Stowarzyszenie (IOB)	<ul style="list-style-type: none"> - działalność informacyjno-doradcza - reprezentacja - legalizacja dokumentów handlowych

Bielsku-Białej (i inne izby regionalne)		
Izby branżowe, np.: Górnicza Izba Przemysłowo-Handlowa, Katowice	Stowarzyszenie (IOB)	<ul style="list-style-type: none"> - pomoc w organizacji ekspozycji na targach i wystawach - organizacja misji gospodarczych i study tours - promocja oferty eksportowej firm sektora górniczego (wydawnictwa, witryny internetowe, social media) - współpraca z Europejskim Stowarzyszeniem Producentów Węgla Kamiennego i Brunatnego EURACOAL i innymi izbami oraz organizacjami w krajach produkujących węgiel - bieżące kontakty z ambasadami RP i biurami zagranicznymi PAIH
Klaster MedSilesia – Śląska Sieć Wyrobów Medycznych (krajowy klaster kluczowy)	Koordynator klastra: Górnośląski Akcelerator Przedsiębiorczości Rynkowej sp. z o.o. (GAPR)	<ul style="list-style-type: none"> - dostęp do branżowej bazy danych na potrzeby współpracy międzynarodowej - możliwość nawiązywania kontaktów międzynarodowych w oparciu o szeroką współpracę Klastra z branżowymi klastrami zagranicznymi - wsparcie w zakresie internacjonalizacji i działalności eksportowej (Market Validation) - poszukiwania partnerów do realizacji wspólnych przedsięwzięć - projekt: MedSilesia GO GLOBAL; cel: wprowadzenie na rynki zagraniczne wspólnej oferty pod znakiem MadeInMedSilesia oraz zaawansowanych technologii i produktów jego uczestników; planowany efekt: wzrost eksportu; budżet: 3,55 mln PLN; realizacja: od 01.09.2018 do 31.05.2021 (uczestnictwo w projekcie: 12 podmiotów) - projekt: MedSilesia GO GLOBAL 4.0; cel: poprawa konkurencyjności polskich producentów wyrobów medycznych, twórców rozwiązań ICT oraz usług, które mają zastosowanie w obszarze zdrowia poprzez wzrost internacjonalizacji 11 przedsiębiorstw działających w ramach Klastra MedSilesia dzięki wprowadzeniu na rynki zagraniczne rozwiązań jego członków; budżet: 4,78 mln. PLN; realizacja: od 01.01.2020 do 31.12.2022
Śląski Klaster Lotniczy (krajowy klaster kluczowy)	Stowarzyszenie Śląski Klaster Lotniczy (Kaniów)	<ul style="list-style-type: none"> - projekt: "Promocja produktów i członków Śląskiego Klastra Lotniczego na arenie międzynarodowej." POIR.02.03.03-24-0001/20; wartość projektu: 9,6 mln PLN; oczekiwane efekty: pozyskanie nowych partnerów biznesowych oraz potencjalnych inwestorów - podpisanie 20 listów intencyjnych o współpracy, promocja produktów członków klastra na 19 rynkach europejskich i pozaeuropejskich, w tym 10 imprezach targowych i 37 misjach; organizacja i udział w 7 szkoleniach związanych z internacjonalizacją - projekt: "Działania biznesowo - promocyjne na rzecz internacjonalizacji produktów Śląskiego Klastra Lotniczego" POIR.02.03.03-24-0002/19; cel: nawiązanie relacji biznesowych zarówno z kooperantami, dostawcami komponentów oraz instytucjami B+R, na rzecz rozwoju produktów i usług, w tym wprowadzenia kluczowych rozwiązań technologicznych zmierzających do podniesienia konkurencyjności członków klastra poprzez umożliwienie wyjścia członkom klastra na rynki zagraniczne, m.in. poprzez udział w międzynarodowych targach i misjach zagranicznych; wartość projektu – 11,5 mln PLN; zakładane efekty: pozyskanie nowych partnerów biznesowych oraz potencjalnych inwestorów - podpisanie 15 listów intencyjnych o współpracy, promocja produktów członków klastra na 26 rynkach

		europejskich i pozaeuropejskich w tym 34 imprezach targowych i 66 misjach, zwiększenie zatrudnienia w ŚKL o 1 os. - projekt: „Internacjonalizacji produktów Śląskiego Klastra Lotniczego poprzez działania promocyjno-biznesowe przedsiębiorców Klastra.” POIR.02.03.03-24-0002/18; wartość Projektu - 11 960 857,18 PLN
--	--	---

Źródło: opracowanie własne

Główną instytucją wsparcia zagranicznej współpracy gospodarczej przedsiębiorstw na poziomie regionalnym jest **Fundusz Górnośląski S.A.**, a w jego ramach Wydział Współpracy Zagranicznej, koncentrujący się na wspieraniu eksportu. Jest to organizacja realizująca wyznaczone zadania w ramach polityki rozwoju gospodarczego samorządu terytorialnego i obecnie oferuje szeroki zakres wsparcia internacjonalizacji MŚP, a dodatkowo oferuje im instrumenty finansowe. Jednostką stanowiącą swego rodzaju ogniwo pomiędzy regionalnym a krajowym ekosystemem wsparcia zagranicznej współpracy gospodarczej jest **COIE**, ale należy traktować ten ośrodek jako punkt kontaktowy z PAiH, a w niewielkim stopniu jest widoczne jego powiązanie z pozostałymi regionalnymi podmiotami w ekosystemie.

Fundusz Górnośląski S.A. oraz Górnośląski Akcelerator Przedsiębiorczości Rynkowej sp. z o.o. (GAPR) są afiliowanymi ośrodkami sieci **Enterprise Europe Network (EEN)**, działającej na rzecz sektora MŚP w zakresie: dzielenia się wiedzą, pozyskiwania partnerów biznesowych (bazy danych zawierające oferty współpracy technologicznej i biznesowej), pomoc w nawiązywaniu kontaktów gospodarczych (misje gospodarcze, spotkania brokerskie) oraz transferu technologii we wszystkich krajach zrzeszonych w sieci. Działalność ośrodków EEN ściśle powiązana jest z Komisją Europejską i opiera na zasadzie „zawsze właściwych drzwi”, co oznacza, że wszystkie zgłaszające się firmy sektora MŚP otrzymają niezbędne informacje i dostęp do zindywidualizowanych usług dostosowanych do potrzeb. Odbywa się to przy zaangażowaniu konsultantów oraz wykorzystaniu nowoczesnych narzędzi wewnętrznych.

W regionie ponadto działają **liczne izby regionalne i branżowe**. Funkcjonują one na podobnych zasadach i oferują wsparcie o praktycznie takim samym charakterze, ale skierowane do swoich członków. Najczęściej, w zakresie współpracy międzynarodowej izby te pełnią funkcje promocyjne, wspierania nawiązywania kontaktów handlowych i wymiany doświadczeń. Często współpracują one z ich odpowiednikami w innych krajach, a w przypadku izb branżowych również często są członkami międzynarodowych organizacji branżowych i np. Hutnicza Izba Przemysłowo-Handlowa (Katowice) jest członkiem World Steel Association (worldsteel). Skala działania izb jest różna i wśród nich są także małe podmioty, czego przykładem może być **IGEI**, która wg stanu na 05.02.2020 r. posiada 20 członków (<https://igei.pl/o-nas/czlonkowie/> dostęp: 05.02.2023), chociaż jej rola w ekosystemie wspierania internacjonalizacji przedsiębiorstw powinna być szczególnie ważna w porównaniu do

pozostałych izb regionalnych i branżowych.

Poza wymienionymi w tabeli IOB, na rzecz wsparcia zagranicznej współpracy gospodarczej działają jeszcze inne podmioty. W Katowicach znajduje się też Biuro Regionalne izby dwustronnej, tj. **Polsko-Niemieckiej Izby Przemysłowo-Handlowej** (AHK Polska). W przypadku tego typu izb wsparcie ma podobny charakter, w postaci wymiany informacji i doświadczeń, promocji, spotkań biznesowych). Wśród członków tej izby są już obecne liczne podmioty zagraniczne i współpraca może się nawiązywać bezpośrednio między nimi. Ponadto, na terenie Województwa są zlokalizowane **konsulaty** niektórych krajów, ale ich aktywność wydaje się być bardzo niewielka.

Wśród IOB w ekosystemie wspierania zagranicznej współpracy gospodarczej pewną uwagę zwracają **klastry**. W regionie jest ich blisko 30, w tym 4 należą do krajowych klastrów kluczowych. Analiza dwóch z nich (tabela 2.2) wykazała, że podejmują one działania na rzecz internacjonalizacji swoich członków głównie poprzez realizację projektów finansowanych z funduszy UE lub innych źródeł. Same klastry również prowadzą współpracę międzynarodową. Ich umiędzynarodowienie jest jednym z celów polityki UE. Klastry są zatem często realnie lub przynajmniej potencjalnie ważnymi instytucjami w ekosystemie współpracy międzynarodowej. Śląski klaster MedSilesia liczy w sumie 110 członków, ale są w nim też firmy z innych województw (05.02.2023). Na stronie internetowej klastra informacje o aktualnych jego działaniach są ograniczone. Natomiast Śląski Klaster Lotniczy liczy 99 członków, wśród których są także podmioty spoza Województwa Śląskiego oraz różnych branż, np. z branży spożywczej. W tym przypadku również strona internetowa klastra nie dostarcza informacji o bieżących jego aktywnościach.

Podmioty oferujące wsparcie internacjonalizacji przedsiębiorstw Województwa Śląskiego, które występują w regionie w znaczącej liczbie, relatywnie **często nie odgrywają jednak istotnej roli** w rozwoju współpracy międzynarodowej firm regionu. Badanie ankietowe CAWI/CATI wykazało, że tylko dla ok. 17%-32% przedsiębiorstw podmioty te są istotne dla współpracy międzynarodowej, a z kolei dla ok. 35%-40% mają małe i niewielkie znaczenie²⁶. Dotyczy to zarówno IOB, jak i JST, w tym Urzędu Marszałkowskiego. W pewnym stopniu istotniejszą rolę odgrywają już banki, inne przedsiębiorstwa oraz firmy doradcze. Na niewykorzystany potencjał podmiotów z ekosystemu wsparcia ekspansji zagranicznej firm regionu wskazują także wyniki analizy PwC.

Na wykorzystanie wsparcia oferowanego przez poszczególne instytucje i organizacje wpływa także jego atrakcyjność, dopasowanie do potrzeb i wiele innych jeszcze czynników. W raporcie PwC wskazano, że oferta wsparcia współpracy międzynarodowej w województwie śląskim nie jest odpowiednio dopasowana do potrzeb, a do tego jest nadmiernie skomplikowana, zbyt niskiej jakości oraz poszczególne instrumenty nie są skoordynowane. Niniejsza charakterystyka instytucji ekosystemu

²⁶ Na podstawie wyników przeprowadzonego badania ankietowego Centrum Badań i Rozwoju, luty 2023.

przedstawiona w tabelach potwierdza w dużym stopniu powyższe wnioski. Widoczne jest częste powielanie się narzędzi i działań oferowanych przez różne instytucje, czasowe w miejsce systematycznego wsparcia determinowane realizacją projektów finansowanych z funduszy UE.

Szeroki zakres wsparcia dla zagranicznych inwestorów kierowany jest przez Katowicką Specjalną Strefę Ekonomiczną (KSSE), która nie tylko oferuje wolne tereny inwestycyjne, ale także realizuje działania i usługi wspierające podmioty strefy. Jest to podmiot pełniący istotną rolę w promowaniu współpracy międzynarodowej regionu. Inne instytucje pełnią rolę dodatkową w zakresie wsparcia zagranicznych inwestycji bezpośrednich w stosunku do aktywności podejmowanych przez KSSE (tabela 7). W kontekście rozwijania potencjału dla współpracy międzynarodowej regionu podkreślić należy znaczenie podmiotów pozyskujących fundusze UE (tabela 8).

Tabela 7 Znaczenie wybranych organizacji i instytucji otoczenia biznesu w ekosystemie wsparcia zagranicznych inwestycji bezpośrednich w województwie śląskim

Podmiot	Typ organizacji	Zakres działań i funkcji
Katowicka Specjalna Strefa Ekonomiczna	Spółka Akcyjna	<ul style="list-style-type: none"> - zarządzanie strefą: oferta wolnych terenów inwestycyjnych, wynajem biurów klasy A w Katowicach, możliwość wynajmu gotowych hal, - inkubator przedsiębiorczości KSENON, - działania wspierające - członkostwo w Kłastrze Silesia Automotive&Advanced Manufacturing, członek porozumienia o utworzeniu Polsko-Niemieckiego Centrum Hybrydowych Konstrukcji Lekkich (2018 r.), dedykowane projekty i szkolenia, itd., - dodatkowe usługi wspierające podmioty strefy i jej otoczenia m.in. one-stop-shop, obsługa consultingowa, wspieranie kooperacji,
Regionalna Izba Gospodarcza	Stowarzyszenie (IOB)	<ul style="list-style-type: none"> - reprezentowanie interesów przedsiębiorców, - organizacja misji gospodarczych i międzynarodowych spotkań B2B - działalność promocyjna i pomoc w nawiązywaniu kontaktów z partnerami, - rozwój systemu edukacji, działania na rzecz przedsiębiorczości, - świadczenie usług m.in. giełdy kooperacyjne, międzynarodowe seminaria, współpraca z zagranicznymi izbami, placówkami dyplomatycznymi.
Górnośląski Akcelerator Przedsiębiorczości Rynkowej	Spółka JST	<ul style="list-style-type: none"> - świadczenie usług wspierających rozwój i przedsiębiorczość, w tym kompleksowych usług inwestorskich, pomoc w znalezieniu partnerów zagranicznych; przedsiębiorstw i ze sfery nauki, organizacja spotkań, m.in. wyjazdów studyjnych, misji handlowych, - oferta wolnych terenów inwestycyjnych (Gliwice, Żory, Bytom).

Źródło: opracowanie własne

Tabela 8 Wybrane organizacje otoczenia biznesu – aktywność na rzecz pozyskiwania środków z UE

Podmiot	Typ organizacji	Zakres działań i funkcji w zakresie internacjonalizacji przedsiębiorstw
Agencja Rozwoju Regionalnego S.A. w Bielsku-Białej	Spółka z udziałem JST	działalność związaną pozyskiwaniem środków finansowych z Unii Europejskiej
Śląskie Centrum Przedsiębiorczości (Chorzów)	wojewódzką samorządową jednostką organizacyjną	pełni funkcję Instytucji Pośredniczącej we wdrażaniu RPO WSL 2014-2020

Źródło: opracowanie własne

2.2 Gminy, powiaty, metropolia

Współpraca miast z województwa śląskiego z miastami partnerskimi może przynosić wiele korzyści dla obu stron. Do szeroko rozumianych aktywności międzynarodowych, w które w największym stopniu angażują się miasta (szerzej: gminy, powiaty, metropolia) zaliczyć można:

- wymianę społeczno-kulturalną - ośrodki partnerskie mogą wymieniać się doświadczeniami w dziedzinie kultury, organizować wspólne spotkania artystyczne, działania obywatelskie, wydarzenia i festiwale, co może pomóc w promocji kultury regionu i jego dziedzictwa kulturowego,
- wymianę edukacyjną - ośrodki partnerskie mogą wymieniać się wiedzą ze studentami, nauczycielami i osobami zaangażowanymi w aktywności szkoleniowe, w tym osoby ze środowisk obywatelskich. Podmioty z tych ośrodków organizują wspólne seminaria, konferencje i warsztaty, co może przyczynić się do rozwoju edukacyjnego miast i regionów,
- współpracę gospodarczą - ośrodki partnerskie mogą współpracować w dziedzinie promowania lokalnego biznesu, wspierania inwestycji i rozwoju branż korzystających z lokalnych potencjałów takich jak m.in. turystyka. Podmioty z tych ośrodków angażują się we wspólne projekty i przedsięwzięcia, co może pomóc w rozwoju gospodarczym miast i regionów,
- współpracę w dziedzinie ochrony środowiska - ośrodki partnerskie mogą wymieniać się doświadczeniami i dobrymi praktykami w dziedzinie ochrony środowiska. Ośrodki te i ich partnerzy realizują wspólne projekty badawczo-wdrożeniowe i kampanie społeczne, co może pomóc w poprawie środowiska życia mieszkańców miast i regionów,
- współpracę w zakresie rozwoju infrastruktury wspomagającej kontakty i mobilność, w kontekście współpracy transgranicznej. Ośrodki partnerskie realizują w tym zakresie projekty infrastrukturalne w zakresie transportu i ruchu turystycznego.

Współpraca ta przyczynia się przede wszystkim do wzmocnienia doświadczeń miast oraz do budowania relacji międzynarodowych i wymiany dobrych praktyk, także w ramach partnerstw i projektów pomiędzy podmiotami sektora nauki, edukacji, kultury i sztuki oraz biznesu dla których jednostki samorządu terytorialnego są swego rodzaju promotorem działalności. Ośrodki miejskie z terenu województwa śląskiego mają wiele miast partnerskich zarówno w Europie, jak i na świecie.

Aktywności międzynarodowe dużych miast z obszaru województwa śląskiego angażujących się we wspólne działania dotyczą przede wszystkim promowania aktywności kulturalnej, w tym :

- w ramach Europejskiej Sieci Miast Kreatywnych UNESCO – Katowice, miasto organizuje wiele wydarzeń międzynarodowych, takich jak Międzynarodowy Festiwal Teatralny "Interpretacje", Międzynarodowy Festiwal Filmowy "Off Camera", Międzynarodowy Festiwal Teatralny Bez Granic – Cieszyn,
- w ramach imprez, takich jak m.in. Międzynarodowy Festiwal Sztuki Lalkarskiej – Bielsko-Biała, Międzynarodowy Festiwal Rysowania – Zabrze, Międzynarodowy Festiwal Artystów Ulicy – Gliwice, Międzynarodowy Festiwal Muzyki im. Józefa Świdra – Cieszyn,
- na rzecz aktywności w zakresie muzyki – Częstochowa; jest to to m.in. Międzynarodowy Festiwal Muzyki Sakralnej, Międzynarodowego Festiwalu Twórczości Maryjnej 'Sancta Maria' - Częstochowa, Międzynarodowy Festiwal Jazzu Tradycyjnego Hot Jazz Spring - Częstochowa, Tychy - „Śląska Jesień Gitarowa” , Dni Muzyki Organowej – Gliwice, Międzynarodowy Festiwal Orkiestr Dętych – Ruda Śląska, Międzynarodowy Festiwal Jazzu Tradycyjnego – Rybnik, PalmJazz Festiwal – Gliwice, Tydzień Kultury Beskidzkiej – Żywiec, Wisła, Ujsoły, Istebna, Bielsko-Biała,
- w ramach aktywności na rzecz rozwoju modelarstwa – Międzynarodowy Festiwal Modelarski w Bytomiu.

W miastach na prawach powiatu - organach założycielskich dla szkół ponadpodstawowych – placówki oświatowe chętnie sięgają po oferty projektów wymiany grup młodzieży z dwóch lub więcej krajów, Celem realizacji takich projektów jest poszerzenie umiejętności w zakresie wspólnie wybranych tematów (sport, kultura, zdrowie, sprawy społeczne itd.). Działania mają różnorodną formę – debat, warsztatów, ćwiczeń, gier, spotkań. Projekty takie są realizowane w ramach naborów do programu ERASMUS+, czy też programów ogłaszanych przez organizacje typu partnerskiego, np. Polsko – Niemieckiej Współpracy Młodzieży. Projekty te mogą być realizowane zarówno przez jednostki, dla których organem założycielskim jest jednostka samorządu terytorialnego, jak i podmioty sektora obywatelskiego. Dlatego też próba analizy specyfiki i kierunków wymaga uwzględnienia, że projekty zrealizowane / wnioski złożone nie muszą pokrywać się co do zasady ani ze względu na zasięg

oddziaływania (administracyjnie domknięty do granic JST) ani nie muszą one być wynikiem aktywności samorządowej. Nie mniej poniższa analiza pozwala dokonać wstępnego – syntetycznego oglądu współpracy międzynarodowej, która angażuje gminy i powiaty oraz jednostki realizujące na rzecz ich mieszkańców kształcenie w różnych formach.

Szczegółowa analiza kierunków i specyfiki aktywności międzynarodowej w ramach programu ERASMUS+ wskazuje, iż w latach 2014-2020:

- z terenu gmin i powiatów Województw Śląskiego złożonych zostało łącznie 3890 wniosków, zaś 2322 uzyskało dofinansowanie na łączną kwotę ponad 131,5 mln EUR
- najczęściej projektów angażowało kraje takie jak: Hiszpania, Niemcy, Turcja, Portugalia i Włochy,
- największa liczba osób uczestniczących w wyjazdach do krajów partnerskich dotyczyła Hiszpanii, Niemiec, Portugalii, Włoch i Wielkiej Brytanii,
- największa liczba osób uczestniczących w przyjazdach z krajów partnerskich obejmowała Hiszpanię, Rumunię, Turcję i Włochy,
- w projektach dotyczących szkoleń i kształcenia zawodowego dofinansowano ponad 550 inicjatyw na łączną kwotę ponad 53 mln EUR,
- w projektach dotyczących edukacji szkolnej dofinansowano niemal tysiąc inicjatyw na łączną kwotę ponad 28 mln EUR,
- w projektach dotyczących edukacji młodzieży dofinansowano ponad 400 inicjatyw na łączną kwotę ponad 9,5 mln EUR,
- w projektach dotyczących kształcenia w uczelniach dofinansowano ponad 250 inicjatyw na łączną kwotę ponad 34 mln EUR,
- w projektach dotyczących kształcenia dorosłych dofinansowano niemalże sto inicjatyw na łączną kwotę niespełna 6 mln EUR,
- w ramach projektów edukacji szkolnej najczęściej dofinansowanych projektów zostało zgłoszonych z miast: Katowice, Zabrze, Częstochowa,
- w ramach projektów edukacji młodzieży najczęściej dofinansowanych projektów zostało zgłoszonych z miast: Katowice, Sosnowiec, Częstochowa oraz z powiatu będzińskiego,
- w ramach projektów szkoleń i kształcenia zawodowego najczęściej dofinansowanych projektów zostało zgłoszonych z miast: Katowice oraz Częstochowa, a także z powiatów: zawierciańskiego i cieszyńskiego.

Aktywności międzynarodowe Gornośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii rozwijane są w obszarze sieciowania i lobbowania na rzecz miast tworzących GZM. Obejmują one w głównej mierze współpracę z podmiotami:

- Regionalnym Zrzeszeniem. Ruhry (RVR) – w szczególności w wymiarze: planowania przestrzennego, gospodarki opartej na wiedzy, zintegrowanej mobilności miejskiej, rozwoju kulturalnego oraz promocji obszarów metropolitalnych,
- Obszaru Metropolitalnego Barcelony – w kontekście rozwoju transportu publicznego oraz elektromobilności, zapobiegania skutkom zmian klimatycznych, rozwoju terenów zielonych, wymiany doświadczeń w zarządzaniu metropolią oraz planowania przestrzennego,
- Metropolię Kansas City – w zakresie efektywności energetycznej w budynkach; zrównoważonej mobilności miejskiej i transportu; edukacji, pracy i umiejętności zawodowych ze szczególnym uwzględnieniem centrów innowacji i klastrów,
- Sieci Europejskich Regionów i Obszarów Metropolitalnych METREX, skoncentrowanej na takich obszarach, jak: zmiany klimatyczne, polityka spójności, gospodarka obiegu zamkniętego, system zdrowia oraz opieka społeczna,
- Forum European Metropolitan Authorities (EMA) – w zakresie rozwoju i umacniania pozycji europejskich obszarów metropolitalnych,
- Urban Air Mobility – inicjatywy poświęconej mobilności w przestrzeni powietrznej.

Aktywności transgraniczne gmin, powiatów i podmiotów zaangażowanych na ich rzecz dotyczą przede wszystkim wzmacniania oferty turystycznej, w tym m.in.:

- budowy tras turystycznych, w tym rowerowych i ochrony dziedzictwa kulturowego – Rajcza, Milówka, Jeleśnia, powiat żywiecki
- digitalizacji obiektów historycznych – w partnerstwie z EUWT TRITIA,
- ekspozycji walorów historycznych i dziedzictwa kulturowego – Strumień, Cieszyn, Czechowice-Dziedzice, Bielsko-Biała
- kształtowania nowej oferty prozdrowotnej – Rajcza,
- kształtowania nowej oferty edukacyjnej w zakresie rzemiosła, sztuki ludowej i dziedzictwa kulturowego – Brenna, Bielsko-Biała,
- oferty wydarzeń społeczno-kulturowych – Racibórz – Ostrawa,
- ścieżki edukacyjnej i przyrodniczo-kulturowej (turystycznej) – Krzyżanowice, Hażlach, Brenna,
- dziedzictwa postindustrialnego – Jastrzębie-Zdrój,
- nowego produktu turystycznego – Gorzyce, Krzyżanowice, Mszana, Bohumin, Ostrawa; Wisła;

- centrum informacji turystycznej – Cieszyn,
- profesjonalizacja oferty marek turystycznych Euroregionu Śląsk Cieszyński.

Są to również aktywności w zakresie poprawy infrastruktury transportowej:

- dróg powiatowych Kamesznica – Milówka – Rajcza – Ujsoły – granica państwa, Rajcza – Sól – Zwardoń,
- bezpośredniego drogowego połączenia przez polsko-słowacką granicę na terenie powiatu cieszyńskiego,
- połączenia z siecią TEN-T na terenie powiatu żywieckiego,
- rowerowej – Godów, Jastrzębie-Zdrój, Zebrzydowice – Karwina,
- rowerowej – Lyski, Kornowac, Krzyżanowice, Lubomia – Bohumin,
- rowerowej – Zgorzelec – Cernousy.

Realizowane działania odzwierciedlają potrzeby w zakresie aktywności edukacyjnych, w tym:

- kształcenia w dziedzinie nowych technologii na pograniczu polsko-słowackim oraz tworzenia nowych, specjalistycznych miejsc pracy (UŚ i Uniwersytet w Żylinie),
- szkoleń specjalistycznych i zawodowych w branży lotniczej,
- wsparcia uzdolnionej sportowo młodzieży – Szczyrk,
- transgranicznej sieci szkół – UŚ / Czeski Cieszyn,
- kultury muzycznej, wizualnej i słownej – UŚ,
- wymiany kulturalnej, w tym nowych mediów – UŚ,
- działań w zakresie wsparcia rynku pracy, edukacji i zdrowia – Akademia WSB,
- propagowania dziedzictwa kultury ludowej – Cieszyn,
- przygotowania zawodowego na obszarze transgranicznym, w tym w zakresie energetyki, budownictwa, dronów – Akademia WSB; GIG; powiat cieszyński.

Są to także przedsięwzięcia z zakresu problematyki ochrony zdrowia, środowiska i rozwiązywania problemów transformacji energetycznej:

- analiz hałd odpadów po eksploatacji węgla - GIG,
- jakości powietrza – Instytut Chemicznej Przeróbki Węgla, Województwo Śląskie,
- wód powierzchniowych i kopalnianych,
- ostrej opieki medycznej – Szpital Specjalistyczny - Jastrzębie Zdrój,
- ochrony bioróżnorodności – GIG,

Dodatkowo, są to aktywności dotyczące integracji społeczności lokalnych, w tym:

- życia obywatelskiego – Godów-Karwina,
- współpracy JST i NGO. – Jastrzębie Zdrój – podmioty z Czech.

Widać zatem, że jednostki samorządu odgrywają znaczącą rolę w prowadzeniu aktywności ukierunkowanych na swoich mieszkańców i firmy także w wymiarze międzynarodowym. W przeprowadzonych na potrzeby niniejszego raportu badaniu uzyskano odpowiedzi od 75 gmin z Województwa Śląskiego. W badaniu zaobserwować można następujące tendencje:

- współpraca dużych ośrodków miejskich (powyżej 70 tys. mieszkańców) ukierunkowana jest na tworzenie relacji partnerskich z podmiotami samorządowymi oraz budowanie pozytywnego wizerunku (w szczególności dotyczy to Katowic, Rybnika, Sosnowca i Zabrze), podczas gdy małe miejscowości orientują się przede wszystkim na relacjach partnerskich z samorządami,
- międzynarodowa promocja lokalnego biznesu jest w małym stopniu obszarem zainteresowania części gmin, choć deklaracje co do zainteresowania taką aktywnością padają ze strony Bytomia, Czechowic-Dziedzic, Katowic, Poraju i Zabrze,
- tworzenie relacji partnerskich z podmiotami sektora obywatelskiego, to aktywność na gruncie międzynarodowym charakterystyczna w większym stopniu dla miasta dużych, choć jest ona ważna dla takich małych gmin jak: Krzyżanowice, Lyski, Jaworze, Mszana, Pawłowice, Poraj, Pszczyna, Pyskowice, Strumień czy Toszek,
- miasta duże: Chorzów, Częstochowa, Katowice, Jastrzębie-Zdrój i Zabrze są w szczególności zainteresowane organizowaniem wydarzeń typu konferencyjnego oraz targowego w wymiarze międzynarodowym,
- deklarowana współpraca międzynarodowa na rzecz projektów edukacyjnych i naukowych w największym stopniu dotyczy miast takich jak: Chorzów, Mysłowice, Katowice, Zabrze oraz mniejszych gmin, w tym – Czechowic-Dziedzic, Lysek, Nędzy, Ornontowic, Poraju, Pszczyny i Strumienia,
- podkreśla się także znaczenie projektów kulturalnych jako podstawy współpracy międzynarodowej,
- poziom kompetencji ocenianych w perspektywie międzynarodowej jest wyższy w przypadku gmin należących do pasa transgranicznego i obejmuje także lepsze relacje interpersonalne, podobnie oceniane jest zaplecze infrastrukturalne,
- w przypadku gmin nie należących do pasa transgranicznego wyżej oceniana jest marka partnera w kontekście prowadzonej współpracy międzynarodowej,
- ocena kompetencji – wykwalifikowanych zasobów ludzkich jest zdecydowanie niższa w przypadku gmin z subregionu północnego, choć co do zasady wyżej oceniają swoją markę,
- gminy subregionu południowego wyraźnie silniej akcentują prowadzonej współpracy międzynarodowej i odnoszą je do swojego wizerunku, korzyści dla swoich społeczności

lokalnych, nowych rozwiązań przedsiębiorczych; wyraźnie zaznacza się tutaj pas – Bielsko-Biała – Czechowice-Dziedzice - Strumięń,

- w subregionie zachodnim najwyżej oceniane są nowe relacje z podmiotami, choć istotny jest także wizerunek i korzyści lokalnej społeczności,
- w subregionie centralnym zwraca się uwagę na korzyści związane z nowymi umiejętnościami organizacyjnymi i kompetencjami pracowników; ponadto, podobnie jak w przypadku gmin z subregionu północnego podkreśla się korzyści wizerunkowe i korzyści dla lokalnych społeczności,
- dla prowadzenia współpracy międzynarodowej, w gminach subregionu zachodniego i północnego za ważne uznaje się media,
- najwyższe oceny istotności Urzędu Marszałkowskiego i Urzędu Wojewódzkiego w zakresie współpracy międzynarodowej zgłaszały gminy subregionu północnego i południowego,
- najwyższe oceny istotności Śląskiego Związku Gmin i Powiatów w zakresie współpracy międzynarodowej zgłaszały gminy subregionu północnego i zachodniego,
- najwyższe oceny istotności szkół w zakresie współpracy międzynarodowej zgłaszały gminy subregionu północnego i zachodniego,
- wszystkie gminy wykazały ponadprzeciętną istotność znaczenia podmiotów kultury, sportu i turystyki w zakresie rozwijania przez nie aktywności międzynarodowych,
- zaskakuje w pewnym stopniu niski poziom ocen nadawanych istotności podmiotów otoczenia biznesu w prowadzeniu przez gminy aktywności międzynarodowych; tym bardziej, że dotyczy to także dużych ośrodków miejskich.

Z powyższego przeglądu wyłania się obraz zdywersyfikowanej struktury terytorialnej, a w której doświadczenia współpracy transgranicznej mają duże znaczenie dla rozwijanych inicjatyw i ich rezultatów. Na uwagę zasługuje podkreślana przez gminy w pasie transgranicznym waga relacji interpersonalnych. W przypadku miast dużych można sądzić, że właściwy jest obraz dominującej aktywności w zakresie współpracy międzynarodowej miast takich jak: Katowice, Zabrze, czy Częstochowa.

2.3 Sektor obywatelski

Sektor obywatelski nazywany trzecim sektorem (oraz sektorem społecznym lub sektorem gospodarki społecznej) pełni we współczesnych realiach funkcjonowania świata bardzo ważne funkcje społeczne. Stał się on narzędziem do realizacji państwowych i regionalnych strategii rozwoju we wszystkich dziedzinach życia, w tym w polityce społecznej, obejmującej działalność wielu podmiotów i organizacji w zakresie kształtowania warunków życia i pracy ludzi oraz stosunków społecznych. W obszarze działań sektora obywatelskiego znajduje się także zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego, zaspokajanie potrzeb wyższego rzędu oraz zapewnienie ładu społecznego. W skład sektora obywatelskiego wchodzi organizacje pozarządowe (fundacje i stowarzyszenia) oraz podmioty gospodarki społecznej (np. spółdzielnie socjalne, przedsiębiorstwa społeczne). Podmioty te łączą działalność nastawioną na osiągnięcie celów statutowych, a wypracowany zysk jest w dużej części reinwestowany na cele społeczne.

Kluczowym elementem funkcjonowania organizacji pozarządowych (ang. *non-government organization*, w skrócie NGO) jest fakt, że większość z nich powstaje w ramach oddolnych inicjatyw nakierowanych na rozwiązywanie konkretnych problemów i pomaganie konkretnym grupom docelowym. Są to instytucje pożytku publicznego, które działają niezależnie od rządów państw, są finansowane zwykle z darowizn i dotacji ze środków publicznych, mają swój program polityczny lub społeczny i działają w różnych sferach. Wiele z tych organizacji działa na rzecz współpracy międzyregionalnej a także międzynarodowej. Inicjatywy współpracy międzynarodowej realizowane przez organizacje pozarządowe dotyczą najczęściej: ochrony klimatu, rozwoju zrównoważonego, praw obywatelskich, ochrony osób wykluczonych, działań upowszechniających lokalne tradycje, kulturę i zwyczaje. Są one dopełnieniem działań władz samorządowych.

Działania samorządu Województwa Śląskiego skupiają się na podejmowaniu wyzwań o charakterze społeczno-gospodarczym oraz zaspokajaniu zbiorowych potrzeb mieszkańców regionu. Realizuje on swoje zadania poprzez kształtowanie warunków rozwoju społeczności lokalnych. W procesie tym szczególną rolę odgrywają organizacje pozarządowe, skupiające aktywnych i wrażliwych na sprawy społeczne obywateli. Głównym celem rozwoju regionu do 2030 roku jest zrównoważony rozwój całego Województwa Śląskiego jako efekt współdziałania samorządowej administracji publicznej oraz sektorów pozarządowego i społecznie odpowiedzialnego biznesu (zgodnie z wytycznymi ONZ).

Województwo Śląskie od stuleci stanowi ośrodek styku wpływów wielu kultur, religii i wyznań - wpływów wschodu, zachodu i południa Europy. Region nieustannie był areną przemian demograficznych, społecznych i gospodarczych, ale także areną walk o niepodległość i tożsamość narodową. Województwo Śląskie od wielu dekad cechuje się tworzeniem silnych relacji społecznych

pomimo rozdrobnienia kulturowego, etnicznego i wyznaniowego, czemu towarzyszy zjawisko dyfuzji na różnych płaszczyznach społeczności lokalnych. Międzynarodowe relacje w regionie przenikają się zarówno w sferach społecznych, rodzinnych, lokalnych jak i instytucjonalnych. Opierając się na dotychczasowych doświadczeniach w budowaniu relacji społecznych poprzez synergii oraz na tle posiadanego dziedzictwa historycznego, Województwo Śląskie jest właściwym miejscem dla kreowania nowego wizerunku relacji społecznych, gdzie najistotniejszym jest poszanowanie praw człowieka oraz promowania działań opartych na wartościach humanitarnych i wzajemnej tolerancji. W latach 2019-2022 odbywały się liczne inicjatywy organizacji pozarządowych w zakresie współpracy międzynarodowej min. uroczystości 230 rocznica uchwalenia Konstytucji 3 - Maja, 100 rocznica III Powstania Śląskiego, rocznica urodzin Czesława Miłosza, Stanisława Lema, konferencje, warsztaty i seminaria międzynarodowe.

Aktywność sektora pozarządowego w latach 2019-2022 ograniczyła pandemia Covid-19 i liczne obostrzenia administracyjne (limity osób na zgromadzeniach, utrzymanie bezpiecznego dystansu, zakaz organizacji imprez masowych) oraz wybuch wojny w Ukrainie w lutym 2022 roku. Liczne organizacje pozarządowe w województwie śląskim zaangażowały się wówczas w pomoc przybywającym z Ukrainy rodzinom, zwłaszcza kobietom z dziećmi.

Zaangażowanie sektora pozarządowego w odniesieniu do możliwości współpracy międzynarodowej dotyczy czterech obszarów:

- 1) badania, nauka, edukacja (rodzaj aktywności: projekty międzynarodowe, badania, innowacje, warsztaty, konferencje międzynarodowe, wymiana kadry naukowej, doświadczeń, dobre praktyki, prowadzenie programów międzynarodowych w placówkach edukacyjnych),
- 2) ochrona praw obywatelskich, równość płci, sprawiedliwość społeczna, godna praca (rodzaj aktywności: szkolenia i konferencje międzynarodowe, dobre praktyki, edukacja społeczna, kampanie społeczne o charakterze międzynarodowym, programy UE propagujące równość płci, równe szanse na rynku pracy, projekty wspierające integrację społeczną, przeciwdziałanie wykluczeniu),
- 3) ochrona środowiska naturalnego, czysta energia, zrównoważony rozwój, zrównoważone miasta i społeczności, odpowiedzialna produkcja i konsumpcja (rodzaj aktywności: spotkania, warsztaty i konferencje, edukacja społeczna, wymiana doświadczeń i dobre praktyki, międzynarodowe kampanie promujące ochronę środowiska, kampanie edukacyjne dla szkół i uczelni, projekty badawcze),
- 4) działania na rzecz poszanowania i kultywowania dziedzictwa kultury, dziedzictwa historycznego regionu, tradycji i zwyczajów, promocji regionu (rodzaj aktywności: międzynarodowe targi i wystawy, kampanie promocyjne regionów, festiwale, konferencje, tworzenie organizacji sieciowych współpracujących w ramach określonych priorytetów,

realizacja programów i projektów współpracy międzynarodowej, promocji regionu za granicą, pomoc i wsparcie Polonii i Polakom za granicą).

W obszarze badań, nauki i edukacji sektor obywatelski w województwie śląskim ma duży potencjał społeczny (ludzki), ulokowany w wielu środowiskach naukowych, zespołach badawczych i indywidualnych osobowościach. Kompetencje społeczne wykorzystywane są w międzynarodowych projektach badawczych (głównie w obszarze nauk medycznych, technicznych oraz społecznych), współpracy w inicjatywach naukowych (sieciach badawczych, zespołach eksperckich, grupach roboczych) oraz w organizacji seminariów, konferencji i spotkań. Wśród licznych organizacji sektora obywatelskiego działających w obszarze edukacji, można wskazać podmioty, które podejmują działania w zakresie budowania relacji międzynarodowych, tj. m.in.: Fundacja Nauki Śląskiej, "Delta-Silesia" Fundacja Kultury, Nauki i Sportu, EDU Klaster, "Figure Culturales" Fundacja Edukacji Społecznej, "Fundacja Alternatywnych Inicjatyw Edukacyjnych", Fundacja Animus - Centrum Edukacyjno-Szkoleniowe, Fundacja Axis - Centrum Studiów Interdyscyplinarnych, Fundacja "Edukacja Bez Granic" Fundacja Edukacji i Rozwoju Bona Fides, Fundacja Kopalnia Inicjatyw, Stowarzyszenie ArtEco, Fundacja Centrum Kreatywnych Inicjatyw Edukacyjnych, Rozwój Edukacja Aktywność Rea Rybnik +, Polsko-Ukraińsko-Kanadyjska Fundacja Stypendialna "Kalyna", Europejski Instytut Kształcenia, Fundacja Instytut Wyszehradzki, Fundusz Inicjatyw Lokalnych w Zawierciu, Fundacja Ius et Civis, Spółdzielnia Socjalna Zielone Śląskie i wiele innych podmiotów. Podmioty tego rodzaju chętnie angażują się w aktywności edukacyjne i szkoleniowe aplikując m.in. o środki w ramach programu ERASMUS+. Oprócz wymienionych organizacji działa bardzo wiele podmiotów edukacji i wsparcia medycznego dla osób doświadczonych chorobami rzadkimi, onkologicznymi i psychicznymi. Główną barierą rozwoju inicjatyw w tym obszarze są ograniczone środki finansowe oraz obostrzenia administracyjne w pandemii covid-19. Szansą rozwoju okazało się upowszechnienie zdalnych form komunikacji i nauki, w tym szczególnie w kontaktach i współpracy międzynarodowej. Należy tu również zaznaczyć, że potencjał ludzi i organizacyjny podmiotów sektora obywatelskiego w regionie jest wystarczający do rozwijania relacji sieciowych i partnerskich o charakterze międzynarodowym.

W obszarze ochrony praw obywatelskich, równości płci i sprawiedliwości społecznej działa wiele organizacji sektora obywatelskiego. Wśród wielu aktywnych podmiotów w województwie śląskim, które podejmowały próby współpracy zarówno w regionie, w kraju jak i za granicą można wymienić: Fundację Aktywni w Europie, Fundację "Freeland", "Eurohelp" Fundację Pomocy Kobietom, Fundację "Feniks"- Niosącą Pomoc Dzieciom i Osobom Niepełnosprawnym, Fundację "Dzieci Ukrainy", Centrum Integracji Niepełnosprawnych w Gliwicach, Fundację "Śląskie Anioły", "Tęczowy Parasol", Fundację Pomagajmy Osobom z Autyzmem, Fundację Razem Damy Radę - do It Together oraz Fundację Pomoc Ma Moc czy też Fundację Kobiety i wiele innych. Większość organizacji sektora

obywatelskiego prowadzi szerokie akcje informacyjne w mediach społecznościowych, o zasięgu międzynarodowym. Do najczęściej podejmowanych zagadnień należą problemy wykluczenia społecznego, równości płci, przemocy w rodzinach, praw kobiet czy też integracji społecznej. W ostatnim roku, po wybuchu wojny w Ukrainie aktualnym obszarem inicjatyw społecznych stała się pomoc i integracja ukraińskich dzieci i młodzieży. Szansą dla aktywnego działania organizacji społecznych w tym obszarze są coraz bardziej dostrzegane i szeroko nagłaśniane potrzeby grup wykluczonych, mających wsparcie w instytucjach europejskich i międzynarodowych. Ogólnopolskie akcje kobiet protestujących w obronie swoich praw czy też strajki grup wykluczonych, stanowią nie tylko inspirację dla aktywności organizacji sektora obywatelskiego, ale uświadamiają nam potrzebę angażowania się w budowanie społeczeństwa obywatelskiego. Środowiska lokalne i liderzy tych organizacji są istotnym zasobem w procesie budowania relacji międzynarodowych, ograniczeniem możliwości budowania i rozwijania tych relacji jest potencjał organizacyjny i finansowy. Barię rozwoju dla funkcjonowania podmiotów tego sektora jest finansowanie działalności i pozyskiwanie środków – szczególnie w warunkach niestabilności gospodarczej, wysokiej inflacji i rosnących kosztów utrzymania.

Obszar ochrony środowiska naturalnego, czystej energii, zrównoważonego rozwoju, zrównoważonych miast i społeczności jest szczególnie istotny w regionie poprzemysłowym i zdegradowanym. Stan środowiska naturalnego i dziedzictwa przyrodniczego Województwa Śląskiego od wielu lat ulegał degradacji pod wpływem działań industrialnych i przemysłowych. W ostatnich latach wiele miejsc oraz obiektów (w tym przyrody nieożywionej) ulega zniszczeniu i zapomnieniu lub zanikowi. Organizacje pozarządowe mają w tym obszarze wiele możliwości reagowania i inicjowania działań ochronnych. We współpracy z organizacjami międzynarodowymi powstają liczne programy rewitalizacji i ochrony obiektów. W regionie zainicjowane zostały działania na rzecz polepszenia jakości powietrza, zasobów leśnych oraz ochrony wód. Ochrona powietrza dotyczy zarówno ograniczenia niskiej emisji oraz innych form wspierania i modelowania środowiska tj. dobór odpowiedniej roślinności, zadrzewianie i zalesianie, ekranowanie emitentów, inicjowanie i promowanie upraw energetycznych. Wśród organizacji sektora obywatelskiego aktywnie wspierających potencjał środowiska przyrodniczego, ochronę klimatu oraz promujących zrównoważony rozwój a przy tym podejmującym próby inicjowania współpracy międzynarodowej, można wymienić: Fundację Inżynierii Rozwoju Zrównoważonego i Innowacji, Fundację "Instytut Europejski Pro Futuro Europae", Fundację Europejskich Inicjatyw Na Śląsku, Fundację Edukacyjno-Rozwojową Zielone Pojęcie, Fundację Eko Logiczną, "Fundację Ekologiczna 3r", Fundację Ekologiczna Metropolia Ochrony Środowiska, Fundację Ekologiczna Silesia, Fundację Ekosystem Rośnie, Fundację Eco Polska, Fundację Ecoenergy, Fundację Silesiatech Foundation", "Silesia Future" Fundację Wspierania Transformacji Regionu, Śląski Ruch Klimatyczny oraz Laboratorium Inicjatyw Środkowoeuropejskich i wiele innych podmiotów. Większość aktywności

i relacji międzynarodowych w obszarze ochrona środowiska i dziedzictwa przyrodniczego dotyczy współpracy eksperckiej, organizowania akcji edukacyjnych, wymiany doświadczeń, tworzenia sieci edukacyjnych i platform dyskusyjnych. Szczególna aktywność w działaniu międzynarodowym dotyczy Śląskiego Ruchu Klimatycznego. Jest to organizacja działająca na szczeblu regionalnym jako sieć aktywistów, utworzona na początku 2019 roku po konferencji COP24 zorganizowanej w Katowicach. ŚRK powstał w celu wspierania i propagowania inicjatyw dotyczących kryzysu klimatycznego, działa wspólnie z innymi organizacjami, zarówno lokalnymi, jak i na szczeblu krajowym i międzynarodowym, by tworzyć sieci współpracy w słusznej sprawie. Pierwszym działaniem na rzecz ochrony klimatu i środowiska może być zaangażowanie i aktywizacja społeczeństwa oraz wspólna praca nad zmianą warunków życia. Ruchy społeczne, inicjatywy oddolne, stowarzyszenia, fundacje oraz inne organizacje zajmujące się walką z kryzysem klimatycznym i środowiskowym mogą wspierać działania formalne i inspirować regionalne i lokalne władze samorządowe.

Szansą dla tych organizacji są możliwości kooperacji w zakresie realizacji wspólnych projektów, wsparcie operacyjne jednostek samorządowych oraz podmiotów otoczenia biznesu. Za barierę ich rozwoju można uznać aktualną, trudną sytuację społeczno-gospodarczą i pandemię Covid-19. Doceniając potencjał organizacji pozarządowych w diagnozowanie i wsparcie dysfunkcji środowiskowych, koniecznym jest pełne włączenie sfery pozarządowej do planowanych i prowadzonych przez Samorząd Województwa działań – zarówno w zakresie diagnozy, monitoringu jak i rewitalizacji środowiskowej. Współpraca sfery pozarządowej i Samorządu Województwa w tym zakresie pozwoli na kompleksowe działanie i reagowanie na bieżące potrzeby w zakresie ochrony zasobów oraz wzmocni potencjał współpracy międzynarodowej.

Województwo Śląskie jest obszarem wielokulturowym, ukształtowanym przez wpływy zamieszkującej je ludności pochodzenia polskiego, niemieckiego, czeskiego oraz żydowskiego (dzieje regionu oraz zachodzące w nim procesy społeczne są typowe dla regionów przygranicznych). Jest to region o zróżnicowanych kulturowo obszarach i silnym poczuciu tożsamości etnicznej. Wojewódzkie instytucje kultury oraz organizacje pozarządowe działają na rzecz promocji kultury poza granicami regionu i kraju poprzez prezentację różnych dziedzin sztuki oraz współpracę międzynarodową. Instytucja Kultury Ars Cameralis Silesiae Superioris – organizuje Górnośląski Festiwal Sztuki Kameralnej oraz prezentacje kultury regionu w ramach umów o współpracy z regionami partnerskimi, a także w ramach promocji Województwa Śląskiego na targach światowych. Założeniem Festiwalu jest prezentacja najciekawszych zjawisk we współczesnej muzyce, teatrze, filmie, literaturze oraz sztukach plastycznych. Materialnym zasobem bogactwa i tradycji regionu są zabytki związane z szeroko rozumianą kulturą przemysłową, m.in. podziemne wyrobiska w Tarnowskich Górach i Zabrze, fabryczne zespoły patronackie Giszowiec i Nikiszowiec w Katowicach, zabytki architektury

mieszkalnej, np. 38 układów urbanistycznych, bytomska secesja, przykłady architektury rezydencjonalnej, zespoły browarniane w Tychach i Żywcu. Zewidencjonowane zasoby liczą kilka tysięcy obiektów. W celu bardziej efektywnego wykorzystania zasobów dziedzictwa przemysłowego na potrzeby turystyki kulturowej oraz skuteczniejszych działań promujących atrakcje regionu utworzono Szlak Zabytków Techniki. Jest to jedyna tego typu trasa w Europie Środkowo-Wschodniej należąca do Europejskiego Szlaku Dziedzictwa Przemysłowego (ERIH). W skład SZT, liczącego 42 obiekty, wchodzi nie tylko muzea i skanseny, ale i zamieszkałe kolonie robotnicze czy działające zakłady pracy. Obiekty znajdujące się na Szlaku Zabytków Techniki odwiedza każdego roku około milion osób.

Wsparciem dla wojewódzkich instytucji kultury w procesie promocji regionu są liczne fundacje i stowarzyszenia, aktywnie działające na rzecz różnych inicjatyw lokalnych i regionalnych. Do prężnych organizacji pozarządowych należą podmioty działające na rzecz poszanowania i kultywowania dziedzictwa kultury, dziedzictwa historycznego, tradycji i zwyczajów oraz promocji regionu. Szczególnie w tym zakresie upatrywać należy szansę na podniesienie aktywności współpracy międzynarodowej. Do podmiotów aktywnie działających w sferze dziedzictwa kultury, tradycji i promocji regionu można zaliczyć: Fundację "Pamięć i Duma", Fundację Kulturalne.PL, Regionalną Fundację Turystyki i Krajoznawstwa PTTK, "Skały" Fundację Integracji Regionalnej, "Synergy 3.0 - The European Foundation For Culture Science And Arts", Śląską Fundację Kultury, Śląską Fundację Permakultury, Fundację Ślązacy.PL, Tarnogórską Fundację Kultury i Sztuki, Fundację "Twoja Tożsamość - Ocalić od Zapomnienia", Fundację "Z Kulturą" oraz Fundację Zagłębie Kultury. Oprócz wymienionych podmiotów funkcjonują liczne lokalne stowarzyszenia i fundacje, które swoją działalność prowadzą w ograniczonym zakresie. Media społecznościowe oraz możliwość realizacji spotkań i wydarzeń kulturalnych z wykorzystaniem platform cyfrowych są ogromną szansą dla działalności w szerokim zakresie międzynarodowym. W latach 2019-2022 większość wydarzeń kulturalnych, w tym festiwali, seminariów czy też konferencji z uwagi na ograniczenia pandemiczne odbywała wirtualnie lub hybrydowo. Doświadczenia w tym względzie wskazują, że jest to sposób dotarcia do większej grupy osób zainteresowanych, oszczędzając czas i środki finansowe na przemieszczanie się do konkretnych miejsc.

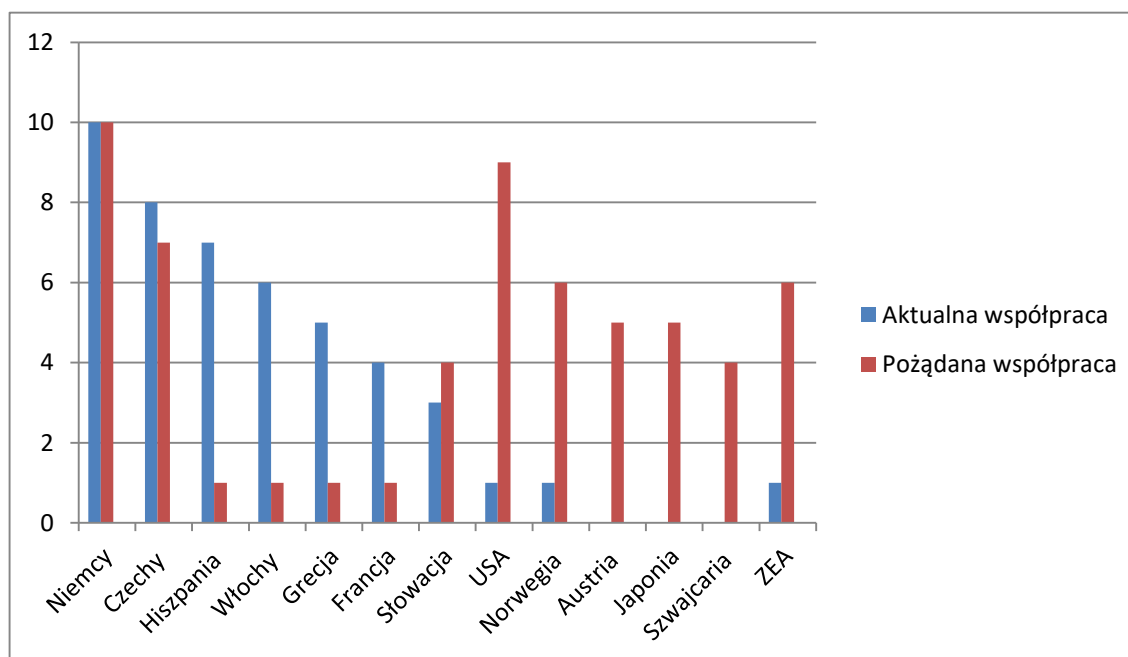
Działania promujące dziedzictwo przyrodnicze i turystyczne regionu pozostają jednak niewystarczające do aktualnych możliwości (ujawnienie, oznakowanie i wypromowanie) i potencjalnych korzyści. Istotnym jest rozwój działań środowiskowych przy wykorzystaniu takich narzędzi jak rekreacja i turystyka. Organizacje pozarządowe podejmują współpracę międzynarodową w zakresie promocji obiektów i obszarów cennych turystycznie (podziemia tarnogórskie, kopalnia srebra i sztolnia tarnogórska, ostańce jurajskie) a także działania w zakresie zagospodarowania rekreacyjnego obszarów dziedzictwa przyrodniczego (korytarze ekologiczne, obszary siedliskowe). Bariery prowadzenia

aktywnych działań na forum międzynarodowym przez organizacje pozarządowe są ich ograniczone możliwości finansowe, kadrowe oraz organizacyjne. Szansą mogą być różne formy współpracy z instytucjami wojewódzkimi, dysponującymi większym doświadczeniem oraz know-how. Integrowanie działań może przynieść wymierne korzyści współpracy międzynarodowej w zakresie promocji kultury i dziedzictwa regionu.

Podmioty sektora obywatelskiego w województwie śląskim stanowią istotny zasób w procesie budowania konkurencyjności międzynarodowej regionu. Ich aktywność dotyczy głównie obszaru edukacji i nauki, ochrony środowiska i działań proekologicznych oraz ochrony zasobów kulturowych i promocji regionu. Atutem podmiotów sektora obywatelskiego są profesjonalne zasoby kadrowe. Potencjał organizacyjny w wielu obszarach jest niewystarczający, zwłaszcza w zakresie budowania sieci i konsorcjów, a formy współpracy mają charakter zwykle jednorazowych inicjatyw, nietrwałych i krótkoterminowych aktywności. Podmioty te w stopniu bardzo ograniczonym podejmują działania w zakresie rozwijania współpracy międzynarodowej, a ich charakter wskazuje na to, że są to raczej relacje kurtuazyjne.

Przeprowadzone badania bezpośrednie wśród 40 organizacji pozarządowych z Województwa Śląskiego wskazują na bardzo zróżnicowany zakres współpracy międzynarodowej ze względu na charakter i obszar współpracy oraz ilość podpisanych umów. Najbardziej intensywne relacje w zakresie współpracy międzynarodowej organizacje pozarządowe prowadzą z partnerami z Niemiec, Czech, Hiszpanii, Francji, Włoch, Grecji i Słowacji. W ocenie badanych, konieczne jest jednak rozwijanie kolejnych wspólnych inicjatyw oraz pozyskiwanie nowych partnerów takich jak: Stany Zjednoczone Ameryki, Norwegia, Japonia, Zjednoczone Emiraty Arabskie, Austria oraz Szwajcaria (rys. 10).

Rysunek 10 Aktualne i pożądane kierunki współpracy podmiotów sektora obywatelskiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie zrealizowanych badań ankietowych

Największa liczba organizacji pozarządowych współpracuje z Nadrenią Północną – Westfalią, Krajem Morawsko-Śląskim oraz Samorządowym Krajem Żylińskim. Współpraca z pozostałymi regionami partnerskimi jest niewielka a w przypadku kierunków odległych geograficznie – śladowa. Do pożądanych kierunków współpracy z podmiotami w regionach partnerskich badani zaliczyli Kraj Morawsko-Śląski, Nadrenię Północną – Westfalię oraz Stan Nevada.

Średnio każda z organizacji sektora pozarządowego deklarowała posiadanie co najmniej sześciu umów współpracy międzynarodowej, przy czym w grupie badanych podmiotów były duże dysproporcje w tym względzie. Są organizacje, które dysponują jedną umową współpracy oraz takie, które posiadają 66 umów współpracy międzynarodowej. Podstawowe atuty podmiotów sektora pozarządowego w województwie śląskim to przede wszystkim wysoko wykwalifikowane zasoby ludzkie, zasoby informacyjne przydatne dla inicjatyw współpracy międzynarodowej oraz laboratoria, czyli baza infrastruktury technicznej. Mocną stroną organizacji pozarządowych w regionie jest również ich profil strategiczny, nakierowany na współpracę zagraniczną oraz funkcjonalny model biznesowy. Największym utrudnieniem dla podejmowania inicjatyw współpracy są ograniczenia finansowe oraz dostęp do bazy technologicznej.

Do czynników istotnie wpływających na podejmowanie współpracy międzynarodowej organizacje pozarządowe zaliczyły przede wszystkim dostępność funduszy publicznych, cyfryzację, mobilność ludzi i zespołów pracowniczych oraz dostęp do wiedzy. Wśród czynników o bardzo negatywnym wpływie na działalność organizacji pozarządowych badani wskazali bezrobocie, inflację, starzenie się

społeczeństwa, kryzys energetyczny, wojnę w Ukrainie oraz Pandemię COVID-19 (przy czym największy, negatywny wpływ badani przypisali wojnie i pandemii). Wyniki przeprowadzonych badań wskazują, że negatywny wpływ na rozwój współpracy międzynarodowej mają również zmiany społeczno-kulturowe, zakłócone łańcuchy dostaw, regulacje prawne i uwarunkowania polityczne, a także zmiany klimatyczne, transformacja energetyczna oraz rosnące ceny nieruchomości.

Ocena możliwości podejmowania współpracy międzynarodowej przez organizacje pozarządowe jest umiarkowanie optymistyczna, uwzględniająca zarówno szanse jak i ograniczenia, niepewność otoczenia i perspektyw na przyszłość. Badania wskazują, że są to podmioty silnie uzależnione od funduszy publicznych oraz bezpośrednio narażone na konsekwencje wynikające z niepokojących trendów w otoczeniu.

Współpraca międzynarodowa organizacji pozarządowych w województwie śląskim dotyczy głównie wydarzeń kulturalnych, promocyjnych, w tym głównie produktów sektora kultury, organizacji i promocji inicjatyw turystycznych, rekreacyjnych, współtworzenia oferty spędzania wolnego czasu, a także współpracy naukowej i badawczej. W zakresie współpracy podejmowane są również projekty środowiskowe, ekologiczne oraz społeczne. Obszar ochrony środowiska jest szczególnie istotnym w zakresie współpracy międzynarodowej w ostatnich latach, zwłaszcza w kontekście działań na rzecz zrównoważonego rozwoju i polityki klimatycznej.

Organizacje pozarządowe bardzo pozytywnie oceniają efekty współpracy międzynarodowej w obszarze korzyści wizerunkowych oraz szans na nawiązywanie nowych relacji z podmiotami otoczenia. Najniżej oceniane są efekty finansowe płynące ze współpracy oraz rozwój oferty usługowej. Ocena efektów współpracy w grupie podmiotów sektora pozarządowego jest umiarkowana, a w przyszłości pożądane i oczekiwane jest ich wzmocnienie.

Wysoko oceniane są relacje partnerskie z podmiotami samorządowymi lub ich jednostkami organizacyjnymi oraz z innym organizacjami pozarządowymi. W mniejszym stopniu, choć pozytywnie oceniono współpracę z podmiotami otoczenia biznesu. Najniższe oceny dotyczą udzielania wsparcia i pomocy w pozyskiwaniu środków finansowych dla podmiotów pozarządowych.

Najbardziej pożądane działania wspierające podmioty tego sektora to głównie ułatwianie nawiązywania partnerstw i rozwijanie instrumentów promocyjno-wizerunkowych. W mniejszym stopniu organizacje pozarządowe zainteresowane są wewnątrz regionalnym tworzeniem sieci współpracy, aktywnym włączaniem się w tematyczne projekty czy rozwijaniem instrumentów informacyjnych. W niewielkim stopniu zasadne z perspektywy badanych wydaje się poszukiwanie nowych kierunków geograficznych współpracy międzynarodowej inicjowanej przez Urząd Marszałkowski.

2.4 Sektor turystyki

Województwo Śląskie dysponuje jednym z najbardziej atrakcyjnych zasobów turystycznych w Polsce. W swojej ofercie posiada ruiny zamków, piękne pałace, wspaniałe zabytki, w tym obiekty poprzemysłowe, zachwycające muzea, cenne obszary przyrodnicze, akwenty wodne i szlaki turystyczne. Baza turystyczna pozwala na stworzenie szerokiej oferty zarówno dla rodzin z dziećmi, młodzieży, jak i seniorów, amatorów różnych sportów, miłośników historii oraz dzikiej przyrody. Województwo Śląskie w percepcji społecznej kojarzy się przede wszystkim z przemysłem ciężkim i górnictwem, a obiekty poprzemysłowe stanowią jedną z głównych atrakcji regionu. Są to zarówno zabytkowe kopalnie oraz historyczne dzielnice miast, które świadczą o Śląskiej tożsamości. Miejsca te stają się szczególnie ważne, ponieważ region szybko się modernizuje i przekształca pod wpływem nowych inwestycji, co sprawia, że powoli zatracą swoją tożsamość. Górnicze miasta stają się nowoczesnymi centrami biznesu, nauki i kultury, gdzie coraz rzadziej można usłyszeć oryginalną gwarę Ślązaków. Pozostały jednak dzielnice i osiedla, gdzie historyczna, ceglana zabudowa oraz elementy lokalnej kultury świadczą o tożsamości tego regionu. Przykładem może być dzielnica Katowic – Nikiszowiec, dawne osiedle górnicze, składające się z kilku kwartałów. W zabudowie dominują kamienice z czerwonej cegły, z sukiennicami i charakterystycznymi zdobieniami. Osiedle wpisano na listę Pomników Historii, przez co skutecznie opiera się nowoczesności i zmieniającym się trendom. Spacer wybrukowanymi uliczkami przypomina prawdziwą podróż w czasie. Ważnym miejscem na mapie regionu jest Muzeum Historii Katowic, a szczególnie - Dział Etnologii Miasta. Spuścizna poprzemysłowa regionu to również oryginalne i unikatowe obiekty górnicze, które są bazą dla niezwykle atrakcyjnej turystyki przemysłowej. Większość z nich skupia Europejski Szlak Dziedzictwa Przemysłowego (ERIH), który utworzono w celu ich promocji na arenie krajowej i międzynarodowej. Wśród obiektów z Województwa Śląskiego znalazły się min. Muzeum Kolejnictwa na Śląsku (Jaworzyna Śląska), Zabytkowa Kopalnia Srebra (Tarnowskie Góry), Tyskie Browarium (Tychy), Kopalnia "Guido" (Zabrze), Sztolnia "Królowa Luiza" (Zabrze), Muzeum Browaru "Żywiec" (Żywiec), Muzeum Hutnictwa w Chorzowie (Chorzów), Nikiszowiec - Muzeum Historii Katowic, Stowarzyszenie Fabryka Inicjatyw Lokalnych (Katowice), Walcownia (Katowice), Muzeum Chleba, Szkoły i Ciekawostek (Radzionków), Wielki Piec Huty "Pokój" (Ruda Śląska), Zabytkowa Kopalnia Ignacy (Rybnik)²⁷. Szlak Zabytków Techniki to flagowy produkt turystyczno-kulturowy Województwa Śląskiego oraz jedyna tego typu trasa w Europie Środkowo-Wschodniej. Na szczególną uwagę zasługuje unikatowy w skali kraju zespół obiektów dziedzictwa górniczego, na który składają się: zabudowa

²⁷ Dane Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego, <https://www.erih.net/about-erih/erih-membership> [dostęp 01.02.2023].

powierzchniowa oraz wyrobiska kopalni „Guido”, kompleks turystyczny Sztolnia Królowa Luiza obejmujący zachowaną część Kopalni „Królowa Luiza” i Główną Kluczową Sztolnię Dziedziczną, zabytkowy budynek dawnego starostwa powiatowego z ekspozycjami stałymi, a także zbiór eksponatów z zakresu historii, nauki i techniki górniczej, kultury i geologii, które pozwalają na wszechstronną opowieść o życiu i pracy górników. Program turystyczny przewiduje zjazd windą na głębokość 320 metrów, zwiedzanie korytarzy i wyeksploatowanych wyrobisk oraz prezentację używanych w kopalni maszyn. Na koniec zwiedzający mogą udać się do podziemnej karczmy, gdzie czekają na nich specjały kuchni Śląskiej. Wydarzeniem promującym Szlak Zabytków Techniki jest organizowana od 2010 roku Industriada – najważniejszy w Polsce jednodniowy festiwal dziedzictwa przemysłowego, w którym uczestniczy coraz więcej turystów z kraju i zagranicy.

Istotnym elementem materialnego dziedzictwa kulturowego regionu są drewniane kościoły o konstrukcji zrębowej, które wraz ze skansenami i zabudowaniami użytkowymi tworzą Szlak Architektury Drewnianej, ciekawy i niebanalny produkt turystyczny Województwa Śląskiego.

Zamki Śląskie to licznie reprezentowana grupa atrakcji. Do najczęściej odwiedzanych turystycznie obiektów należy zamek Ogrodzieniec na szlaku „orlich gniazd”. Monumentalne ruiny przenoszą zwiedzających do czasów średniowiecznych. W sąsiedztwie zamku znajduje się drewniany gród, zlokalizowany na szczycie Góry Birów, który stanowi dopełnienie klimatu tego miejsca. Jura Krakowsko-Częstochowska to oprócz zamków i ruin rozległe tereny spacerowe, szlaki piesze i rowerowe, pomniki przyrody i obszary chronionego krajobrazu. Wartą uwagi jest Góra Zborów, fantazyjna formacja skalna z której rozpościera się zachwycający widok na lokalne, malownicze okolice. Spacerując szlakami rezerwatu przyrody, można odpoczywać w naturalnym otoczeniu i oderwać się od miejskiego zgiełku.

Pszczyński zamek, dawna rezydencja rodu Hochbergów spełnia funkcje muzealne i należy do nielicznych obiektów w tej części Europy, które prezentują zachowane w około 80% oryginalne bogate historyczne wyposażenie wnętrz z przełomu wieków XIX i XX. W ostatniej dekadzie XX wieku przeprowadzono w muzeum prace konserwatorskie, w oparciu o zachowaną ikonografię i archiwalne spisy inwentarzowe przywrócono dawne funkcje oraz aranżacje wnętrz, odkrywając oryginalne kolory i złoceń. Na uwagę zasługuje wpisana na stałe w życie Muzeum, ciesząca się popularnością i frekwencją słuchaczy działalność koncertowa, w ramach której odbywają się m.in. koncerty noworoczne, październikowe koncerty pt. „Wieczory u Telemanna” oraz koncerty świąteczne. Przeprowadzone prace remontowo-konserwatorskie kompleksu sąsiadujących z zamkiem zabytkowych budynków Stajni Książęcych pozwalają na zachowanie obiektu w dobrym stanie technicznym.

Zamek Cieszyn od 2012 roku jest instytucją kultury prowadzoną jako wspólna instytucja Miasta Cieszyn i Województwa Śląskiego. Podmiot realizuje zadania w zakresie promocji regionu, pomocy we

wdrażaniu wzornictwa, myślenia projektowego oraz nowych technologii w sektorze publicznym i prywatnym. Zamek Cieszyn inicjuje i prowadzi badania dotyczące kultury materialnej oraz przedsiębiorczości, organizuje działania mające na celu ochronę i popularyzację rzemiosła artystycznego, wspieranie ginących zawodów oraz promocję turystyki kulturowej. Zamek Cieszyn jest miejscem aktywnej współpracy i współdziałania o charakterze transgranicznym i międzynarodowym. Sąsiedztwo czeskiej strony miasta wzbogaca liczne inicjatywy kulturalne, turystyczne i edukacyjne.

Do atrakcji turystycznych regionu należą jedne z najwspanialszych pasm górskich - łańcuch Beskidu Żywieckiego, Śląskiego i Małego. Różnorodne szlaki turystyczne, wspaniałe krajobrazy i zachwycająca przyroda to oferta dla najbardziej wymagających turystów. Najwyższym szczytem Beskidu Śląskiego jest Skrzyczne (1257 m n.p.m.) do którego prowadzi kilka szlaków pieszych oraz kolej linowa. W okolicach Żywca, w Sobotni Wielkiej znajduje się wodospad, który tworzy niezwykle malowniczą scenię i jest to największy tego typu obiekt w Beskidach. W pobliżu wodospadu znajduje się parking i punkt widokowy.

Wartym polecenia i jednym z najpiękniejszych punktów widokowych na Śląsku jest Ochodzita, jedna z nielicznych bezleśnych gór w Beskidzie Śląskim. To miejsce, gdzie turysta doświadczy pięknych widoków i krajobrazu sięgającego po horyzont. Do pozostałych atrakcji regionu należą jaskinie, parki, muzea, obszary cenne przyrodniczo, akweny wodne i zabytki sakralne. W powiecie kłobuckim znajduje się jedna z najciekawszych jaskiń w województwie - Jaskinia Szachownica, na terenie dawnego kamieniołomu, który był eksploatowany do 1962 roku. Łączna długość korytarzy Szachownicy to ok. 1000 metrów.

Do atrakcyjnych turystycznie miejsc regionu można zaliczyć Park Śląski, mieszczący się na pograniczu Katowic i Chorzowa. Park oferuje rozległe tereny zieleni, Planetarium Śląskie, Śląskie Wesole Miasteczko, Śląski Ogród Zoologiczny i Górnośląski Park Etnograficzny. W zasobie turystycznym regionu istotną funkcję pełnią muzea. Upowszechnianie dziedzictwa kulturowego wraz z gromadzeniem, przechowywaniem, konserwacją oraz udostępnianiem zbiorów zostało wpisane w statutową działalność muzeów, dla których samorząd Województwa Śląskiego jest organizatorem. Muzea prowadzą ponadto badania naukowe i działalność edukacyjną oraz wydawniczą, są organizatorami lokalnego i regionalnego życia kulturalnego – imprez artystycznych, wykładów, spotkań. Do najbardziej znanych muzeów w regionie można zaliczyć: Muzeum Śląskie w Katowicach, Muzeum Górnictwa Węglowego w Zabrze, Muzeum Górnośląskie w Bytomiu, Muzeum Historyczne w Bielsku-Białej z oddziałami: Stara Fabryka, Dom Tkacza oraz Fałatówka w Bystrej Śląskiej postrzegane jako najciekawsza i najbardziej rozpoznawalna instytucja Bielska-Białej. Zamek książąt Sułkowskich, w którym mieści się główna siedziba muzeum, jest najstarszą budowlą zabytkową na terenie historycznego miasta Bielska. Poza działalnością wystawienniczą i naukowo-badawczą instytucja

organizuje koncerty, cykle spotkań filmowych i poetyckich, zajęcia edukacyjne tematycznie obejmujące zagadnienia z zakresu archeologii, etnografii, historii Bielska-Białej i regionu.

Szczególnym miejscem na mapie regionu jest Klasztor na Jasnej Górze. Sanktuarium NMP na Jasnej Górze to miejsce wyjątkowe pod względem historii, tradycji oraz architektury sakralnej. Jest to miejsce kultu religijnego, pielgrzymek i uroczystości sakralnych. Na terenie klasztoru mieści się taras widokowy z którego można podziwiać panoramę Częstochowy. Województwo Śląskie to region z wszechstronną ofertą turystyczną, bogatą kulturą, historią oraz wspaniałymi walorami przyrodniczymi. Znajdują się tu znane turystyczne miejscowości (Bielsko-Biała, Cieszyn, Szczyrk, Wisła, Ustroń), górskie szlaki, schroniska oraz szczyty gór do zdobycia (Barania Góra, Skrzyczne, Szyndzielnia czy Czantoria). Województwo oferuje także wiele innych, oryginalnych atrakcji turystycznych (Szlak Zabytków Techniki, Szlak Architektury Drewnianej) oraz zasobów twórczości artystycznej i dóbr kultury. W regionie rozwija się turystyka aktywna, kulturowa, przemysłowa i pielgrzymkowa (Portal turystyczny Województwa Śląskiego: <http://www.slaskie.travel>)

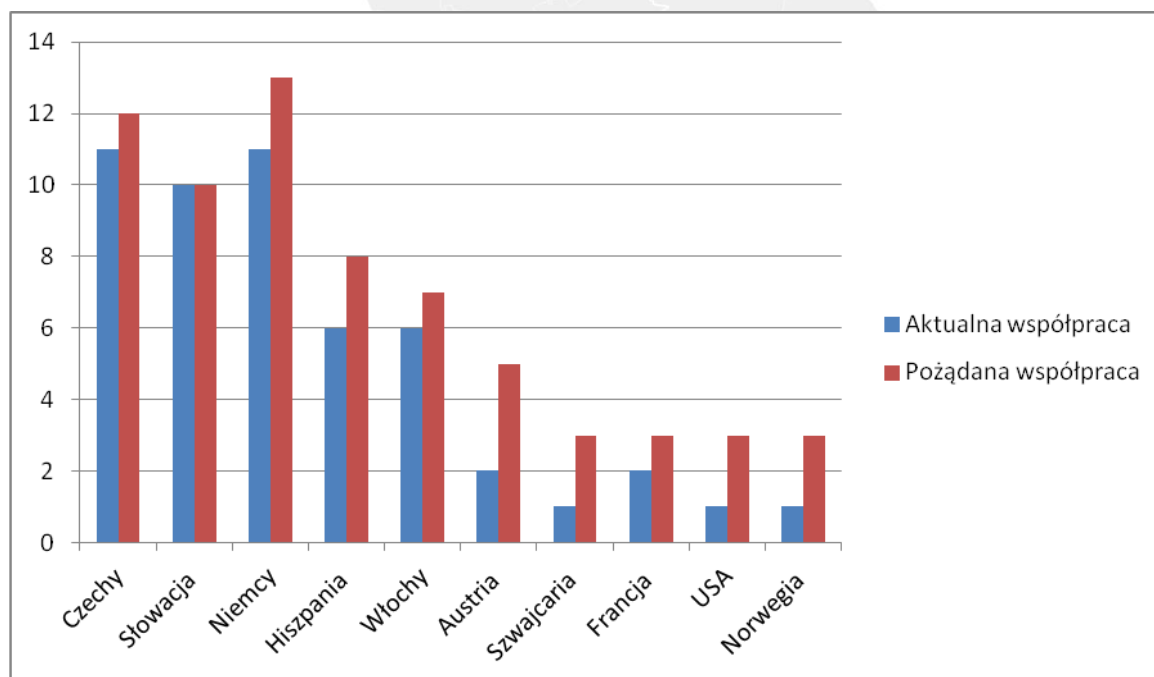
Potencjał turystyczny regionu tworzy przede wszystkim bardzo szeroka oferta, dedykowana dla zróżnicowanego pod względem preferencji, zasobności finansowej i cech demograficznych klienta/turysty, wysokiej jakości baza infrastruktury technicznej (baza noclegowa, centra informacyjne, baza gastronomiczna, dostępność komunikacja) oraz aktywna działalność promocyjna regionu. Atrakcyjność turystyczna Województwa Śląskiego wzmocniana jest w ciągu ostatnich kilku lat licznymi inwestycjami regionalnymi, krajowymi i zagranicznymi, które istotnie wpływają na podnoszenie konkurencyjności międzynarodowej.

Podmioty sektora turystycznego w województwie śląskim stanowią bardzo ważny zasób w procesie budowania konkurencyjności międzynarodowej regionu. Do podstawowych aktywności międzynarodowych przedsiębiorstw operujących w obszarze turystycznym należy wskazać działania informacyjne, promocyjne, wydarzenia specjalne i aktywność w sieciach współpracy. Podstawowym atutem podmiotów sektora turystycznego są profesjonalne zasoby kadrowe oraz wysokiej jakości baza techniczno-infrastrukturalna. Potencjał organizacyjny podmiotów sektora turystycznego w wielu obszarach jest jeszcze niewystarczający, zwłaszcza w zakresie budowania szerokich kontaktów międzynarodowych, sieci współpracy i konsorcjów turystycznych, a formy współpracy mają charakter raczej nietrwały i okazjonalny. Podmioty sektora turystycznego w województwie śląskim systematycznie rozwijają obszary współpracy międzynarodowej, zwykle wokół konkretnych inicjatyw lub w ramach formalnych projektów sieciowych.

Przeprowadzone badania bezpośrednie wśród przedsiębiorstw z Województwa Śląskiego operujących w sektorze turystycznym wskazują na zróżnicowany zakres współpracy międzynarodowej głównie ze względu na obszar i trwałość współpracy. Najbardziej intensywne relacje w zakresie współpracy

międzynarodowej przedsiębiorstwa turystyczne prowadzą z partnerami z Czech, Słowacji, Niemiec oraz Hiszpanii i Włoch. W ocenie badanych podmiotów, niezbędne w przyszłości jest rozwijanie kolejnych inicjatyw oraz pozyskiwanie nowych partnerów takich jak: Austria, Norwegia, Szwajcaria oraz USA (rys. 11).

Rysunek 11 Aktualne i pożądanе kierunki współpracy podmiotów sektora turystycznego

Zródło: opracowanie własne na podstawie zrealizowanych badań ankietowych

Największa liczba firm operujących w sektorze turystycznym współpracuje z Krajem Morawsko-Śląskim oraz Samorządowym Krajem Żylińskim. Współpraca z pozostałymi regionami partnerskimi jest niewielka, ma charakter jednorazowych inicjatyw a w przypadku kierunków odległych geograficznie – współpraca jest bardzo ograniczona, kurtuazyjna i polega głównie na wymianie informacji oraz działaniach promujących turystyczne walory regionu. Do pożądaných kierunków współpracy w regionach partnerskich badani zaliczyli Kraj Morawsko-Śląski, Samorządowy Kraj Żyliński oraz Nadrenię Północną – Westfalię. Wskazali też na regiony partnerskie we Francji, Hiszpanii oraz we Włoszech.

Podstawowe atuty sektora turystycznego w województwie śląskim to przede wszystkim szeroka, zróżnicowana oferta turystyczna, baza infrastruktury technicznej w tym noclegowej, wysoko wykwalifikowane zasoby ludzkie oraz dostępność informacyjna oferty regionu.

Do czynników istotnie wpływających na podejmowanie współpracy międzynarodowej przez przedsiębiorstwa działające w sektorze turystycznym zaliczono dostępność funduszy, informacji, mobilność ludzi i dostęp do wiedzy. Wśród czynników o bardzo negatywnym wpływie na rozwój

współpracy zagranicznej sektora turystycznego badani wskazali bezrobocie, inflację, starzenie się społeczeństwa oraz wojnę w Ukrainie i Pandemię COVID-19 (przy czym największy, negatywny wpływ badani przypisali inflacji i wojnie). Ocena możliwości podejmowania współpracy międzynarodowej w sektorze turystycznym jest umiarkowana, ostrożna, uwzględniająca zarówno szanse jak i ograniczenia. W czasach turbulentnych zmian i dużej niepewności działania promujące ofertę turystyczną i współpracę międzynarodową w zakresie wspólnych inicjatyw wymagają szczególnego planowania. Współpraca międzynarodowa w zakresie turystyki w województwie śląskim dotyczy głównie działań promocyjnych oferty turystycznej regionów, współorganizacji wydarzeń kulturalnych, rekreacyjnych, organizacji i promocji inicjatyw turystycznych, sportowych oraz wydarzeń muzycznych.

Firmy działające w sektorze turystycznym bardzo pozytywnie oceniają efekty współpracy międzynarodowej w obszarze korzyści wizerunkowych oraz szans na nawiązywanie nowych relacji z podmiotami otoczenia. Doceniają możliwość czerpania wspólnych doświadczeń, wsparcia organizacyjnego oraz korzyści promocyjnych dla poszczególnych inicjatyw turystycznych. Ocena efektów współpracy w grupie podmiotów sektora turystycznego jest pozytywna, ale niewystarczająca w stosunku do aktualnych potrzeb. W przyszłości oczekiwane jest wzmocnienie działań zwłaszcza w zakresie organizacyjnym i finansowym. Wysoko oceniane są relacje partnerskie z podmiotami samorządowymi oraz ich jednostkami organizacyjnymi, a także z organizacjami sektora turystycznego w regionach współpracy. Pozytywnie oceniono współpracę z podmiotami otoczenia biznesu. Najniższe oceny dotyczą udzielania wsparcia finansowego i organizacyjnego w pozyskiwaniu partnerów współpracy za granicą.

Najbardziej pożądane działania wspierające podmioty sektora turystycznego to wsparcie (formalne, prawne, organizacyjne) w zakresie nawiązywania partnerstw i rozwijania instrumentów promocyjno-wizerunkowych. W dużym stopniu firmy z sektora turystycznego zainteresowane są wewnątrz regionalnym tworzeniem sieci współpracy oraz aktywnym włączaniem się w tematyczne projekty i wydarzenia turystyczne, kulturalne, sportowe czy też muzyczne. Badane podmioty są żywo zainteresowane poszukiwaniem nowych kierunków geograficznych współpracy międzynarodowej inicjowanej przez Urząd Marszałkowski.

2.5 Sektor kultury oraz przemysł spotkań i wydarzeń

2.5.1 Sektor kultury

Analizując sektor kultury należy zwrócić uwagę na cztery jego segmenty. Po pierwsze, są to różnego rodzaju działalności kulturalne wraz z ich dziedzinami. Po drugie, są to obiekty i infrastruktura materialna i technologiczna. Trzecim segmentem sektora kultury są inwestycje (strumienie finansowe) determinujące funkcjonowanie i jego rozwój. Czwartym segmentem są systemy udostępniania dzieł i wydarzeń oraz produktów kultury.

Charakterystyczny dla sektora kultury podział na aktywności kultury wysokiej i popularnej związany jest z kryterium wartości artystycznej i komercyjnej. Pociąga on za sobą szereg dalszych podziałów w obrębie dziedzin kultury. Możemy mówić o takich dziedzinach jak: teatr, opera, muzyka, taniec, dziedziny sztuk wizualnych, literatura czy design – w każdej z nich wskazując na podziały związane z wartością artystyczną i komercyjną. W kontekście międzynarodowym, potencjał identyfikowany w ramach aktywności zaliczanych do kultury wysokiej w województwie śląskim, jeśli uznać za rozstrzygające kryterium zasięg oddziaływania, dotyczy muzyki i designu, ale także sztuk wizualnych. Warte wskazania są także aktywności muzealne, stanowiące w znacznym stopniu bazę turystyczną, nie mniej prowadzące aktywności prokulturalne. Międzynarodowy charakter tych aktywności można także oceniać przez pryzmat uczestnictwa międzynarodowych środowisk artystycznych. W takim wymiarze, za ważne dla Województwa Śląskiego wskazać należy wszystkie z wyżej wymienionych dziedzin. Działalności liczące się w skali międzynarodowej i zaliczane do kultury popularnej, to przede wszystkim muzyka i dziedziny sztuk wizualnych. Nie bez znaczenia dla promowania potencjału, w szczególności w wymiarze współpracy z regionami partnerskimi Województwa Śląskiego jest Instytucja Kultury Ars Cameralis Silesiae Superioris.

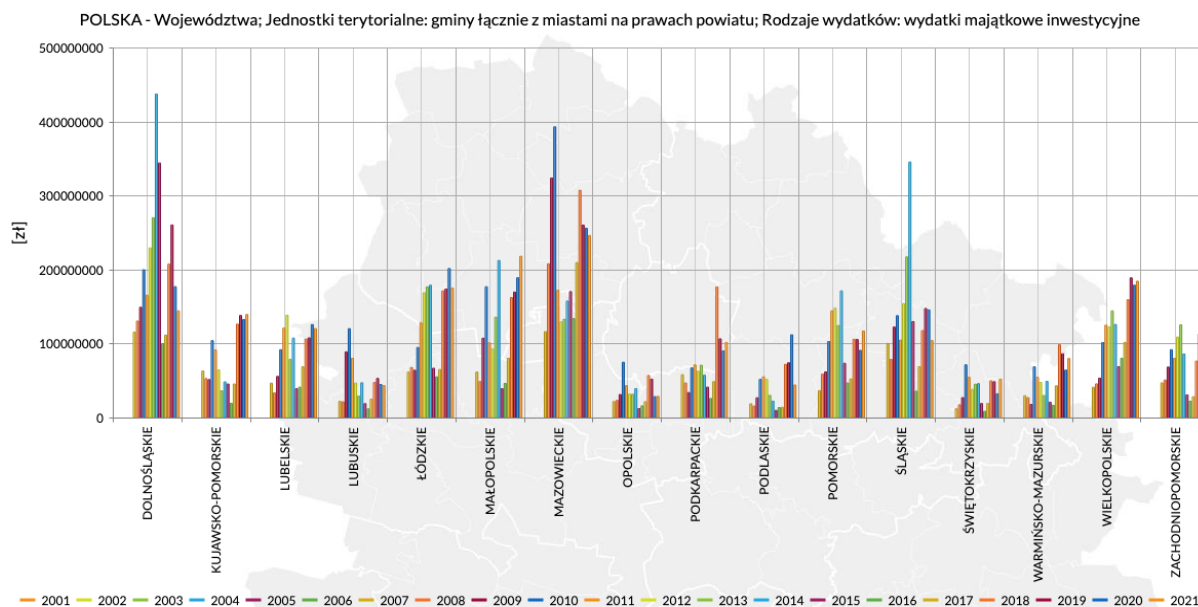
Infrastrukturę materialną i technologiczną sektora kultury tworzą obiekty kulturalne z ich wyposażeniem. Są one podstawą do kreacji, produkcji, udostępniania i utrwalania oraz odbioru dzieł, wydarzeń i produktów kulturalnych. W szerszym wymiarze tworzą one kulturowe przestrzenie publiczne, czy obiekty specjalne, przeznaczone do prowadzenia określonego rodzaju działalności kulturalnej, w tym obiekty wielofunkcyjne, także tereny poprzemysłowe, czy otwarte przestrzenie publiczne urządzone m.in. dla organizowania wydarzeń plenerowych. O międzynarodowym potencjale tego segmentu kultury w największym stopniu decydują przede wszystkim takie obiekty jak: katowicka Strefa Kultury, w tym NOSPR, Dolina Trzech Stawów w Katowicach, Scena P23 - Fabryka Porcelany, katowicki Spodek, sala koncertowa Akademii Muzycznej w Katowicach, Filharmonia Śląska w Katowicach, Dom Muzyki i Tańca w Zabrze, Stadion Śląski i Park Śląski w Chorzowie, Arena Gliwice oraz obiekty goszczące Tydzień Kultury Beskidzkiej. Wśród obiektów muzealnych o znacznym

potencjale międzynarodowym wymienić należy: Kopalnię Guido i Sztolnię Królowej Luizy w Zabrze, Sztolnię Czarnego Pstrąga w Tarnowskich Górach oraz Muzeum Śląskie w Katowicach. Widać wyraźną koncentrację obiektów i infrastruktury w Aglomeracji Górnośląskiej dających łącznie znaczący asumpt do konkurencji na arenie międzynarodowej. Miasta takie jak Bielsko-Biała, Częstochowa, Rybnik, czy Tychy mają także potencjał do rozwijania oferty wydarzeń kultury, choć skala infrastruktury jest mniejsza. Ważnym aspektem kreowania wizerunku i marki kultury w odbiorze na świecie są festiwale muzyczne organizowane w wymienionych powyżej przestrzeniach otwartych i zamkniętych.

Można uznać, że inwestowanie i finansowanie działalności kulturalnych obejmuje dwa zasadnicze modele. Pierwszy, w którym przyjmuje się, że kultura jest dobrem publicznym, dobrem o znaczeniu kulturotwórczym. Inwestycje w obiektach finansowanych ze źródeł publicznych - przykładowo NOSPR w katowickiej Strefie Kultury - stały się podstawą organizowania wydarzeń znacząco podnoszących wizerunek regionu w skali krajowej i międzynarodowej. Drugim modelem jest ten, w którym z założenia finansowanie i inwestowanie odbywa się w systemach komercyjnych. W przypadku naszego regionu model ten nie jest w zasadzie wykorzystywany. Spotkać można rozwiązania o mieszanym charakterze – publiczno-prywatnych zasileń na etapie rozwoju. Podobnie, systemy udostępniania i dostarczania oraz marketingu, sprzedaży i dystrybucji wydarzeń i produktów kulturalnych – ze względu na ich patchworkowy charakter - łączą sfery aktywności kultury i gospodarki. Tworzą możliwości rozwijania działalności biznesowej (organizacja wydarzeń, obsługa dźwiękowa, nagraniowa, medialna, promocyjna, cateringowa i inne) lub działalności towarzyszącej kulturze i wspierającej rozwijanie oferty.

Nakłady inwestycyjne gmin w województwie śląskim są jednymi z najwyższych w skali kraju. Na poniższym wykresie (rys. 12) widać skalę procesów inwestycyjnych w latach 2001-2021. Ponadprzeciętne nakłady obserwować można w trzech województwach: dolnośląskim, mazowieckim i śląskim. W szczególności na uwagę zasługuje okres 2013-2014, w którym w ramach przygotowań do konkursu Europejskiej Stolicy Kultury 2014 zmobilizowane zostały w województwach śląskim i dolnośląskim znaczne nakłady inwestycyjne.

Rysunek 12 Nakłady inwestycyjne gmin i miast na prawach powiatów na kulturę i dziedzictwo w latach 2001-2021

Źródło: Bank Danych Lokalnych – bdl.stat.gov.pl [dostęp 12.02.2023]

Ważnym aspektem aktywności sektora kultury w województwie śląskim jest jego bezpośrednie wspieranie przez władze samorządowe regionu, często w partnerstwie z podmiotami rządowymi lub samorządowymi. Jak czytamy w informacji zamieszczonej na stronach Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego kluczowa dla realizacji celów określonych w strategii regionu jest znacząca baza instytucjonalna, którą tworzy około 1400 podmiotów i placówek kultury, za które odpowiadają jednostki samorządu terytorialnego Województwa. „Dla 19 instytucji organizatorem jest Województwo Śląskie. Trzy z nich są instytucjami prowadzonymi przez Województwo Śląskie wspólnie: Muzeum Śląskie – z Ministerstwem Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Zespół Pieśni i Tańca „Śląsk” im. Stanisława Hadyny – z Ministerstwem Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Śląskie Centrum Wolności i Solidarności – z Miastem Katowice. Ponadto dwie instytucje: Muzeum Górnictwa Węglowego (organizatorem jest Miasto Zabrze) i Zamek Cieszyn (organizatorem jest Miasto Cieszyn) – są współprowadzone przez Województwo Śląskie. Wśród instytucji kultury, których organizatorem jest samorząd Województwa Śląskiego, funkcjonuje 5 instytucji artystycznych, w tym 3 teatry: dramatyczny – Teatr Śląski im. Stanisława Wyspiańskiego w Katowicach, muzyczny – Teatr Rozrywki w Chorzowie, operowy – Opera Śląska w Bytomiu, Filharmonia Śląska im. Henryka Mikołaja Góreckiego w Katowicach oraz Zespół Pieśni i Tańca „Śląsk” im. Stanisława Hadyny w Koszęcinie.” [https://www.slaskie.pl/content/kultura, dostęp 12.02.2023]

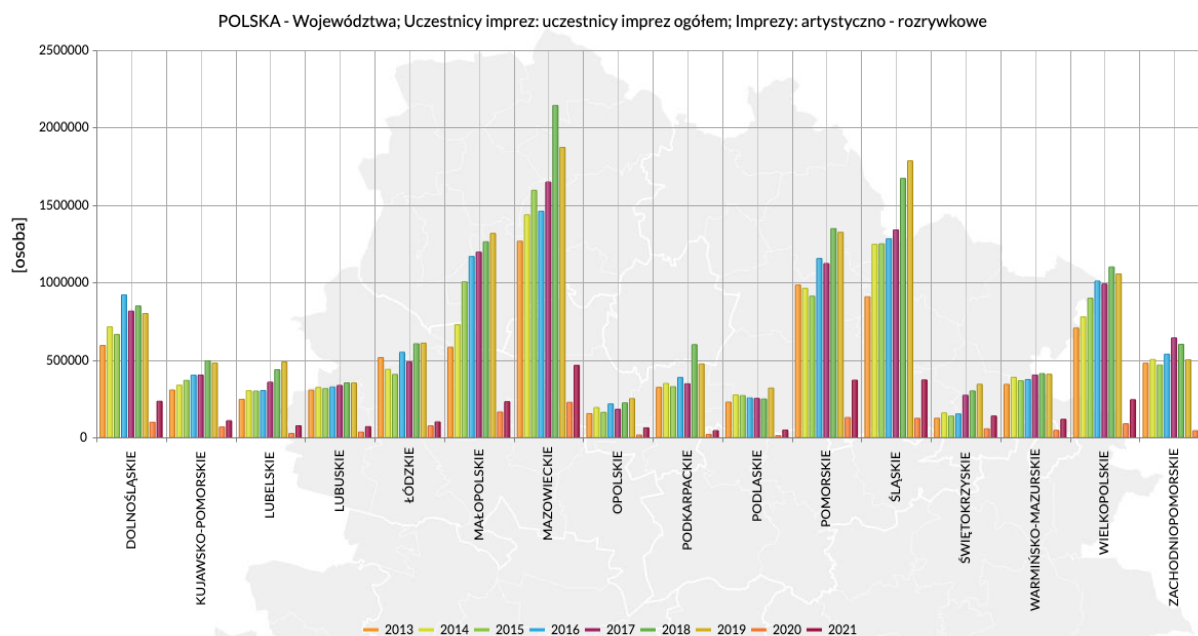
Aktywności organizowane w ramach przygotowywania i upowszechniania oferty przedstawianych dzieł, produktów i wydarzeń kultury w województwie śląskim można oceniać jako aktywności wysokiej jakości i rangi. Dotyczy to nie tylko repertuaru tworzącego bogatą ofertę lokalną, ale także ofert uznawanych na przestrzeni lat tak na scenie krajowej, jak i międzynarodowej.

Wśród wydarzeń tych wymienić można m.in.:

- Festiwale i koncerty organizowane w NOSPR w Katowicach,
- Górnośląski Festiwal Sztuki Kameralnej,
- Katowice JazzArt i Śląski Festiwal Jazzowy, Bielska Zadymka Jazzowa, Palm Jazz Festiwal w Gliwicach,
- Mayday,
- Metalmania,
- Międzynarodowy Konkurs Dyrygentów im. G. Fitelberga,
- Międzynarodowy Konkurs Kompozytorski im. K. Szymanowskiego,
- OFF Festival - festiwal muzyki alternatywnej,
- Rawa Blues,
- Śląska Jesień Gitarowa,
- Tauron Nowa Muzyka,
- Tydzień Kultury Beskidzkiej.

Aktywności i oferta sektora kultury w województwie śląskim należą do cenionych w skali kraju i w wymiarze międzynarodowym. Przekłada się to na powiększające się uczestnictwo w imprezach kulturalnych, zarówno artystycznych, jak i rozrywkowych. Rysunek 13 ilustruje przyrost liczby korzystających z oferty w skali województw w Polsce.

Rysunek 13 Kultura i rozrywka – uczestnictwo w imprezach artystyczno-rozrywkowych w latach 2013-2021

Źródło: Bank Danych Lokalnych – bdl.stat.gov.pl [dostęp 31.01.2023]

W latach 2018 i 2019 odnotowano znaczny wzrost liczby uczestników imprez artystyczno-rozrywkowych, który dotyczył trzech województw: mazowieckiego, pomorskiego oraz śląskiego. Okres pandemii lat 2020-2021 przyczynił się do globalnego spadku uczestnictwa w wydarzeniach sektora kultury odbywających się na żywo.

Reasumując, jednym z istotnych czynników determinujących rozwój sektor kultury jest rzeczywisty priorytet dla kultury nadawany jej przez władze jednostek samorządu terytorialnego w regionie. Innym czynnikiem istotnie warunkującym sukces sektora kultury jest utrzymywanie korzystnych warunków dla rozwoju kształcenia artystów i profesjonalistów sektora kultury. Dostępność środków finansowych i duże projekty inwestycyjne wspierane przez władze samorządowe pozwoliły na technologiczną modernizację i rozbudowę infrastruktury sektora kultury. W miastach Województwa Śląskiego powstało wiele obiektów, w tym obiektów wielofunkcyjnych pozwalających na łączenie wydarzeń kulturalnych i sportowo-rekreacyjnych. W wielu miastach nastąpił znaczący, czasowy wzrost nakładów na inwestycje infrastrukturalne w sektorze kultury. W regionie można zaobserwować trwałą tendencję do wspierania prestiżowych wydarzeń kulturalnych.

W województwie śląskim, w tym w szczególności w miastach Aglomeracji Górnośląskiej ma miejsce rozbudowa obiektów sektora kultury, która obejmuje rewitalizację tradycyjnych obiektów przemysłowych. Umożliwia to korzystanie z dziedzictwa przemysłowego, ale także rozwijanie

tradycji Śląskiej architektury, do której nawiązano w projektach inwestycyjnych, jako wizytówki regionu. Industriada – święto Szlaku Zabytków Techniki jest aktywnością w szczególnym stopniu wspierającą markę regionu o bogatej tradycji industrialnej.

Wyposażenie i nowoczesna infrastruktura techniczna obiektów sektora kultury zapewniają maksymalizację doznań artystycznych. Modernizacja i rozbudowę obiektów sektora kultury obejmuje także aranżowanie sąsiedzkich przestrzeni publicznych, tworzących symboliczne i wizytówkowe sfery życia. Dostępność informacji o ofercie sektora kultury, jej upowszechnienie odbywa się z wykorzystaniem środków cyfrowych o zasięgu zarówno wewnątrz, jak i ponadregionalnym. Znaczną rolę odgrywają wydarzenia kultury realizowane wspólnie przez środowiska artystyczne z województw Śląskiego i innych regionów, w tym regionów partnerskich (m.in. Hauts-de-France).

Potencjał środowisk twórczych skupionych w regionie stale wzmacnia się w dziedzinie opery, teatru, muzyki, tańca, filmu i designu, m.in. dzięki stabilnemu „dopływowi” absolwentów szkolnictwa artystycznego. Pojawiają się nowe dziedziny aktywności kulturalnej o wysokiej wartości artystycznej, a także rosną kompetencje kulturowe mieszkańców w regionie, co prowadzi do wzrostu ich uczestnictwa w kulturze. Znaczące wydarzenia kulturalne realizowane w miastach Województwa Śląskiego są efektem kontynuacji kreowania marki regionu zaangażowanego na rzecz odbiorcy rodzimego, jak i regionu otwartego na odbiorcę europejskiego. Trwała zmiana kulturalnego krajobrazu Katowic i innych miast Aglomeracji Górnośląskiej powoduje, że sektor kultury jest marką i wizytówką regionu. Poza okresem pandemii, stale utrzymuje się wysoka liczba prestiżowych i cyklicznych wydarzeń kulturalnych, w tym festiwalu, o zasięgu krajowym i międzynarodowym.

Złożona i bogata oferta kulturalna umożliwi realizację różnych stylów życia oraz budowanie więzi społecznych. Co więcej, sektor kultury pełni funkcję napędzającą i integrującą dla innych sektorów, w tym sektora turystyki, przemysłów wydarzeń, sektora gastronomicznego i hotelarskiego. Beneficjentami oferty kulturalnej są bowiem, nie tylko mieszkańcy, czy rodzimy biznes oraz także rosnąca liczba gości w regionie.

Wzrost atrakcyjności oferty osiągnąć jest przez współpracę z międzynarodowymi środowiskami artystycznymi. Istotnym czynnikiem kształtowania potencjału kulturowego w regionie jest rodzime środowisko akademickie. Jest ono źródłem nowych form aktywności kulturalnej oraz czynnikiem kształtowania kompetencji kulturowych i wzrostu uczestnictwa mieszkańców w kulturze. Dla rozwoju kultury ważny jest sektor podmiotów otoczenia kultury pośredniczących w prezentowaniu różnorodnych nurtów i dzieł artystycznych. Markę kulturową miast regionu i Województwa tworzą:

- osobistości i podmioty,
- obiekty i przestrzenie oraz
- dzieła, wydarzenia i produkty.

Przyciągają one twórców, inwestorów i turystów. Powstaniu nowych obiektów sektora kultury zlokalizowanych w regionie towarzyszy wprowadzanie funkcji kulturalnych do obiektów zabytkowych, sakralnych, postindustrialnych oraz sportowo-rekreacyjnych.

W obszarze Aglomeracji Górnośląskiej wytwarzają się nowe przestrzenie publiczne, znaczące dla realizacji dużych metropolitalnych wydarzeń wraz z komplementarną tkanką usług i miejsc przyjaznych dla odbiorców kultury.

2.5.2 Przemysł spotkań i wydarzeń

Podstawą potencjału sektora wydarzeń i jego konkurencyjności w wymiarze międzynarodowym są aktywności organizowane w sferze nauki, biznesu i kultury, sportu i rekreacji. Infrastruktura tak rozumianego sektora wydarzeń skoncentrowana jest przede wszystkim w dużych ośrodkach miejskich, w szczególności Katowicach, zaś w dalszej kolejności Gliwicach oraz lokalnych ośrodkach aglomeracyjnych w regionie. Do infrastruktury tej można także zaliczyć liczne ośrodki wypoczynkowe zlokalizowane w gminach Beskidu Śląskiego goszczące wydarzenia konferencyjne i szkoleniowe.

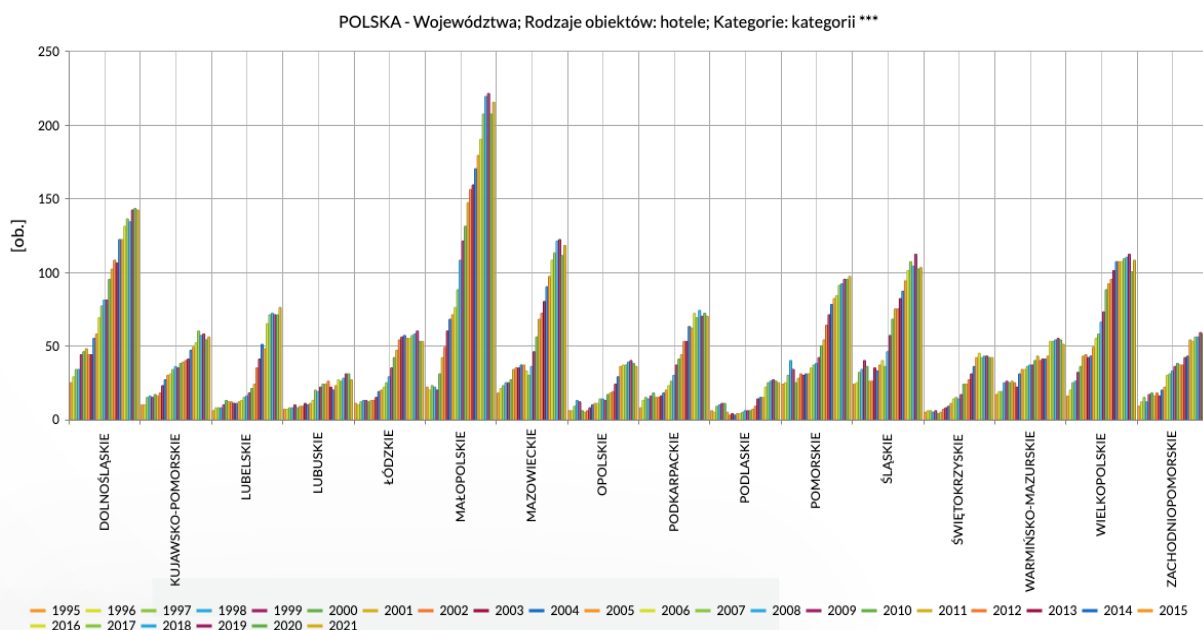
Nieco węższą klasyfikację przyjmuje się w przypadku badań PARP, gdzie do przemysłu spotkań i wydarzeń zalicza się trzy podgrupy przemysłu spotkań i wydarzeń:

- a) konferencje i kongresy,
- b) wydarzenia korporacyjne / motywacyjne (ze szczególnym zwróceniem uwagi na szkolenia, warsztaty, seminaria, konferencje prasowe, premiery produktów i wydarzenia motywacyjne, w tym podróże, wyjazdy motywacyjne o charakterze gratyfikacyjnym, uznaniowym,
- c) targi i wystawy (co dotyczy dużych wydarzeń).

W raporcie statystycznym ICCA 2021 podkreśla się, że w Polsce zorganizowano łącznie 158 spotkań spełniających podstawowe kryteria takie jak: wydarzenia realizowane są cyklicznie, skupiają minimum 50 uczestników i migrują pomiędzy co najmniej trzema krajami. Polska zajmuje 18. miejsce na świecie, co oznacza poprawę o jedną pozycję względem roku 2020. Skala spadku ilości spotkań w porównaniu z okresem przed pandemią oceniana jest jako ok. 40% (wskazano ich w roku 2021 ok. 8 tysięcy względem ponad 13 tys. w roku 2019). Jak czytamy w raporcie na wysoki wynik względem innych krajów wyszehradzkich (jako grupa konkurencyjna) „...pracują zarówno znane miasta kongresowe tzw. pierwszego wyboru (Warszawa – 49 spotkań, Kraków – 45 spotkań), ale również miasta drugiego (Poznań – 15 spotkań, Gdańsk – 13 spotkań, Wrocław – 12 spotkań, Łódź – 6, Katowice – 2)”. Grupę miast trzeciego wyboru Lublin, Olsztyn, Szczecin, Białystok, Będlewo, Chęciny, Toruń, Wieliczka oraz Zakopane. Identyfikacja Katowic jako ośrodka drugiego wyboru cieszy o tyle, że w perspektywie

wydarzeń o przełomowym charakterze (COP24 2018, Światowa Konferencja Antydopingowa 2019, Światowe Forum Miejskie 2022) lub wydarzeń o wysokim potencjale konkurencyjnym (Intel Extreme Masters Katowice, Mistrzostwa Świata w Piłce Ręcznej 2023, Mistrzostwa Świata w Siatkówce 2022, Mistrzostwa Świata w Hokeju 2022, Mistrzostwa Europy w Szachach Szybkich i Błyskawicznych 2022, Memoriał Janusza Kusocińskiego w Chorzowie, Memoriał Kamili Skolimowskiej w Chorzowie) oznacza to nobilitację stolicy Województwa Śląskiego. Ważną część przemysłu wydarzeń i spotkań stanowią cykliczne wydarzenia gospodarcze, w tym: Europejski Kongres Gospodarczy, Europejski Kongres MŚP w Katowicach, Kongres Wyzwań Zdrowotnych czy Europejskie Forum Przyszłości. Ważną rolę na mapie obiektów przemysłu spotkań i wydarzeń w Polsce odgrywają Spodek oraz Międzynarodowe Centrum Kongresowe w Katowicach, ale także Stadion Śląski w Chorzowie. W latach 1995-2021 nastąpił znaczny rozwój liczby obiektów hotelowych klasyfikowanych jako obiekty o 3 i 4 gwiazdkach. W województwie liczba tych obiektów aktualnie oscyluje wokół odpowiednio 100 i 40 przy wielkościach rzędu 30 i 2 w latach 90. ubiegłego wieku. Znaczną część bazy noclegowej stanowią oferty B&B.

Rysunek 14 Baza hotelowa – liczba obiektów o kategorii 3 gwiazdki w latach 1995-2021

Źródło: Bank Danych Lokalnych – bdl.stat.gov.pl [dostęp 03.02.2023]

Rozwój sektora przemysłu spotkań i wydarzeń determinowany jest jakością infrastruktury transportowej, infrastruktury hotelowej i gastronomicznej, zaangażowanie władz samorządowych miast i regionu oraz rozwoju (koncentracji) branż / sektorów biznesu, a także środowisk nauki i kultury.

2.6 Edukacja, nauka i badania

Współpraca międzynarodowa instytucji funkcjonujących w obszarze nauki i szkolnictwa może przybierać różne formy, niemniej szczególnego znaczenia w odniesieniu do współpracy tej grupy instytucji nabiera współpraca uczelni wyższych, instytutów badawczych oraz szkół średnich (liceów, techników i szkół zawodowych).

Współpraca międzynarodowa uczelni wyższych przyjmuje rozmaite postaci i zasadniczo manifestuje się w obszarze dydaktyki, nauki, oraz wymiany najlepszych praktyk dotyczących zarządzania tymi podmiotami.

W obszarze dydaktycznym uczelnie Śląskie wysyłają polskich studentów w ramach wymian (np. w ramach programu Erasmus+), przyjmują studentów zagranicznych, umożliwiają wymianę wiedzy w drodze zapraszania pracowników dydaktycznych i naukowych na wykłady, a krajowi naukowcy prowadzą zajęcia w ramach rozmaitych programów – w tym przede wszystkim Erasmus+ oraz umów bilateralnych podpisywanych z innymi uczelniami.

Zgodnie z danymi z rządowego portalu Radon (https://radon.nauka.gov.pl/raporty/Studenci_2021) w uczelniach śląskich liczba studentów w ostatnich trzech latach (2019, 2020 i 2021) wynosiła odpowiednio 105.307, 106.268 i 106.899. W ramach studiów niestacjonarnych wiedzę zdobywało odpowiednio 35.567, 35.172 i 36.434 studentów. Jest to grupa, która może aktywnie korzystać z programów wymiany międzynarodowej. Podział studentów śląskich uczelni w zależności od typu uczelni przedstawiają tabele 9 oraz 10.

Tabela 9 Liczba studentów śląskich uczelni w latach 2019-2021 na uczelniach publicznych i niepublicznych.

rok	uczelnia publiczna	uczelnia niepubliczna	uczelnia kościelna
2019	77805	27563	9
2020	77262	29006	0
2021	75093	31806	0

Źródło: opracowanie własne

Tabela 10 Liczba studentów śląskich uczelni w latach 2019-2021 na uczelniach akademickich i zawodowych.

rok	uczelnia akademicka	uczelnia zawodowa
2019	87079	18298
2020	87080	19188
2021	86349	20550

Źródło: opracowanie własne

Od początku funkcjonowania programu Erasmus+ (1998 rok), najpopularniejszego programu wspierającego wymianę akademicką, z największej Śląskiej uczelni – Uniwersytetu Śląskiego, w programach wymiany uczestniczyło 3607 studentów a 566 wzięło udział w praktykach zagranicznych. W tym samym czasie UŚ przyjął również 1948 studentów z zagranicy z uczelni partnerskich.²⁸

Zgodnie z informacjami zamieszczonymi w serwisie internetowym Uniwersytetu Śląskiego, obecnie około 350 studentów rocznie bierze udział w wymianie w ramach programu, zaś mając na uwadze liczbę wszystkich studentów tej uczelni (20.335), stanowi to zaledwie niecałe 2% wszystkich studentów, co z kolei wskazuje, że jest duży potencjał umiędzynarodowienia dydaktyki na uczelniach śląskich.

Studenci UŚ aktywnie uczestniczyli w wyjazdach do Włoch, Francji i innych państw Europy, lecz współpraca realizowana jest również z Armenią, Brazylią, Chinami, Gruzją, Indonezją, Kanadą, Rosją czy Serbią. Niestety, dla innych uczelni tego typu dane nie są powszechnie dostępne, niemniej można podejrzewać, że także studenci z innych uczelni Województwa Śląskiego aktywnie uczestniczą w tej formie wymiany (program ten jest dostępny na większości uczelni zlokalizowanych w województwie). Mając na uwadze, że w ramach programu w Polsce wzięło udział łącznie 155.092 studentów w latach jego istnienia, wskazuje to na wysoką mobilność studentów w województwie oraz aktywne korzystanie z funduszy przeznaczonych na ten cel.

Jeszcze korzystniej wygląda współpraca międzynarodowa w obszarze dydaktycznym w odniesieniu do pracowników naukowo-dydaktycznych. Zgodnie z dostępnymi danymi, Śląskie uczelnie zatrudniają ponad 8.500 pracowników naukowo-dydaktycznych (8632 pracowników w 2019 roku, 8579 w 2020 roku i 8662 pracowników w 2021 r.). Sam tylko UŚ umożliwił 3026 wyjazdów zagranicznych dla pracowników uczelni i gościł 1524 wykładowców. Dla innych śląskich uczelni, pomimo braku twardych danych, statystyki te są zbliżone. Warto wskazać, że statystycznie liczba studentów i pracowników naukowo-dydaktycznych wyjeżdżających w celach dydaktycznych do uczelni partnerskich jest w przybliżeniu dwa razy większa od liczby goszczonych studentów czy wykładowców z uczelni partnerskich. Prowadzi to do wniosku, że wizyty w śląskich uczelniach nie są pierwszym wyborem studentów z zagranicy. Przyczyn tego stanu można poszukiwać zapewne w postrzeganej atrakcyjności lokalizacji uczelni, jej prestiżu czy percepcji na międzynarodowej arenie uczelni wyższych.

W obszarze naukowym współpraca wyraża się w przygotowywaniu wspólnych projektów naukowych z przedstawicielami innych uczelni, aplikowaniu o granty, prowadzeniu badań naukowych, opracowywaniu artykułów i referatów na konferencje, uczestnictwie w konferencjach naukowych oraz uczestnictwa w sieciach współpracy czy organizacji wspólnych wydarzeń. Są to w przeważającej mierze

²⁸ <https://us.edu.pl/wspolpraca/wspolpraca-miedzynarodowa/mobilnosc-miedzynarodowa/program-erasmus/>

działania prowadzone z inicjatywy pojedynczego pracownika lub grupy pracowników, oparte na osobistych znajomościach nawiązanych w trakcie konferencji lub sympozjów, wspierane przez odpowiednie komórki uczelni wyższych. W tym zakresie brak jest spójnych danych pozwalających na jednoznaczną ocenę stopnia umiędzynarodowienia nauki na uczelniach śląskich, niemniej poziom ten, jak wskazuje obecność krajowych badaczy o światowej sławie na arenie międzynarodowej jest relatywnie niski (np. w porównaniu do naukowców z wysoko rozwiniętych gospodarek europejskich, takich jak Dania, Szwecja, Wielka Brytania, Szwajcaria, Niemcy czy Francja). Wzmocnienie tego typu aktywności wydaje się możliwe poprzez udostępnienie niezbędnych funduszy dla realizacji zadań o charakterze naukowym (finansowanie i wsparcie badań, udział pracowników w sieciach współpracy i wiodących międzynarodowych konferencjach naukowych, czy szersze promowanie wiodących przedstawicieli nauki, których w województwie nie brakuje).

Międzynarodowa współpraca uczelni wyższych dotyczy także doskonalenia szeroko rozumianego zarządzania – w sferze dydaktycznej, naukowej czy organizacyjnej. W tym zakresie uczelnie dążą do wykorzystania sprawdzonych najlepszych praktyk w drodze wymiany wiedzy z instytucjami zagranicznymi, a w ostatnim czasie także procesów akredytacji międzynarodowych uznanych na świecie organizacji certyfikujących (HR Excellence in Research, IES, CEEMAN, AACSB, i inne). Pracownicy administracyjni uczestniczą również w szkoleniach, warsztatach i kursach, w ramach których mają możliwość wymiany doświadczeń i uczenia się skutecznych wzorców funkcjonowania. Poniżej zestawiono wykaz wszystkich uczelni Województwa Śląskiego wraz z liczbą studentów w latach 2019-2021, kategorią naukową, odzwierciedlającą poziom naukowy jednostki oraz w wymiarze współpracy – współpracę z biznesem poprzez oddelegowaną do tego jednostkę, reprezentującą powiązania pomiędzy uczelnią wyższą a otoczeniem gospodarczym.

Tabela 11 Uczelnie Śląskie – liczba studentów, kategoria naukowa oraz współpraca z biznesem

Nazwa uczelni	2019 (liczba studentów)	2020 (liczba studentów)	2021 (liczba studentów)	Dyscypliny naukowe - kategorie	Dział współpracy z biznesem
Akademia Muzyczna im. Karola Szymanowskiego w Katowicach	863	862	852	sztuki muzyczne B+	
Akademia Polonijna w Częstochowie	633	1022	777		
Akademia Sztuk Pięknych w Katowicach	503	515	502	sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki A sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki A+	
Akademia Techniczno-Humanistyczna w Bielsku-Białej	4149	4088	4098	informatyka techniczna i telekomunikacja B inżynieria lądowa i transport B	

				inżynieria materiałowa B+ inżynieria mechaniczna B+ inżynieria środowiska, górnictwo i energetyka B językoznawstwo A literaturoznawstwo B+ nauki o zarządzaniu i jakości B+ nauki o zdrowiu B pedagogika B	
Akademia WSB	8150	8311	9370	Inżynieria lądowa i transport B+ nauki o bezpieczeństwie B+ nauki o zarządzaniu i jakości A pedagogika A	
Akademia Wychowania Fizycznego im. Jerzego Kukuczki w Katowicach	2760	3019	2715	nauki o kulturze fizycznej A	
Bielska Wyższa Szkoła im. Józefa Tyszkiewicza w Bielsku-Białej	315	254	255		
Górnśląska Wyższa Szkoła Handlowa im. Wojciecha Korfańskiego w Katowicach (Akademia Górnśląska)	2430	2773	3111	nauki o zarządzaniu i jakości B	
Górnśląska Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości im. Karola Goduli w Chorzowie	451	401	389		
Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Raciborzu	1306	1266	1225		
Politechnika Częstochowska	5807	5680	5442	nauki o zarządzaniu i jakości B+ automatyka, elektronika i elektrotechnika B+ informatyka techniczna i telekomunikacja B+ inżynieria lądowa i transport B inżynieria materiałowa B+ inżynieria mechaniczna B+ inżynieria środowiska, górnictwo i energetyka B+	Tak; centrum transferu technologii https://ctt.pcz.pl/kontakt
Politechnika Śląska	18080	17530	16434	nauki o zarządzaniu i jakości B+ nauki o ziemi i środowisku A architektura i urbanistyka B automatyka, elektronika i elektrotechnika B+ informatyka techniczna i telekomunikacja B+	Tak; Centrum inkubacji i Transferu Technologii https://www.polsl.pl/rjo4-citt/citt-boz/dla-biznesu/

				<p>inżynieria biomedyczna B+</p> <p>inżynieria chemiczna A</p> <p>inżynieria lądowa i transport A</p> <p>inżynieria materiałowa B+</p> <p>inżynieria mechaniczna B+</p> <p>inżynieria środowiska, górnictwo i energetyka B+</p> <p>nauki chemiczne A</p>	
<p>Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach</p>	8045	7710	7890	<p>ekonomia i finanse B+</p> <p>nauki o zarządzaniu i jakości B+</p>	<p>Tak, Centrum Badań i Rozwoju:</p> <p>https://www.ue.katowice.pl/jednostki/centrum-badan-i-rozwoju.html</p>
<p>Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy im. Jana Długosza w Częstochowie</p>	4883	5308	5383	<p>nauki o zdrowiu B+</p> <p>nauki prawne A</p> <p>pedagogika B+</p> <p>sztuki muzyczne B+</p> <p>sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki B+</p> <p>filozofia B</p> <p>historia A</p> <p>językoznawstwo B+</p> <p>literaturoznawstwo A</p> <p>nauki chemiczne A</p> <p>nauki fizyczne B+</p> <p>nauki o bezpieczeństwie B</p> <p>nauki o kulturze fizycznej B+</p>	
<p>Uniwersytet Śląski w Katowicach</p>	21107	21017	20335	<p>filozofia B+</p> <p>geografia społecznoekonomiczna i gospodarka przestrzenna B+</p> <p>historia B+</p> <p>informatyka B+</p> <p>inżynieria biomedyczna B+</p> <p>inżynieria materiałowa B+</p> <p>językoznawstwo B+</p> <p>literaturoznawstwo A</p> <p>matematyka B+</p> <p>nauki biologiczne B+</p> <p>nauki chemiczne A</p> <p>nauki fizyczne A</p> <p>nauki o komunikacji społecznej i mediach B+</p> <p>nauki o kulturze i religii A</p> <p>nauki o sztuce A</p> <p>nauki o ziemi i środowisku B+</p> <p>nauki prawne A</p> <p>nauki socjologiczne B</p>	<p>https://us.edu.pl/wspolpraca/wspolpraca-z-biznesem/</p> <p>w tym Spółka Celowa, Obserwatorium Procesów Miejskich i Metropolitalnych, Specjalistyczne Obserwatorium Nanotechnologii i Nanomateriałów, udział w 11 klastrach badawczych.</p>

				nauki teologiczne B+ pedagogika B+ psychologia B+ sztuki filmowe i teatralne A sztuki muzyczne A sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki B nauki o polityce i administracji A+	
Wyższa Szkoła Administracji w Bielsku-Białej	419	664	715		
Wyższa Szkoła Ekonomiczno- Humanistyczna w Bielsku- Białej	374	367	329		
Wyższa Szkoła Finansów i Prawa w Bielsku-Białej	846	743	691		
Wyższa Szkoła Humanitas w Sosnowcu	2356	2567	2791	nauki prawne B pedagogika C nauki o zarządzaniu i jakości B	
Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania w Bielsku-Białej	193	196	199		
Wyższa Szkoła Lingwistyczna w Częstochowie	505	579	724		
Wyższa Szkoła Medyczna w Sosnowcu	830	822	1099		
Wyższa Szkoła Nauk Stosowanych w Rudzie Śląskiej	327	417	561		
Wyższa Szkoła Planowania Strategicznego w Dąbrowie Górniczej	2959	3151	3481		
Wyższa Szkoła Techniczna w Katowicach	1528	1696	2047	architektura i urbanistyka B+	
Wyższa Szkoła Technologii Informatycznych w Katowicach	1025	954	1054		
Wyższa Szkoła Zarządzania Ochroną Pracy w Katowicach	1617	1642	1585		
Wyższa Szkoła Zarządzania w Częstochowie	571	580	747		

Śląska Wyższa Szkoła Medyczna w Katowicach	2034	1867	1881		
Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach	10302	10267	10237	nauki o zdrowiu B+ nauki farmaceutyczne B+ nauki medyczne B+	Centrum Transferu Technologii https://sum.edu.pl/nauka/centrum-transferu-technologie

Źródło: opracowanie własne

Zgodnie z danymi przedstawionymi w tabeli 11, w świetle liczby aktywnych studentów, 10 największych uczelni śląskich to odpowiednio: Uniwersytet Śląski, Politechnika Śląska, Śląski Uniwersytet Medyczny, Akademia WSB w Dąbrowie Górniczej, Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach, Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy im. Jana Długosza w Częstochowie, Politechnika Częstochowska, Akademia Techniczno-Humanistyczna w Bielsku-Białej, Wyższa Szkoła Planowania Strategicznego w Dąbrowie Górniczej, Górnośląska Wyższa Szkoła Handlowa im. Wojciecha Korfańtego w Katowicach (Akademia Górnośląska). Uczelnie te kształciły łącznie 85781 studentów spośród wszystkich niemal 107 tysięcy studentów. Jak można zauważyć, ośrodki akademickie w Województwie Śląskim są skupione na terenie Katowic i okolic, Częstochowy oraz Bielska-Białej.

Analiza tabeli 11 ukazuje, że większość uczelni śląskich proces parametryzacji przeszła pomyślnie, uzyskując kategorie A bądź B+ dla większości dyscyplin naukowych, co świadczy o relatywnie dobrej ocenie kondycji naukowej instytucji. Jednocześnie jedynie Akademia Sztuk Pięknych i Uniwersytet Śląski uzyskały kategorię naukową A+ dla jednej ze swoich dyscyplin (ASP w dyscyplinie sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki oraz UŚ w dyscyplinie nauki o polityce i administracji). To małe, zważywszy na liczbę uczelni, percepcję w środowisku oraz liczbę pracowników naukowych. Poniżej omówiono współpracę międzynarodową 10 największych uczelni wyższych na Śląsku.

Uniwersytet Śląski, największa uczelnia funkcjonująca na terenie Województwa Śląskiego prowadzi dydaktykę przede wszystkim na terenie Katowic i Sosnowca. Oferuje ona studentom i pracownikom szeroko zakrojone wsparcie w obszarze współpracy międzynarodowej – między innymi z funduszy Erasmus+ (dedykowana strona internetowa), a wymianą międzynarodową zajmuje się Dział Współpracy z Zagranicą. Współpraca ta może dotyczyć wyjazdów studentów i pracowników na pobyty dydaktyczne bądź naukowe do uczelni partnerskich, goszczenie studentów zagranicznych oraz zapraszanie przedstawicieli uczelni partnerskich w celach naukowych czy dydaktycznych, ale także uczestnictwa w konferencjach naukowych, organizacji takich konferencji, uczestnictwa w sieciach współpracy i innych.

Politechnika Śląska to największa uczelnia politechniczna na Śląsku, kształcąca przede wszystkim w Katowicach, Zabrze, Gliwicach na kierunkach technicznych. Współpracą międzynarodową

w różnych wymiarach zajmują się wysoce wyspecjalizowane komórki organizacyjne, w tym Biuro Obsługi Projektów Międzynarodowych (projekty Horyzont, EIT i KIC, NCN, NCBiR, NAWA), Biuro Obsługi Projektów Strukturalnych (EUKI, NCBiR, Fundusze Europejskie, Interreg, Norweski Mechanizm Finansowy, Fundusz Wyszehradzki), a wymianą studentów i pracowników w ramach programu Erasmus+ zajmuje się przede wszystkim Dział Współpracy z Zagranicą – Sekcja Wymiany Międzynarodowej, dysponująca funduszami z programów Erasmus+, Power czy Programu Edukacja. Studenci i pracownicy mogą korzystać z bogatej oferty wyjazdów do licznych uczelni partnerskich ulokowanych przede wszystkim w Europie, ale także poza kontynentem.

W obszarze medycyny najbardziej rozpoznawalną w Polsce i na świecie uczelnią z Województwa jest bez wątpienia **Śląski Uniwersytet Medyczny**, który kształci studentów przede wszystkim w Katowicach, ale także w Zabrze, Sosnowcu czy Bytomiu. W zakresie współpracy międzynarodowej pracowników ŚUM wspierają dwie komórki organizacyjne: Centrum Nauki i Współpracy Międzynarodowej oraz Centrum Transferu Technologii. Pierwsza z nich koncentruje się na działalności naukowej organizując międzynarodowe konferencje i sympozja, dysponuje zasobami na rzecz rozwoju naukowego, koordynuje nabory i realizację projektów finansowanych w ramach Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej, programy stypendialne na pobyty badawcze oraz granty badawcze, itp. Natomiast Centrum Transferu Technologii wspiera realizację programów ramowych finansowanych ze źródeł europejskich (Horyzont, Fundusze Strukturalne, Grantów Norweskich) i krajowych (między innymi środki z Narodowego Centrum Nauki). Studenci mogą uczestniczyć w wymianach w ramach programu Erasmus+ w 42 instytucjach partnerskich głównie ulokowanych w Europie – m. in. Włochy, Niemcy, Hiszpania, Francja, Czechy, Słowacja, Słowenia, Portugalia czy Turcja.

Akademia WSB w Dąbrowie Górniczej koncentruje uwagę na ofercie współpracy z zagranicą na studentach, a w wyjazdach tych wspiera ich Dział Współpracy z Zagranicą. Studenci mogą korzystać z funduszy w ramach programów Erasmus+, KA107, KA103, PROM, CEEPUS, DAAD, Funduszy Wyszehradzkich. Pracownicy są zachęceni do rozwijania projektów edukacyjnych w ramach wspomnianych programów oraz PURWM oraz PLFWM. Wspomniany dział obsługuje zarówno wymianę międzynarodową jak i umowy bilateralne zarówno studentom, jak i pracownikom czy doktorantom.

Oferta umiędzynarodowienia **Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach** nie odbiega od wspomnianych powyżej ofert innych uczelni w regionie. Koordynacją współpracy zajmują się Biuro Internacjonalizacji i Biuro Współpracy Międzynarodowej. Pierwsza ze wspomnianych jednostek wspiera realizację strategii uczelni w obszarze internacjonalizacji, związane przede wszystkim z pozyskiwaniem międzynarodowych akredytacji i tworzenia sieci współpracy akademickiej oraz udziału w konsorcjach międzynarodowych. Biuro Współpracy Międzynarodowej wspiera natomiast

studentów i pracowników w wyjazdach w ramach programów Erasmus+ oraz zajmuje się obsługą studentów i pracowników uczelni partnerskich. Studenci i pracownicy mogą korzystać z ofert wyjazdów do wielu uczelni partnerskich ulokowanych w Europie, ale także poza jej granicami.

Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy im. Jana Długosza w Częstochowie, kształcąca przede wszystkim na terenie miasta, silnie akcentuje kwestie umiędzynarodowienia wskazując na analogiczne dla innych uczelni możliwości współpracy polegające przede wszystkim na wymianie studentów i pracowników, tworzenia sieci badawczych i edukacyjnych oraz konsorcjów. Koordynacją zagadnień związanych ze współpracą międzynarodową zajmuje się Dział Nauki i Współpracy z Zagranicą, który oferuje możliwości w ramach programów Erasmus+, PROM, oraz oferuje wsparcie w nawiązaniu współpracy badawczej w Europie, ale także w Ameryce Północnej, Ameryce Południowej czy Azji.

Politechnika Częstochowska, druga z wiodących uczelni politechnicznych w Województwie, ofertę współpracy międzynarodowej koncentruje wokół programu Erasmus+ - wyjazdów i przyjazdów studentów i pracowników do i z uczelni partnerskich. Oferta w tym zakresie nie odbiega znacząco od ofert omawianych już powyżej, a pracownicy i studenci mają realne szanse na skorzystanie z możliwości umiędzynarodowienia. W obszarze naukowym pracownicy mogą uzyskać wsparcie w aplikowaniu o fundusze krajowe i zagraniczne finansowane z funduszy strukturalnych, programu Horyzont, NAWA czy NCN i NCBiR. Podobnie jak w przypadku aspektu dydaktycznego, tak i w sferze naukowej uczelnia oferuje podobny zakres wsparcia.

Akademia Techniczno-Humanistyczna w Bielsku-Białej, największa uczelnia wyższa w Bielsku-Białej, ma ofertę zbliżoną do pozostałych uczelni w regionie, koncentrując się przede wszystkim na programie Erasmus+ w zakresie wymiany akademickiej w pełnym zakresie – wymiany studentów i pracowników, opracowywaniu nowych programów kształcenia czy sieci tematycznych. Organizacją współpracy zajmuje się Dział Współpracy Międzynarodowej. Dodatkowo w sferze naukowej pracowników wspiera Dział Nauki i Współpracy Zewnętrznej w zakresie realizacji projektów międzyuczelnianych. W tym zakresie oferowane wsparcie nie odbiega od przedstawianych już uczelni. Podobnie rzecz się ma w przypadku Wyższej Szkoły Planowania Strategicznego w Dąbrowie Górniczej. W tej uczelni umiędzynarodowienie jest wspierane przez Dział Umiędzynarodowienia, a uczelnia silnie koncentruje się na wykorzystaniu funduszy w ramach programu Erasmus+. Uczelnia aktywnie korzysta również z funduszy Unii Europejskiej, choć z analizy danych przedstawianych na stronie wynika, że możliwości rozwoju naukowego w drodze umiędzynarodowienia dla pracowników są w tym przypadku mniejsze niż na innych uczelniach.

Wreszcie **Górnośląska Wyższa Szkoła Handlowa** im. Wojciecha Korfańskiego w Katowicach (Akademia Górnośląska) ma ofertę współpracy bardzo zbliżoną do pozostałych uczelni w regionie, ze szczególną koncentracją na programie Erasmus+ oraz realizacji międzynarodowych projektów naukowych, które wspiera Biuro Projektów Rozwojowych. Choć możliwości dla studentów

i pracowników są podobne jak w przypadku pozostałych uczelni, to jednak oferta jest uboższa choćby w odniesieniu do liczby uczelni partnerskich, z których oferty zainteresowani mogą korzystać.

Pozostałe uczelnie w regionie, w tym Akademia Sztuk Pięknych w Katowicach, Akademia Muzyczna im. Karola Szymanowskiego w Katowicach czy Akademia Wychowania Fizycznego im. Jerzego Kukuczki w Katowicach oferują podobny zakres wsparcia w realizacji inicjatyw z obszaru współpracy międzynarodowej.

Poniżej pokrótce omówiono współpracę międzynarodową uczelni w Województwie Śląskim z uwzględnieniem inteligentnych specjalizacji regionu wymienionych w Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Śląskiego: medycyna, technologie informatyczne, energetyka, zielona gospodarka i przemysły wschodzące. Ze względów praktycznych skoncentrowano się na największych uczelniach w regionie.

W obszarze medycyny w Województwie Śląskim funkcjonują dwie duże uczelnie wyższe – Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach (SUM) oraz Śląska Wyższa Szkoła Medyczna w Katowicach. Nauki o zdrowiu i medycyna są także wykładane na Uniwersytecie Humanistyczno-Przyrodniczym im. Jana Długosza w Częstochowie. Jak widać, medycyna jako jedna z pięciu inteligentnych specjalizacji rozwijana jest przede wszystkim w Katowicach i okolicach, ale również możliwości współpracy mają studenci pogłębiający wiedzę oraz pracownicy uczelni wyższej w Częstochowie.

Technologie Informatyczne to domena politechnik – w tym Politechniki Śląskiej (PŚ), Politechniki Częstochowskiej (PCz), ale także Akademii Techniczno-Humanistycznej w Bielsku-Białej, Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach, Akademii WSB w Dąbrowie Górniczej czy Uniwersytetu Śląskiego. Kształcenie w tej inteligentnej specjalizacji jest rozwijane we wszystkich wiodących ośrodkach naukowych w Województwie, a poziom umiędzynarodowienia uczelni w tym zakresie jest wysoki. Podobnie jak w przypadku technologii informatycznych, tak i w obszarze energetyki prym wiodą uczelnie politechniczne, w tym przede wszystkim PŚ, PCz czy ATH w Bielsku-Białej. Także UŚ Ta silnie techniczna inteligentna specjalizacja jest zatem intensywnie umiędzynarodowiona w ramach działalności dydaktycznej i naukowej realizowanej w śląskich uczelniach.

W obszarze zielonej gospodarki oferta uczelni śląskich, zarówno dla studentów jak i pracowników jest bardzo obszerna. Warto tu wspomnieć o studiach na Wydziale Nauk Przyrodniczych – w tym Ochrona Środowiska, Geologia, Geologia Stosowana czy Inżynieria Zagrożeń Środowiskowych. Także Politechnika Śląska prowadzi kierunki związane z zieloną gospodarką, w tym Geoinżynieria i Eksploatacja Surowców czy Inżynieria Środowiska. Kierunki koncentrujące uwagę na zagadnieniach ekologicznych są także prowadzone na innych uczelniach, w tym w Politechnice Częstochowskiej, czy ATH w Bielsku-Białej. Poziom umiędzynarodowienia kształcenia i nauki w tych jednostkach nie odbiega od innych uczelni wyższych w kraju.

Wreszcie w odniesieniu do przemysłów wchodzących oferta uczelni śląskich jest nad wyraz bogata. Większość uczelni z regionu koncentruje uwagę na zagadnieniach ekologicznych, uczelnie politechniczne, a także ASP i Akademia Muzyczna, koncentrują uwagę na przemysłach kreatywnych, kwestie mobilności i usług mobilnych, obok politechnik, rozwijane są także w Uniwersytecie Śląskim, Akademii WSB w Dąbrowie Górniczej czy Uniwersytecie Ekonomicznym w Katowicach, a przemysły medycyny spersonalizowanej we wzmiankowanych już uczelniach medycznych.

Podsumowując, umiędzynarodowienie wiodących ośrodków naukowych w Województwie naturalnie wpisuje się w inteligentne specjalizacje wskazane w Regionalnej Strategii Innowacji. Szkoły wyższe kształcą na kierunkach albo bezpośrednio związanych z założeniami zapisanymi w Strategii, albo takich, które są im bliskie. Samo umiędzynarodowienie odnosi się przede wszystkim do wymian studentów i pracowników, głównie w ramach programu Erasmus+, stażach pracowniczych, pozyskiwaniu międzynarodowych akredytacji, wspieraniu pozyskiwania funduszy ze środków zewnętrznych, promowaniu publikowania w najbardziej prestiżowych publikatorach naukowych czy udziału w wiodących konferencjach międzynarodowych. Naturalnie uczelnie wspierają także działania w ramach sieci współpracy czy konsorcjów badawczych.

Szkolnictwo podstawowe, średnie, zawodowe oraz opieka przedszkolna w Województwie Śląskim.

Według powszechnie dostępnych danych z Narodowego Spisu Powszechnego z 2021 roku 939 077 mieszkańców Śląskiego jest w wieku potencjalnej nauki (3-24 lata) 23,3% ludności posiada wykształcenie wyższe, 3,4% wykształcenie policealne, 11,3% średnie ogólnokształcące, a 21,5% średnie zawodowe. Wykształceniem zasadniczym zawodowym legitymuje się natomiast 24,0% mieszkańców Śląskiego, gimnazjalnym 2,9%, natomiast 10,6% podstawowym ukończonym. 2,9% mieszkańców zakończyło edukację przed ukończeniem szkoły podstawowej. Mieszkańcy Województwa Śląskiego nie odbiegają w tym zakresie od średniej krajowej.

W roku 2021 w śląskim mieściło się 1 616 przedszkoli, w których do 7 422 oddziałów uczęszczało 150 276 dzieci (73 342 dziewczynki oraz 76 934 chłopców). 18,4% mieszkańców Śląskiego w wieku potencjalnej nauki (3-24 lata) zalicza się do przedziału 3-6 lat - wychowanie przedszkolne. Na tysiąc dzieci w wieku przedszkolnym 907 uczęszcza do placówek wychowania przedszkolnego. Na jedno miejsce w placówce wychowania przedszkolnego w 2018 roku przypadało 0,81 dzieci w wieku przedszkolnym.

W województwie znajdują się 1 433 szkoły podstawowe, w których w 20 479 oddziałach uczyło się 351 377 uczniów. W grupie wiekowej 3-24 lata na poziomie podstawowym (7-12 lat) kształcą się 28,8%. Na 1 oddział w szkołach podstawowych przypada 17,2 uczniów. W Województwie znajdują się także 326 licea ogólnokształcące, w których w 2 903 oddziałach uczyło się 77 041 uczniów (47 096 kobiet oraz 29 945 mężczyzn). W 2021 zarejestrowano 18 988 absolwentów. W Województwie znajduje się

również 208 Branżowych szkół I stopnia, w których w 1 281 oddziałach uczyło się 22 975 uczniów. W grupie wiekowej 3-24 lata na poziomie ponadgimnazjalnym (16-18 lat) kształcą się 12,5% mieszkańców (więcej: <https://www.polskawliczbach.pl/slaskie>).

Mając na uwadze specjalizacje inteligentne, szczególnej roli w Województwie upatrywać należy w funkcjonowaniu szkół zawodowych. Do podstawowych zawodów nauczanych w szkołach zawodowych i branżowych woj. Śląskiego należą m.in.:

- analitycy, testerzy i operatorzy systemów teleinformatycznych;
- ceramicy i rzemieślnicy obróbki szkła;
- dekarze i blacharze budowlani;
- elektromechanicy i elektrycy;
- fizjoterapeuci i masażyści;
- graficy komputerowi;
- mechanicy maszyn i urządzeń (<https://invest-in-silesia.pl/content/edukacja>).

Specjalności te mocno wpisują się w zapisy Strategii oraz obszary inteligentnych specjalizacji. Można wskazać, że istotnym elementem wspierania szkolnictwa zawodowego w województwie śląskim jest realizacja projektu finansowanego ze środków unijnych „Śląskie. Zawodowcy”. Celem projektu jest zwiększenie jakości kształcenia zawodowego na terenie Województwa Śląskiego oraz poprawa i dostosowanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy, w tym stworzenie warunków dla zajęć praktycznych dla około 1998 uczniów / uczennic poprzez udział w stażach uczniowskich, szkoleniach, kursach, doradztwie. Podniesienie kompetencji około 370 nauczycieli, przedstawicieli kadry pedagogicznej oraz instruktorów praktycznej nauki zawodów, a także wypracowanie modelowego rozwiązania - współpracy edukacji z biznesem. Warto także wspomnieć, że Województwo Śląskie jest jednym z regionów o najwyższej liczbie szkół zawodowych i branżowych w Polsce. W śląskim funkcjonuje ponad 450 szkół systemu szkolnictwa zawodowego, które nauczają w ok. 120 zawodach. Największa koncentracja tych placówek występuje w miastach na prawach powiatu, ponieważ w każdym z 36 powiatów Województwa funkcjonują przynajmniej dwie tego rodzaju szkoły. W województwie śląskim działa także 212 techników, w których uczy się blisko 60 tys. uczniów. W 183 zasadniczych szkołach zawodowych zlokalizowanych w regionie kształcą się prawie 18 tysięcy uczniów (<https://invest-in-silesia.pl/content/edukacja>).

Instytuty badawcze

Zgodnie z danymi z portalu Invest in Silesia na terenie Województwa Śląskiego funkcjonuje 19 instytutów badawczych, z których bez wątpienia największą jednostką jest Główny Instytut Górnictwa (GIG) nadzorowany przez Ministra Aktywów Państwowych. Działalność GIG jest w pełni powiązana

z inteligentnymi specjalizacjami regionu i odnosi się do problematyki czystych technologii, inżynierii środowiska, badań nad klimatem i odnawialnymi źródłami energii czy radiometrii. Pracownicy instytutu koncentrują pracę przede wszystkim w obszarach naukowych związanych z energetyką i zieloną gospodarką. Poziom rozpoznawalności międzynarodowej pracowników jest wysoki; realizują oni szereg projektów o zasięgu międzynarodowym i uczestniczą w sieciach współpracy. Pełna lista instytutów zawarta jest na stronie <http://invest.slaskie.pl/index.php?page=instytuty-badawcze>, a jednostki te mają swoje siedziby głównie w Katowicach, Gliwicach, Sosnowcu, Zabrzu i Bielsku-Białej.

Podsumowując, poziom umiędzynarodowienia w obszarze nauki i szkolnictwa instytucji z terenu Województwa Śląskiego należy stwierdzić, że jest on podobny do innych obszarów kraju, współpraca skoncentrowana jest przede wszystkim z instytucjami zlokalizowanymi na terenie Unii Europejskiej, a obszary specjalizacji są ściśle powiązane z listą inteligentnych specjalizacji wskazanych w Regionalnej Strategii Innowacji. Wspieranie działań pracowników tych instytucji polegać powinno na ułatwianiu dostępu do zewnętrznych źródeł finansowania, zaoferowaniu programów wspierających działalność naukową i dydaktyczną na poziomie Województwa, aranżowaniu wydarzeń umożliwiających nawiązywanie kolejnych współpracy, w tym animowanie procesów tworzenia sieci międzyorganizacyjnych oraz promowaniu wybitnych postaci. Wskazana jest także większa wymiana doświadczeń w zakresie umiędzynarodowienia oraz poszerzenie współpracy nauka-biznes w ramach organizowanych konferencji i sympozjów integrujących jednostki zainteresowane rozwojem wiedzy w obszarze inteligentnych specjalizacji.

2.7 Infrastruktura wspierająca

Województwo Śląskie dysponuje znacznym potencjałem infrastrukturalnym, który może pozytywnie wpływać na jego konkurencyjność międzynarodową. Wśród istotnych elementów infrastruktury wspierającej rozwój aktywności w ramach współpracy międzynarodowej wymienić można takie aspekty jak:

- a) transport i logistykę: Województwo Śląskie jest jednym z najważniejszych węzłów komunikacyjnych w Polsce i Europie Środkowej. Ma bardzo dogodne połączenia drogowe, kolejowe i lotnicze, w tym międzynarodowy port lotniczy w Katowicach, węzeł autostradowy A1/A4 oraz sieć linii kolejowych i terminali intermodalnych. To umożliwia szybki i łatwy transport towarów i usług w regionie i za granicą.

- b) obiekty i infrastrukturę kultury i przemysłu wydarzeń. Województwo Śląskie jest pod względem oferty obiektów infrastruktury zaawansowane technologicznie i konkurencyjne w obszarze organizowanych wydarzeń o zasięgu krajowym i międzynarodowym.
- c) infrastrukturę technologiczną: Województwo Śląskie ma rozwiniętą infrastrukturę technologiczną, w tym parki naukowo-technologiczne, centra badawczo-rozwojowe, ośrodki inkubacji przedsiębiorczości i laboratoria specjalistyczne. Dzięki temu region ten przyciąga inwestycje w dziedzinie nowych technologii i innowacji,
- d) infrastrukturę nieruchomości biurowych. Województwo Śląskie w sposób dynamiczny zyskuje nowe obiekty o atrakcyjnych powierzchniach biurowych i użytkowych.

Najważniejszą infrastrukturą transportową o znaczeniu międzynarodowym w województwie śląskim jest z pewnością Port Lotniczy Katowice - Pyrzowice. Port ten obsługuje ruch pasażerski oraz towarowy i jest jednym z największych portów lotniczych w Polsce. Jego strategiczne położenie, bliskość granicy z Czechami i Słowacją oraz połączenia drogowe, kolejowe i lotnicze czynią go ważnym węzłem transportowym w Europie Środkowej. Port Lotniczy Katowice obsługuje ruch pasażerski do ponad 100 krajów na całym świecie, a także ruch towarowy z krajów Europy, Azji i Ameryki. W 2022 roku port ten obsłużył ponad 4,4 mln pasażerów oraz przewiózł ponad 40 tysięcy ton towarów. W ramach portu działa centrum logistyczne, które umożliwia szybkie i sprawnie przesyłanie towarów. Oprócz portu lotniczego, Województwo Śląskie ma także znaczące połączenia drogowe i kolejowe. Węzeł autostradowy A1/A4 w Katowicach łączy południową Polskę z krajami Europy Południowej i Północnej oraz jest ważnym węzłem w osi Lwów - Berlin. Sieć linii kolejowych w regionie łączy miasta województwa z innymi miastami w Polsce i Europie. Ważnym elementem infrastruktury transportowej Województwa Śląskiego mogą być także drogi wodne. Wreszcie, istniejące szlaki rowerowe stanowią ważne wsparcie dla rozwoju atrakcyjnej - w skali środkowoeuropejskiej - infrastruktury spędzania czasu wolnego. W szczególności są to: Liswarciański Szlak Rowerowy (na północy województwa), Szlak Orlich Gniazd (łącznie z odcinkiem małopolskim ok. 190km), Wiślana Trasa Rowerowa czy Zbójnicka Ścieżka Trzech Harnasi przy granicy słowackiej.

Infrastruktura i obiekty kultury oraz wydarzeń o potencjale międzynarodowym, to przede wszystkim Narodowa Orkiestra Symfoniczna Polskiego Radia w Katowicach - jedna z najważniejszych orkiestr symfonicznych w Polsce, działająca od 1935 roku. Ze względu na zaawansowaną technologicznie infrastrukturę odbywające się tu koncerty szczył się uznaniem i odbiorem zarówno w Polsce, jak i za granicą. Muzeum Śląskie w Katowicach - to największe muzeum Województwa Śląskiego, poświęcone historii i kulturze regionu. W muzeum znajdują się stałe ekspozycje poświęcone m.in. historii przemysłu, kopalnictwa czy życia codziennego mieszkańców Śląska. Muzeum Śląskie organizuje szereg wystaw czasowych, wykładów i spotkań o zasięgu międzynarodowym, a także działa aktywnie

w dziedzinie edukacji kulturalnej. Spodek w Katowicach - to wielofunkcyjna hala widowiskowo-sportowa, która może pomieścić ponad 11 tysięcy widzów. W Spodku odbywają się liczne imprezy sportowe, takie jak m.in. turnieje koszykówki, siatkówki czy hokeja na lodzie. W Spodku organizowane są także koncerty muzyczne oraz wydarzenia kulturalne. Uznanie zdobyły także organizowane wydarzenia o profilu gamingowym – IEM. Międzynarodowe Centrum Kongresowe w Katowicach – to miejsce, które oferuje nowoczesne zaplecze konferencyjne, które może pomieścić nawet do 15 000 uczestników. Posiada sale konferencyjne o różnej wielkości, a także centrum wystawowe i salę widowiskową o powierzchni 11 000 m². Całkowita powierzchnia tego czterokondygnacyjnego obiektu wynosi niemalże 39 tys m². Wszystkie sale wyposażone są w najnowocześniejsze urządzenia multimedialne i nagłośnieniowe, umożliwiające przeprowadzenie różnego rodzaju wydarzeń, w tym konferencji, kongresów, targów, koncertów i spektakli. Warto zwrócić uwagę na wydarzenia o zasięgu globalnym, dla których infrastruktura przemysłu spotkań spełniła swoją funkcję – COP24 i forum miejskie UN HABITAT.

Najważniejszą infrastrukturą sportową o znaczeniu międzynarodowym w Województwie Śląskim jest Stadion Śląski w Chorzowie. Stadion Śląski to wielofunkcyjny stadion, który został otwarty w 1956 roku i może pomieścić ponad 54 tysiące widzów. Jest to jeden z największych stadionów w Polsce i stanowi ważny obiekt sportowy o znaczeniu międzynarodowym. Na Stadionie Śląskim odbywają się liczne imprezy sportowe, w tym mecze piłki nożnej, zawody lekkoatletyczne, zawody w sporcie motorowym oraz koncerty muzyczne. W 2019 roku Stadion Śląski przeszedł modernizację, która kosztowała ponad 600 milionów złotych. W ramach modernizacji stadion otrzymał m.in. nowe zaplecze dla zawodników i kibiców, nowe oświetlenie oraz dach, który umożliwia organizację wydarzeń sportowych i kulturalnych w każdych warunkach atmosferycznych.

Województwo śląskie to jeden z najważniejszych regionów biznesowych w Polsce, a jego rozwój przemysłowy i logistyczny przyciąga wiele inwestycji zagranicznych. Dlatego też w regionie tym można znaleźć wiele kompleksów biurowych o znaczeniu międzynarodowym. Wśród obiektów tych warto wymienić m.in.:

- A4 Business Park - to kompleks biurowy zlokalizowany w Katowicach, tuż przy autostradzie A4. W kompleksie znajdują się biura, hale magazynowe, a także centrum szkoleniowe, które jest często wykorzystywane do organizacji międzynarodowych szkoleń i konferencji. Łącznie obiekt ten ma 31 tys. m² powierzchni biurowej.
- Altus (Hotel Courtyard by Marriott) - całkowita powierzchnia chmur to ponad 65 tys. m², natomiast użytkowa prawie 62 tys. m², z czego największą część zajmują biura - ponad 15 tys. m², zaś lokale handlowe i usługowe - ponad 4 tys. m².
- Baildon Business Park - Face2Face Business Campus wybudowano w 2020 roku. Powierzchnia biurowa tego budynku wynosi ponad 46 tys. m²

- Biurowce .KTW, to miejsce o nowej jakości przestrzeni łączącej funkcje biurowe, usługowe i publiczne. W biurowcach o szczególnej architekturze i funkcjonalnych rozwiązaniach technicznych, stworzono niemalże 60 tys. m² powierzchni biurowej z myślą o komforcie użytkowników i w trosce o środowisko.
- Euro-Centrum - to kompleks biurowo-handlowy zlokalizowany w Katowicach. W kompleksie znajdują się biura, sklepy, restauracje oraz centrum konferencyjne. W skład wchodzi m.in. Biurowiec Pasywny, a powierzchnia całkowita tego czteropiętrowego gmachu wynosi prawie 7 tys. m². W sąsiedztwie znajduje się Budynek Energooszczędny Euro-Centrum oraz Park Euro-Centrum,
- Global Office Park to - katowicki zespół budynków biurowych w otoczeniu ulic Mickiewicza, Dąbrówki, Jana III Sobieskiego. Użytkowa powierzchnia obiektów wynosi 86 tys. m²., z czego największą część zajmuje powierzchnia biurowa - ponad 59 tys. m², zaś lokale mieszkalne - ponad 26 tys. m²,
- Katowice Business Point - to kompleks biurowy zlokalizowany w Katowicach. Należy on do grupy najbardziej nowoczesnych obiektów biurowych zlokalizowanych w rejonie Śląska. Jego łączna powierzchnia użytkowa to około 17 tys. m². Biurowiec ten charakteryzuje się nowymi rozwiązaniami zapewniającymi wysoki komfort w miejscach pracy. We wnętrzach znajdują się podnoszone podłogi i podwieszane sufity, zrównoważony system centralnej wentylacji i nawilżania pomieszczeń,
- Silesia Business Park - to kompleks biurowy zlokalizowany w Katowicach. W kompleksie znajdują się biura o powierzchni łącznej około 40 tys. m². Obiekt oferuje również centrum konferencyjne, które jest wykorzystywane do organizacji spotkań biznesowych o zasięgu międzynarodowym,
- Silesia Towers - to kompleks biurowy zlokalizowany w Katowicach, w centrum miasta. Składa się z dwóch wież: wieży A i wieży B, które łącznie oferują ponad 50 tys. m² powierzchni biurowej. Kompleks oferuje również centrum konferencyjne oraz restauracje.

Ponadto, na terenie województwa działają liczne centra logistyczne i obiekty techniczne zapewniające odpowiednio duże powierzchnie magazynowe i profesjonalną obsługę logistyczną, np. Euroterminal w Sławkowie, Śląskie Centrum Logistyczne w Sosnowcu, Centrum Logistyczne ProLogis Chorzów, Millennium Logistic Park w Tychach, Alliance Silesia Logistics Center w Czeladzi, Panattoni Bielsko-Biała.

2.8 Synteza

POTENCJAŁ ENDOGENICZNY REGIONU NA RZECZ WSPÓŁPRACY MIĘDZYNARODOWEJ?

Sfera gospodarcza i otoczenie biznesu korzystają z:

- **usytuowania regionu** - dogodnego położenia komunikacyjnego i transgranicznego
- dostępności **zróżnicowanej infrastruktury oraz zasobu wykwalifikowanych pracowników** o bardzo korzystnym znaczenie dla współpracy handlowej i inwestycyjnej z zagranicą
- **rosnącego poziomu wykształcenia ludności** w regionie, który przyciąga inwestycje zagraniczne o wyższym stopniu zaawansowania technologicznego
- **dostępnych terenów inwestycyjnych**, co umożliwi napływ zagranicznych inwestycji bezpośrednich
- **marki eksportowej** - druga pozycja pod względem wartości eksportu w Polsce
- silnej, **międzynarodowej pozycji podmiotów** branży motoryzacyjnej i hutniczo-metalurgicznej oraz rozwoju się nowych sektorów i branż, w tym ICT, medycyny, technologii materiałowych, nowoczesnych usług biznesowych
- **rozwoju nowych i małych innowacyjnych firm**
- intensywnego rozwoju i kreowania **dobrych praktyk w obszarze narzędzi wsparcia współpracy gospodarczej z zagranicą**
- **zaangażowania w rozwijane narzędzia internacjonalizacji przedsiębiorstw, w szczególności misje gospodarcze oraz organizację wydarzeń o znaczeniu międzynarodowym**
- **wysokiej aktywności Województwa Śląskiego na rzecz poprawy jakości środowiska naturalnego**, w tym transformacji energetycznej wspartej działaniami wpisanymi do Terytorialnego Planu Sprawiedliwej Transformacji dla Województwa Śląskiego.

Potencjał obniżają:

- **struktura gospodarcza i zmiany demograficzne**, które są także w pewnym stopniu powiązane z czynnikami strukturalnymi
- **wyniki eksportowe Województwa Śląskiego** - wykazują podobne tendencje jak inne wskaźniki ekonomiczne regionu (tj. PKB, produkcja sprzedana przemysłu, efektywność) i w ujęciu względnym ulegają pogorszeniu

- struktura eksportu regionu - stanowi odzwierciedlenie problemów strukturalnych całego regionu zarówno w układzie rodzajowym, jak i przestrzennym (**wysoka koncentracja eksportu w dwóch branżach, tj. motoryzacyjnej i hutniczo-metalurgicznej oraz w czterech miastach regionu**)
- deficyty w **zakresie importu oraz rozwoju nowych i małych innowacyjnych firm**
- **działania poszczególnych JST oraz IOB na rzecz rozwoju gospodarczego, które nie są w wystarczającym stopniu skoordynowane** (tj. działają one w dużym stopniu autonomicznie, dysponują konkurencyjną, a nie komplementarną ofertą wsparcia, brak jest przepływu informacji o realizowanych działaniach), co wskazuje na słabość faktycznie działającego ekosystemu wsparcia międzynarodowej współpracy gospodarczej
- deficyty firm - dostępne w różnych instytucjach i organizacjach regionu narzędzia wsparcia współpracy gospodarczej z zagranicą nie są często wykorzystywane przez przedsiębiorstwa z powodu **nieznajomości tych narzędzi, zbyt skomplikowanego ich charakteru, ale też braku odczuwania takiej potrzeby i np. zainteresowania współpracą w jakimkolwiek wymiarze**
- **wciąż nie w pełni dostosowana do potrzeb oferta wsparcia internacjonalizacji przedsiębiorstw**, w szczególności: zbyt niska efektywność organizowanych misji gospodarczych i wyjazdów zagranicznych oraz niska jest jakość wsparcia świadczonego przez zagraniczne biura handlowe, większość prowadzonych działań ma charakter “akcyjny”
- utrzymujący się ciągle **niekorzystny wizerunek monokultury, degradacji środowiska, niskiej innowacyjności towarzyszącej z reguły branżom tradycyjnym regionu**, chociaż sytuacja w tym zakresie ulega stopniowej poprawie.

Przedsiębiorstwa prowadząc aktywność międzynarodową wskazują w ocenie potencjału endogenicznego regionu:

- dobry poziom i **dostępność wykwalifikowanych kadr** oraz licznych ośrodków akademickich, dostępność technologii oraz wiedzy, a także dobrą ofertę kulturalną
- oczekiwania dotyczące dalszej aktywności promocyjnej na rzecz podmiotów ulokowanych w regionie oraz większej dostępności informacji o współpracy.

Gminy, powiaty, metropolia, samorząd regionalny korzystają z:

- historycznie rozwijanej **współpracy władz samorządowych regionu z regionami partnerskimi** w związku z procesami transformacji gospodarczej i instytucjonalnej - **kompetencje i doświadczenie**

- **kreowania konkurencyjności gospodarki dzięki wsparciu i inicjatywom władz regionu w ramach priorytetów współpracy międzynarodowej**
- **wysokiego potencjału współpracy międzynarodowej pracowników w jednostkach samorządu terytorialnego, w tym Urzędu Marszałkowskiego wypracowanego w oparciu o konsorcjalne projekty europejskie oraz aktywności w zakresie współpracy transgranicznej i międzynarodowej**
- **wzrostu znaczenia flagowych wydarzeń biznesowych, naukowych, sportowych, kulturalnych promujących województwo i wykorzystujących unikatowe atuty regionu współkreowanych przez samorządy terytorialne w regionie**
- **promocji oraz podnoszenia atrakcyjności miejsc i obiektów o wartości historycznej, symbolicznej, architektonicznej, przyrodniczej, stanowiących wizytówki regionu jako aktywność samorządów terytorialnych**
- **zaangażowania samorządów lokalnych na rzecz dobrych praktyk i efektów współpracy transgranicznej**
- **zaangażowaniu Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii na rzecz poprawy mobilności, promocji samorządów i potencjału gmin oraz wsparcia środowisk naukowych**
- **rozwijanych przez wiele lat kompetencji samorządu lokalnego na rzecz współpracy międzynarodowej i przedsięwzięć o charakterze międzynarodowym i sukcesu dużych miast we współpracy międzynarodowej.**

Potencjał obniżają:

- **zróznicowany terytorialnie poziom kompetencji w obszarze współpracy międzynarodowej i przedsięwzięć o charakterze międzynarodowym wśród samorządów w regionie**
- **zbyt niska trwałość aktywności międzynarodowej samorządów**
- **niewystarczająca widoczność efektów współpracy partnerskiej, w tym transgranicznej w mediach oraz w regionie.**

Gminy prowadząc aktywność międzynarodową wskazują w ocenie potencjału endogenicznego regionu:

- **dobrze rozwiniętą infrastrukturę transportową, turystyczną, rekreacyjną, spędzania czasu wolnego i ofertę sektora kultury**
- **relatywnie dobrze rozwiniętą i jakościowo dobrą informację na temat możliwości współpracy oraz dostępności źródeł finansowania**
- **oczekiwanie dalszego zaangażowania na rzecz poprawy jakości środowiska naturalnego.**

Sektor obywatelski korzysta przede wszystkim z bogactwa inicjatyw promocyjnych, turystycznych, edukacyjnych, środowiskowych i kulturalnych.

Potencjał obniżają przebiegająca bardzo powoli internacjonalizacja podmiotów (sektora obywatelskiego), przyspieszenie internacjonalizacji spowodowane jest zwykle **udziałem w projektach, konsorcjach, zespołach eksperckich i badaniach międzynarodowych.**

Podmioty sektora obywatelskiego prowadząc aktywność międzynarodową wskazują w ocenie potencjału endogenicznego regionu:

- **dobre rozwiniętą infrastrukturę turystyczną, rekreacyjną, spędzania czasu wolnego i ofertę sektora kultury**
- oczekiwanie dalszego zaangażowania na rzecz poprawy jakości środowiska naturalnego oraz dostępności informacji o współpracy.

Sektor turystyki korzysta z:

- **marki oferty turystycznej w ramach Śląskiego Szlaku Zabytków Techniki, Industriady, a także obiektów dziedzictwa przemysłowego śląskich miast**
- **rozwijanych stale, tematycznych projektów i wydarzeń turystycznych, kulturalnych i sportowych**
- funkcjonalnego **powiązania z sektorem kultury i przemysłu wydarzeń**; także w obszarze projektowania oferty i jej promocji międzynarodowej
- **możliwości wykorzystania zasobu turystycznego regionu do współpracy międzynarodowej**
- wspierania przez jednostki samorządu terytorialnego aktywności turystycznych w obszarze informacyjnym i formalnym.

Potencjał obniżają:

- specyfika kontaktów międzynarodowych firm operujących w sektorze turystyki, które wskazują częściej na **krótkotrwale inicjatywy a nie współpracę tych podmiotów**
- powolna internacjonalizacja podmiotów (sektora turystycznego) a jej ewentualne przyspieszenie jest zwykle wynikiem udziału w konkretnych projektach i konsorcjach międzynarodowych oraz sieciach turystycznych
- **średni (niewystarczający) poziom świadomości współpracy międzynarodowej przedsiębiorstw operujących w obszarze turystyki i jej potencjalnych korzyści.**

Sektor kultury oraz przemysł spotkań i wydarzeń korzystają z:

- **wysokiego priorytetu dla kultury nadawanego jej przez władze jednostek samorządu terytorialnego** w regionie
- **dużych projektów inwestycyjnych wspieranych przez władze samorządowe, które** pozwoliły na technologiczną modernizację i rozbudowę infrastruktury sektora kultury
- **dostępności w Aglomeracji Górnośląskiej obiektów wielofunkcyjnych** pozwalających na łączenie wydarzeń kulturalnych i sportowo-rekreacyjnych
- **rewitalizacji tradycyjnych obiektów poprzemysłowych** umożliwiającej korzystanie z dziedzictwa poprzemysłowego i rozwijanie tradycji śląskiej architektury - wspierania marki regionu o bogatej tradycji industrialnej
- modernizacji i rozbudowy obiektów sektora kultury, którym towarzyszy aranżowanie sąsiedzkich przestrzeni publicznych, tworzących symboliczne i wizytówkowe sfery życia
- trwałej zmiany kulturowego krajobrazu Katowic i innych miast Aglomeracji Górnośląskiej powodującej, że **sektor kultury jest marką i wizytówką regionu**
- utrzymującej się **wysokiej liczby prestiżowych i cyklicznych wydarzeń kulturalnych, w tym festiwalu, o zasięgu krajowym i międzynarodowym**
- **złożonej i bogatej oferty kulturalnej** umożliwiającej realizację różnych stylów życia oraz budowanie więzi społecznych włączających region w międzynarodowe środowiska i kulturę
- **wzrostu atrakcyjności oferty dzięki współpracy rodzimych artystów z międzynarodowymi środowiskami artystycznymi**
- **dostępności transportowej w regionie, oferty hoteli i gastronomii**, wzmacniających rozwój sektora przemysłu spotkań i wydarzeń
- **zaangażowania** władz samorządowych miast i regionu oraz koncentracji branż / sektorów biznesu, a także środowisk nauki i kultury wzmacniających rangę międzynarodowej oferty sektora przemysłu spotkań i wydarzeń
- **wzrostu prestiżu i międzynarodowego znaczenia Katowic** jako istotnego ośrodka sektora przemysłu spotkań i wydarzeń.

Nauka, badania i edukacja korzystają z:

- **faktycznie realizowanych działań edukacyjnych oraz badawczych**, co przekłada się na internacjonalizację kapitału ludzkiego
- **wiedzy i dobrych praktyk** - współpraca uczelni wyższych koncentruje się na działaniach prowadzonych w ramach dostępnych funduszy zewnętrznych – programu Erasmus+, funduszy Wyszehradzkich, programów ramowych UE – w tym Horyzont 2020, NAWA, środków NCN i NCBiR.

- **kapitału relacyjnego** - znaczna część współpracy realizowana jest przez indywidualnych przedstawicieli uczelni poprzez **rozwinięte w sposób nieformalny kontakty – pracowników naukowo-badawczych**, efektem współpracy są w tym przypadku wnioski o granty, artykuły naukowe i referaty prezentowane na konferencjach naukowych
- **wymiany studentów i pracowników naukowo-dydaktycznych** oraz pozyskiwania międzynarodowych akredytacji kierunków, organizacji międzynarodowych konferencji naukowych
- **rozpoznawalności międzynarodowej** - jednostki naukowo-badawcze **aktywnie uczestniczą w pracach wdrożeniowych i są rozpoznawane w sieciach branżowych na świecie.**

Potencjał obniżają:

- niski poziom upowszechnienia w regionie wiedzy o i efektów współpracy - znaczna część współpracy realizowana jest przez indywidualnych przedstawicieli uczelni poprzez **rozwinięte w sposób nieformalny kontakty – pracowników naukowo-badawczych**
- **brak (bazy) wiedzy dotyczącej współpracy uczelni/szkół średnich/szkół zawodowych.**

Uczelnie i jednostki badawcze prowadząc aktywność międzynarodową wskazują w ocenie potencjału endogenicznego regionu:

- **dobrze rozwiniętą ofertę akademicką i naukową, infrastrukturę transportową, turystyczną, rekreacyjną, spędzania czasu wolnego i ofertę sektora kultury**
- relatywnie dobrze rozwiniętą i jakościowo dobrą informację na temat możliwości współpracy
- oczekiwanie dalszego zaangażowania na rzecz poprawy jakości środowiska naturalnego, dostępności informacji o współpracy oraz aktywności promocyjnej.

RELACJE W REGIONIE NA RZECZ WSPÓŁPRACY W JAKICH UKŁADACH PODMIOTOWYCH REALIZOWANA JEST WSPÓŁPRACA ZAGRANICZNA?

Przedsiębiorstwa

- Przedsiębiorstwa w głównej mierze rozwijają swoje relacje z innymi podmiotami tego segmentu oraz bankami i firmami doradczymi
- Przedsiębiorstwa rozwijają kontakty dzięki organizatorom imprez / kongresów, mediom oraz stowarzyszeniom branżowym.

Gminy (powiaty)

- Współpraca gmin w kontekście relacji międzynarodowych w zasadzie domyka się w grupie własnej – gmin, powiatów i Urzędu Marszałkowskiego
- Wysoko oceniana jest współpraca z organizacjami obywatelskimi, co może mieć związek z aktualną sytuacją i potrzebami migrantów
- W sposób naturalny mocno akcentowana jest współpraca pomiędzy gminami i szkołami / ośrodkami kultury i sportu (organ założycielski / prowadzący)
- W kontekście współpracy międzynarodowej / relacji międzynarodowych nie ujawnia się znacząca współpraca z podmiotami otoczenia biznesu
- Gminy w zasadzie nie uznają się za partnera w pośredniczeniu w relacjach z uznanymi w regionie graczami rynkowymi.

Uczelnie i jednostki badawcze

- Uczelnie i podmioty badawcze koncentrują się na współpracy w wymiarze międzynarodowym rozwijając w regionie relacje w swoim gronie, ale także z organizatorami kongresów i imprez, Urzędem Marszałkowskim, wybranymi podmiotami otoczenia biznesu (np. parki naukowe)
- W grupie podmiotów, z którymi uczelnie i jednostki badawcze rozwijają relacje na rzecz współpracy międzynarodowej są wymieniane także przedsiębiorstwa, media oraz GZM.

Podmioty sektora obywatelskiego

- Podmioty sektora obywatelskiego w mniejszym stopniu niż inni interesariusze ekosystemu regionalnego angażują się w rozwijanie relacji wewnątrzregionalnych na rzecz aktywności międzynarodowych. Sprowadzają się one w zasadzie jedynie do relacji z innymi NGO.

AKTYWNOŚCI MIĘDZYNARODOWE PODMIOTÓW EKOSYSTEMU W CZYM PRZEJAWIA SIĘ AKTYWNOŚĆ MIĘDZYNARODOWA PODMIOTÓW Z WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO

Przedsiębiorstwa

- podstawą realizacji aktywności międzynarodowych przedsiębiorstw jest ekspansja na rynki międzynarodowe i nawiązywanie partnerstw oraz pozyskiwanie informacji z rynków zagranicznych
- aktywności międzynarodowe pozwalają przedsiębiorstwom rozwijać kompetencje organizacyjne, ale także rozwijać pozytywny wizerunek środowiska biznesowego.

Gminy

- podstawą realizacji aktywności międzynarodowych gmin jest tworzenie relacji partnerskich z organizacjami samorządowymi i organizacja wspólnych wydarzeń, a także podnoszenie kompetencji pracowników
- aktywności międzynarodowe pozwalają także gminom kształtować wizerunek środowiska samorządowego, rozwijać relacje z podmiotami sektora obywatelskiego (w kontekście wojny na Ukrainie)
- dla mniejszej części gmin współpraca międzynarodowa ma wymiar inwestycyjno-biznesowy oraz proedukacyjny.

Uczelnie i jednostki badawcze

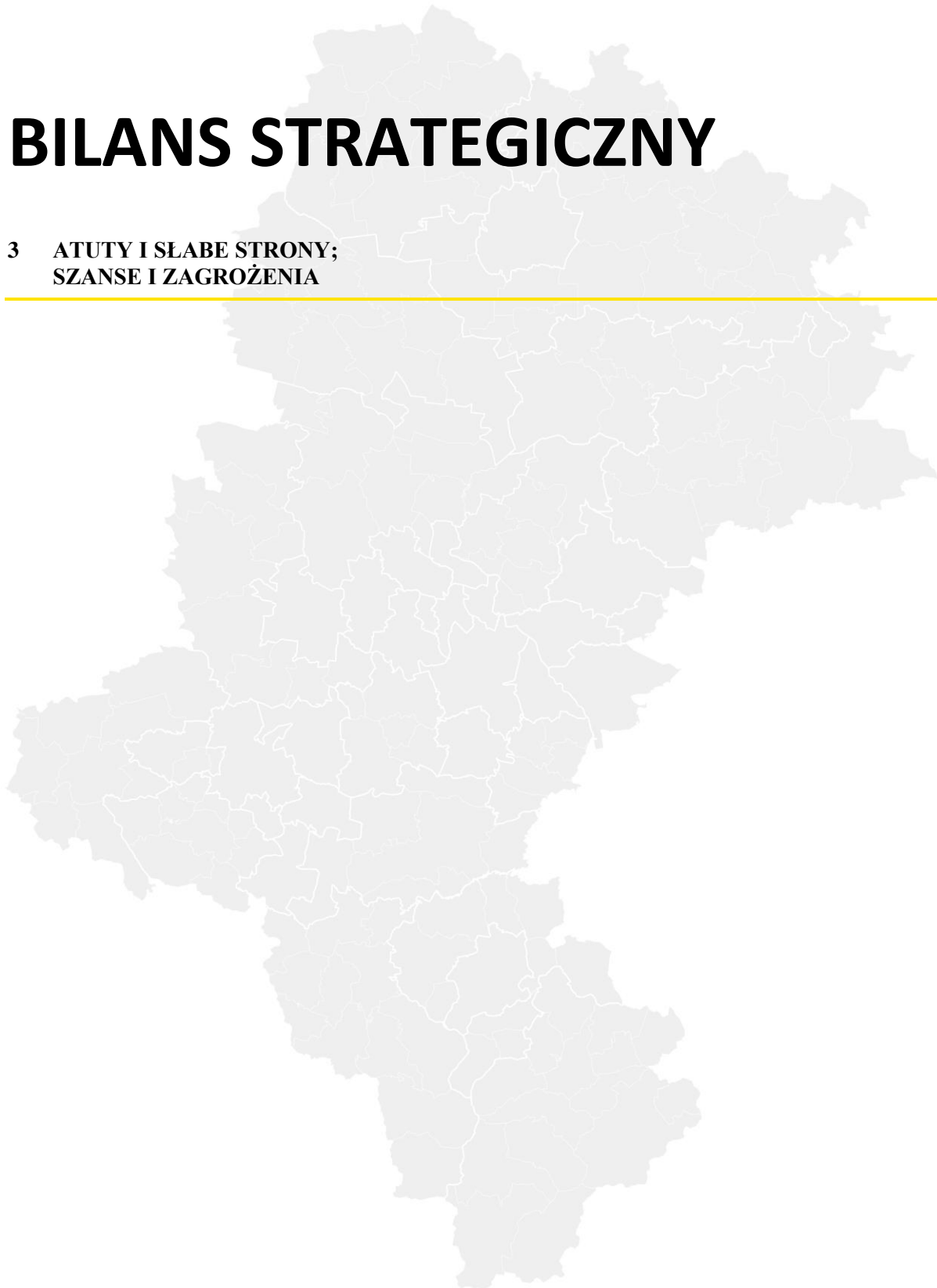
- głównym obszarem rozwijania relacji międzynarodowych są projekty badawcze i naukowe oraz promocja potencjału własnego
- organizacja wspólnych wydarzeń, podnoszenie kompetencji i budowanie kontaktów międzynarodowych to równie istotna grupa aktywności jednostek badawczych i uczelni
- w pewnym stopniu rozwijane są międzynarodowe relacje partnerskie z podmiotami biznesowymi, samorządowymi czy pozarządowymi
- uczelnie i jednostki badawcze w zasadzie nie wykazują potencjału / gotowości do ekspansji na rynki międzynarodowe.

Podmioty sektora obywatelskiego

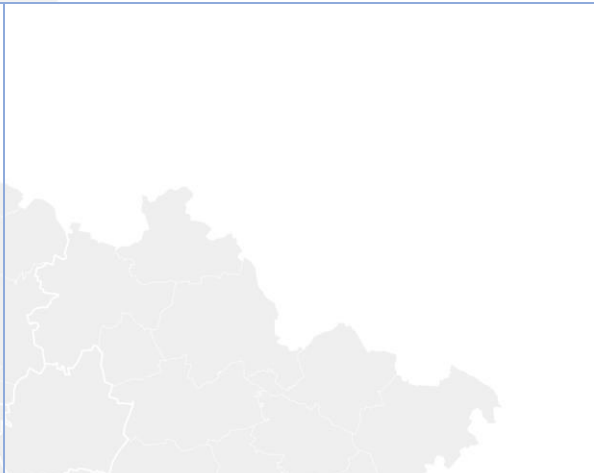
- głównym obszarem rozwijania relacji międzynarodowych są relacje z podmiotami własnej grupy oraz relacje z podmiotami samorządowymi i otoczenia biznesu
- aktywności sektora obywatelskiego obejmują także organizację wspólnych wydarzeń oraz projekty m.in. w zakresie edukacji.

BILANS STRATEGICZNY

3 ATUTY I SŁABE STRONY; SZANSE I ZAGROŻENIA

ATUTY	SŁABOŚCI
<ol style="list-style-type: none"> 1. Aktywność i zaangażowanie Urzędu Marszałkowskiego na rzecz inicjowania, kreowania sprzyjających warunków do rozwoju, umiędzynarodowienia i promocji regionu. 2. Atrakcyjne położenie komunikacyjne na osi transeuropejskiego korytarza transportowego Bałtyk – Adriatyk oraz na szlaku komunikacyjnym Berlin-Lwów. 3. Bogate zasoby kapitału ludzkiego, w szczególności wykwalifikowanych pracowników z wykształceniem technicznym. 4. Dostępność zróżnicowanej i stale rozbudowywanej oraz modernizowanej infrastruktury transportowo-komunikacyjnej (drogowej, kolejowej i lotniczej). 5. Dywersyfikacja i aktywność instytucji otoczenia biznesu z rozwiniętym kapitałem sieciowym w ramach Regionalnych Obserwatoriów Specjalistycznych w zakresie wspierania współpracy międzynarodowej. 6. Liczne prestiżowe wydarzenia o zasięgu międzynarodowym, w tym odbywające się cykliczne (m.in. Europejski Kongres Gospodarczy, Intel Extreme Master, mistrzostwa Europy i świata w wielu dyscyplinach sportowych), dostępność obiektów wielofunkcyjnych na potrzeby rozwoju przemysłu spotkań i wydarzeń. 7. Poprawiająca się atrakcyjność oferty uczelni wyższych w wymiarze międzynarodowym, między innymi w ramach wymiany studenckiej. 8. Przygraniczne położenie – region sąsiadujący bezpośrednio z dwoma państwami należącymi do UE – historyczne doświadczenia i dobre praktyki współpracy transgranicznej w wymiarze gospodarczym, turystycznym i społeczno-kulturowym. 9. Wizerunek Województwa Śląskiego jako wiarygodnego i atrakcyjnego partnera w relacjach międzynarodowych. Liczne wyróżnienia i przyznane nagrody, w tym wysokie pozycje Województwa Śląskiego i miasta Katowice w rankingu fDi Intelligence 2023 (Financial Times) w zakresie strategii przyciągania zagranicznych inwestycji bezpośrednich), efektywności kosztowej i klimatu dla biznesu); nagroda „Europejski Region Przedsiębiorczości na lata 2021-2022”. 10. Wysoki potencjał sektora kultury – istniejące obiekty i bogata oferta kulturalna; dodatkowo możliwość zaadaptowania i wykorzystania infrastruktury poprzemysłowej na cele kultury. 11. Wysoki potencjał turystyczny, w tym znaczna liczba atrakcji turystycznych, obejmujących obiekty dziedzictwa historycznego i przemysłowego budujących wyjątkową tożsamość regionu (w ramach ERIH); walory przyrodnicze (m.in. Jura Krakowsko-Częstochowska) 12. Wysoki potencjał uczelni i jednostek naukowo-badawczych otwartych na współpracę. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Nieadekwatna do potrzeb i oczekiwań praca Biura Regionalnego Województwa Śląskiego w Brukseli. 2. Niewykorzystany potencjał regionu w zakresie importu oraz rozwoju nowych innowacyjnych firm. 3. Niewystarczająca skłonność do podejmowania współpracy międzynarodowej części przedsiębiorstw. 4. Niewystarczająca współpraca jednostek samorządu terytorialnego i podmiotów otoczenia biznesu w zakresie przepływu informacji na rzecz współpracy międzynarodowej regionu. 5. Niewystarczający poziom systemowego wsparcia procesu internacjonalizacji podmiotów Województwa świadczonych przez podmioty otoczenia biznesu. 6. Niska aktywność międzynarodowa podmiotów sektora obywatelskiego oraz projektowy charakter współpracy jednostek samorządu terytorialnego w ramach partnerstw międzynarodowych. 7. Niższa regionalna dynamika PKB w skali kraju. 8. Niższa dynamika powstawania nowych przedsiębiorstw w skali kraju. 9. Ograniczona dostępność przygotowanych dla terenów dla zróżnicowanych typów inwestycji. 10. Spadające tempo internacjonalizacji – względne pogarszanie się wyników eksportu, relatywna wielkość zainwestowanego kapitału zagranicznego poniżej średniej krajowej. 11. Tradycyjna struktura gospodarcza – wysoki udział przemysłu, a w nim branż tradycyjnych. 12. Wizerunek największego regionu górniczego w Europie. 13. Wysoki stopień branżowej i geograficznej koncentracji aktywności eksportowej przedsiębiorstw w regionie. 14. Występowanie obszarów degradacji środowiskowej oraz okresowo nasilający się poziom zanieczyszczenia powietrza. 15. Zbyt niski poziom upowszechniania kompetencji i zakorzenienia w regionie doświadczeń powstających w ramach aktywności międzynarodowych. 16. Zmniejszający się potencjał ludnościowy – największy na tle kraju spadek liczby ludności, w tym ujemne saldo migracyjne i starzenie się społeczeństwa.

<ol style="list-style-type: none"> 13. Wysoko rozwinięte usługi logistyczne i inne usługi związane z obsługą towarów w handlu zagranicznym, w tym lokalizacja wolnego obszaru celnego w Gliwicach (WOC), liczne centra logistyczne i spedycyjne w regionie oraz potencjał Międzynarodowego Portu Lotniczego w Pyrzowicach i Terminalu Przeładunkowego w Sławkowie. 14. Względna dywersyfikacja strukturalna regionu – obok silnie rozwiniętego przemysłu obecność m.in. branży nowoczesnych usług biznesowych, IT, spożywczej, turystycznej oraz medycznej, które cechuje wysoki potencjał konkurencyjny. 15. Zdywersyfikowane kierunki współpracy Województwa Śląskiego z regionami partnerskimi obejmujące relacje transgraniczne, europejskie i globalne. 	
<p style="text-align: center;">SZANSE</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Atrakcyjności oferty turystycznej w regionach Europy Środkowo-Wschodniej. 2. Bogata oferta i liczne wydarzenia i produkty sektora kultury w pasie Polski Południowej (w tym: Kraków, Wrocław). 3. Dostępność funduszy publicznych (głównie w ramach środków europejskich) oceniana pozytywnie m.in. przez środowiska nauki, biznesu, samorządu i sektora obywatelskiego. 4. Dostępność informacji dotyczących współpracy oraz szeroko pojętych informacji rynkowych. 5. Dostępność nowoczesnych technologii (cyfryzacja i digitalizacja) znacząco ułatwiająca nawiązywanie i utrzymywanie kontraktów. 6. Nowe środki i fundusze europejskie w perspektywie 2021-2027 otwierające drogę do umiędzynarodowienia różnych aktywności gospodarczych. 7. Pozytywne postrzeganie Województwa Śląskiego w wymiarze inwestycyjnym za granicą. 8. Rosnąca rola Polski jako lidera Europy Środkowo-Wschodniej. 9. Rosnąca znajomość języka angielskiego ułatwiająca nawiązywanie kontaktów z osobami z wielu kultur i środowisk. 10. Transformacja energetyczna skierowana na odnawialne źródła energii, która powinna sprzyjać poprawie środowiska naturalnego, jako idea wiodąca polityki europejskiej w ramach mechanizmu sprawiedliwej transformacji. 11. Wzrastająca mobilność społeczeństwa w zakresie decyzji o miejscu zamieszkania. 12. Wzrost mobilności i przepływu ludzi i towarów pomiędzy regionami (krajami) determinowany rozwojem infrastruktury i środków transportu drogowego, kolejowego i lotniczego. 13. Wzrost znaczenia form networkingu formalnego i nieformalnego w zakresie tworzenia relacji międzynarodowych. 	<p style="text-align: center;">ZAGROŻENIA</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Inflacja podnosząca koszty funkcjonowania, utrudniająca nawiązywanie współpracy. 2. Konkurencja w zakresie ofert spędzania czasu wolnego w dużych miastach i metropoliach w Polsce. 3. Konkurencyjna oferta w zakresie dostępności infrastruktury sprzyjającej organizacji eventów oraz nawiązywania kontaktów interpersonalnych w innych regionach Polski. 4. Kryzys energetyczny. 5. Niekorzystne trendy demograficzne. 6. Niestabilność regulacji prawnych w Polsce w zakresie rozwoju przedsiębiorczości. 7. Ryzyko spadku popularności szkolnictwa zawodowego. 8. Wzrastające ryzyko nasilania się konfliktów zbrojnych o zasięgu globalnym i znacznym wpływie na funkcjonowanie łańcuchów dostaw, rynki finansowe.

4 WOJEWÓDZTWO ŚLĄSKIE W LICZBACH

1 miejsce w kraju pod względem długości autostrad i dróg ekspresowych na 1000 km² powierzchni (2021)

1 miejsce w kraju pod względem liczby imprez sportowych (2021)

1 miejsce w kraju pod względem liczby uczestników imprez artystyczno-rozrywkowych, sportowych i interdyscyplinarnych (2019)

2 miejsce w kraju pod względem liczby uczestników studiów podyplomowych (2018)

2 miejsce w kraju pod względem PKB ogółem i wartości dodanej brutto ogółem (2021)

2 miejsce w kraju pod względem przeładunku towarów w portach lotniczych (2021)

3 miejsce w kraju pod względem liczby osób zatrudnionych w sekcji M – działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej (2021)

3 miejsce w kraju pod względem liczby osób zatrudnionych w sekcji H – transport i gospodarka magazynowa

3 miejsce w kraju pod względem najniższej stopy bezrobocia (2021)

3 miejsce w kraju pod względem ruchu pasażerów (ruch lotniczy) (2021)

3 miejsce w kraju pod względem wielkości środków własnych – nakładów inwestycyjnych przedsiębiorstw (2021)

7 miejsce w kraju pod względem liczby uczestników studiów doktoranckich (2018)

8 miejsce w kraju pod względem wartości ulokowanego kapitału zagranicznego (2021)

9 miejsce w kraju pod względem liczby turystycznych obiektów noclegowych (2021)

10 miejsce w kategorii dużych regionów pod względem strategii przyciągania bezpośrednich inwestycji zagranicznych w rankingu Europejskie Miasta i Regiony Przyszłości 2022/2023

11 miejsce w kraju pod względem liczby noclegów udzielonych turystom zagranicznym w turystycznych obiektach noclegowych (2021)

12 miejsce w kraju pod względem udziału podmiotów przemysłu kreatywnego w liczbie podmiotów ogółem (2021)

13 miejsce w kraju pod względem wartości lokali mieszkalnych sprzedanych w ramach transakcji rynkowych (2021)

7 miejsce w kraju pod względem udziału w sprzedaży netto produktów innowacyjnych w przychodach netto ze sprzedaży ogółem (2021)

- 4,376 mln mieszkańców (2021 r.) – 11,5% liczby ludności Polski
- 355 osób/km² gęstość zaludnienia – 2,9 razy wyższa od średniej krajowej
- 12 333 km² powierzchni – 3,82% powierzchni Polski
- 76% ludności mieszkającej w miastach – najbardziej zurbanizowany region Polski
- 86349 i 20550 – liczba studentów śląskich uczelni w latach na uczelniach akademickich i zawodowych (odpowiednio)

*

- 11% wszystkich osób pracujących w przedsiębiorstwach z kapitałem zagranicznym w Polsce (2021)
- 1 691 tys. osób pracujących (według faktycznego miejsca pracy) (2021)
- 502 tys. osób zatrudnionych w małych i średnich przedsiębiorstwach (2021)
- 66,8 tys. nowo utworzonych miejsc pracy (2021) – 2 miejsce w kraju
- 110,5% wartość brutto środków trwałych w przedsiębiorstwach w skali Polski (2021)
- 31,2% udział przemysłu w wartości dodanej – specjalizacja przemysłowa regionu
- 12% udział w tworzeniu PKB - druga największa gospodarka regionalna w Polsce
- 120,4 mld PLN eksportu (2019 r.) - 12,0% udział w eksporcie Polski i dodatnie saldo w handlu zagranicznym
- 9,4% nakładów na działalność innowacyjną w przedsiębiorstwach w skali kraju (2021)
- 17,3% całkowitych nakładów inwestycyjnych polskich stref ekonomicznych (stan na 31 grudnia 2019 r.)
- 430 tys. turystów zagranicznych (2019)

*

- 120+ centrów usług biznesowych w Katowicach i GZM, zatrudniających około 30 tys. osób, w tym 6 nowych utworzonych w latach 2021-2022
- 25 km dróg ekspresowych i autostrad na 1000 km² powierzchni - 1 miejsce w kraju pod względem gęstości sieci drogowej, przy średniej krajowej wynoszącej 10 km na 1000 km², w tym skrzyżowanie autostrady A1 i A4 (węzeł Gliwice – Sośnica) o szczególnym znaczeniu nie tylko w skali kraju, ale i Europy (wg GDDKiA największy węzeł autostradowy w Europie).

Rekomendacje

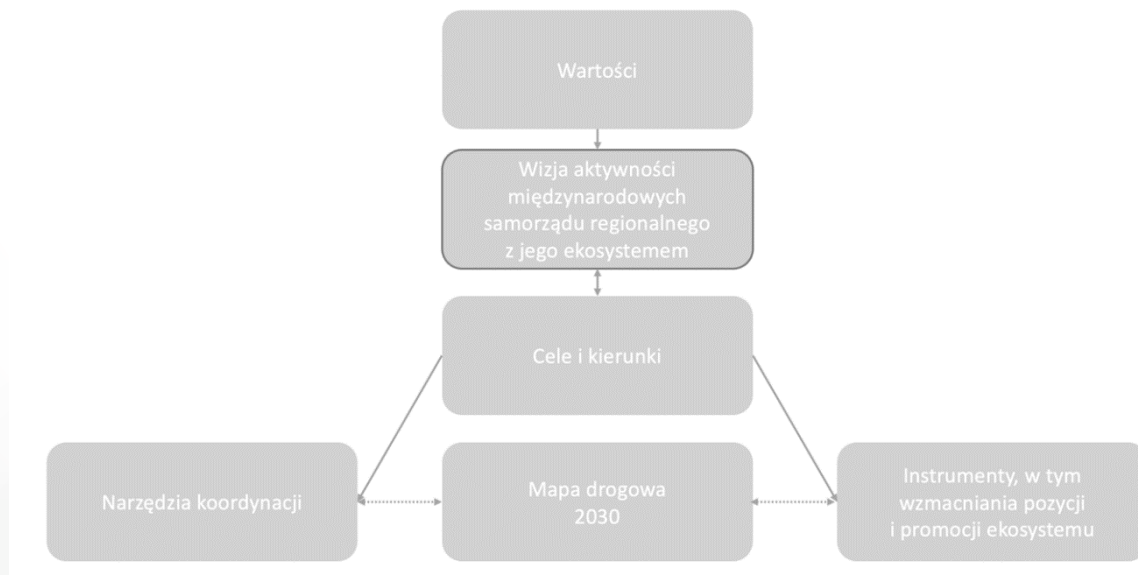
5 inSilesia - kreujemy możliwości współpracy

5.1 Wizja strategiczna rozwoju współpracy zagranicznej

Wizja stanowi podstawę komunikowania aktywności w relacjach wewnętrznych i zewnętrznych. Jest także narzędziem pozycjonowania regionu w otoczeniu międzynarodowym. Jej rozwinięciem są cele i kierunki oraz instrumenty i narzędzia koordynacji ekosystemu angażującego się w aktywności międzynarodowe. Rys. 15 przedstawia logikę rekomendacji sformułowanych dla prowadzenia przez regionalne środowisko samorządowe i jego ekosystem aktywności międzynarodowych.

Rekomendacje te bezpośrednio wpisują się w Priorytety współpracy zagranicznej Województwa Śląskiego oraz omówione w części wprowadzającej dokumenty programowe regionu.

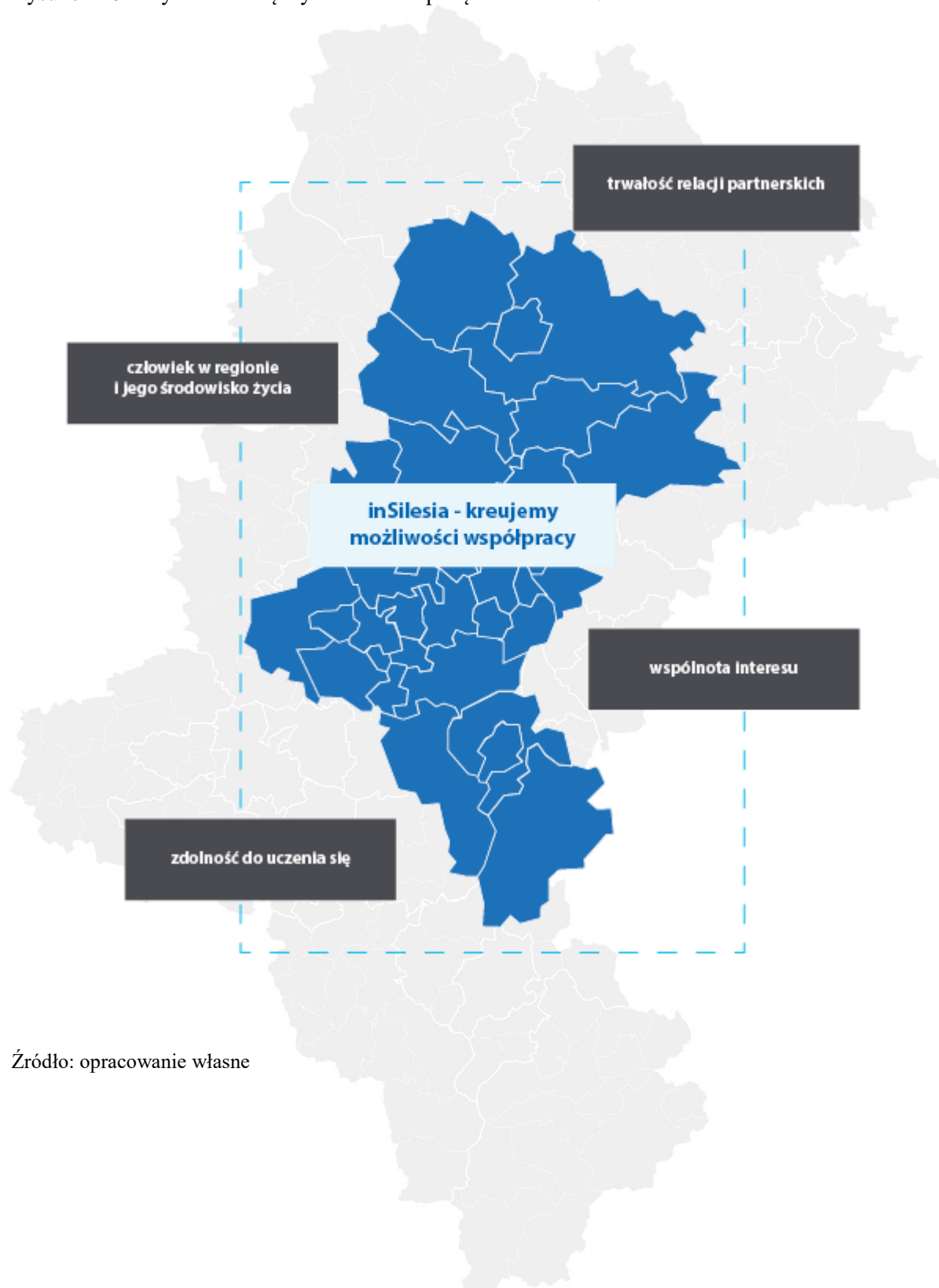
Rysunek 15 Aktywności międzynarodowe – logika rekomendacji

Źródło: opracowanie własne

U podstaw pożądanego obrazu przyszłości należy wskazać cztery wartości (rys. 16)

Rysunek 16 Aktywności międzynarodowe – pożądane wartości.

Źródło: opracowanie własne

WIZJA ROZWOJU AKTYWNOŚCI MIĘDZYNARODOWEJ REGIONALNYCH WŁADZ SAMORZĄDOWYCH WRAZ Z EKOSYSTEMEM - 2030

ŚLĄSKIE OTWARTE NA INTELIGENTNĄ WSPÓLPRACĘ

Fundamenty aktywności

Orientacja proaktywna środowisk samorządowych regionu na rzecz kreowania konkurencyjności gospodarki jest autentycznym fundamentem rozwijania współpracy międzynarodowej. Dostępne środki finansowe – zarówno prywatne, jak i publiczne – pozwalają na realizację ambitnych celów ustalanych w perspektywie międzynarodowej przez wszystkie środowiska ekosystemu: władze regionu i jego profesjonalne kadry, środowiska nauki, biznesu, kultury i sztuki oraz środowiska obywatelskie i samorządowe poziomu lokalnego oraz metropolitalnego. Jednocześnie, zespoły naukowe i badawcze z Województwa Śląskiego angażując się w międzynarodowe programy podnoszą poziom wdrożeń i patentów. Stanowią one potencjał endogeniczny rozwoju regionu, otwierają nowe możliwości firmom oraz społecznościom lokalnym.

Zaangażowanie i relacje

Starania podejmowane przez wszystkie środowiska ekosystemu prowadzą do znaczącej poprawy dostępności informacji na temat możliwości prowadzenia współpracy partnerskiej w regionie i aktywnego angażowania się w inicjatywy międzynarodowe. Proces ten ma swoje silne wsparcie w postaci sprawdzonych instrumentów oferowanych przez władze regionu w zakresie zdobywania informacji i promowania kontaktów międzynarodowych ułatwiających środowiskom z Województwa Śląskiego realizację aktywności międzynarodowych. Podobnie, działalność podmiotów otoczenia biznesu - środowisk klastrowych, branżowych i sektorowych reprezentantów przedsiębiorstw oraz agencji rozwoju ułatwiają prowadzenie działalności gospodarczej w skali europejskiej i globalnej poprzez działania sieciowe i lobbingsowe oraz szkoleniowe i profesjonalizację kadr. Ranga krajowych i międzynarodowych kongresów oraz wydarzeń branżowych organizowanych w regionie wpływa korzystnie na aktywność przedsiębiorczą i innowacyjną podmiotów z Województwa Śląskiego, a także podnosi efektywność nawiązywania kontaktów. Potwierdza to wysoka skuteczność współpracy: nauka – biznes i liczne dobre praktyki uznane w kraju i za granicą.

Marka i trwałość rezultatów

Renoma i wizerunek aktywnego na arenie międzynarodowej lokalnego i regionalnego środowiska samorządowego, w tym partnerska współpraca w wymiarze międzyregionalnym, transgranicznym i globalnym są uznawane jako gwarancja zaangażowania i dostępności wysokiej klasy kapitałów – intelektualnego i fizycznego. Rezultaty współpracy środowisk gospodarczych i ich otoczenia w zakresie pozyskiwania wiedzy i technologii prowadzą do rozwoju i dywersyfikacji konkurencyjnej oferty śląskich przedsiębiorstw i utrwalania w przestrzeni międzynarodowej marki inSilesia.

MOTTO

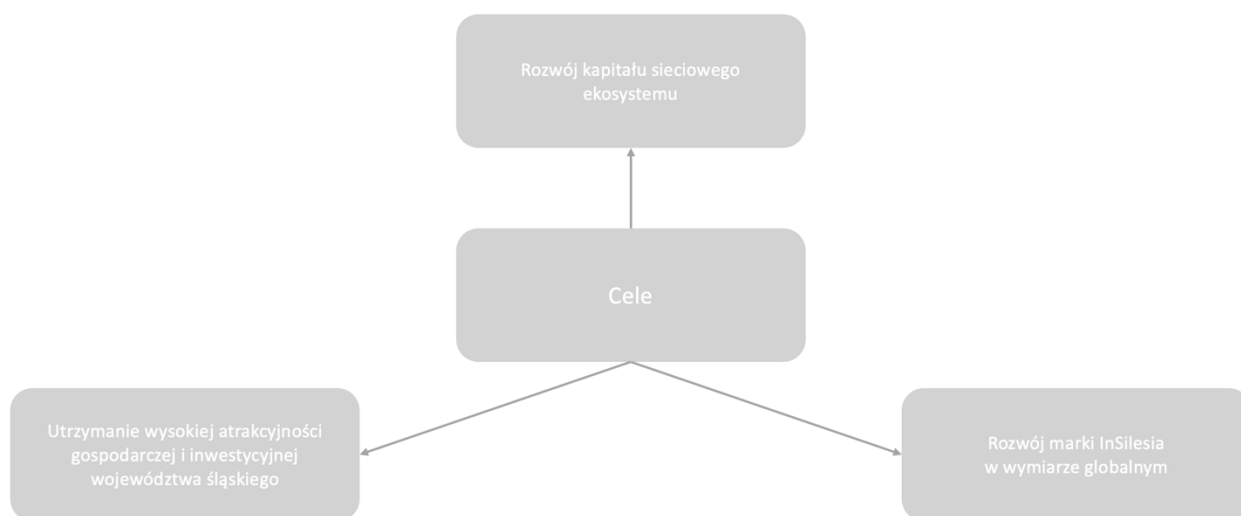
inSilesia - KREUJEMY TRWAŁE MOŻLIWOŚCI WSPÓŁPRACY

Wizja opracowana została w oparciu o metodykę studiów foresightowych; jej podstawą jest model gry aktorów i ramowy schemat rozwoju współpracy międzynarodowej samorządu regionalnego wraz z ekosystemem (załącznik nr 3).

5.2 Cele, pożądane kierunki działań, kierunki geograficzne oraz potencjalne kluczowe obszary współpracy zagranicznej Województwa Śląskiego

5.2.1 CELE WSPÓŁPRACY ZAGRANICZNEJ EKOSYSTEMU

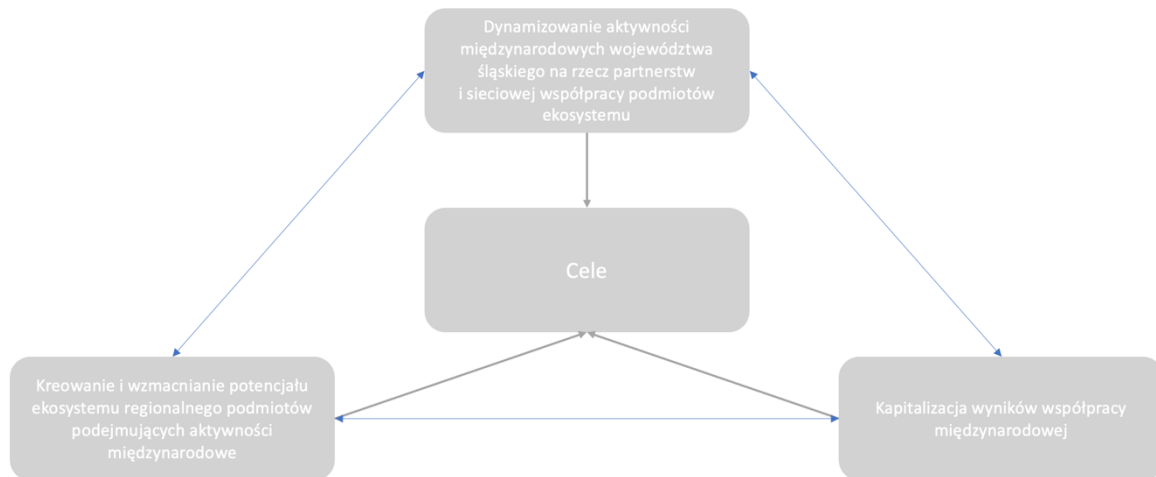
Rysunek 17 Cele współpracy zagranicznej

Źródło: opracowanie własne

5.2.2 KIERUNKI WSPÓŁPRACY ZAGRANICZNEJ EKOSYSTEMU

Rysunek 18 Pożądane kierunki działań

Źródło: opracowanie własne

5.2.3 KIERUNKI GEOGRAFICZNE ORAZ POTENCJALNE KLUCZOWE OBSZARY WSPÓŁPRACY ZAGRANICZNEJ REGIONALNYCH WŁADZ SAMORZĄDOWYCH Z EKOSYSTEMEM

W województwie śląskim współpraca zagraniczna koncentruje się głównie w zakresie partnerstw gospodarczych, inicjatyw instytucjonalnych, naukowo-badawczych oraz działań operacyjnych. W gronie partnerów o największym potencjale relacyjnym zarówno w odniesieniu do podmiotów gospodarczych (działających w sferze biznesu), administracyjnych, jak i sektora obywatelskiego znalazły się państwa członkowskie Unii Europejskiej oraz państwa stowarzyszone z UE. Pozaeuropejscy partnerzy współpracy międzynarodowej regionu to głównie Korea Południowa oraz Wielka Brytania (tab.).

Zakres współpracy międzynarodowej w regionie jest zróżnicowany i uzależniony od trwałości współpracy, charakteru relacji, typu podmiotów podejmujących współpracę oraz oczekiwanych efektów. Partnerstwa w obszarze gospodarczym koncentrują się częściej wokół wymiany handlowej, efektów inwestycyjnych, wzajemnych doświadczeń i praktyk oraz promocji na nowych rynkach. Relacje gospodarcze są zazwyczaj bardziej trwałe, progresywne i kształtowane na zasadach wzajemnych korzyści. Uczelnie, instytuty badawcze oraz sektor kultury i wydarzeń oraz turystyki orientują współpracę zagraniczną na podejmowanie wspólnych badań, projektów, organizację wydarzeń

i promocję swojej oferty. Wiele z aktywności w tych obszarach podejmowanych jest jednorazowo i intencjonalnie. Są to inicjatywy raczej nietrwałe, inicjowane w celu realizacji konkretnego projektu. Współpraca instytucjonalna regionu opiera się na sformalizowanym, trwałym budowaniu relacji i kontaktów międzynarodowych.

Tabela 12 Partnerzy współpracy międzynarodowej o największym potencjale relacyjnym (w latach 2019-2022)

Państwa Unii Europejskiej	Państwa stowarzyszone z UE	Partnerzy spoza Europy
Belgia Czechy Francja Hiszpania Holandia (Niderlandy) Luksemburg Niemcy Słowacja Szwecja Węgry Włochy	Gruzja Ukraina	Armenia Brazylia Chiny Korea Południowa USA Wielka Brytania

Zródło: Opracowanie na podstawie statystyk i danych gospodarczych oraz raportów i analiz wewnętrznych podmiotów i instytucji w regionie, z wykorzystaniem wyników badań bezpośrednich przeprowadzonych w 2023 roku (badań ankietowych i wywiadów pogłębionych).

W roku 2020 rozpoczęła się pandemia Covid-19, a w 2022 roku wybuchła wojna w Ukrainie, nastąpiły istotne zmiany w globalnej wymianie handlowej, relacjach gospodarczych, społecznych oraz w kontaktach politycznych. Sytuacja ta znacząco wpłynęła na dynamikę współpracy zagranicznej regionu.

Uwzględniając dotychczasowe doświadczenia we współpracy międzynarodowej Województwa Śląskiego a także wyniki przeprowadzonych na potrzeby opracowania badań i analiz można wskazać listę preferowanych kierunków (państw) do których należą przede wszystkim partnerzy z Unii Europejskiej:

- **Niemcy**
- **Francja**
- **Czechy**
- **Słowacja**
- **Włochy**
- **Hiszpania**
- **Belgia**
- **Luksemburg**
- **Holandia**

- **Szwecja**
- **Finlandia**
- **Norwegia**
- Grecja
- Węgry
- Litwa
- Łotwa
- Estonia.

Intensywne działania inicjujące współpracę Województwa Śląskiego podejmowane są zwłaszcza w Zjednoczonych Emiratach Arabskich (2022 r. - porozumienie między Katowicką Specjalną Strefą Ekonomiczną a strefą Khalifa Industrial Zone Abu Dhabi), Afryce Północnej, w Azji Środkowej i Wschodniej oraz w USA (Stan Nevada) i Ameryce Południowej (Brazylia).

Uwzględniając aktualną sytuację gospodarczą na świecie oraz miejsce Polski w Europie, należy wskazać na konieczność rozwijania i umacniania więzi współpracy gospodarczej, administracyjnej i politycznej z państwami Unii Europejskiej. Podstawą tej aktywności winno być silne i wielopodmiotowe (sieciowe) przedstawicielstwo w Brukseli oraz aktywność regionu w ramach Komitetów Regionów, partnerstw i sieci (w tym nawiązanych dotychczas), a także łączenie wiedzy i kompetencji podmiotów ekosystemu uczestniczących w sieciach tematycznych samorządów, uczelni i jednostek badawczych, środowisk sztuki i kultury, sektora przemysłu i wydarzeń, sektora turystyki oraz organizacji pozarządowych.

Szczególną uwagę należy zwrócić na relacje z regionami Trójkąta Weimarskiego oraz Grupy Wyszehradzkiej: Nadrenii Północnej-Westfalii (Niemcy) i regionem Hauts-de-France (Francja), a także Krajem Morawsko-Śląskim (Czechy) i Samorządowym Krajem Żylińskim (Słowacja).

Perspektywiczne w rozwijaniu współpracy są również państwa i regiony Beneluksu oraz Skandynawii (Szwecja, Finlandia). Dotyczy to nie tylko relacji gospodarczych, ale także rozwiązań w zakresie edukacji oraz aktywności prośrodowiskowych.

Wzmocnienia relacji partnerskich wymagają kierunki państw Południowej Europy, w tym Hiszpanii - Autonomiczny Region Asturii (transformacja regionu) oraz Włoch.

W przyszłości należy zwrócić większą uwagę na możliwości wykorzystania potencjału współpracy z państwami bałtyckimi - Litwą, Łotwą i Estonią.

Do grona pożądaných partnerów współpracy spoza Unii Europejskiej należy zaliczyć:

- **Koreę Południową**
- **Wielką Brytanię**
- **USA**

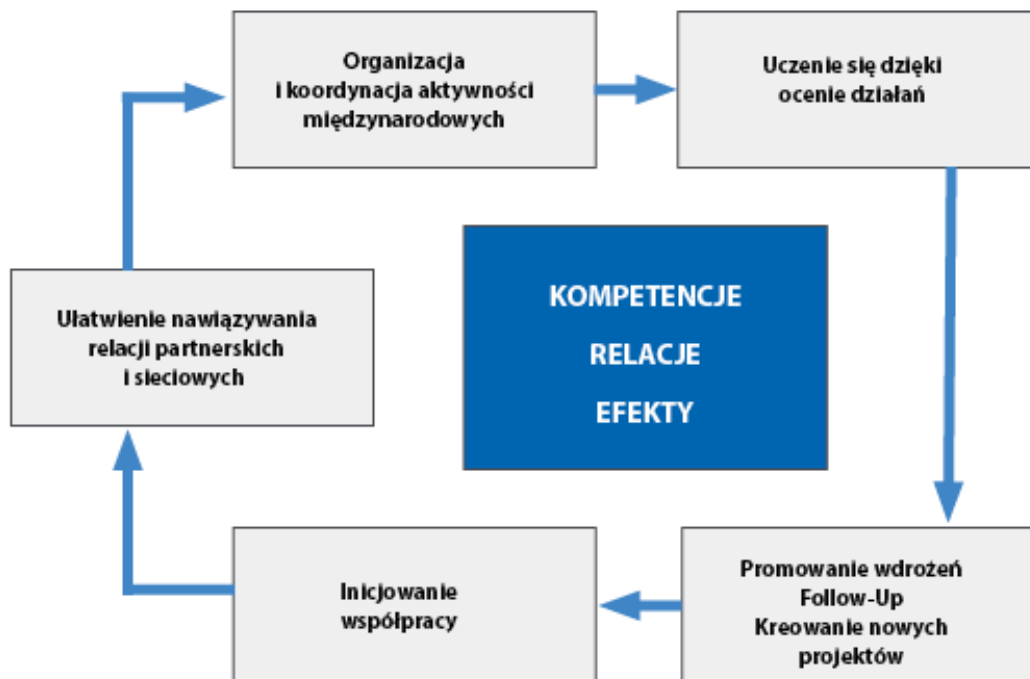
- **Zjednoczone Emiraty Arabskie – jako hub dla krajów arabskich**
- **Japonię**
- **Brazylię**
- **Egipt**
- Norwegię
- Szwajcarię
- Kanadę
- Gruzję
- Armenię.

Poszukiwanie nowych kierunków współpracy Województwa Śląskiego zorientowane jest głównie na nowe inwestycje gospodarcze, innowacje technologiczne przyciągane do regionu. Z drugiej strony kreowane są oferty wysokospecjalistycznych firm regionu poza Unią Europejską. W tym zakresie winno się także uwzględniać kierunki eksportu technologii uznanych w naszym regionie za relatywnie stare, a wciąż istotne dla gospodarek krajów rozwijających się (m.in. ofertę technologii sektora wydobywczego), dla których małe i średnie firmy mogą być podstawą rozwoju łańcuchów produkcyjnych.

Ocena możliwości współpracy regionu z Ukrainą jest obecnie utrudniona z uwagi na toczącą się wojnę. Perspektywą na rozwój współpracy po zakończeniu wojny z regionami Ukrainy będzie potencjalny udział w odbudowie państwa oraz wykorzystanie doświadczeń regionu przemysłowego w procesie rewitalizacji i tworzenia nowej struktury gospodarczej.

5.3 Rekomendowane aktywności przedstawicieli Województwa Śląskiego na arenie międzynarodowej

Rysunek 19 Schemat zależności kompetencji, relacji i efektów dotyczących współpracy

Źródło: opracowanie własne

Podstawowe aktywności Województwa Śląskiego w zakresie międzynarodowym definiują Priorytety współpracy zagranicznej Województwa Śląskiego (Załącznik do uchwały Nr VI/22/9/2020 Sejmiku Województwa Śląskiego z dnia 31 sierpnia 2020 r.). Celem Województwa Śląskiego, co do zasady jest tworzenie wizerunku, wymiana doświadczeń, wspieranie procesu rozwoju gospodarczego, wymiana dobrych praktyk, wspieranie środowisk polonijnych oraz wspieranie kontaktów międzynarodowych na poziomie samorządów lokalnych.

Proponowane aktywności przedstawicieli Województwa Śląskiego na arenie międzynarodowej są spójne z ww. celami i **doprecyzowują aktywności regionalnych władz samorządowych prowadzone we wspólnocie interesu z podmiotami ekosystemu.**

Podstawą kształtowania warunków współpracy jest **inicjowanie współpracy** pomiędzy regionami. U podstaw tego procesy mogą znajdować się zarówno istniejące umowy jak i poszukiwanie nowych umów. W tym kontekście warto zwrócić uwagę na opisane w kolejnych rozdziałach propozycje instrumentów oraz narzędzi koordynacji, których współautorami są reprezentanci środowisk ekosystemu.

Doświadczenia ponad 25 lat inicjowania współpracy niewątpliwie pozwalają na dalsze świadome **rozwijanie form ułatwiających nawiązywanie relacji partnerskich i sieciowych**, tj. relacji pomiędzy podmiotami i wspólnotami (branżowymi, sektorowymi, środowiskowymi). W tym zakresie konieczne jest zwrócenie uwagi na aspekt wzmocnienia kapitału sieciowego (rozwiązania w tym zakresie zostały opisane w ramach propozycji instrumentów w ramach kierunku K1). Następstwem ułatwiania różnego rodzaju form aktywności partnerskiej i sieciowej są konkretne oferty, **organizowane oraz koordynowane przez Urząd Marszałkowski przedsięwzięcia i wydarzenia międzynarodowe**. W tym zakresie niezbędne jest nie tylko sięganie do instrumentów opisanych w ramach kierunku pierwszego czy drugiego, ale przede wszystkim wdrożenie sprawnego zbioru **narzędzi koordynacji** wskazanego w raporcie. Co więcej, ideą przewodnią organizacji i koordynacji aktywności musi być także wyciąganie wniosków i **uczenie się dzięki ocenie realizowanych / zrealizowanych działań**. W tym zakresie, ważne są zarówno rozwijane na różne sposoby kompetencje Zespołów Departamentów, ale także zdobywane i utrwalane w regionie doświadczenia środowisk nauki i sztuki, biznesu, samorządu, sektora obywatelskiego korzystających z tych wydarzeń i przedsięwzięć.

Logicznie całość domyka się **w najbardziej pożądanym z punktu widzenia trwałości efektów współpracy zadaniu** – utrzymywaniu wysokiego poziomu wdrożeń, ich promocji oraz – przede wszystkim – **rozwijaniu nowych projektów dających wartość dodaną względem kapitału zgromadzonego w regionie i pozwalających na rozwijanie marki inSilesia - kreujemy trwałe możliwości współpracy**.

Zasada działania dodającego wartość winna być strategicznym kryterium wyboru przedsięwzięć, tak by unikać stricte projektowego charakteru aktywności ekosystemu.

5.4 Instrumenty wzmocnienia pozycji Województwa Śląskiego poza granicami kraju, w tym promocji silnych stron regionu

Podstawą identyfikacji instrumentów wzmocnienia pozycji Województwa Śląskiego poza granicami kraju, w tym promocji silnych stron są:

- rekomendacje wypracowane na podstawie dwóch warsztatów z interesariuszami ekosystemu,
- wskazania rozpoznane w ramach wywiadów ze środowiskami samorządu terytorialnego, w tym z regionami partnerskimi oraz przedstawicielami samorządu gospodarczego oraz Parlamentu Europejskiego
- diagnoza przygotowana w ramach przeprowadzonych badań ankietowych
- strategiczne rozstrzygnięcia wynikające z dokumentów programowych Województwa Śląskiego
- bilans strategiczny ekosystemu podmiotów zaangażowanych w aktywności międzynarodowe
- scenariusze uwarunkowań zewnętrznych prowadzenia aktywności międzynarodowej Województwa Śląskiego (aneks - załącznik 3)

Proponowany przegląd instrumentów wzmocnienia pozycji Województwa Śląskiego poza granicami kraju należy traktować jako zbiór:

- pożądanym rozwiązań o różnym zakresie czasowym,
- komplementarny wobec narzędzi koordynacji współpracy międzynarodowej regionu.

Ostateczna lista instrumentów została wskazana w ramach mapy drogowej.

K.1. DYNAMIZOWANIE AKTYWNOŚCI MIĘDZYNARODOWYCH WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO NA RZECZ PARTNERSTW I SIECIOWEJ WSPÓŁPRACY PODMIOTÓW EKOSYSTEMU ZAANGAŻOWANIE

1. **Instrument regionalny „Invest-here”** skierowany do wszystkich samorządów Województwa Śląskiego w celu pozyskiwania bezpośrednich inwestycji zagranicznych. Celem tego instrumentu jest wyrównanie szans dla miast i gmin w obszarze pozyskiwania inwestycji zagranicznych. Realizacja tego instrumentu polega na wykreowaniu zespołów wspierających działania skierowane do inwestorów zagranicznych wywodzących się ze środowiska samorządowego i akademickiego Województwa Śląskiego i utrzymanie ich aktywności.

Dodatkowo - wsparcie działań zespołów związanych z pozyskiwaniem inwestycji w wybranych kierunkach geograficznych w celu pozyskania dużych inwestycji do każdego subregionu Województwa Śląskiego (wykreowanie zespołów projektowych dla każdego subregionu).

2. **Invest-inSilesian-city** – celem tego instrumentu jest ułatwianie nawiązywania relacji partnerskich oraz umożliwienie wspólnej promocji gmin/miast i Województwa Śląskiego. Podstawą realizacji tego instrumentu jest przygotowanie wspólnej oferty regionu podczas wybranych specjalistycznych targów.
3. **inSilesia goes V4** – celem tego instrumentu jest utworzenie wspólnej sieci projektowej partnerskich regionów w obszarze (wybranych) krajów wyszehradzkich z udziałem przedstawicieli szkół wyższych, samorządów i NGO. Podstawą realizacji tego instrumentu jest wsparcie i organizacja zespołów złożonych z podmiotów sektora obywatelskiego z Województwa Śląskiego mających za zadanie kreowanie i wspieranie współpracy naszego regionu z Grupą V4 oraz bezpośrednio z regionami sąsiednimi – sieciowanie i pozyskiwanie nowych doświadczeń.
4. **BRU-Silesia** – celem tego instrumentu jest wsparcie informacyjne na rzecz tworzenia międzynarodowych projektów biznesowych, wsparcie informacyjnego środowisk poszukujących aktualnych informacji dla przygotowania projektów badawczo rozwojowych i edukacyjnych oraz inicjowanie współpracy pomiędzy podmiotami ekosystemu, wsparcie działań proinnowacyjnych. Istotą aktywności biura regionalnego w Brukseli winno być aktywowanie i inicjowanie działań w zakresie współpracy międzynarodowej w konkretnych obszarach gospodarczych, naukowych i społecznych, a także wspieranie poszukiwania partnerów współpracy w konkretnych obszarach gospodarczych, administracyjnych, edukacyjnych i społecznych, czy też inicjowania współpracy w konkretnych obszarach. Podstawą realizacji tego instrumentu jest ułatwienie pozyskiwania najbardziej aktualnych informacji o pracach Komisji Europejskiej, pracach Parlamentu Europejskiego i środowisk je wspierających w Brukseli, skutkujące możliwością oceny wiarygodności i aktualności posiadanych danych przez podmioty ekosystemu oraz uprzystępnianiem czytelności informacji płynących z Brukseli oraz aktywność biura w Brukseli jako lobbującego za interesem Województwa Śląskiego i jego ekosystemu.
5. **Regionalne Obserwatorium Handlu Zagranicznego** – celem tego instrumentu jest: 1) monitorowanie zachodzących procesów rozwoju współpracy międzynarodowej województwa śląskiego i dostarczanie bieżących informacji, analiz w tym zakresie dla podmiotów gospodarczych oraz instytucji w regionalnym ekosystemie wspierania współpracy zagranicznej (bank danych i wiedzy o regionie i dla regionu, w tym na potrzeby prowadzenia polityki współpracy międzynarodowej Urzędu Marszałkowskiego); 2) promowanie wiedzy na temat

współpracy międzynarodowej, w szczególności korzyści z niej wynikających, sukcesów lokalnych przedsiębiorstw, w szczególności z kluczowych branż, dzielenia się dobrymi praktykami wśród wszystkich podmiotów województwa śląskiego (inkubator świadomości współpracy międzynarodowej, marketing relacji i promocja regionu) oraz 3) monitorowanie i publikowanie bieżących informacji na temat regionalnych oraz globalnych trendów w prowadzeniu współpracy międzynarodowej oraz specjalizacji i potrzeb województwa w zakresie wykorzystania różnych form współpracy z partnerami zagranicznymi. Podstawą realizacji tego instrumentu jest utworzenie Regionalnego Obserwatorium Handlu Zagranicznego w formie zespołu ekspertów reprezentujących środowisko nauki, samorządu terytorialnego i gospodarczego posiadających szeroką wiedzę na temat specyfiki prowadzenia współpracy międzynarodowej w różnych formach i obszarach.

6. **Regionalna Platforma Sprzedażowa Online (cross-border e-commerce)** – celem tego instrumentu jest rozwój cyfrowego kanału handlu międzynarodowego dla podmiotów z Województwa Śląskiego, wykorzystanie potencjału szybko rozwijającego się transgranicznego e-commerce, który jest zarówno kanałem alternatywnym, jak i wspomagającym w stosunku do tradycyjnego (w związku z integracją kanałów sprzedażowych w ramach modelu omnichannel), promocja regionu jako regionu nowoczesnego, opartego na innowacjach, zwiększenie dostępności informacji na temat oferty produktowej śląskich przedsiębiorstw dla potencjalnych nabywców z wielu różnych krajów i regionów świata oraz zwiększenie wiarygodności podmiotów województwa dla partnerów zagranicznych. Podstawą realizacji tego instrumentu jest uruchomienie, administrowanie i zarządzanie platformą e-commerce typu marketplace B2C i/lub B2B, która byłaby bezpłatnie dostępna dla przedsiębiorstw zarejestrowanych w Województwie Śląskim oraz w abonamencie dla podmiotów spoza regionu. Jednym z zadań w ramach Platformy byłaby weryfikacja podmiotów na niej zarejestrowanych, a tym samym ich uwiarygodnienie w relacjach z podmiotami zagranicznymi. Gwarancja bezpieczeństwa transakcji stanowi główną wartość dodaną tego typu rozwiązań. W tym przypadku, gwarancja (bezpieczeństwo) transakcji byłoby podwójnie wzmocnione (po pierwsze, w wyniku samego modelu platformy pośredniczącej, a po drugie, ze względu na wiarygodność podmiotu ją prowadzącego (tj. województwa)). Dodatkowo, z międzynarodowej promocji Platformy (jako jednego narzędzia) mogłyby korzystać różne podmioty: tj. gospodarka regionalna wraz z władzami samorządowymi (region jako administrator i innowator rozwiązania), a także przedsiębiorstwa oferujące na niej swoje produkty, poprzez dotarcie z informacją o nich do szerokiego grona odwiedzających stronę tej platformy. Jest to przedsięwzięcie o dużych rozmiarach, ale też bardzo dużym potencjale.

7. **inSilesia newsletter UMWSL** – celem tego instrumentu jest koordynacja i kreowanie syntetycznej informacji (zarządzanie informacją) na temat aktywności międzynarodowej, dla której samorząd regionalny jest liderem lub w którą jest zaangażowany. Podstawą realizacji tego instrumentu jest cykliczne publikowanie syntetycznej informacji oraz ułatwianie nawiązywania kontaktu z osobami realizującymi aktywności międzynarodowe. Podstawowym adresatem newslettera są podmioty ekosystemu, zaś ewentualna wersja anglojęzyczna dedykowana może być regionom partnerskim.

K2. KREOWANIE I WZMACNIANIE POTENCJAŁU EKOSYSTEMU REGIONALNEGO PODMIOTÓW PODEJMUJĄCYCH AKTYWNOŚCI MIĘDZYNARODOWE

1. **Enjoy your stay inSilesia** – celem tego instrumentu jest wykreowanie marki **śląskiej oferty aktywności czasu wolnego na arenie międzynarodowej**. Podstawą realizacji tego instrumentu jest promowanie potencjału turystycznego, kulturowego i rekreacyjnego regionu poprzez regularną organizację i promocję wydarzeń z akcentem na wzmocnienie wizerunku alternatywnego względem innych (położonych w pasie Polski południowej) regionów. W odniesieniu do konkurencyjnych ofert spędzania czasu wolnego w innych miastach w Polsce oraz dostępności infrastruktury sprzyjającej organizacji eventów, dobra infrastruktura logistyczna i połączenia z innymi polskimi miastami (sieć dróg ekspresowych i autostrad, sieć połączeń kolejowych oraz lokalizacja lotniska), a także bardzo dobre skomunikowanie poszczególnych miast w obrębie aglomeracji powinny sprzyjać przyciąganiu turystów oraz organizatorów wydarzeń o charakterze kulturalnym, czy rozrywkowym.
2. **International Cooperation Days inSilesia** – celem tego instrumentu jest wykreowanie cyklicznego wydarzenia pozwalającego na uzyskanie wiedzy o potencjale środowisk biznesu, nauki oraz sztuki i kultury a także środowisk samorządowych z regionów partnerskich. Podstawą realizacji tego instrumentu są tematyczne wydarzenia (np. inteligentne specjalizacje) połączone z targami, wystawami).
3. **Expo inSilesia** (nowy model targowo-wystawienniczy realizowany na terenie województwa śląskiego, łączący format targów, wystaw, konferencji i warsztatów, prowadzony zarówno offline, jak i online) – celem tego instrumentu jest zwiększenie międzynarodowej rozpoznawalności Województwa Śląskiego i produktów regionu, promocja regionu, możliwość dobrego poznania zagranicznej konkurencji i śledzenia światowych trendów w poszczególnych branżach, eksploracja możliwości internacjonalizacyjnych podmiotów województwa poprzez bezpośredni ich udział w międzynarodowych targach i imprezach towarzyszących

organizowanych na miejscu, zwiększanie świadomości na temat współpracy międzynarodowej wśród krajowych podmiotów i tym samym zwiększenie skłonności do jej podejmowania, ułatwienie nawiązywania międzynarodowych kontaktów B2B, zapewnienie ciągłości w możliwości nawiązywania kontaktów i promocji firm na platformie targowo-wystawienniczej online. Podstawą realizacji tego instrumentu jest nowy model targowo-wystawienniczy, który można zastosować do pojedynczych targów/wydarzeń lub może integrować wszystkie wydarzenia organizowane w regionie. Proponuje się m.in. dotychczas organizowane cykliczne wydarzenia (w tym np. sportowe) obudować dodatkowymi elementami, tak aby w ramach danego wydarzenia standardowo odbywały się jednocześnie targi, wystawy, konferencje, seminaria, warsztaty, konkursy itp., co podniosłoby wartość samej imprezy i dzięki temu pozwoliłoby przyciągnąć większą liczbę zagranicznych podmiotów. Dodatkowo, dla zagranicznych podmiotów w ramach zachęt można byłoby zastosować różne wsparcie, np. dofinansowanie części kosztów udziału w targach. Celem tych działań jest przyciągnięcie odpowiednio licznej i ważnej grupy podmiotów zagranicznych, tak aby impreza miała odpowiednio dużą skalę i znaczenie. Równoległe z wydarzeniem realizowanym stacjonarnie funkcjonowałaby platforma online, utworzona specjalnie do prowadzenia targów w formie zdalnym i stanowiąca istotny element tego nowego modelu targowo-wystawienniczego. Platforma ta umożliwiałaby także nawiązywanie kontaktów, prowadzenie networkingu oraz może posiadać inne dodatkowe funkcje. Jej rola polegałaby nie tylko na umożliwieniu prowadzenia targów w formie hybrydowej w trakcie trwania imprezy stacjonarnej, ale także przedłużenie np. o kilka dodatkowych tygodni możliwości prezentacji oferty, czerpania informacji, nawiązywania kontaktów, gdyż jej funkcjonowanie byłoby stałe. W efekcie, targi mogłyby być prowadzone w sposób ciągły. Dodatkowo, weryfikacja podmiotów prezentujących na platformie swoje oferty wniosłaby wartość dodaną dla wszystkich osób z niej korzystających. Do realizacji tego działania można utworzyć konsorcjum z udziałem m.in. Międzynarodowe Centrum Kongresowe w Katowicach i Urzędu Marszałkowskiego.

4. **Talenty Śląskie** - celem tego instrumentu jest promowanie i praktyczne zapoznawanie uczniów z zawodami technicznymi (ścieżki kariery zawodowej oraz dalsza promocja szkolnictwa zawodowego) poprzez tworzenie warunków do współpracy nauki (szkolnictwo zawodowe i wyższe) z biznesem. Podstawą realizacji tego instrumentu jest umożliwianie i ułatwianie dwustronnego transferu wiedzy i umiejętności, które powinno skutkować wzrostem kompetencji pracowników w regionie, a w konsekwencji, transformacji w kierunku przemysłu opartego na wiedzy a w konsekwencji wyższej atrakcyjności inwestycyjnej regionu.

5. **„Śląskie Techniczno-Przedsiębiorcze” – Program Edukacyjno-Szkoleniowy Rozwoju Kompetencji i Umiejętności Zasobów Ludzkich Województwa Śląskiego** – celem tego instrumentu jest poprawa konkurencyjności międzynarodowej Województwa Śląskiego w długiej perspektywie czasu oraz wzmocnienie innowacyjności regionu i budowania marki regionu opartego na innowacjach, a także rozwój kapitału ludzkiego o kwalifikacjach interdyscyplinarnych w zakresie głównie przedmiotów technicznych ale z jednoczesnym komponentem ekonomicznym (przedsiębiorczości) na potrzeby zwiększenia atrakcyjności województwa dla zagranicznych inwestorów z branż nowoczesnych (głównie usługowych) oraz stymulowania zakładania nowych firm, startupów przez młode osoby kończące kształcenie w województwie. Instrument powinien służyć zahamowaniu odpływu mieszkańców z regionu i zwiększeniu atrakcyjności regionu dla studentów z innych województw oraz z zagranicy z założeniem dążenia do zmiany struktury gospodarczej w regionie i przejście z dominacji branż tradycyjnych w kierunku branż nowoczesnych, związanych z transformacją cyfrową. Podstawą realizacji tego instrumentu jest wprowadzenie do systemu edukacji szkoły podstawowej, zawodowej i średniej dodatkowych bezpłatnych przedmiotów/zajęć/warsztatów ścisłych/technicznych oraz z obszaru ekonomii z wykorzystaniem w miarę możliwości nowoczesnych metod dydaktycznych (np. grywalizacji). Uczniowie na bardzo wczesnym etapie edukacji mogliby rozbudzać zainteresowania w tych dziedzinach czy nawet eksperymentować. Na poziomie kształcenia wyższego proponuje się rozwiązanie w formie kierunków zamawianych w uczelniach regionu ze specjalnie przygotowanym interdyscyplinarnym programem, wzbogaconych np. stypendiami dla najlepszych absolwentów i/lub ich zespołów; bonów na mentoring i usługi regionalnych inkubatorów przedsiębiorczości.
6. Instrument wzorowany na projekcie **„Fabryki zrównoważonych praktyk przedsiębiorczych”** – celem tego instrumentu jest budowanie kapitału kulturowego i kompetencyjnego w ramach współpracy określonych typów podmiotów – np. centrów kształcenia, miejskie inkubatory, szkoły na rzecz przygotowywania się do internacjonalizacji przedsiębiorstw oraz pozyskiwania kompetencji zawodowej, ale także wsparcia ekonomii społecznej.

K3. KAPITALIZACJA WYNIKÓW WSPÓŁPRACY MIĘDZYNARODOWEJ

1. **Centrum Internacjonalizacji** – celem tego instrumentu jest kontynuacja doświadczeń i relacji projektów InterSilesia i GlobalSilesia, w tym dalsze rozwijanie kompetencji międzykulturowych kadr przedsiębiorstw. Podstawą realizacji tego instrumentu jest wsparcie

organizacyjne/kompetencyjne w zakresie poszukiwania i nawiązywania kontaktów z międzynarodowymi kontrahentami.

2. **Naukowy seedfund** – celem tego instrumentu jest kreowanie nowych partnerstw i ofert współpracy uczelni wyższych z Województwa Śląskiego w oparciu o istniejący potencjał wiedzy i projektów. Podstawą realizacji tego instrumentu jest finansowanie dostępu do sieci ułatwiających przygotowywania wniosków projektowych, rozwijanie kooperacji z partnerami z zagranicy, włączanie badań na rzecz odbiorców w regionie. Proponowani partnerzy – Województwo Śląskie i Górnośląsko-Zagłębiowska Metropolia (projekty badawcze o trwałych efektach; kontynuacja).
3. **Wspólna platforma współpracy i wymiany dobrych praktyk pomiędzy instytucjami wspierającymi przedsiębiorczość w regionie** – celem tego instrumentu jest pomoc w testowaniu / weryfikacji gotowości projektów biznesowych do zafunkcjonowania na rynkach zagranicznych oraz rozwijanie potencjału konkurencyjnego przedsiębiorstw. Warunkiem realizacji tego instrumentu jest rozwijanie oferty dedykowanej do podnoszenia kompetencji kadry podmiotów wspierających biznes oraz ich umiędzynarodowienie. Częścią komplementarną tego instrumentu jest moderowana w sposób ciągły platforma integracji podmiotów podejmujących działania międzynarodowe. Podstawą realizacji tego instrumentu jest oferta szkoleniowa i integracja informacji pozyskiwanej z innych narzędzi oferowana w bezpłatnym dostępie.

5.5 Narzędzia koordynacji współpracy międzynarodowej regionu

Analizując dotychczasowy materiał diagnostyczny i rekomendacyjny, można wskazać na **dwie grupy mechanizmów sprzyjających koordynacji wspierania i rozwoju współpracy międzynarodowej**. Są to narzędzia koordynacji wewnętrznej i zewnętrznej. Ich geneza sięga z jednej strony do **dobrych praktyk** zidentyfikowanych w ramach pogłębionych wywiadów, z drugiej strony jest odpowiedzią na ocenę sytuacji w Województwie Śląskim.

MECHANIZMY WEWNĘTRZNE odnoszą się przede wszystkim do podziału pracy (obowiązków i zadań) wewnątrz Departamentów Urzędu oraz w zakresie relacji z Delegaturą Urzędu/Biurem w Brukseli i Abu Dhabi.

W odniesieniu do organizacji pracy wewnątrz Departamentów, wskazać należy przede wszystkim standaryzację procesów zapewniających transparentność i powtarzalność skutecznych działań. Zasadne wydaje się **opracowanie zbioru najlepszych praktyk oraz tzw. success stories w odniesieniu do inicjatyw podejmowanych przez Departamenty**, które zakończyły się sukcesem. Istotne jest również jednoznaczne przypisanie zadań do realizacji poszczególnym pracownikom w oparciu o kompetencje indywidualne, zgodnie z profilami kompetencyjnymi poszczególnych pracowników. Kluczową rolę w tym zakresie pełnić powinny cele Departamentów wynikające ze Strategii Urzędu oraz istniejące / zmodyfikowane zadania przypisane Departamentom w Regulaminie Organizacyjnym.

W odniesieniu do relacji Departamentu Gospodarki i Współpracy Międzynarodowej z Departamentami i jednostkami regionu konieczne wydaje się **dotarcie do zasad współpracy na rzecz informowania się o aktywnościach międzynarodowych w regionie i na rzecz regionu**, a kluczowymi narzędziami w tym przypadku mogą być:

- identyfikacja i konsultowanie działań międzynarodowych inicjowanych na poziomie Departamentów w fazie wstępnej w celu koordynacji i mapowania ich z istniejącymi powiązaniem
- koordynacja wewnętrznego oraz zewnętrznego obiegu informacyjnego (biuletynu), zawierającego między innymi wzmiankowane już *success stories* oraz informacje o prowadzonych aktywnościach międzynarodowych / aktywności w regionie istotnych dla aspektów współpracy międzynarodowej, w tym w ramach zakresu tematycznego wynikającego z umów partnerskich pomiędzy regionami – dla którego podstawową zasadą jest zasada wzajemności informowania i partnerstwa

- pozyskiwanie i upowszechnianie w sposób systematyczny informacji prasowych (briefingi) z konsulatów obsługujących regiony partnerskie
- koordynacja istniejących narzędzi informacyjnych, dla których Urząd jest gestorem do postaci jednego narzędzia informatycznego.

Działania w tym zakresie powinny być skoncentrowane przede wszystkim na wzajemnym informowaniu się przez Departamenty o zakresie współpracy, kierunkach ich rozwijania oraz potencjalnych wydarzeniach sprzyjających rozwijaniu współpracy regionu – w cyklu miesięcznych briefingów z udziałem szefów Departamentów (dobra praktyka 1 – źródło – wywiad z regionem NRW).

W odniesieniu do relacji jednostek zajmujących się aktywnością międzynarodową w Brukseli i Abu Dhabi kluczowe zadania to przede wszystkim:

- **koordynacja prac uwzględniających wielopodmiotowość ekosystemu** w drodze przypisania konkretnych celów i zadań wraz z miernikami ich realizacji oraz
- **zapewnienie mechanizmów efektywnego przepływu informacji** oraz ich dalszego upowszechnienia pomiędzy Departamentami i jednostkami aktywnymi w Brukseli i Abu Dhabi (dobra praktyka 2 – źródło – wywiad z regionem HTF).

W ODNIESIENIU DO RELACJI ZEWNĘTRZNYCH, w tym z podmiotami ekosystemu zasadne natomiast wydaje się koncentrowanie uwagi na:

1. Podejmowaniu aktywnych działań w zakresie dialogu w regionie i wspólnej organizacji wydarzeń z podmiotami z regionów partnerskich budującej poczucie partnerskiej wspólnotowości i tym samym ukazującej zakres obecnej współpracy oraz tworzącej warunki dla poszerzenia go o nowe (inicjatywy, obszary).

Istotne w tym przypadku jest określenie w krótkim i dłuższym czasie celów odnoszących się do ilości i typu wspólnych inicjatyw oraz wyznaczenie Zespołów odpowiedzialnych za koordynację tych działań. Wydarzenia o profilu targowym, kongresowo-wystawienniczym, społeczno-kulturalnym powinny tworzyć swego rodzaju naturalne wspólnoty spotkań i interesu, które będą miały poczucie nie tylko możliwości jednorazowego kontaktu, ale przede dostrzegą wszystkim szanse na wielowymiarową współpracę i możliwość zaprezentowania się / poznania potencjalnych partnerów do kreowania nowych przedsięwzięć o istotnym dla każdego profilu. Korzystanie z tych wydarzeń powinno być formą nobilitacji i prestiżu jaki im się nadaje (dobra praktyka 3 – źródło – wywiad z regionem NRW).

2. Popularyzacji informacji dotyczącej obecnej współpracy Województwa Śląskiego przy wykorzystaniu wszystkich dostępnych kanałów komunikacji, w tym strony www Urzędu oraz portali informacyjnych (zarówno w języku polskim jak i poza językami regionów współpracujących) oraz silnych przedstawicielstw Województwa Śląskiego w wybranych lokalizacjach pozwalających na prowadzenie działań lobbystycznych na rzecz podmiotów z naszego Województwa oraz pozyskiwanie bieżącej, aktualnej i kluczowej dla prowadzenia działań międzynarodowych informacji uwzględniającej różnorodność podmiotów ekosystemu. Pozwoli to na zwiększenie wiedzy dotyczącej nie tylko samego faktu współpracy, ale także na temat możliwości i ścieżek takowej.
3. Pozyskiwanie informacji poprzez aktywności sieciowe podmiotów ekosystemu animowane przez Fundusz Górnośląskiego.
4. Rozwinięcie relacji z Polską Agencją Inwestycji i Handlu - rozwinięcie przez region partnerskiej relacji ze strony PAIH; formy opiekuna regionalnego / sektorowego.
5. Podpisywaniu umów o współpracy z podmiotami/regionami, w których potencjalna współpraca może owocować realizacją wspólnych przedsięwzięć, inicjatyw. Nie powinno się w tym zakresie pomijać możliwości współpracy z regionami odległymi geograficznie zważywszy na możliwości oferowane przez nowoczesne technologie informacyjne, niemniej warto w przypadku zawierania umów dookreślić nie tylko zakres współpracy, ale także doprecyzować i aktualizować listę podmiotów z województwa, które potencjalnie są / byłyby zainteresowane zaangażowaniem się we współpracę z (potencjalnie) partnerskiego regionu. Szczupłość informacji w tym zakresie (także medialnych) powoduje, że współpraca może mieć charakter nietransparentny, niemobilizujący i wykluczający.

5.6 Kierunki geograficzne o niskim potencjale dla rozwoju współpracy międzynarodowej Województwa Śląskiego

Na podstawie przeprowadzonych badań i analiz wskazano kierunki o relatywnie niskim potencjale współpracy międzynarodowej. Kryteriami rozstrzygającymi w tym aspekcie są kwestie:

- ograniczonej aktywności w relacjach współpracy
- nasilającego się ryzyka konfliktów geopolitycznych i ewentualnych działań zbrojnych
- niestabilnej sytuacji politycznej
- podwyższonego ryzyka epidemiologicznego.

Kierunki te mogą być wciąż atrakcyjne dla podmiotów gospodarczych, turystów, uczniów czy studentów, niemniej aktywność regionu w tych kierunkach w zasadzie nie jest wymagana / pożądana poza dostarczaniem informacji o możliwościach / zagrożeniach.

Do kierunków tych należą do nich m.in. (kolejność alfabetyczna):

- Afryka Środkowa i Południowa
- Austria
- Bułgaria
- Chorwacja
- Czarnogóra
- Indonezja
- Mołdawia
- Rosja
- Rumunia
- Serbia
- Słowenia
- Węgry.

5.7 Mapa drogowa do roku 2030

2024+	koordynacja i kreowanie informacji na temat aktywności międzynarodowej, której liderem jest samorząd regionalny i w którą jest zaangażowany
2024+	monitorowanie zachodzących procesów rozwoju współpracy międzynarodowej Województwa Śląskiego i dostarczanie bieżących informacji oraz analiz w tym zakresie dla podmiotów gospodarczych oraz instytucji w regionalnym ekosystemie wspierania współpracy zagranicznej (bank danych i wiedzy o regionie i dla regionu, w tym na potrzeby prowadzenia polityki współpracy międzynarodowej Urzędu Marszałkowskiego); promowanie wiedzy na temat współpracy międzynarodowej, w szczególności korzyści z niej wynikających, sukcesów lokalnych przedsiębiorstw, w szczególności z kluczowych branż, dzielenia się dobrymi praktykami wśród wszystkich podmiotów województwa śląskiego (inkubator świadomości współpracy międzynarodowej, marketing relacji i promocja regionu) oraz monitorowanie i publikowanie bieżących informacji na temat regionalnych oraz globalnych trendów w prowadzeniu współpracy międzynarodowej oraz specjalizacji i potrzeb województwa w zakresie wykorzystania różnych form współpracy z partnerami zagranicznymi
2023+	rozwijanie kompetencji międzykulturowych kadr przedsiębiorstw oraz wspólna platforma współpracy i wymiany dobrych praktyk pomiędzy instytucjami wspierającymi przedsiębiorczość w regionie
2024+	ułatwianie nawiązywania relacji partnerskich oraz umożliwienie wspólnej promocji gmin i miast, Metropolii oraz Województwa Śląskiego
2025+	utworzenie wspólnej sieci projektowej partnerskich regionów w obszarze krajów Grupy Wyszehradzkiej z udziałem przedstawicieli szkół wyższych, samorządów i sektora obywatelskiego
2024+	wsparcie informacyjne na rzecz tworzenia międzynarodowych projektów biznesowych, wsparcie innowacyjności firm; wsparcie informacyjne środowisk poszukujących aktualnych informacji dla przygotowania projektów badawczo-rozwojowych i edukacyjnych oraz inicjowanie współpracy pomiędzy podmiotami ekosystemu, wsparcie działań proinnowacyjnych – nowy hub w Brukseli
2024+	cykliczne wydarzenia pozwalające na uzyskanie wiedzy o potencjale środowisk biznesu, nauki oraz sztuki i kultury a także środowisk samorządowych z regionów partnerskich
2025+	wyrównanie szans dla miast i gmin w obszarze pozyskiwania inwestycji zagranicznych

6 Spis tabel:

Tabela 1 Priorytetowe kierunki geograficzne, regiony oraz organizacje europejskie dedykowane do współpracy Województwa Śląskiego wskazane w Uchwale Sejmiku z dnia 28.12.1999 r.	7
Tabela 2 Priorytetowe kierunki geograficzne, regiony oraz organizacje i inicjatywy międzynarodowe dedykowane do współpracy Województwa Śląskiego wskazane w Uchwale Sejmiku z dnia 31.08.2020 r. .	8
Tabela 3 Specyfikacja formalno-prawnych ram współpracy zagranicznej Województwa Śląskiego z regionami partnerskimi – stan na dzień 29.01.2023	10
Tabela 4 Aktywności pośrednio predystynowane do współpracy Województwa Śląskiego wskazane w Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego – Śląskie 2030. Zielone Śląskie.	46
Tabela 5 Rola Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego (UMWS) w ekosystemie wsparcia zagranicznej współpracy gospodarczej.	80
Tabela 6 Aktywność wybranych organizacji i instytucji otoczenia biznesu w ekosystemie wsparcia handlu zagranicznego podmiotów Województwa Śląskiego	81
Tabela 7 Znaczenie wybranych organizacji i instytucji otoczenia biznesu w ekosystemie wsparcia zagranicznych inwestycji bezpośrednich w województwie śląskim	86
Tabela 8 Wybrane organizacje otoczenia biznesu – aktywność na rzecz pozyskiwania środków z UE	87
Tabela 9 Liczba studentów śląskich uczelni w latach 2019-2021 na uczelniach publicznych i niepublicznych.	117
Tabela 10 Liczba studentów śląskich uczelni w latach 2019-2021 na uczelniach akademickich i zawodowych.....	117
Tabela 11 Uczelnie Śląskie – liczba studentów, kategoria naukowa oraz współpraca z biznesem.....	119
Tabela 12 Partnerzy współpracy międzynarodowej o największym potencjale relacyjnym (w latach 2019-2022)	151

7 Spis rysunków:

Rysunek 1 Samorząd regionalny i jego aktywność zagraniczna, ekosystem i specyfika otoczenia.....	59
Rysunek 2 Ocena potencjału Województwa Śląskiego w perspektywie współpracy międzynarodowej przedsiębiorstw (n=300).....	64
Rysunek 3 Ocena zasobów przedsiębiorstw Województwa Śląskiego z perspektywy rozwoju współpracy międzynarodowej (n=300)	65
Rysunek 4 Ocena efektów realizacji wybranych form międzynarodowej współpracy gospodarczej przedsiębiorstw Województwa Śląskiego	69
Rysunek 5 Ocena współpracy międzynarodowej przedsiębiorstw Województwa Śląskiego w wymiarze ekonomiczno-społecznym (n=300)	70
Rysunek 6 Stopień posiadania zasobów dla współpracy międzynarodowej przez przedsiębiorstwa, które jako podstawę współpracy międzynarodowej wykorzystują inwestycje bezpośrednie (w %).....	72
Rysunek 7 Wpływ czynników na współpracę przedsiębiorstw, które jako podstawę współpracy międzynarodowej wykorzystują inwestycje bezpośrednie (w %).....	73
Rysunek 8 Znaczenie podmiotów z Województwa Śląskiego dla współpracy międzynarodowej przedsiębiorstw (w %).....	76
Rysunek 9 Obszary współpracy najbardziej istotne w przyszłości dla przedsiębiorstw, które jako podstawę współpracy międzynarodowej wykorzystują inwestycje bezpośrednie (liczba wskazań).....	79
Rysunek 10 Aktualne i pożądane kierunki współpracy podmiotów sektora obywatelskiego	101
Rysunek 11 Aktualne i pożądane kierunki współpracy podmiotów sektora turystycznego.....	107
Rysunek 12 Nakłady inwestycyjne gmin i miast na prawach powiatów na kulturę i dziedzictwo w latach 2001-2021	111
Rysunek 13 Kultura i rozrywka – uczestnictwo w imprezach artystyczno-rozrywkowych w latach 2013-2021	113
Rysunek 14 Baza hotelowa – liczba obiektów o kategorii 3 gwiazdki w latach 1995-2021.....	116
Rysunek 15 Aktywności międzynarodowe – logika rekomendacji.....	146
Rysunek 16 Aktywności międzynarodowe – pożądane wartości.....	147
Rysunek 17 Cele współpracy zagranicznej	149
Rysunek 18 Pożądane kierunki działań.....	150
Rysunek 19 Schemat zależności kompetencji, relacji i efektów dotyczących współpracy.....	154

Projekt pn. Promocja gospodarcza regionu oraz działania związane z tworzeniem przyjaznych warunków do inwestowania i eksportowania współfinansowany z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020 ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Europejski Fundusz
Rozwoju Regionalnego

ANEKS DO RAPORTU

**Analiza wyników badań ankietowych CATI/CAWI
specyfika podmiotów z województwa śląskiego angażujących się
w aktywności międzynarodowe**

CZĘŚĆ 1 - diagnoza

Część I. Diagnoza stanu

1. Przedsiębiorstwa

W badaniu wzięło udział 300 przedsiębiorstw z terenu województwa. Charakterystyka przedsiębiorstw w zakresie liczby podpisanych umów o współpracy międzynarodowej przedstawiona jest w tabeli 1.

Tabela 1. Liczba umów o współpracy międzynarodowej przedsiębiorstw w województwie

Typ jednostki	Średnia	Odchylenie standardowe	Minimum	Maksimum
Przedsiębiorstwo	41.273	104.184	1	800

Zródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych

Z tabeli wynika, że przeciętnie badane przedsiębiorstwa miały podpisanych około 41 umów o współpracy, przy czym wysoki poziom odchylenia standardowego wskazuje na stosunkowo duże zróżnicowanie w aktywności międzynarodowej badanych przedsiębiorstw. Tablica 2. przedstawia potencjalne atuty i wyzwania przedsiębiorstw aktywnych na terenie województwa.

Tabela 2. Atuty i wyzwania przedsiębiorstw aktywnych na terenie Województwa Śląskiego.

Zasób	Liczba obserwacji	Średnia	Odchylenie standardowe	Min	Max
Wysoce wykwalifikowane zasoby ludzkie	300	3.037	.979	1	5
Odpowiednie zaplecze finansowe	300	2.797	.882	1	5
Odpowiednie zaplecze infrastrukturalne	297	2.997	.891	1	5
Rozwiązania informatyczne wspierające współpracę międzynarodową	297	3.007	.915	1	5
Laboratoria użyteczne dla potrzeb współpracy międzynarodowej	261	2.9	.914	1	5
Zasoby informacyjne przydatne dla współpracy międzynarodowej	287	2.906	.943	1	5
Dostęp do technologii i kompetencji inżyniersko-technicznej	287	2.843	.957	1	5
Niezbędne kompetencje organizacyjne	289	2.896	.959	1	5
Pracownicy z bogatą siecią kontaktów interpersonalnych	290	2.834	.923	1	5
Trwałe relacje z ważnymi graczami rynkowymi	290	2.928	.871	1	5
Konkurencyjna oferta	291	2.959	.971	1	5
Bogata sieć relacji z podmiotami międzynarodowymi	281	2.84	.933	1	5
Marka/reputacja wiarygodnego partnera	290	2.962	.96	1	5

Tereny inwestycyjne	265	2.83	.869	1	5
Strategia / model biznesowy dedykowany aktywności międzynarodowej	283	2.777	.966	1	5
Atrakcyjna i dostosowana do potrzeb partnera zagranicznego strona internetowa	297	2.855	.875	1	5
Aktualizowane na bieżąco serwisy dedykowane partnerom zagranicznym	278	2.906	.827	1	5

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych

W perspektywie współpracy międzynarodowej **respondenci w przedsiębiorstwach przeciętnie oceniają potencjał, jakim dysponują**. Przy środku skali na poziomie 3 jedynie wartości dla **wykwalfikowanych zasobów ludzkich** oraz **rozwiązań informatycznych wspierających współpracę** przekraczają ten poziom. Pozostałe elementy tworzące potencjalne atuty ocenione zostały nieco niżej, a ocena nie przekracza połowy skali. Poziomy średnie wskazują na umiarkowaną bądź niską ocenę potencjału przedsiębiorstw w województwie. Czynniki silnie wpływające na współpracę międzynarodową przedsiębiorstw, a zatem potencjalne szanse i zagrożenia, przedstawiono w tabeli 3.

Tabela 3. Lista czynników egzogenicznych wpływających na współpracę międzynarodową

Trend w otoczeniu	Liczba obserwacji	Średnia	Odchyle nie standard owe	Min	Max	Poziom wpływu
Dostępność funduszy publicznych	300	3,09	0,904	1	5	Umiarkowany
Dostępność funduszy prywatnych	300	2,97	0,773	1	5	Umiarkowany
Dostępność informacji rynkowych	300	3,31	0,759	1	5	Bardzo duży
Dostępność nowych technologii	300	3,183	0,836	1	5	Duży
Dostęp do wiedzy	300	3,157	0,876	1	5	Duży
Cyfryzacja / digitalizacja / rozwiązania przemysłu 4,0	300	3,217	0,875	1	5	Duży
Bezrobocie	300	2,92	0,94	1	5	Umiarkowany
Inflacja	300	3,26	0,925	1	5	Duży
Starzenie się społeczeństwa i zmiany demograficzne	300	2,913	0,846	1	5	Umiarkowany
Zmiany społeczno-kulturalne	300	2,98	0,892	1	5	Umiarkowany
Łańcuchy dostaw	300	3,243	0,938	1	5	Duży
Regulacje prawne i uwarunkowania polityczne	300	3,207	0,879	1	5	Duży
Zmiany klimatyczne i ich konsekwencje środowiskowe	300	3,067	0,859	1	5	Umiarkowany
Transformacja energetyczna	300	3,163	0,887	1	5	Duży

Mobilność ludzi i zespołów pracowniczych	300	3,117	0,871	1	5	Duży
Ceny nieruchomości	300	3,13	0,974	1	5	Duży
Kryzys energetyczny	300	3,23	0,92	1	5	Duży
Wojna na Ukrainie	300	3,303	0,884	1	5	Bardzo duży
Pandemia COVID-19	300	3,31	0,854	1	5	Bardzo duży

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych

Wśród czynników najsilniej wpływających na sytuację przedsiębiorstw wyszczególnić należy dostępność funduszy publicznych oraz pandemia COVID-19. Mały wpływ mają, między innymi, wojna na Ukrainie, dostęp do wiedzy czy regulacje prawne. Na uwagę zasługuje relatywnie niska ocena wpływu wymienionych czynników na funkcjonowanie tej grupy organizacji. Może to wskazywać na postrzeganą znaczną niezależność od warunków zewnętrznych. Zestawienie kierunku (charakteru) wpływu przedstawia tabela 4.

Tabela 4. Charakter wpływu czynników zewnętrznych

Trend w otoczeniu	Liczba obserwacji	Średnia	Odchylenie standardowe	Min	Max	Charakter wpływu
Dostępność funduszy publicznych	300	3,353	0,855	1	5	Bardzo pozytywny
Dostępność funduszy prywatnych	300	3,217	0,743	1	5	Pozytywny
Dostępność informacji rynkowych	300	3,337	0,824	1	5	Bardzo pozytywny
Dostępność nowych technologii	300	3,423	0,824	1	5	Bardzo pozytywny
Dostęp do wiedzy	300	3,37	0,869	1	5	Bardzo pozytywny
Cyfryzacja / digitalizacja / rozwiązania przemysłu 4,0	300	3,383	0,879	1	5	Bardzo pozytywny
Bezrobocie	300	2,843	0,841	1	5	Negatywny
Inflacja	300	2,687	1,009	1	5	Bardzo negatywny
Starzenie się społeczeństwa i zmiany demograficzne	300	2,89	0,804	1	5	Negatywny
Zmiany społeczno-kulturalne	300	3,033	0,805	1	5	Obojętny
Łańcuchy dostaw	300	3,21	0,873	1	5	Pozytywny

Regulacje prawne i uwarunkowania polityczne	300	2,917	0,916	1	5	Obojętny
Zmiany klimatyczne i ich konsekwencje środowiskowe	300	2,99	0,82	1	5	Obojętny
Transformacja energetyczna	300	2,88	0,88	1	5	Negatywny
Mobilność ludzi i zespołów pracowniczych	300	3,143	0,844	1	5	Pozytywny
Ceny nieruchomości	300	2,847	0,945	1	5	Negatywny
Kryzys energetyczny	300	2,693	0,932	1	4	Bardzo negatywny
Wojna na Ukrainie	300	2,42	0,783	1	4	Bardzo negatywny
Pandemia COVID-19	300	2,78	0,924	1	4	Negatywny

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych

Wśród czynników o bardzo negatywnym wpływie na działalność międzynarodową przedsiębiorstw wyszczególnić można przede wszystkim inflację, kryzys energetyczny i wojnę na Ukrainie. Negatywny wpływ mają również bezrobocie, zmiany demograficzne, transformacja energetyczna, rosnące ceny nieruchomości czy pandemia COVID-19. Wśród czynników o charakterze pozytywnym na uwagę zasługują natomiast dostępność do funduszy publicznych, dostępność nowych technologii, dostęp do wiedzy, czy cyfryzacja, a w mniejszym stopniu dostępność funduszy prywatnych, łańcuchy dostaw czy mobilność ludzi i zespołów roboczych. Obojętne/neutralne z perspektywy podmiotów są zmiany społeczno-kulturowe, regulacje prawne i uwarunkowania polityczne czy zmiany klimatyczne. Porównanie dwóch tabel może doprowadzić do identyfikacji szans i zagrożeń. Zestawienie to przedstawiono w tabeli 5.

Tabela 5. Lista szans i zagrożeń warunkujących aktywność międzynarodową przedsiębiorstw

Trend w otoczeniu	Średnia	Charakter wpływu	Średnia	Siła wpływu	Charakter czynnika
Dostępność funduszy publicznych	3,353	Bardzo pozytywny	3,09	Umiarkowany	Potencjalna szansa
Dostępność funduszy prywatnych	3,217	Pozytywny	2,97	Umiarkowany	Potencjalna szansa
Dostępność informacji rynkowych	3,337	Bardzo pozytywny	3,31	Bardzo duży	Szansa
Dostępność nowych technologii	3,423	Bardzo pozytywny	3,183	Duży	Szansa

Dostęp do wiedzy	3,37	Bardzo pozytywny	3,157	Duży	Szansa
Cyfryzacja / digitalizacja / rozwiązania przemysłu 4,0	3,383	Bardzo pozytywny	3,217	Duży	Szansa
Bezrobocie	2,843	Negatywny	2,92	Umiarkowany	Potencjalne zagrożenie
Inflacja	2,687	Bardzo negatywny	3,26	Duży	Zagrożenie
Starzenie się społeczeństwa i zmiany demograficzne	2,89	Negatywny	2,913	Umiarkowany	Potencjalne zagrożenie
Zmiany społeczno-kulturalne	3,033	Obojętny	2,98	Umiarkowany	Czynnik potencjalnie obojętny
Łańcuchy dostaw	3,21	Pozytywny	3,243	Duży	Szansa
Regulacje prawne i uwarunkowania polityczne	2,917	Obojętny	3,207	Duży	Czynnik potencjalnie obojętny
Zmiany klimatyczne I ich konsekwencje środowiskowe	2,99	Obojętny	3,067	Umiarkowany	Czynnik potencjalnie obojętny
Transformacja energetyczna	2,88	Negatywny	3,163	Duży	Zagrożenie
Mobilność ludzi i zespołów pracowniczych	3,143	Pozytywny	3,117	Duży	Szansa
Ceny nieruchomości	2,847	Negatywny	3,13	Duży	Zagrożenie
Kryzys energetyczny	2,693	Bardzo negatywny	3,23	Duży	Zagrożenie
Wojna na Ukrainie	2,42	Bardzo negatywny	3,303	Bardzo duży	Zagrożenie
Pandemia COVID-19	2,78	Negatywny	3,31	Bardzo duży	Zagrożenie

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych

Liczba szans i zagrożeń w podanej kafeterii jest zbliżona, co wskazuje na umiarkowanie optymistyczny ogląd sytuacji po stronie respondentów. Głównych nadziei na powodzenie przedsiębiorcy upatrują w szeroko pojętych: **dostępie do wiedzy i technologii oraz rosnącej mobilności ludzi i zespołów**. Zagrożenia to przede wszystkim **inflacja, transformacja energetyczna, rosnące ceny nieruchomości, kryzys energetyczny, wojna na Ukrainie czy pandemia COVID-19**. Z ocen przedsiębiorców wyłania się obraz krajobrazu gospodarczego silnie uzależnionego od wiedzy i jednocześnie silnie zagrożonego trendami, na które nie mają oni wpływu.

Tabela 6. Ocena potencjału regionu w ocenie przedsiębiorstw – znaczenie

Charakterystyka	Liczba obserwacji	Średnia	Odchylenie standardowe	Min	Max
Dostępność i jakość informacji nt. możliwości współpracy	300	2.913	1.021	1	5
Dostępność infrastruktury związanej z mobilnością	300	2.867	1.036	1	5
Promocja międzynarodowa podmiotów ulokowanych w województwie	300	2.947	.945	1	5
Dostępność wykwalifikowanych kadr	300	3.137	1.007	1	5
Dostępność technologii i zasobów wiedzy	300	3.147	.967	1	5
Jakość środowiska naturalnego	300	2.753	.964	1	5
Atrakcyjność środowiska zamieszkania	300	2.943	.998	1	5
Infrastruktura turystyczno-rekreacyjna	300	2.96	.994	1	5
Oferta spędzania wolnego czasu	300	2.99	1.01	1	5
Wydarzenia i produkty sektora kultury	300	3.097	.944	1	5
Dostępność zewnętrznych źródeł finansowania	300	3.01	.864	1	5
Dostępność w regionie ośrodków akademickich	300	3.097	.961	1	5
Możliwość współpracy na linii nauka-praktyka gospodarcza	300	3.017	.923	1	5

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych

Ocena potencjału regionu w badanej grupie podmiotów (tabela 6) wskazuje, że najwyżej oceniana jest **dostępność wykwalifikowanych kadr, technologii i zasobów wiedzy**, oraz w mniejszym stopniu **wydarzenia i produkty sektora kultury i dostępność ośrodków akademickich**. Najniżej natomiast przedsiębiorcy oceniają **jakość środowiska naturalnego**. W pozostałych przypadkach średnie odpowiedzi oscylują wokół średniej.

Ocena specyfiki współpracy międzynarodowej – tabela 7 – ukazuje, że obszary charakterystyczne dla przedsiębiorstw są oceniane na poziomie połowy skali. Można zatem przyjąć, że ogólnie przedsiębiorstwa są aktywne, zwłaszcza w obszarze **budowania pozytywnego wizerunku środowiska, nawiązywania partnerstw strategicznych, eksportu produktów i usług czy ekspansji na rynki międzynarodowe**. W pozostałych przypadkach odpowiedzi oscylują wokół poziomu przeciętnego.

Tabela 7. Charakter dominujących obszarów współpracy międzynarodowej przedsiębiorstw

Obszar	Liczba obserwacji	Średnia	Odchylenie standardowe	Min	Max
Pozyskiwanie informacji z rynków zagranicznych	298	2.997	1.003	1	5
Tworzenie kontaktów	289	2.924	1.021	1	5
Budowanie pozytywnego wizerunku środowiska	282	3.121	.958	1	5

Promocja jednostek naukowo-badawczych	277	3.061	.955	1	5
Udzielanie pomocy w pozyskiwaniu nowych technologii	268	3.026	.942	1	5
Udzielanie pomocy w pozyskiwaniu środków finansowych dla branży/podmiotu	268	2.903	.955	1	5
Udzielanie pomocy w przygotowaniu nowych inwestycji infrastrukturalnych	264	2.92	.934	1	5
Tworzenie relacji partnerskich z podmiotami otoczenia biznesu	274	2.956	1.037	1	5
Tworzenie relacji partnerskich z organizacjami pozarządowymi	265	2.962	.887	1	5
Tworzenie relacji partnerskich z podmiotami samorządowymi lub ich jednostkami organizacyjnymi	265	2.943	.989	1	5
Organizacja wspólnych wydarzeń	262	3	1.006	1	5
Podnoszenie kompetencji wewnętrznych organizacji w ramach szkoleń	283	3.092	.914	1	5
Nawiązywanie partnerstw strategicznych	275	3.124	.939	1	5
Eksport produktów/usług	277	3.101	1.024	1	5
Import produktów/usług	277	3	.971	1	5
Ekspansja na rynki międzynarodowe	281	3.117	.98	1	5
Licencjonowanie produktów	254	3.035	.947	1	5
Inwestycje bezpośrednie	264	2.951	.999	1	5
Tworzenie projektów naukowych/edukacyjnych	244	2.975	.889	1	5
Tworzenie przedsięwzięć biznesowych	256	3.008	.886	1	5

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych

Ocena realnych efektów współpracy międzynarodowej (tabela 8) wskazuje, że przedsiębiorcy bardzo pozytywnie oceniają efekty współpracy międzynarodowej. Najwyżej wyceniane są korzyści finansowe i wizerunkowe oraz podniesienie kompetencji organizacyjnych, w tym kompetencji pracowników. W dalszej kolejności współpraca międzynarodowa prowadzi do korzyści związanych z rozwojem oferty usługowej, poprawy funkcjonowania organizacji, czy wartościowych innowacji.

Tabela 8. Ocena realnych efektów współpracy międzynarodowej przedsiębiorstw

Typ korzyści	Liczba obserwacji	Średnia	Odchylenie standardowe	Min	Max
Korzyści finansowe	300	3.883	.905	1	5
Korzyści wizerunkowe	300	3.703	.915	1	5
Korzyści społeczno-kulturowe	300	3.457	.962	1	5
Podniesienie kompetencji organizacyjnych, w tym kompetencji pracowników	300	3.72	.859	1	5
Nowe relacje z podmiotami otoczenia	300	3.577	.898	1	5
Znaczne korzyści z rozwoju oferty	300	3.627	.885	1	5

usługowej					
Poprawa funkcjonowania organizacji	300	3.683	.852	1	5
Wartościowe innowacje	300	3.623	.851	1	5

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych

Wśród podmiotów otoczenia przedsiębiorstw najwyższą rolę dla współpracy międzynarodowej, w opinii respondentów, ma **współpraca z bankami**. Rola pozostałych podmiotów otoczenia bliższego przedsiębiorstw nie jest postrzegana jako szczególnie istotna. Można na tej podstawie podejrzewać, że z perspektywy firm kluczową kwestią w zakresie współpracy pozostaje dostępność funduszy zewnętrznych (tabela 9), choć nie należy wyłączać z listy podmiotów organizatorów wydarzeń o profilu kongresowym oraz firm doradczych. Warta weryfikacja jest niska ocena potrzeb współpracy w zakresie aktywności międzynarodowych z uczelniami, klastrami oraz izbami gospodarczymi.

Tabela 9. Współpraca z innymi podmiotami funkcjonującymi w województwie

Podmiot	Liczba obserwacji	Średnia	Odchylenie standardowe	Min	Max
Gminy	300	2.68	1.056	1	5
Powiaty	300	2.543	.958	1	5
Organizacje pozarządowe	300	2.73	1.036	1	5
Izby gospodarcze	300	2.683	1.03	1	5
Agencje rozwoju	300	2.74	.994	1	5
EEN	300	2.777	.961	1	5
Stowarzyszenia branżowe	300	2.783	.959	1	5
Parki naukowe	300	2.747	1	1	5
Klastry	300	2.613	.977	1	5
Firmy doradcze	300	2.887	.929	1	5
Zarządcy nieruchomości komercyjnych	300	2.67	.992	1	5
Banki	300	3.083	.955	1	5
Institucje wsparcia finansowego	300	2.78	.906	1	5
Katowicka SSE	300	2.723	.947	1	5
Samorządowe jednostki organizacyjne	300	2.703	.962	1	5
Organizatorzy imprez / kongresów	300	2.823	.998	1	5
Media	300	2.79	.981	1	5
Przedsiębiorstwa	300	2.96	.949	1	5
Urząd Marszałkowski	300	2.723	1.041	1	5
Urząd Wojewódzki	300	2.63	1.018	1	5
Górnośląsko-Zagłębiowska Metropolia	300	2.623	1.002	1	5
Śląski Związek Gmin i Powiatów	300	2.573	1.014	1	5
Urzędy pracy	300	2.637	1.011	1	5
Uczelnie wyższe i instytuty badawcze	300	2.68	1.09	1	5
Szkoły podstawowe/średnie	300	2.607	1.115	1	5
Liderzy zmian lokalnych	300	2.503	.927	1	4
Institucje kultury, sportu, turystyki	300	2.64	1.059	1	5

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych

Kraje, z którymi współpraca przedsiębiorstw jest najbardziej intensywna to w kolejności:

- Niemcy
- Czechy
- Węgry
- Francja
- Słowacja
- Litwa
- USA
- Chiny
- Austria
- Ukraina
- Belgia.

Chmurę słów, w której wielkość słowa odpowiada intensywności współpracy przedstawiono na rys. 1.

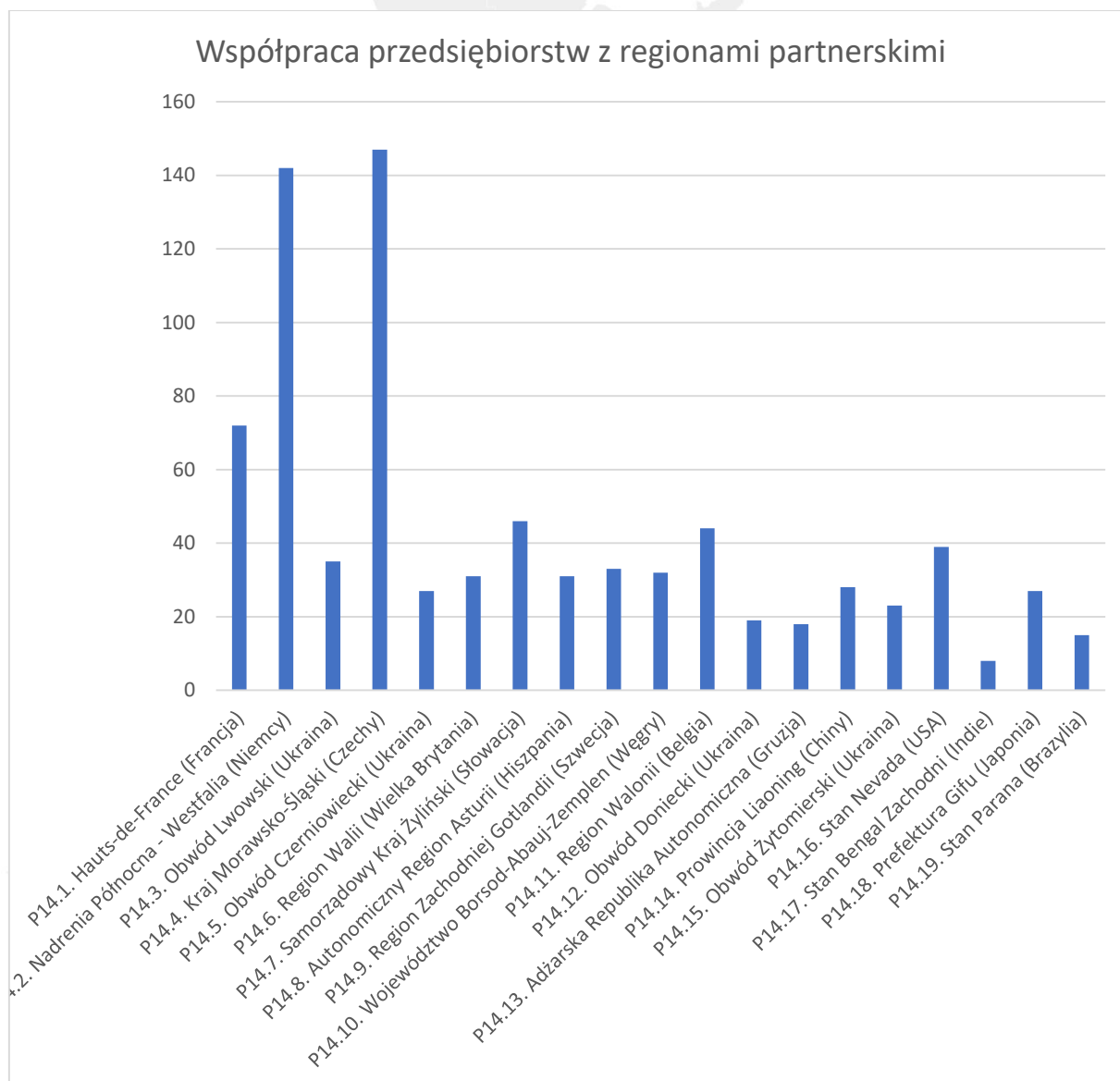
Rysunek 1 Intensywność współpracy zagranicznej w opinii przedsiębiorców

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych

Ocena współpracy z podmiotami zlokalizowanymi w regionach partnerskich jest umiarkowana, a jej stan przedstawiono na rysunku 2.

Rysunek 2 Współpraca z podmiotami ulokowanymi w regionach partnerskich województwa

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych

Największa liczba przedsiębiorstw współpracuje z **Krajem Morawsko-Śląskim i Nadrenią Północną – Westfalią oraz Hauts-de-France**. Współpraca z pozostałymi regionami partnerskimi jest niewielka, a w przypadku kierunków odległych geograficznie – śladowa.

2. Jednostki samorządu terytorialnego

W badaniu wzięło udział 77 gmin z terenu województwa. Charakterystyka gmin w zakresie liczby podpisanych umów o współpracy międzynarodowej przedstawiona jest w tabeli 10.

Tabela 10. Liczba umów o współpracy międzynarodowej gmin w województwie

Typ jednostki	Średnia	Odchylenie standardowe	Minimum	Maksimum
JST	5.468	6.87	1	50

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych

Z tabeli wynika, że przeciętnie badane gminy miały podpisanych około 5 umów o współpracy, przy czym wysoki poziom odchylenia standardowego wskazuje na stosunkowo duże zróżnicowanie w aktywności międzynarodowej badanych gmin. Tabela 11 przedstawia potencjalne silne i słabe strony gmin Województwa Śląskiego.

Tabela 11. Atuty i wyzwania gmin angażujących się na rzecz aktywności międzynarodowych z Województwa Śląskiego

Zasób	Liczba obserwacji	Średnia	Odchylenie standardowe	Min	Max
Wysoce wykwalifikowane zasoby ludzkie	74	2.716	1.092	1	5
Odpowiednie zaplecze finansowe	75	2.027	.854	1	4
Odpowiednie zaplecze infrastrukturalne	69	2.449	.948	1	4
Rozwiązania informatyczne wspierające współpracę międzynarodową	62	2.339	.867	1	4
Laboratoria użyteczne dla potrzeb współpracy międzynarodowej	22	2.045	.844	1	3
Zasoby informacyjne przydatne dla współpracy międzynarodowej	51	2.176	1.014	1	4
Dostęp do technologii i kompetencji inżyniersko-technicznej	32	1.812	.821	1	3
Niezbędne kompetencje organizacyjne	66	2.803	1.231	1	5
Pracownicy z bogatą siecią kontaktów interpersonalnych	59	2.61	1.339	1	5
Trwałe relacje z ważnymi graczami rynkowymi	30	1.867	.937	1	4
Konkurencyjna oferta	30	1.833	.986	1	4
Bogata sieć relacji z podmiotami międzynarodowymi	49	2.224	1.141	1	5
Marka/reputacja wiarygodnego	54	3	1.149	1	5

partnera					
Tereny inwestycyjne	61	2.426	1.072	1	5
Strategia / model biznesowy dedykowany aktywności międzynarodowej	37	2.324	1.082	1	4
Atrakcyjna i dostosowana do potrzeb partnera zagranicznego strona internetowa	62	2.097	1.02	1	4
Aktualizowane na bieżąco serwisy dedykowane partnerom zagranicznym	39	2.051	.857	1	4

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych

W perspektywie współpracy międzynarodowej respondenci w gminach bardzo **krytycznie oceniają dostępny potencjał**. Przy środku skali na poziomie 3 oznacza jedynie **marka/reputacja wiarygodnego partnera** oceniona została przeciętnie. Najniżej oceniono dostęp do technologii i kompetencji technicznych, ofertę oraz **kontakty personalne pracowników gmin**. Poziomy średnie wskazują na bardzo niską lub niską ocenę potencjału gmin w województwie lub brak wiedzy o takim potencjale. Czynniki silnie wpływające na współpracę międzynarodową gmin, a zatem potencjalne szanse i zagrożenia, przedstawiono w tabeli 12.

Tabela 12. Lista czynników egzogenicznych wpływających na współpracę międzynarodową gmin

Trend w otoczeniu	Liczba obserwacji	Średnia	Odchylenie standardowe	Min	Max	Charakter wpływu
Dostępność funduszy publicznych	77	3,299	1,358	1	5	Duży
Dostępność funduszy prywatnych	77	1,662	1,021	1	5	Bardzo mały
Dostępność informacji rynkowych	77	2	1,147	1	5	Bardzo mały
Dostępność nowych technologii	77	2,052	1,062	1	5	Bardzo mały
Dostęp do wiedzy	77	2,688	1,206	1	5	Mały
Cyfryzacja / digitalizacja / rozwiązania przemysłu 4,0	77	2,403	1,184	1	5	Mały
Bezrobocie	77	1,688	0,95	1	5	Bardzo mały

Inflacja	77	2,468	1,252	1	5	Mały
Starzenie się społeczeństwa i zmiany demograficzne	77	2,195	1,01,2017	1	5	Bardzo mały
Zmiany społeczno-kulturalne	77	2,325	1,069	1	4	Mały
Łańcuchy dostaw	77	1,636	0,916	1	4	Bardzo mały
Regulacje prawne i uwarunkowania polityczne	77	2,519	1,273	1	5	Mały
Zmiany klimatyczne i ich konsekwencje środowiskowe	77	2,039	1,129	1	5	Bardzo mały
Transformacja energetyczna	77	2,013	1,106	1	5	Bardzo mały
Mobilność ludzi i zespołów pracowniczych	77	2,351	1,133	1	5	Mały
Ceny nieruchomości	77	1,831	1,185	1	5	Bardzo mały
Kryzys energetyczny	77	2,195	1,267	1	5	Bardzo mały
Wojna na Ukrainie	77	2,714	1,316	1	5	Mały
Pandemia COVID-19	77	2,961	1,352	1	5	Przeciętny

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych

Wśród czynników najsilniej wpływających na sytuację gmin najsilniej wpływają **dostępność funduszy publicznych oraz pandemia COVID-19**. Mały wpływ mają, między innymi, wojna na Ukrainie, **dostęp do wiedzy** czy regulacje prawne. Na uwagę zasługuje relatywnie niska ocena wpływu wymienionych czynników na funkcjonowanie tej grupy organizacji. Może to wskazywać na postrzeganą znaczną niezależność od warunków zewnętrznych. Zestawienie kierunku (charakteru) wpływu przedstawia tabela 13.

Tabela 13. Charakter wpływu czynników zewnętrznych

Trend w otoczeniu	Liczba obserwacji	Średnia	Odchylenie standardowe	Min	Max	Charakter wpływu
Dostępność funduszy publicznych	77	3,935	0,937	1	5	Bardzo pozytywny
Dostępność funduszy prywatnych	77	3,039	0,658	1	5	Neutralny
Dostępność informacji rynkowych	77	3,143	0,663	1	5	Neutralny
Dostępność nowych technologii	77	3,299	0,745	1	5	Pozytywny
Dostęp do wiedzy	77	3,571	0,895	1	5	Bardzo pozytywny
Cyfryzacja / digitalizacja / rozwiązania przemysłu 4,0	77	3,403	0,782	1	5	Pozytywny
Bezrobocie	77	2,675	0,697	1	4	Negatywny
Inflacja	77	2,558	0,716	1	4	Negatywny
Starzenie się społeczeństwa i zmiany demograficzne	77	2,636	0,647	1	4	Negatywny
Zmiany społeczno-kulturalne	77	2,948	0,705	1	5	Neutralny
Łącuchy dostaw	77	2,805	0,608	1	4	Neutralny
Regulacje prawne i uwarunkowania polityczne	77	2,857	0,643	1	5	Neutralny
Zmiany klimatyczne i ich konsekwencje środowiskowe	77	2,766	0,647	1	4	Negatywny

Transformacja energetyczna	77	2,779	0,641	1	4	Negatywny
Mobilność ludzi i zespołów pracowniczych	77	3,169	0,696	1	5	Neutralny
Ceny nieruchomości	77	2,701	0,67	1	4	Negatywny
Kryzys energetyczny	77	2,571	0,802	1	4	Negatywny
Wojna na Ukrainie	77	2,299	0,875	1	4	Bardzo negatywny
Pandemia COVID-19	77	2,26	0,923	1	4	Bardzo negatywny

Zródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych

Wśród czynników o bardzo negatywnym wpływie na działalność gmin wyszczególniono przede wszystkim pandemię COVID-19 i wojnę na Ukrainie. Negatywny wpływ mają również między innymi, kryzys energetyczny, transformacja energetyczna, zmiany klimatyczne, starzenie się społeczeństw, inflacja czy bezrobocie. Wśród czynników o charakterze pozytywnym na uwagę zasługują natomiast dostępność do funduszy publicznych oraz dostęp do wiedzy, a w mniejszym stopniu dostępność nowych technologii i postępująca cyfryzacja. Porównanie dwóch tabel może doprowadzić do identyfikacji szans i zagrożeń. Zestawienie to przedstawiono w tabeli 14.

Tabela 14. Lista szans i zagrożeń płynących z otoczenia wobec aktywności międzynarodowych

Trend w otoczeniu	Średnia	Charakter wpływu	Średnia	Siła wpływu	Charakter czynnika
Dostępność funduszy publicznych	3.299	Bardzo pozytywny	3.935	Duży	Szansa
Dostępność funduszy prywatnych	1.662	Neutralny	3.039	Bardzo mały	Czynnik potencjalnie obojętny
Dostępność informacji rynkowych	2	Neutralny	3.143	Bardzo mały	Czynnik potencjalnie obojętny
Dostępność nowych technologii	2.052	Pozytywny	3.299	Bardzo mały	Czynnik potencjalnie obojętny

Dostęp do wiedzy	2.688	Bardzo pozytywny	3.571	Mały	Potencjalna szansa
Cyfryzacja / digitalizacja / rozwiązania przemysłu 4,0	2.403	Pozytywny	3.403	Mały	Czynnik potencjalnie obojętny
Bezrobocie	1.688	Negatywny	2.675	Bardzo mały	Czynnik potencjalnie obojętny
Inflacja	2.468	Negatywny	2.558	Mały	Potencjalne zagrożenie
Starzenie się społeczeństwa i zmiany demograficzne	2.195	Negatywny	2.636	Bardzo mały	Czynnik potencjalnie obojętny
Zmiany społeczno-kulturalne	2.325	Neutralny	2.948	Mały	Czynnik potencjalnie obojętny
Łańcuchy dostaw	1.636	Neutralny	2.805	Bardzo mały	Czynnik potencjalnie obojętny
Regulacje prawne i uwarunkowania polityczne	2.519	Neutralny	2.857	Mały	Czynnik potencjalnie obojętny
Zmiany klimatyczne i ich konsekwencje środowiskowe	2.039	Negatywny	2.766	Bardzo mały	Czynnik potencjalnie obojętny
Transformacja energetyczna	2.013	Negatywny	2.779	Bardzo mały	Czynnik potencjalnie obojętny
Mobilność ludzi i zespołów pracowniczych	2.351	Neutralny	3.169	Mały	Czynnik potencjalnie obojętny
Ceny nieruchomości	1.831	Negatywny	2.701	Bardzo mały	Czynnik potencjalnie obojętny
Kryzys energetyczny	2.195	Negatywny	2.571	Bardzo mały	Czynnik potencjalnie obojętny
Wojna na Ukrainie	2.714	Bardzo negatywny	2.299	Mały	Potencjalne zagrożenie
Pandemia COVID-19	2.961	Bardzo negatywny	2,26	Przeciętny	Zagrożenie

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych

Respondenci w gminach główną szansę upatrują w dostępności funduszy publicznych, w mniejszym stopniu w rosnącym dostępie do wiedzy. Wśród zagrożeń na szczególne uwzględnienie zasługuje Pandemia COVID-19, a w nieco mniejszym stopniu wojna na Ukrainie i inflacja. Pozostałe czynniki środowiskowe są w gruncie rzeczy postrzegane przez respondentów jako neutralne względem funkcjonowania podmiotu. Nawet jeśli mają one w oczach respondentów charakter negatywny, to ocena siły wpływu na funkcjonowanie jest albo bardzo niska, albo niska.

Ocena potencjału regionu w badanej grupie podmiotów (tabela 15) wskazuje, że najwyżej oceniana jest dostępność infrastruktury związanej z mobilnością, a w dalszej kolejności infrastruktura turystyczno-rekreacyjna, oferta spędzania wolnego czasu oraz wydarzenia i produkty sektora kultury. Ogólnie ocena potencjału regionu w oczach respondentów kształtuje się zdecydowanie powyżej środka skali, czyli region jest postrzegany jako atrakcyjny z wielu względów. Najniżej, choć ciągle powyżej połowy skali, oceniana jest jakość środowiska naturalnego.

Tabela 15. Ocena potencjału regionu

Charakterystyka	Liczba obserwacji	Średnia	Odchylenie standardowe	Min	Max
Dostępność i jakość informacji nt. możliwości współpracy	77	3.623	.726	1	5
Dostępność infrastruktury związanej z mobilnością	77	4.013	.678	2	5
Promocja międzynarodowa podmiotów ulokowanych w województwie	77	3.61	.728	2	5
Dostępność wykwalifikowanych kadr	77	3.727	.737	2	5
Dostępność technologii i zasobów wiedzy	77	3.584	.767	2	5
Jakość środowiska naturalnego	77	3.143	.884	1	5
Atrakcyjność środowiska zamieszkania	77	3.61	.728	1	5
Infrastruktura turystyczno-rekreacyjna	77	4.039	.595	3	5
Oferta spędzania wolnego czasu	77	4.026	.707	2	5
Wydarzenia i produkty sektora kultury	77	4.013	.618	3	5
Dostępność zewnętrznych źródeł finansowania	77	3.481	.912	1	5
Dostępność w regionie ośrodków akademickich	77	3.701	.796	2	5
Możliwość współpracy na linii nauka-praktyka gospodarcza	77	3.623	.65	2	5

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych

Ocena współpracy międzynarodowej – tabela 16 – ukazuje, że obszary charakterystyczne dla gmin są oceniane zdecydowanie powyżej połowy skali. Można zatem przyjąć, że ogólnie gminy chętnie angażują się w współpracę, zwłaszcza w obszarze tworzenia relacji partnerskich z podmiotami samorządowymi.

Tabela 16. Specyfika obszarów współpracy międzynarodowej

Charakterystyka	Liczba obserwacji	Średnia	Odchylenie standardowe	Min	Max
Pozyskiwanie informacji z rynków zagranicznych	59	3.339	.477	3	4
Tworzenie kontaktów	49	3.204	.866	1	5
Budowanie pozytywnego wizerunku środowiska	60	3.7	.743	2	5
Promocja jednostek naukowo-badawczych	34	3.471	.563	3	5
Udzielanie pomocy w pozyskiwaniu nowych technologii	23	3.087	.515	2	4
Udzielanie pomocy w pozyskiwaniu środków finansowych dla branży/podmiotu	25	3.2	.764	2	5
Udzielanie pomocy w przygotowaniu nowych inwestycji infrastrukturalnych	32	3.344	.602	2	5
Tworzenie relacji partnerskich z podmiotami otoczenia biznesu	47	3.426	.773	1	5
Tworzenie relacji partnerskich z organizacjami pozarządowymi	58	3.879	.774	1	5
Tworzenie relacji partnerskich z podmiotami samorządowymi lub ich jednostkami organizacyjnymi	65	4.015	.8	1	5
Organizacja wspólnych wydarzeń	59	3.915	.836	1	5
Podnoszenie kompetencji wewnętrznych organizacji w ramach szkoleń	55	3.582	.738	1	5
Nawiązywanie partnerstw strategicznych	42	3.619	.623	3	5
Eksport produktów/usług	17	3.118	.485	2	4
Import produktów/usług	18	3	.485	2	4
Ekspansja na rynki międzynarodowe	17	3.176	.636	2	4
Licencjonowanie produktów	10	3.2	.632	2	4
Inwestycje bezpośrednie	15	3.467	.743	2	5
Tworzenie projektów naukowych/edukacyjnych	34	3.676	.768	2	5
Tworzenie przedsięwzięć biznesowych	27	3.556	.698	2	5

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych

Ocena efektów współpracy międzynarodowej (tabela 17) wskazuje, że najwyżej oceniane są korzyści społeczno-kulturowe oraz korzyści wizerunkowe. W dalszej kolejności, współpraca prowadzi również do podniesienia kompetencji organizacyjnych, w tym kompetencji pracowników. Natomiast współpraca nie przyczynia się do korzyści finansowych oraz ma relatywnie niewielkie przełożenie na korzyści płynące z rozwoju oferty usługowej.

Tabela 17. Ocena efektów współpracy międzynarodowej

Typ korzyści	Liczba obserwacji	Średnia	Odchylenie standardowe	Min	Max
Korzyści finansowe	77	2.338	1.188	1	5
Korzyści wizerunkowe	77	3.883	.959	1	5
Korzyści społeczno-kulturowe	77	3.922	1.189	1	5
Podniesienie kompetencji organizacyjnych, w tym pracowników	77	3.429	1.261	1	5
Nowe relacje z podmiotami otoczenia	77	3.61	1.137	1	5
Znaczne korzyści z rozwoju oferty usługowej	76	2.882	1.254	1	5
Poprawa funkcjonowania organizacji	77	3.039	1.229	1	5
Wartościowe innowacje	77	3.026	1.256	1	5

Zródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych

Wśród podmiotów otoczenia gmin najwyższą rolę dla współpracy międzynarodowej, w opinii respondentów, ma współpraca z innymi gminami, organizacjami pozarządowymi, instytucjami kultury, sportu i turystyki, oraz szkołami i Urzędem Marszałkowskim. Poziomy średnie wskazane przez respondentów dla innych grup podmiotów nie przekraczają połowy skali, co świadczy o tym, że gminy relatywnie słabo współpracują z innymi podmiotami otoczenia społeczno-gospodarczego w zakresie potencjalizacji swojego umiędzynarodowienia (tabela 18).

Tabela 18. Współpraca z innymi podmiotami funkcjonującymi w województwie na rzecz aktywności międzynarodowych

Podmiot	Liczba obserwacji	Średnia	Odchylenie standardowe	Min	Max
Gminy	77	3.403	1.388	1	5
Powiaty	77	3.039	1.261	1	5
Organizacje pozarządowe	77	3.208	1.281	1	5
Izby gospodarcze	77	2.325	1.272	1	5
Agencje rozwoju	77	2.325	1.272	1	5
EEN	77	2.026	1.17	1	5
Stowarzyszenia branżowe	77	2.143	1.232	1	5
Parki naukowe	77	2.143	1.222	1	5
Klastry	77	2.143	1.222	1	5
Firmy doradcze	77	2.039	1.163	1	5
Zarządcy nieruchomości komercyjnych	77	1.766	1.099	1	5
Banki	77	1.857	1.109	1	5
Instytucje wsparcia finansowego	77	2.052	1.234	1	5
Katowicka SSE	77	2.377	1.338	1	5
Samorządowe jednostki organizacyjne	77	2.26	1.281	1	5
Organizatorzy imprez / kongresów	77	2.519	1.314	1	5
Media	77	2.74	1.312	1	5

Przedsiębiorstwa	77	2.312	1.34	1	5
Urząd Marszałkowski	77	3.00	1.318	1	5
Urząd Wojewódzki	77	2.727	1.401	1	5
Górnośląsko-Zagłębiowska Metropolia	77	2.338	1.373	1	5
Śląski Związek Gmin i Powiatów	77	2.948	1.376	1	5
Urzędy pracy	77	2.065	1.151	1	5
Uczelnie wyższe i instytuty badawcze	77	2.39	1.339	1	5
Szkoły podstawowe/średnie	77	3.104	1.324	1	5
Liderzy zmian lokalnych	77	2.481	1.284	1	5
Instytucje kultury, sportu, turystyki	77	3.351	1.211	1	5

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych

Kraje, z którymi współpraca gmin jest najbardziej intensywna to w kolejności:

- Niemcy
- Czechy
- Słowacja
- Węgry
- Francja
- Ukraina.

Chmurę słów, w której wielkość słowa odpowiada intensywności współpracy przedstawiono na rys. 3.

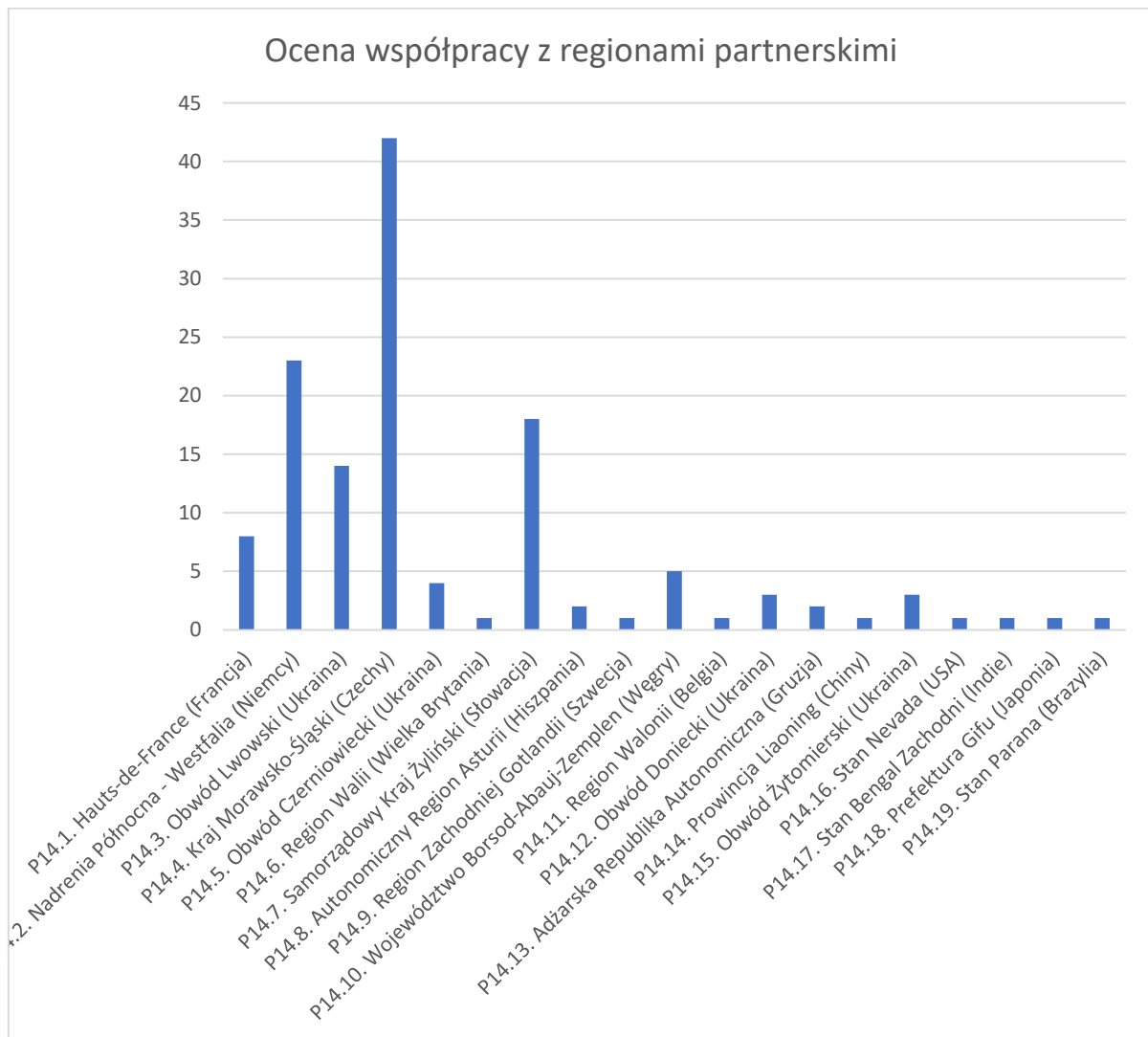
Rysunek 3 Intensywność współpracy zagranicznej w opinii przedstawicieli JST

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych

Ocena współpracy z podmiotami zlokalizowanymi w regionach partnerskich jest umiarkowana, a jej stan przedstawiono na rysunku 4.

Rysunek 4 Współpraca z podmiotami ulokowanymi w regionach partnerskich województwa

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych

Największa liczba gmin współpracuje z Krajem Morawsko-Śląskim i Nadrenią Północną – Westfalią oraz Samorządowym Krajem Żylińskim i Obwodem Lwowskim. Współpraca z pozostałymi regionami partnerskimi jest niewielka, a w przypadku kierunków odległych geograficznie – śladowa.

3. Uczelnie i jednostki naukowe

Grupę tę tworzy łącznie 31 podmiotów, w tym 12 jednostek naukowych. Charakterystyka podmiotów naukowo-badawczych oraz uczelni wyższych w zakresie liczby podpisanych umów o współpracy międzynarodowej przedstawiona jest w tabeli 19.

Tabela 19. Liczba umów o współpracy międzynarodowej uczelni wyższych i instytucji naukowo-badawczych

Typ jednostki	Średnia	Odchylenie standardowe	Minimum	Maksimum
Jednostka NB	4,63	7,018158267	1	25
Uczelnia wyższa	12	16,82920742	1	65

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych

Tabela poniżej przedstawia z kolei potencjalne atuty i wyzwania lokalnych uczelni i instytucji naukowo-badawczych.

Tabela 20. Atuty oraz wyzwania uczelni i instytucji naukowo-badawczych Województwa.

Zasób	Liczba obserwacji	Średnia	Odchylenie standardowe	Min	Max
Wysoce wykwalifikowane zasoby ludzkie	29	3.966	.865	2	5
Odpowiednie zaplecze finansowe	30	2.867	1.008	1	5
Odpowiednie zaplecze infrastrukturalne	29	3.586	.867	1	5
Rozwiązania informatyczne wspierające współpracę międzynarodową	30	3.167	1.053	1	5
Laboratoria użyteczne dla potrzeb współpracy międzynarodowej	28	3.679	1.02	1	5
Zasoby informacyjne przydatne dla współpracy międzynarodowej	29	3.483	.785	2	5
Dostęp do technologii i kompetencji inżyniersko-technicznej	27	3.148	1.134	1	5
Niezbędne kompetencje organizacyjne	30	3.533	.937	1	5
Pracownicy z bogatą siecią kontaktów interpersonalnych	30	3.633	1.098	1	5
Trwałe relacje z ważnymi graczami rynkowymi	27	2.815	1.039	1	4
Konkurencyjna oferta	24	3.208	.977	2	5
Bogata sieć relacji z podmiotami międzynarodowymi	30	3.3	1.055	1	5
Marka/reputacja wiarygodnego partnera	30	3.933	.868	2	5
Tereny inwestycyjne	16	2.188	.981	1	4

Strategia / model biznesowy dedykowany aktywności międzynarodowej	26	3.308	1.011	1	5
Atrakcyjna i dostosowana do potrzeb partnera zagranicznego strona internetowa	29	3.31	1.072	1	5
Aktualizowane na bieżąco serwisy dedykowane partnerom zagranicznym	28	3.071	1.086	1	5

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych

W perspektywie współpracy międzynarodowej Uczelnie i instytucje naukowo-badawcze najbardziej doceniają wysoce wykwalifikowane zasoby ludzkie oraz markę i reputację wiarygodnego partnera. Najniżej oceniane są posiadane tereny inwestycyjne oraz **relacje z graczami rynkowymi oraz zasoby finansowe**. Czynniki silnie wpływające na współpracę międzynarodową uczelni wyższych, a zatem potencjalne szanse i zagrożenia, przedstawiono w tabeli 21.

Tabela 21. Lista czynników wpływających na współpracę międzynarodową

Trend w otoczeniu	Liczba obserwacji	Średnia	Odchylenie standardowe	Min	Max	Charakter wpływu
Dostępność funduszy publicznych	31	4,097	1,012	1	5	Bardzo duży
Dostępność funduszy prywatnych	31	2,452	1,207	1	4	mały
Dostępność informacji rynkowych	31	3,194	1,046	1	5	duży
Dostępność nowych technologii	31	3,323	1,013	1	5	duży
Dostęp do wiedzy	31	3,774	0,845	1	5	Bardzo duży
Cyfryzacja / digitalizacja / rozwiązania przemysłu 4,0	31	3,581	0,848	1	5	Bardzo duży
Bezrobocie	31	2,032	1,14	1	4	Bardzo mały
Inflacja	31	3,032	1,251	1	5	Przeciętny
Starzenie się społeczeństwa i zmiany demograficzne	31	2,323	1,107	1	5	mały
Zmiany społeczno-kulturalne	31	2,903	1,106	1	5	Przeciętny
Łańcuchy dostaw	31	2,161	1,068	1	4	Bardzo mały

Regulacje prawne i uwarunkowania polityczne	31	3,387	1,23	1	5	duży
Zmiany klimatyczne i ich konsekwencje środowiskowe	31	2,548	1,028	1	4	mały
Transformacja energetyczna	31	2,484	1,122	1	4	mały
Mobilność ludzi i zespołów pracowniczych	31	3,419	1,089	1	5	duży
Ceny nieruchomości	31	2,129	1,088	1	4	Bardzo mały
Kryzys energetyczny	31	2,613	1,174	1	5	mały
Wojna na Ukrainie	31	3,323	1,137	1	5	duży
Pandemia COVID-19	31	3,452	1,003	1	5	duży

Zródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych

Wśród czynników najsilniej wpływających na sytuację uczelni wyższych i instytutów badawczych w warunkach prowadzenia działań międzynarodowych respondenci wskazali **dostęp do funduszy publicznych, dostęp do wiedzy, cyfryzację i digitalizację, dostępność nowoczesnych technologii, mobilność ludzi i zespołów pracowniczych oraz pandemię COVID-19**. W dalszej kolejności wskazano na wojnę na Ukrainie i regulacje prawne. W dalszym kroku warto przyjrzeć się, na ile poszczególne silnie wpływające trendy mają charakter pozytywny, a na ile są one negatywne. Zestawienie kierunku wpływu przedstawia tabela 22.

Tabela 22. Charakter wpływu czynników zewnętrznych

Trend w otoczeniu	Liczba obserwacji	Średnia	Odchylenie standardowe	Min	Max	Charakter wpływu
Dostępność funduszy publicznych	31	4,194	0,792	2	5	Bardzo pozytywny
Dostępność funduszy prywatnych	31	3,29	0,864	1	5	Pozytywny
Dostępność informacji rynkowych	31	3,677	0,791	2	5	Pozytywny

Dostępność nowych technologii	31	3,806	0,703	2	5	Pozytywny
Dostęp do wiedzy	31	4,065	0,814	2	5	Bardzo pozytywny
Cyfryzacja / digitalizacja / rozwiązania przemysłu 4,0	31	4	0,683	3	5	Pozytywny
Bezrobocie	31	2,613	0,844	1	4	Negatywny
Inflacja	31	2	1	1	4	Bardzo negatywny
Starzenie się społeczeństwa i zmiany demograficzne	31	2,323	1,107	1	5	Bardzo negatywny
Zmiany społeczno-kulturalne	31	3,032	0,836	1	4	Neutralny
Łańcuchy dostaw	31	2,806	0,873	1	4	Negatywny
Regulacje prawne i uwarunkowania polityczne	31	2,935	0,964	1	5	Neutralny
Zmiany klimatyczne i ich konsekwencje środowiskowe	31	2,613	0,803	1	4	Negatywny
Transformacja energetyczna	31	1,02,197 1	0,693	1	4	Negatywny
Mobilność ludzi i zespołów pracowniczych	31	3,613	0,989	2	5	Pozytywny
Ceny nieruchomości	31	2,484	0,89	1	4	Bardzo negatywny
Kryzys energetyczny	31	2,194	0,91	1	4	Bardzo negatywny
Wojna na Ukrainie	31	1,935	1,124	1	4	Bardzo negatywny
Pandemia COVID-19	31	1,839	1,003	1	4	Bardzo negatywny

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych

Wśród czynników o bardzo negatywnym wpływie na działanie uczelni i instytucji naukowo-badawczych wyszczególniono przede wszystkim pandemię COVID-19, wojnę na Ukrainie, kryzys energetyczny, rosnące ceny nieruchomości, inflację czy starzenie się społeczeństwa. Wśród czynników o charakterze pozytywnym na uwagę zasługują natomiast dostępność do funduszy publicznych oraz dostęp do wiedzy. Porównanie dwóch tabel może doprowadzić do identyfikacji szans i zagrożeń. Zestawienie to przedstawiono w tabeli 23.

Tabela 23. Charakterystyka szans i zagrożeń płynących z otoczenia

Trend w otoczeniu	Średnia	Charakter wpływu	Średnia	Charakter wpływu	Charakter czynnika
Dostępność funduszy publicznych	4,194	Bardzo pozytywny	4,097	Bardzo duży	Szansa
Dostępność funduszy prywatnych	3,29	Pozytywny	2,452	mały	Potencjalna szansa
Dostępność informacji rynkowych	3,677	Pozytywny	3,194	duży	Potencjalna szansa
Dostępność nowych technologii	3,806	Pozytywny	3,323	duży	Potencjalna szansa
Dostęp do wiedzy	4,065	Bardzo pozytywny	3,774	Bardzo duży	Szansa
Cyfryzacja / digitalizacja / rozwiązania przemysłu 4,0	4	Pozytywny	3,581	Bardzo duży	Potencjalna szansa
Bezrobocie	2,613	Negatywny	2,032	Bardzo mały	Czynnik potencjalnie obojętny
Inflacja	2	Bardzo negatywny	3,032	Przeciętny	Czynnik potencjalnie obojętny
Starzenie się społeczeństwa i zmiany demograficzne	2,323	Bardzo negatywny	2,323	mały	Potencjalne zagrożenie
Zmiany społeczno-kulturalne	3,032	Neutralny	2,903	Przeciętny	Czynnik potencjalnie obojętny

Łańcuchy dostaw	2,806	Negatywny	2,161	Bardzo mały	Czynnik potencjalnie obojętny
Regulacje prawne i uwarunkowania polityczne	2,935	Neutralny	3,387	duży	Czynnik potencjalnie obojętny
Zmiany klimatyczne i ich konsekwencje środowiskowe	2,613	Negatywny	2,548	mały	Potencjalne zagrożenie
Transformacja energetyczna	2,71	Negatywny	2,484	mały	Potencjalne zagrożenie
Mobilność ludzi i zespołów pracowniczych	3,613	Pozytywny	3,419	duży	Potencjalna szansa
Ceny nieruchomości	2,484	Bardzo negatywny	2,129	Bardzo mały	Czynnik potencjalnie obojętny
Kryzys energetyczny	2,194	Bardzo negatywny	2,613	mały	Czynnik potencjalnie obojętny
Wojna na Ukrainie	1,935	Bardzo negatywny	3,323	duży	Zagrożenie
Pandemia COVID-19	1,839	Bardzo negatywny	3,452	duży	Zagrożenie

Zródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych

Uczelnie i instytucje naukowo-badawcze głównych szans mogą upatrywać w dostępie do funduszy publicznych oraz dostępie do wiedzy. Dwa główne zagrożenia obecnie to wojna na Ukrainie oraz pandemia COVID-19. Co interesujące, zjawiska o natężeniu negatywnym – takie jak inflacja, rosnące ceny nieruchomości, kryzys energetyczny, czy bezrobocie, z perspektywy opisywanej grupy podmiotów nie są postrzegane jako szczególnie istotne – najwyraźniej w opinii respondentów nie stanowią one ani szansy, ani też realnego zagrożenia. Kwestie, na które należałoby zwrócić uwagę to jednak zmiany klimatyczne i transformacja energetyczna, oraz starzenie się społeczeństw. Podsumowując charakter otoczenia uczelni wyższych liczba szans i zagrożeń jest podobna, co wskazuje na swego rodzaju okres oczekiwania – także w wymiarze strategicznym. Być może jest to efektem dopiero co zakończonej pandemii COVID-19 oraz trwającej wojny na Ukrainie, niemniej wniosek ten ma charakter przypuszczenia, które wymaga sprawdzenia.

Ocena potencjału regionu w związku z aktywnościami międzynarodowymi w badanej grupie podmiotów (por. tabela 24) wskazuje, że najwyższej oceniana jest dostępność infrastruktury związanej z mobilnością. W dalszej kolejności znajdują się możliwości współpracy na linii nauka-biznes oraz wydarzenia i produkty sektora kultury. Wysoko oceniana jest także przez samych zainteresowanych dostępność ośrodków akademickich w regionie. Najślabiej oceniana, choć dalej na poziomie umiarkowanym, jest natomiast jakość środowiska naturalnego.

Tabela 24. Ocena potencjału regionu

Charakterystyka	Liczba obserwacji	Średnia	Odchylenie standardowe	Min	Max
Dostępność i jakość informacji nt. możliwości współpracy	31	3.71	.529	3	5
Dostępność infrastruktury związanej z mobilnością	31	4.129	.67	3	5
Promocja międzynarodowa podmiotów ulokowanych w województwie	31	3.258	1.032	1	4
Dostępność wykwalifikowanych kadr	31	3.806	.703	2	5
Dostępność technologii i zasobów wiedzy	31	3.774	.717	2	5
Jakość środowiska naturalnego	31	3.097	.87	2	5
Atrakcyjność środowiska zamieszkania	31	3.323	.945	2	5
Infrastruktura turystyczno-rekreacyjna	31	3.677	.909	2	5
Oferta spędzania wolnego czasu	31	3.71	.864	1	5
Wydarzenia i produkty sektora kultury	31	3.839	.82	2	5
Dostępność zewnętrznych źródeł finansowania	31	3.581	.923	1	5
Dostępność w regionie ośrodków akademickich	31	4.097	.597	3	5
Możliwość współpracy na linii nauka-praktyka gospodarcza	31	3.935	.574	3	5

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych

Specyfika współpracy międzynarodowej – tabela 25 – ukazuje, że obszary charakterystyczne dla uczelni wyższych są oceniane zdecydowanie powyżej połowy skali. Można zatem przyjąć, że ogólnie uczelnie wyższe i instytucje naukowo-badawcze są nastawione na aktywności w zakresie pozyskiwania informacji, nawiązywania kontaktów, promocji, organizacji wspólnych wydarzeń czy też tworzenia projektów naukowych.

Tabela 25. Specyfika obszarów współpracy międzynarodowej

Charakterystyka	Liczba obserwacji	Średnia	Odchylenie standardowe	Min	Max
Pozyskiwanie informacji z rynków zagranicznych	27	3.778	.577	3	5
Tworzenie kontaktów	27	3.778	.506	3	5
Budowanie pozytywnego wizerunku środowiska	30	3.6	.894	2	5
Promocja jednostek naukowo-badawczych	29	3.966	.731	2	5
Udzielanie pomocy w pozyskiwaniu nowych technologii	21	3.476	.602	2	4
Udzielanie pomocy w pozyskiwaniu środków finansowych dla branży/podmiotu	18	3.333	.594	2	4
Udzielanie pomocy w przygotowaniu nowych inwestycji infrastrukturalnych	17	3.294	.588	2	4
Tworzenie relacji partnerskich z podmiotami otoczenia biznesu	27	3.556	.751	2	5
Tworzenie relacji partnerskich z organizacjami pozarządowymi	25	3.44	.768	2	5
Tworzenie relacji partnerskich z podmiotami samorządowymi lub ich jednostkami organizacyjnymi	24	3.625	.576	3	5
Organizacja wspólnych wydarzeń	30	3.8	.805	2	5
Podnoszenie kompetencji wewnętrznych organizacji w ramach szkoleń	28	3.75	.967	2	5
Nawiązywanie partnerstw strategicznych	28	3.607	.737	2	5
Eksport produktów/usług	9	3.667	.866	3	5
Import produktów/usług	12	3.167	.389	3	4
Ekspansja na rynki międzynarodowe	14	3.286	.914	2	5
Licencjonowanie produktów	12	3.083	.515	2	4
Inwestycje bezpośrednie	10	2.9	.738	2	4
Tworzenie projektów naukowych/edukacyjnych	29	4.034	.823	2	5
Tworzenie przedsięwzięć biznesowych	19	3.526	.772	2	5

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych

Efekty współpracy międzynarodowej (por. tabela 26) wskazuje, że najwyżej oceniane są korzyści wizerunkowe, społeczno-kulturowe, podniesienie kompetencji organizacyjnych, w tym kompetencji pracowników, oraz nowe relacje. Najniżej natomiast współpraca odbija się na ofercie usługowej oraz ma relatywnie niewielkie przełożenie na wymierne korzyści finansowe uczelni.

Tabela 26. Ocena efektów współpracy międzynarodowej

Typ korzyści	Liczba obserwacji	Średnia	Odchylenie standardowe	Min	Max
Korzyści finansowe	31	3.645	1.018	1	5
Korzyści wizerunkowe	31	4.548	.568	3	5
Korzyści społeczno-kulturowe	31	4.129	.718	3	5
Podniesienie kompetencji organizacyjnych, w tym kompetencji pracowników	31	4.129	.718	2	5
Nowe relacje z podmiotami otoczenia	31	4.097	.651	3	5
Znaczne korzyści z rozwoju oferty usługowej	31	3.581	.886	1	5
Poprawa funkcjonowania organizacji	31	3.774	.884	1	5
Wartościowe innowacje	31	3.742	.855	1	5

Zródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych

Wśród podmiotów otoczenia uczelni wyższych najwyższą rolę dla współpracy międzynarodowej, w opinii respondentów, mają **parki naukowe, Urząd Marszałkowski, organizatorzy kongresów, ale przede wszystkim są to inne uczelnie wyższe i jednostki badawcze**. Poziomy średnie wskazane przez respondentów dla innych grup podmiotów nie przekraczają połowy skali, co świadczy o tym, że uczelnie relatywnie słabo współpracują z innymi podmiotami otoczenia społeczno-gospodarczego w zakresie potencjalizacji swojego umiędzynarodowienia (tabela 26).

Tabela 27. Współpraca z innymi podmiotami funkcjonującymi w województwie

Podmiot	Liczba obserwacji	Średnia	Odchylenie standardowe	Min	Max
Gminy	31	2.161	1.068	1	5
Powiaty	31	2.097	.87	1	4
Organizacje pozarządowe	31	2.742	.965	1	5
Izby gospodarcze	31	3	.775	1	4
Agencje rozwoju	31	3	.894	1	4
EEN	31	2.839	1.036	1	4
Stowarzyszenia branżowe	31	2.935	.964	1	5
Parki naukowe	31	3.129	.846	1	4
Klastry	31	2.968	.912	1	4
Firmy doradcze	31	2.645	.839	1	4
Zarządcy nieruchomości komercyjnych	31	2.194	.91	1	4
Banki	31	2.258	.855	1	4
Instytucje wsparcia finansowego	31	2.613	1.054	1	4
Katowicka SSE	31	2.774	1.117	1	4
Samorządowe jednostki organizacyjne	31	2.839	1.003	1	4
Organizatorzy imprez / kongresów	31	3.226	1.117	1	5
Media	31	3.065	.998	1	5
Przedsiębiorstwa	31	3.097	1.012	1	4
Urząd Marszałkowski	31	3.194	1.167	1	5
Urząd Wojewódzki	31	3	1.265	1	5

Górnośląsko-Zagłębiowska Metropolia	31	3.032	1.278	1	5
Śląski Związek Gmin i Powiatów	31	2.613	.882	1	4
Urzędy pracy	31	2.613	.803	1	4
Uczelnie wyższe i instytuty badawcze	31	4.161	.898	1	5
Szkoły podstawowe/średnie	31	2.774	1.087	1	4
Liderzy zmian lokalnych	31	2.226	.92	1	4
Instytucje kultury, sportu, turystyki	31	2.806	1.223	1	5

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych

Kraje, z którymi współpraca jest najbardziej intensywna to w kolejności:

- Ukraina
- Niemcy
- Czechy
- Słowacja
- Hiszpania
- Wielka-Brytania
- USA
- Norwegia.

Chmurę słów, w której wielkość słowa odpowiada intensywności współpracy przedstawiono na rys. 5.

Rysunek 5 Intensywność współpracy zagranicznej w opinii uczelni i jednostek naukowych

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych

Ocena współpracy z podmiotami zlokalizowanymi w regionach partnerskich umiarkowana, a jej stan przedstawiono na rysunku 6.

Rysunek 6 Współpraca z podmiotami ulokowanymi w regionach partnerskich województwa

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych

4. Podmioty sektora obywatelskiego

W badaniu wzięło udział 40 organizacji pozarządowych z terenu województwa. Ich charakterystyka w zakresie liczby podpisanych umów o współpracy międzynarodowej przedstawiona jest w tabeli 28.

Tabela 28. Liczba umów o współpracy międzynarodowej gmin w województwie

Typ jednostki	Średnia	Odchylenie standardowe	Minimum	Maksimum
Organizacja pozarządowa	5.7	10.661	1	66

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych

Z tabeli wynika, że przeciętnie badane podmioty miały podpisanych około 6 umów o współpracy, przy czym wysoki poziom odchylenia standardowego wskazuje na stosunkowo duże zróżnicowanie w aktywności międzynarodowej badanych organizacji pozarządowych. Tabela 29. przedstawia potencjalne atuty i wyzwania przedsiębiorstw Województwa Śląskiego.

Tabela 29. Atuty i wyzwania organizacji pozarządowych Województwa Śląskiego.

Zasób	Liczba obserwacji	Średnia	Odchylenie standardowe	Min	Max
Wysoce wykwalifikowane zasoby ludzkie	40	3.025	1.368	1	5
Odpowiednie zaplecze finansowe	40	2.3	1.137	1	4
Odpowiednie zaplecze infrastrukturalne	40	2.45	1.061	1	5
Rozwiązania informatyczne wspierające współpracę międzynarodową	40	2.55	1.037	1	4
Laboratoria użyteczne dla potrzeb współpracy międzynarodowej	40	2.725	1.219	1	5
Zasoby informacyjne przydatne dla współpracy międzynarodowej	40	2.775	1.074	1	5
Dostęp do technologii i kompetencji inżyniersko-technicznej	40	2.275	1.109	1	5
Niezbędne kompetencje organizacyjne	40	2.65	1.272	1	5
Pracownicy z bogatą siecią kontaktów interpersonalnych	40	2.55	1.377	1	5
Trwałe relacje z ważnymi graczami rynkowymi	40	2.525	1.132	1	5
Konkurencyjna oferta	40	2.25	1.235	1	5
Bogata sieć relacji z podmiotami międzynarodowymi	40	2.475	1.281	1	5
Marka/reputacja wiarygodnego partnera	40	2.45	1.319	1	5
Tereny inwestycyjne	40	2.55	1.377	1	5
Strategia / model biznesowy dedykowany aktywności międzynarodowej	40	2.725	1.281	1	5

Atrakcyjna i dostosowana do potrzeb partnera zagranicznego strona internetowa	40	2.4	1.317	1	5
Aktualizowane na bieżąco serwisy dedykowane partnerom zagranicznym	40	2.45	1.431	1	5

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych

W perspektywie współpracy międzynarodowej respondenci w organizacjach pozarządowych przeciętnie oceniają dostępny potencjał. Przy środku skali na poziomie 3 jedynie wartości dla **wykwalifikowanych zasobów ludzkich** nieznacznie przekraczają ten poziom. Pozostałe elementy tworzące potencjalne atuty ocenione zostały niżej, a ocena nie przekracza połowy skali. Poziomy średnie wskazują na **umiarkowaną bądź niską ocenę potencjału organizacji pozarządowych w województwie**. Czynniki silnie wpływające na współpracę międzynarodową organizacji pozarządowych, a zatem potencjalne szanse i zagrożenia, przedstawiono w tabeli 30.

Tabela 30. Lista czynników wpływających na współpracę międzynarodową

Trend w otoczeniu	Liczba obserwacji	Średnia	Odchylenie standardowe	Min	Max	Siła wpływu
Dostępność funduszy publicznych	40	3,025	1,368	1	5	Umiarkowany
Dostępność funduszy prywatnych	40	2,3	1,137	1	4	Bardzo mały
Dostępność informacji rynkowych	40	2,45	1,061	1	5	Bardzo mały
Dostępność nowych technologii	40	2,55	1,037	1	4	Mały
Dostęp do wiedzy	40	2,725	1,219	1	5	Mały
Cyfryzacja / digitalizacja / rozwiązania przemysłu 4,0	40	2,775	1,074	1	5	Mały
Bezrobocie	40	2,275	1,109	1	5	Bardzo mały
Inflacja	40	2,65	1,272	1	5	Mały
Starzenie się społeczeństwa i zmiany demograficzne	40	2,55	1,377	1	5	Mały
Zmiany społeczno-kulturalne	40	2,525	1,132	1	5	Mały
Łańcuchy dostaw	40	2,25	1,235	1	5	Bardzo mały
Regulacje prawne i uwarunkowania polityczne	40	2,475	1,281	1	5	Bardzo mały
Zmiany klimatyczne i ich konsekwencje środowiskowe	40	2,45	1,319	1	5	Bardzo mały
Transformacja energetyczna	40	2,55	1,377	1	5	Mały
Mobilność ludzi i zespołów pracowniczych	40	2,725	1,281	1	5	Mały
Ceny nieruchomości	40	2,4	1,317	1	5	Bardzo mały
Kryzys energetyczny	40	2,45	1,431	1	5	Bardzo mały
Wojna na Ukrainie	40	2,675	1,347	1	5	Mały
Pandemia COVID-19	40	2,7	1,344	1	5	Mały

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych

Wśród czynników najsilniej wpływających na sytuację organizacji pozarządowych wyszczególnić należy przede wszystkim dostępność funduszy publicznych. Pozostałe czynniki mają mały lub bardzo mały wpływ na ich funkcjonowanie – przynajmniej w opinii respondentów. Na uwagę zasługuje relatywnie niska ocena wpływu wymienionych czynników na funkcjonowanie tej grupy organizacji. Może to wskazywać na postrzeganą znaczną niezależność od warunków zewnętrznych. Zestawienie kierunku (charakteru) wpływu przedstawia tabela 31.

Tabela 31. Charakter wpływu czynników zewnętrznych

Trend w otoczeniu	Liczba obserwacji	Średnia	Odchylenie standardowe	Min	Max	Charakter wpływu
Dostępność funduszy publicznych	40	3,4	1,277	1	5	Pozytywny
Dostępność funduszy prywatnych	40	2,95	1,061	1	5	Potencjalnie obojętny
Dostępność informacji rynkowych	40	3,1	1,081	1	5	Potencjalnie obojętny
Dostępność nowych technologii	40	3,2	1,159	1	5	Pozytywny
Dostęp do wiedzy	40	3,425	1,259	1	5	Pozytywny
Cyfryzacja / digitalizacja / rozwiązania przemysłu 4,0	40	3,225	1,23	1	5	Pozytywny
Bezrobocie	40	2,475	1,086	1	5	Bardzo negatywny
Inflacja	40	2,35	1,027	1	5	Bardzo negatywny
Starzenie się społeczeństwa i zmiany demograficzne	40	2,425	0,958	1	5	Bardzo negatywny
Zmiany społeczno-kulturalne	40	2,725	1,037	1	5	Negatywny
Łącuchy dostaw	40	2,675	0,971	1	5	Negatywny
Regulacje prawne i uwarunkowania polityczne	40	2,6	0,982	1	5	Negatywny
Zmiany klimatyczne i ich konsekwencje środowiskowe	40	2,625	1,005	1	5	Negatywny
Transformacja energetyczna	40	2,625	1,005	1	5	Negatywny
Mobilność ludzi i zespołów pracowniczych	40	3	1,132	1	5	Potencjalnie obojętny
Ceny nieruchomości	40	2,625	0,979	1	5	Negatywny
Kryzys energetyczny	40	2,475	1,109	1	5	Bardzo negatywny
Wojna na Ukrainie	40	2,35	1,145	1	5	Bardzo negatywny
Pandemia COVID-19	40	2,2	1,114	1	5	Bardzo negatywny

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych

Wśród czynników o bardzo negatywnym wpływie na działalność organizacji pozarządowych wyszczególnić można przede wszystkim bezrobocie, inflację, starzenie się społeczeństwa, kryzys energetyczny, wojnę na Ukrainie oraz Pandemię COVID-19 (najbardziej negatywnie oceniono ostatnie dwa czynniki). Negatywny wpływ mają również zmiany społeczno-kulturalne, łańcuchy dostaw, regulacje prawne i uwarunkowania polityczne, zmiany klimatyczne oraz transformacja energetyczna

oraz rosnące ceny nieruchomości. Wśród czynników o charakterze pozytywnym na uwagę zasługują natomiast dostępność do funduszy publicznych, dostępność nowych technologii, dostęp do wiedzy, czy cyfryzacja. Obojętne/neutralne z perspektywy podmiotów są dostępność funduszy prywatnych, dostępność informacji rynkowych oraz mobilność ludzi i zespołów pracowniczych. Porównanie dwóch tabel może doprowadzić do identyfikacji szans i zagrożeń. Zestawienie to przedstawiono w tabeli 32.

Tabela 32. Lista szans i zagrożeń płynących z otoczenia w warunkach współpracy międzynarodowej

Trend w otoczeniu	Średnia	Charakter wpływu	Średnia	Siła wpływu	Charakter czynnika
Dostępność funduszy publicznych	3,4	Pozytywny	3,025	Umiarkowany	Szansa
Dostępność funduszy prywatnych	2,95	Obojętny	2,3	Bardzo mały	Czynnik potencjalnie obojętny
Dostępność informacji rynkowych	3,1	Obojętny	2,45	Bardzo mały	Czynnik potencjalnie obojętny
Dostępność nowych technologii	3,2	Pozytywny	2,55	Mały	Potencjalna szansa
Dostęp do wiedzy	3,425	Pozytywny	2,725	Mały	Potencjalna szansa
Cyfryzacja / digitalizacja / rozwiązania przemysłu 4,0	3,225	Pozytywny	2,775	Mały	Potencjalna szansa
Bezrobocie	2,475	Bardzo negatywny	2,275	Bardzo mały	Czynnik potencjalnie obojętny
Inflacja	2,35	Bardzo negatywny	2,65	Mały	Potencjalne zagrożenie
Starzenie się społeczeństwa i zmiany demograficzne	2,425	Bardzo negatywny	2,55	Mały	Potencjalne zagrożenie
Zmiany społeczno-kulturalne	2,725	Negatywny	2,525	Mały	Czynnik potencjalnie obojętny
Łańcuchy dostaw	2,675	Negatywny	2,25	Bardzo mały	Czynnik potencjalnie obojętny
Regulacje prawne i uwarunkowania polityczne	2,6	Negatywny	2,475	Bardzo mały	Czynnik potencjalnie obojętny
Zmiany klimatyczne i ich konsekwencje środowiskowe	2,625	Negatywny	2,45	Bardzo mały	Czynnik potencjalnie obojętny
Transformacja energetyczna	2,625	Negatywny	2,55	Mały	Potencjalne zagrożenie
Mobilność ludzi i zespołów pracowniczych	3	Obojętny	2,725	Mały	Czynnik potencjalnie obojętny
Ceny nieruchomości	2,625	Negatywny	2,4	Bardzo mały	Czynnik potencjalnie obojętny
Kryzys energetyczny	2,475	Bardzo negatywny	2,45	Bardzo mały	Czynnik potencjalnie obojętny
Wojna na Ukrainie	2,35	Bardzo negatywny	2,675	Mały	Potencjalne zagrożenie
Pandemia COVID-19	2,2	Bardzo negatywny	2,7	Mały	Potencjalne zagrożenie

Zródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych

Liczba szans i zagrożeń w podanej kafeterii jest zbliżona, co wskazuje na umiarkowanie optymistyczny ogląd sytuacji po stronie respondentów. Głównych nadziei na powodzenie organizacje pozarządowe upatrują w **dostępności do funduszy publicznych** oraz w mniejszym stopniu w **dostępności technologii, wiedzy, oraz postępującej cyfryzacji**. Zagrożenia to przede wszystkim inflacja, starzenie się społeczeństwa, transformacja energetyczna, wojna na Ukrainie czy pandemia COVID-19. Z ocen organizacji pozarządowych wyłania się obraz podmiotów silnie uzależnionych od funduszy publicznych oraz narażonych na konsekwencje wynikające z niepokojących trendów w otoczeniu. Nadziei na przetrwanie upatrywać można w rosnącej informatyzacji i dostępności do wiedzy.

Ocena potencjału regionu w badanej grupie podmiotów (tabela 33) wskazuje, że najwyżej oceniane są wydarzenia i produkty sektora kultury, infrastruktura turystyczno-rekreacyjna oraz oferta spędzania czasu wolnego. Nieco niżej, choć ciągle powyżej połowy skali, oceniane są natomiast dostępność infrastruktury związanej z mobilnością oraz możliwości współpracy na linii nauka-praktyka. Najniżej natomiast organizacje pozarządowe oceniają jakość środowiska naturalnego (choć dalej jest to ocena powyżej połowy skali – umiarkowana).

Tabela 33. Ocena potencjału regionu na rzecz prowadzenia działań w zakresie współpracy międzynarodowej

Charakterystyka	Liczba obserwacji	Średnia	Odchylenie standardowe	Min	Max
Dostępność i jakość informacji nt możliwości współpracy	40	3.2	.883	1	5
Dostępność infrastruktury związanej z mobilnością	40	3.45	.815	1	5
Promocja międzynarodowa podmiotów ulokowanych w województwie	40	3.2	.939	1	5
Dostępność wykwalifikowanych kadr	40	3.3	.791	1	5
Dostępność technologii i zasobów wiedzy	40	3.3	.883	1	5
Jakość środowiska naturalnego	40	3.05	.876	1	5
Atrakcyjność środowiska zamieszkania	40	3.175	.874	1	5
Infrastruktura turystyczno-rekreacyjna	40	3.5	.934	1	5
Oferta spędzania wolnego czasu	40	3.5	1.013	1	5
Wydarzenia i produkty sektora kultury	40	3.525	1.012	1	5
Dostępność zewnętrznych źródeł finansowania	40	3.375	.868	1	5
Dostępność w regionie ośrodków akademickich	40	3.275	.877	1	5
Możliwość współpracy na linii nauka-praktyka gospodarcza	40	3.475	.905	1	5

Zródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych

Ocena współpracy międzynarodowej – tabela 34 – ukazuje, że obszary charakterystyczne dla organizacji pozarządowych są oceniane zdecydowanie powyżej połowy. Można zatem przyjąć, że ogólnie organizacje pozarządowe są aktywne zwłaszcza w obszarze **tworzenia relacji partnerskich z podmiotami samorządowymi lub ich jednostkami organizacyjnymi, oraz z innym organizacjami pozarządowymi**. W mniejszym stopniu, choć ciągle bardzo pozytywnie oceniono współpracę z podmiotami otoczenia biznesu. Najniżej oceniono udzielanie pomocy w pozyskiwaniu środków finansowych dla podmiotu. Pozostałe oceny pozostają w okolicach połowy skali. Z analizy tej można wnioskować także o dużym zróżnicowaniu aktywności tych podmiotów. W przypadku wielu ocen nie wskazano obszarów jako istotnych (obserwacje – nie dotyczy).

Tabela 34. Specyfika obszarów współpracy międzynarodowej

Obszar	Liczba obserwacji	Średnia	Odchylenie standardowe	Min	Max
Pozyskiwanie informacji z rynków zagranicznych	30	3.3	.535	2	4
Tworzenie kontaktów	25	3.36	.757	2	5
Budowanie pozytywnego wizerunku środowiska	31	3.29	.973	1	5
Promocja jednostek naukowo-badawczych	24	3.333	.565	2	4
Udzielanie pomocy w pozyskiwaniu nowych technologii	18	3.222	.732	2	5
Udzielanie pomocy w pozyskiwaniu środków finansowych dla branży/podmiotu	22	2.773	.973	1	5
Udzielanie pomocy w przygotowaniu nowych inwestycji infrastrukturalnych	21	3.095	.768	2	5
Tworzenie relacji partnerskich z podmiotami otoczenia biznesu	31	3.645	.709	2	5
Tworzenie relacji partnerskich z organizacjami pozarządowymi	31	3.742	.93	1	5
Tworzenie relacji partnerskich z podmiotami samorządowymi lub ich jednostkami organizacyjnymi	32	3.844	.884	1	5
Organizacja wspólnych wydarzeń	36	3.389	.766	1	5
Podnoszenie kompetencji wewnętrznych organizacji w ramach szkoleń	29	3.31	.806	1	5
Nawiązywanie partnerstw strategicznych	28	3.5	.694	2	5
Eksport produktów/usług	14	3.429	.646	3	5
Import produktów/usług	14	3.429	.514	3	4
Ekspansja na rynki międzynarodowe	14	3.357	.497	3	4
Licencjonowanie produktów	12	3	.426	2	4
Inwestycje bezpośrednie	12	3.583	.793	3	5
Tworzenie projektów naukowych/edukacyjnych	26	3.5	.648	2	5
Tworzenie przedsięwzięć biznesowych	28	3.393	.875	1	5

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych

Ocena efektów współpracy międzynarodowej (tabela 35) wskazuje, że organizacje pozarządowe bardzo pozytywnie oceniają efekty współpracy międzynarodowej w obszarze korzyści wizerunkowych oraz szans na nawiązywanie nowych relacji z podmiotami otoczenia. Najniżej oceniane są korzyści finansowe ze współpracy oraz rozwój oferty usługowej. Oceny efektów współpracy wskazują na umiarkowane zadowolenie respondentów z podejmowanych działań w obszarze umiędzynarodowienia.

Tabela 35. Ocena efektów współpracy międzynarodowej

Typ korzyści	Liczba obserwacji	Średnia	Odchylenie standardowe	Min	Max
Korzyści finansowe	40	2.475	1.339	1	5
Korzyści wizerunkowe	40	3.95	.815	2	5
Korzyści społeczno-kulturowe	39	3.308	1.436	1	5
Podniesienie kompetencji organizacyjnych, w tym kompetencji pracowników	40	3.35	1.122	1	5
Nowe relacje z podmiotami otoczenia	39	3.872	.864	1	5
Znaczne korzyści z rozwoju oferty usługowej	39	2.744	1.332	1	5
Poprawa funkcjonowania organizacji	39	2.897	1.373	1	5
Wartościowe innowacje	39	2.897	1.373	1	5

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych

Respondenci z organizacji pozarządowych bardzo krytycznie odnoszą się do współpracy z innymi podmiotami funkcjonującymi w województwie w zakresie potencjalizacji i intensyfikacji umiędzynarodowienia. Wśród podmiotów otoczenia organizacji pozarządowych najwyższą rolę dla współpracy międzynarodowej, w opinii respondentów, ma współpraca z innymi podmiotami samorządowymi, choć i tu ocena pozostaje poniżej połowy skali. Rola pozostałych podmiotów otoczenia bliższego organizacji pozarządowych, w opinii respondentów jest mała bądź bardzo mała. Wynika z tego, że respondenci postrzegają pozostałe podmioty jako nieistotne z perspektywy współpracy międzynarodowej i uważają, że ta leży wyłącznie w ich gestii (por. tabela 36).

Tabela 36. Współpraca z innymi podmiotami funkcjonującymi w województwie

Podmiot	Liczba obserwacji	Średnia	Odchylenie standardowe	Min	Max
Gminy	40	2.3	1.265	1	5
Powiaty	40	2.075	1.185	1	5
Organizacje pozarządowe	40	2.7	1.244	1	5
Izby gospodarcze	40	2.2	1.181	1	5
Agencje rozwoju	40	2.175	1.152	1	5
EEN	40	2.3	1.114	1	4
Stowarzyszenia branżowe	40	2.4	1.105	1	5

Parki naukowe	40	2.3	1.181	1	5
Klastry	40	2.25	1.104	1	5
Firmy doradcze	40	2.375	1.125	1	5
Zarządcy nieruchomości komercyjnych	40	2.075	.944	1	4
Banki	40	2.025	1.074	1	5
Instytucje wsparcia finansowego	40	2.225	1.121	1	5
Katowicka SSE	40	2.525	1.32	1	5
Samorządowe jednostki organizacyjne	40	2.15	1.099	1	5
Organizatorzy imprez / kongresów	40	2.15	1.051	1	5
Media	40	2.6	1.236	1	5
Przedsiębiorstwa	40	2.475	1.132	1	5
Urząd Marszałkowski	40	2.375	1.148	1	4
Urząd Wojewódzki	40	2.45	1.197	1	5
Górnośląsko-Zagłębiowska Metropolia	40	2.175	1.083	1	4
Śląski Związek Gmin i Powiatów	40	2.125	1.042	1	4
Urzędy pracy	40	2.15	1.21	1	5
Uczelnie wyższe i instytuty badawcze	40	2.425	1.13	1	5
Szkoły podstawowe/średnie	40	2.275	1.176	1	5
Liderzy zmian lokalnych	40	2.175	1.107	1	4
Instytucje kultury, sportu, turystyki	40	2.325	1.185	1	5

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych

Kraje, z którymi współpraca organizacji pozarządowych jest najbardziej intensywna to w kolejności:

- Niemcy
- Czechy
- Hiszpania
- Francja
- Włochy
- Grecja
- Słowacja.

Chmurę słów, w której wielkość słowa odpowiada intensywności współpracy przedstawiono na rys. 7.

Rysunek 7 Intensywność współpracy zagranicznej w podmiotów sektora obywatelskiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych

Ocena współpracy z podmiotami zlokalizowanymi w regionach partnerskich jest umiarkowana, a jej stan przedstawiono na rysunku 8.

Rysunek 8 Współpraca z podmiotami ulokowanymi w regionach partnerskich województwa

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych

Największa liczba organizacji pozarządowych współpracuje z Nadrenią Północną – Westfalią, Krajem Morawsko-Śląskim oraz Samorządowym Krajem Żylińskim. Współpraca z pozostałymi regionami partnerskimi jest niewielka, a w przypadku kierunków odległych geograficznie – śladowa.

W badaniu zrealizowanym przez Centrum Badań i Rozwoju przy UE wzięły udział 484 podmioty z Województwa Śląskiego:

Typ podmiotu	Liczba podmiotów w próbie
Gmina	77
Jednostka naukowo-badawcza	12
Organizacja pozarządowa	40
Podmiot otoczenia biznesu	26
Przedsiębiorstwo	300
Samorząd regionalny	7
Uczelnia wyższa	19
Inna	3
Suma końcowa	484

Struktura podmiotów objętych badaniem według PKD:

Sekcja PKD	Ilość podmiotów wg sekcji
B	12
C	78
D	1
E	1
F	25
G	91
H	45
I	5
J	17
K	14
M	35
N	39
O	83
P	22
Q	1
R	4
S	11
Suma końcowa	484

Struktura badanych organizacji według wielkości:

Liczba pracowników	Liczba podmiotów według liczby zatrudnionych pracowników
Do 9 pracowników (mikropodmioty)	63
10-49 pracowników (małe podmioty)	207
50-249 pracowników (średnie podmioty)	140
Powyżej 250 pracowników (duże podmioty)	74
Suma końcowa	484

Projekt pn. Promocja gospodarcza regionu oraz działania związane z tworzeniem przyjaznych warunków do inwestowania i eksportowania współfinansowany z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020 ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego

ANEKS DO RAPORTU

**Analiza wyników badań ankietowych CATI/CAWI
specyfika podmiotów z województwa śląskiego angażujących się
w aktywności międzynarodowe**

CZEŚĆ 2 - rekomendacje

1. Przedsiębiorstwa

Z analizy wynika, że ankietowane przedsiębiorstwa ankietowym najchętniej podjęłyby współpracę z:

- Niemcami
- Szwecją
- Włochami
- Francją
- Holandią
- USA
- Ukrainą
- Danią
- Austrią
- Hiszpanią
- Węgrami
- Szwajcarią
- Kanadą
- Belgią.

Rysunek 1

Intensywność współpracy zagranicznej w opinii przedsiębiorców

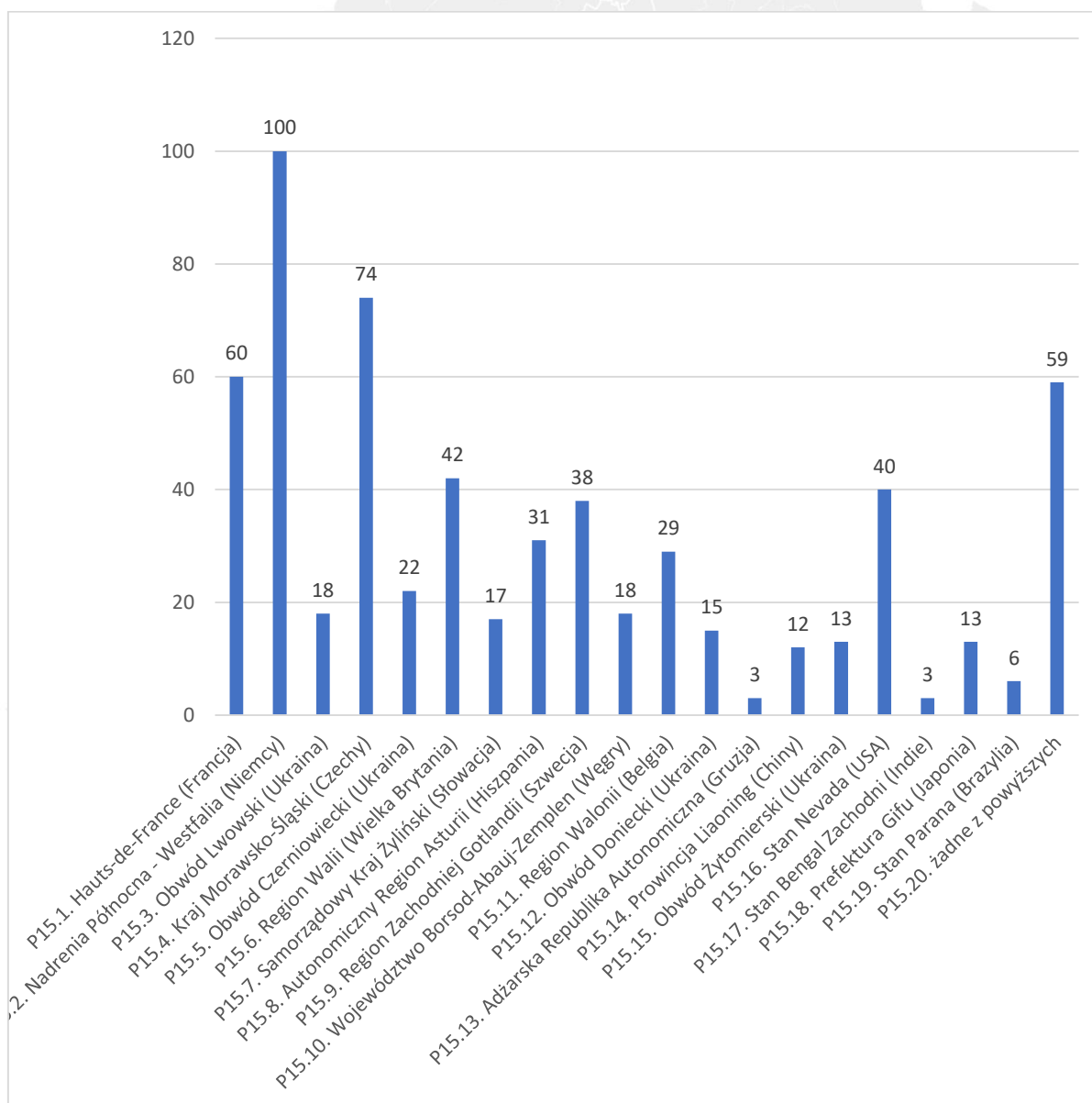

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych

Pożądane kierunki współpracy z podmiotami w regionach partnerskich wskazują na dużą chęć podjęcia współpracy z Nadrenią Północną – Westfalią oraz Krajem Morawsko-Śląskim, oraz w mniejszym stopniu z Hauts-de-France, Regionem Walii oraz Stanem Nevada. Duża liczba respondentów nie jest zainteresowana rozwijaniem kontaktów i nawiązywaniem współpracy z regionami partnerskimi.

Rysunek 2

Pożądane kierunki współpracy z podmiotami w regionach partnerskich (wg liczby wskazań)

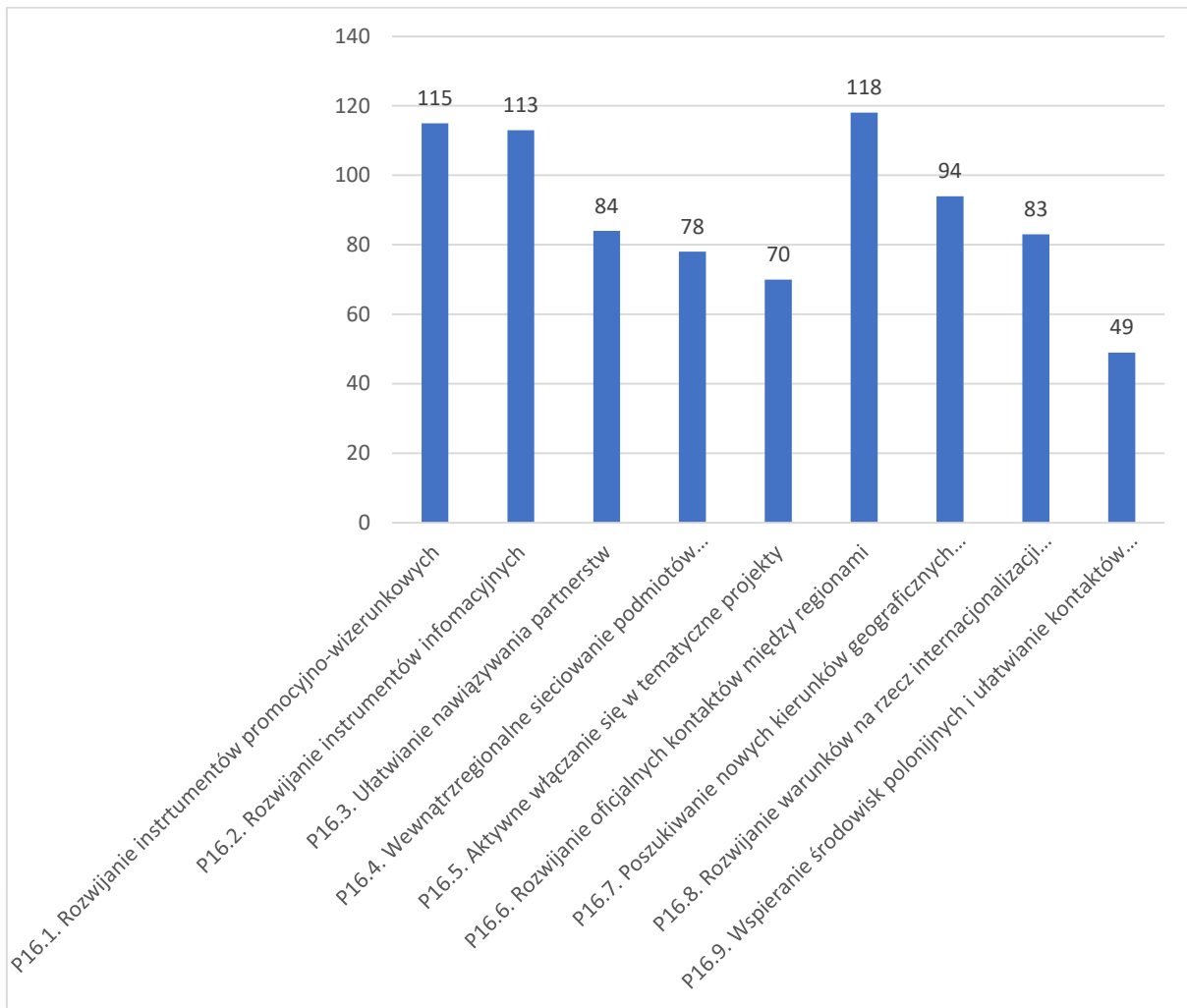

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych

Na poniższym rysunku przedstawiono pożądane przez przedsiębiorstwa działania ze strony Urzędu Marszałkowskiego zmierzające do animowania i wspierania współpracy międzynarodowej.

Rysunek 3

Pożądane działania w zakresie wzmacniania współpracy międzynarodowej po stronie UMWSL (wg liczby wskazań)

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych

Z analizy danych wynika, że najbardziej pożądane działania to **rozwijanie oficjalnych kontaktów między regionami, rozwijanie instrumentów promocyjno-wizerunkowych oraz rozwijanie instrumentów informacyjnych**. W mniejszym stopniu przedsiębiorstwa zainteresowane są poszukiwaniem nowych kierunków geograficznych, **ułatwianiem nawiązywania partnerstw czy rozwijaniem warunków na rzecz internacjonalizacji**.

2. Jednostki samorządu terytorialnego

Z analizy wynika, że gminy najchętniej podjęłyby współpracę z:

- Niemcami
- Czechami
- Węgrami
- Słowacją
- Francją
- Włochami
- Austrią.

Duże znaczenie mają również w opinii jednostek samorządu terytorialnego USA oraz Hiszpania.

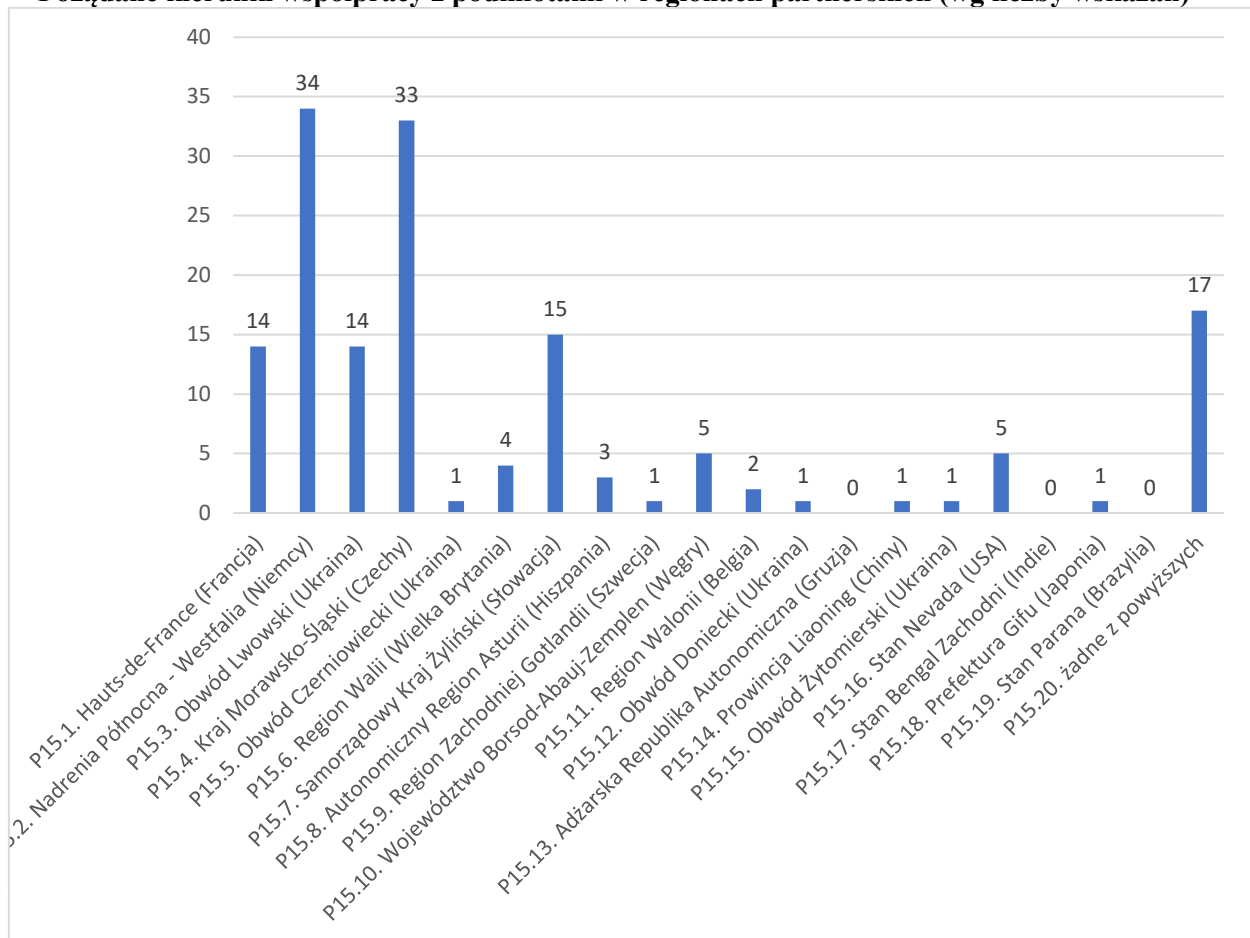
Rysunek 4
Intensywność współpracy zagranicznej w opinii przedstawicieli JST

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych

Pożądane kierunki współpracy z podmiotami w regionach partnerskich wskazują na dużą chęć podjęcia współpracy z Nadrenią Północną – Westfalią oraz Krajem Morawsko-Śląskim. Duża liczba respondentów nie jest zainteresowana rozwijaniem kontaktów i nawiązywaniem współpracy z regionami partnerskimi.

Rysunek 5
Pożądane kierunki współpracy z podmiotami w regionach partnerskich (wg liczby wskazań)

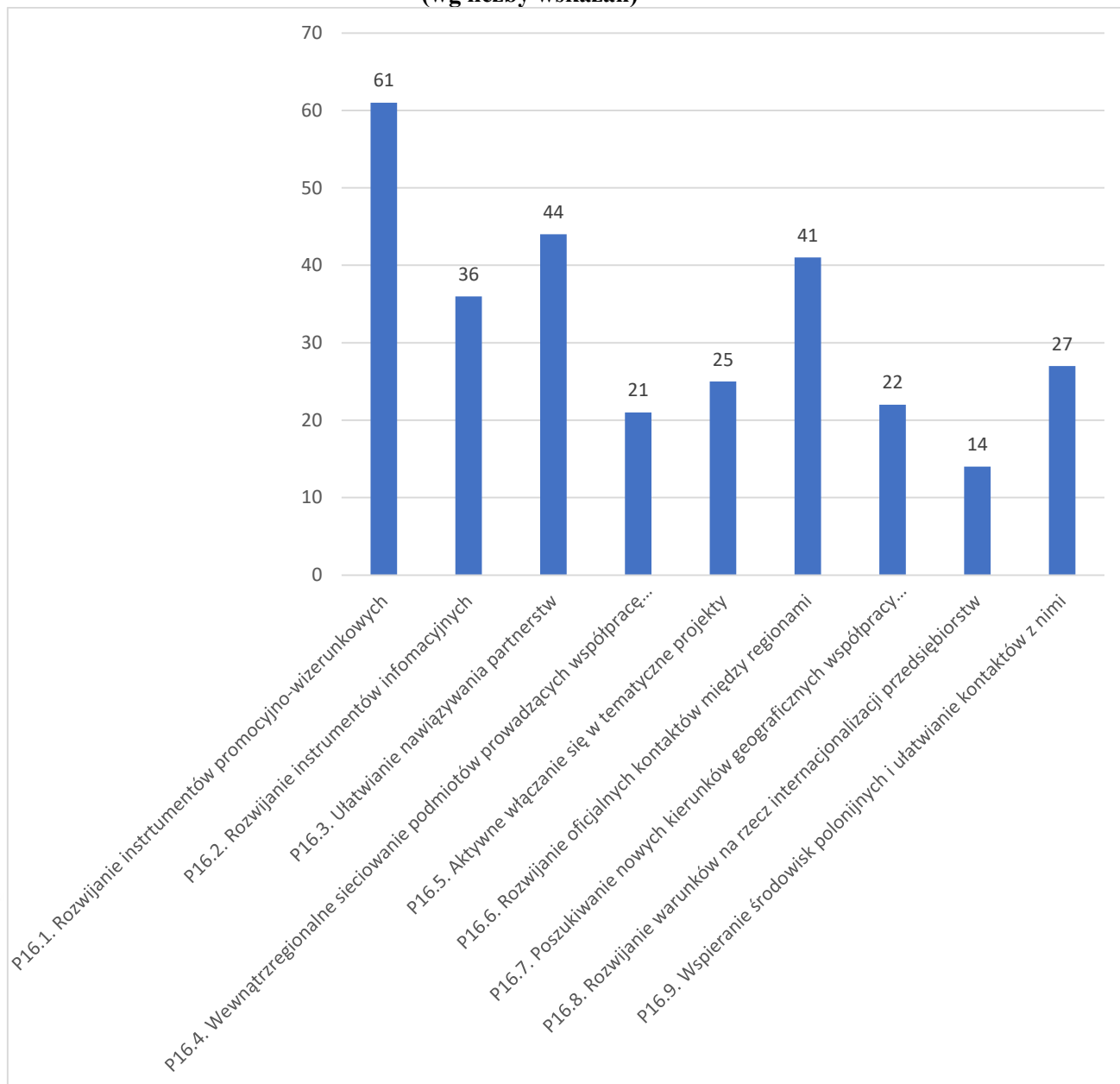

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych

Na rysunku 6 przedstawiono pożądane przez gminy działania ze strony Urzędu Marszałkowskiego zmierzające do animowania i wspierania współpracy międzynarodowej.

Rysunek 6

Pożądanie działań w zakresie wzmacniania współpracy międzynarodowej po stronie UMWSL (wg liczby wskazań)

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych

Z analizy danych wynika, że najbardziej pożądanymi działaniami są **rozwijanie instrumentów promocyjno-wizerunkowych**, **ułatwianie nawiązywania partnerstw** oraz **rozwijanie oficjalnych kontaktów pomiędzy regionami**. Gminy nie oczekują natomiast dalszego rozwijania warunków na rzecz internacjonalizacji oraz tworzenia **wewnątrzregionalnych sieci podmiotów prowadzących współpracę międzynarodową**.

3. Uczelnie i jednostki naukowe

Z analizy wynika, że uczelnie i instytucje naukowo-badawcze najchętniej podjęłyby współpracę z:

- USA
- Niemcami
- Francją
- Japonią
- Hiszpanią
- Ukrainą.

Duże znaczenie mają również:

- Turcja
- Włochy
- Kanada
- Norwegia
- Czechy
- Korea Południowa.

Rysunek 7

Intensywność współpracy zagranicznej w opinii uczelni i jednostek naukowych

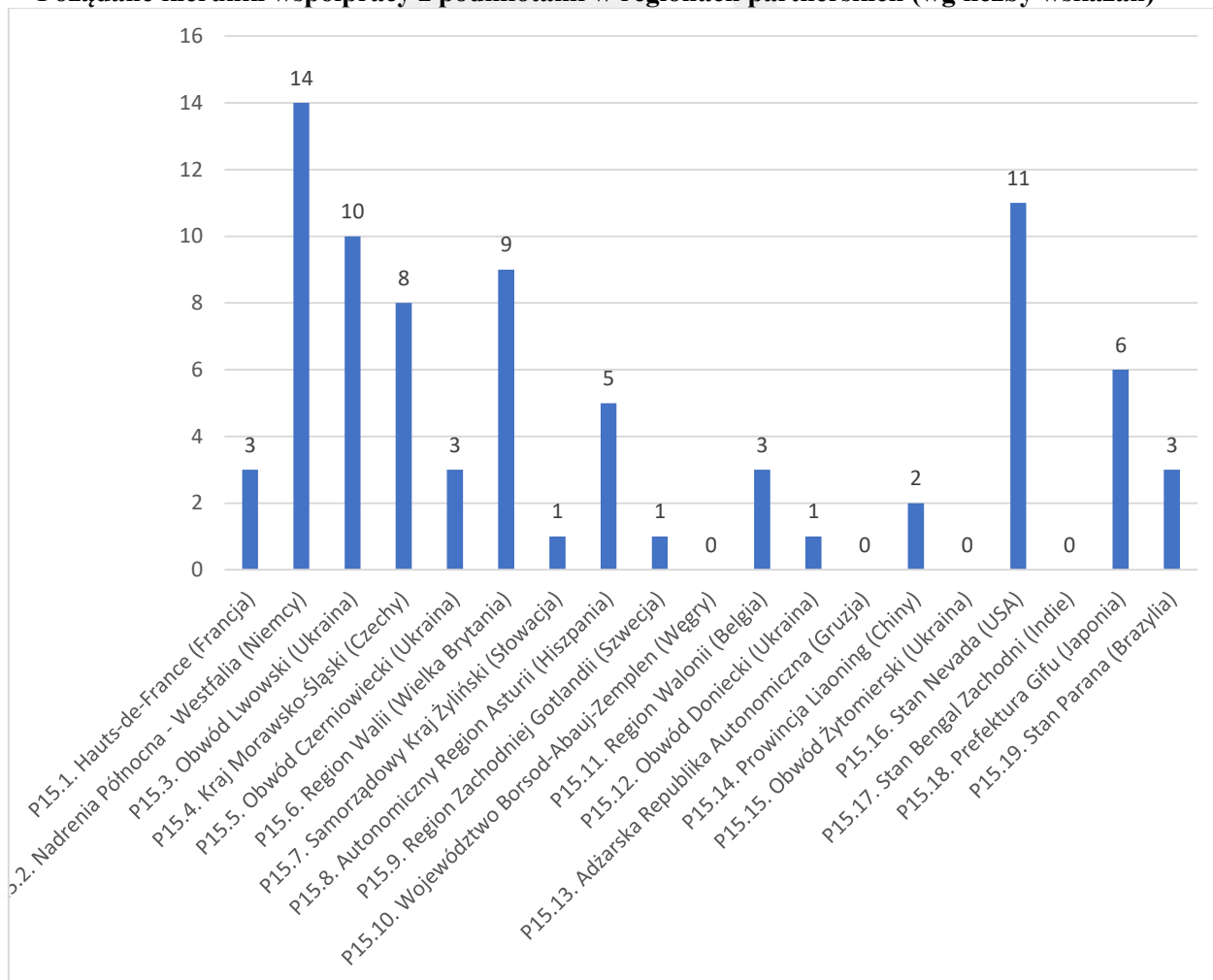

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych

Pożądane kierunki współpracy z podmiotami w regionach partnerskich wskazują na zdecydowanie większą chęć podjęcia współpracy z USA, w porównaniu do stanu obecnego.

Rysunek 8

Pożądane kierunki współpracy z podmiotami w regionach partnerskich (wg liczby wskazań)

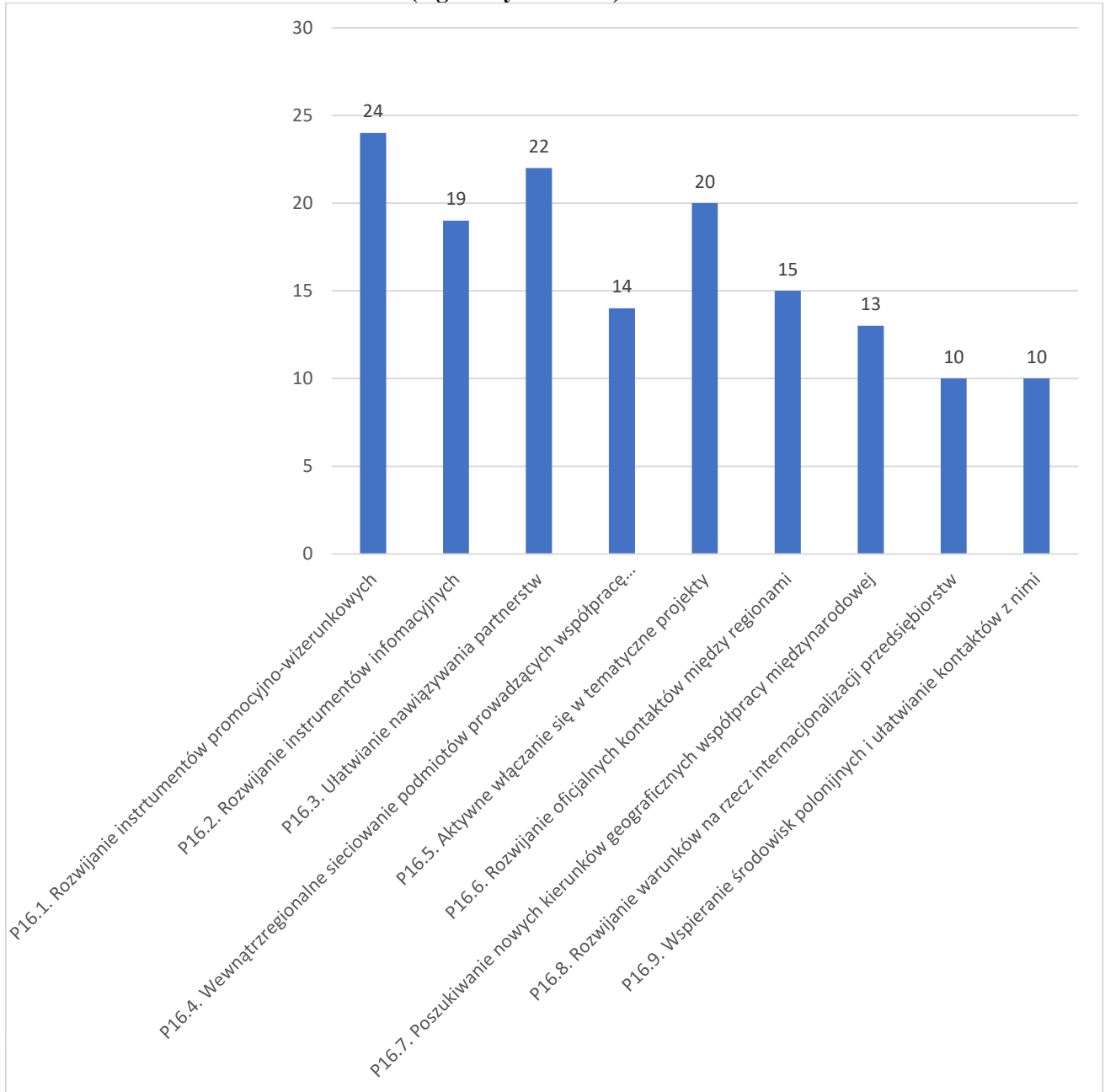

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych

Na rysunku 9 przedstawiono pożądane przez uczelnie wyższe i instytucje naukowo-badawcze działania ze strony Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego zmierzające do animowania i wspierania współpracy międzynarodowej.

Rysunek 9

**Pożądanie działania w zakresie wzmacniania współpracy międzynarodowej po stronie UMWSL
(wg liczby wskazań)**

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych

Z analizy danych wynika, że najbardziej pożądanymi działaniami są rozwijanie instrumentów promocyjno-wizerunkowych, ułatwianie nawiązywania partnerstw oraz aktywne włączanie się w tematyczne projekty. Uczelnie nie oczekują natomiast dalszego rozwijania warunków na rzecz internacjonalizacji oraz wspierania środowisk polonijnych i ułatwiania kontaktów z nimi.

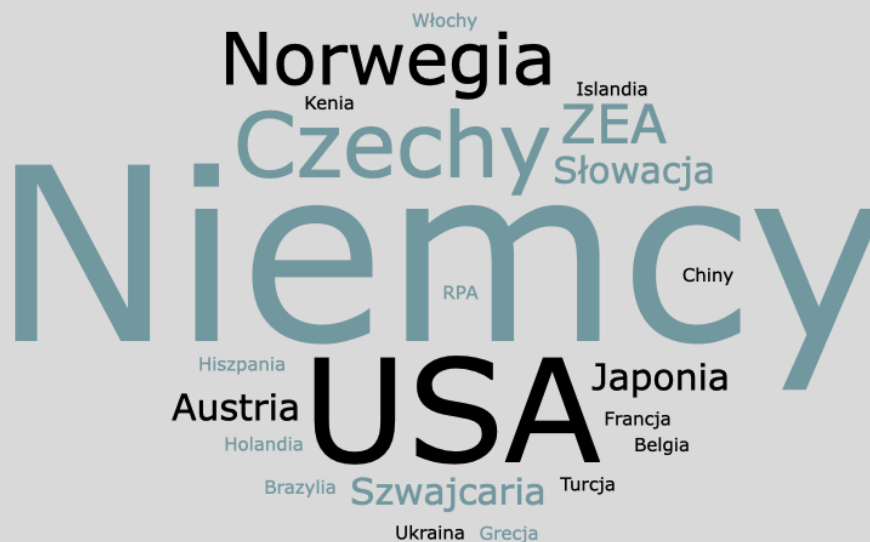
4. Podmioty sektora obywatelskiego

Z analizy wynika, że podmioty sektora obywatelskiego najchętniej podjęłyby współpracę z:

- Niemcami
- Czechami
- USA
- Norwegią
- Japonią
- Zjednoczonymi Emiratami Arabskimi
- Austrią
- Słowacją
- Szwajcarią.

Rysunek 10

Intensywność współpracy zagranicznej w opinii podmiotów sektora obywatelskiego

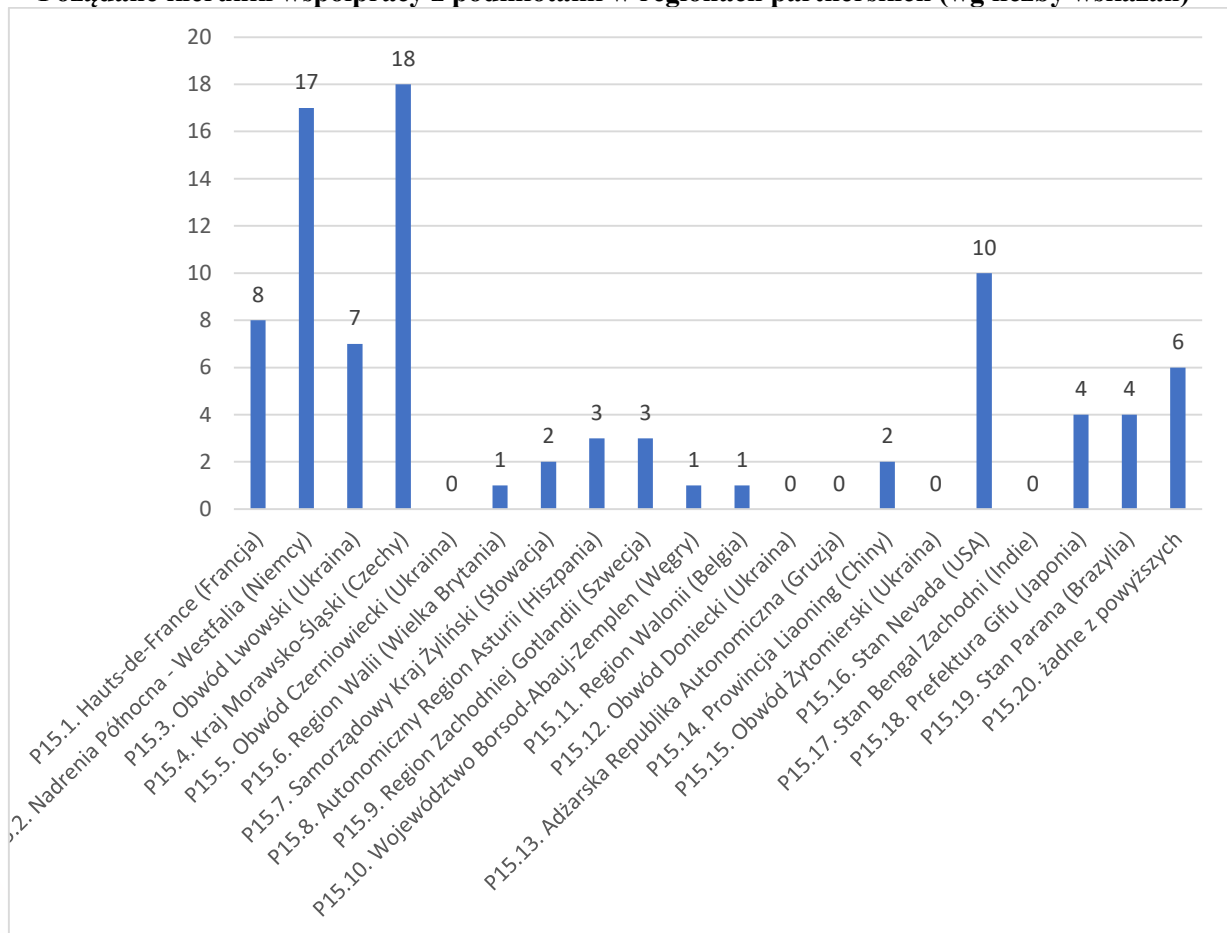

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych

Pożądane kierunki współpracy z podmiotami w regionach partnerskich wskazują na dużą chęć podjęcia współpracy z Krajem Morawsko-Śląskim, Nadrenią Północną – Westfalią oraz Stanem Nevada, oraz w mniejszym stopniu z Hauts-de-France i Obwodem Lwowskim. Duża liczba respondentów nie jest zainteresowana rozwijaniem kontaktów i nawiązywaniem współpracy z regionami partnerskimi.

Rysunek 11

Pożądane kierunki współpracy z podmiotami w regionach partnerskich (wg liczby wskazań)

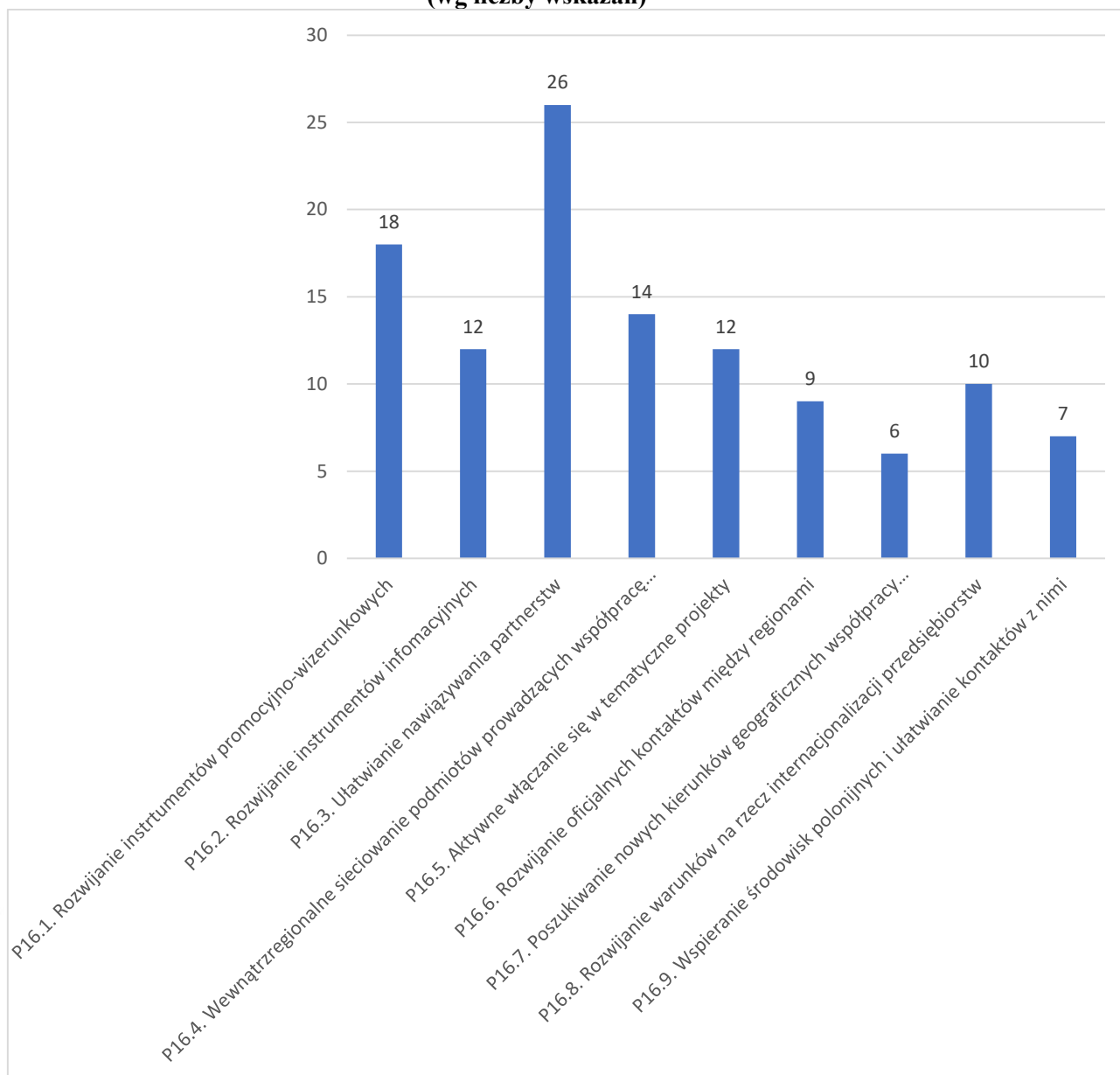

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych

Na rysunku 12 przedstawiono pożądane przez organizacje pozarządowe działania ze strony Urzędu Marszałkowskiego zmierzające do animowania i wspierania współpracy międzynarodowej.

Rysunek 12

Pożądanie działania w zakresie wzmacniania współpracy międzynarodowej po stronie UMWSL (wg liczby wskazań)

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych

Z analizy danych wynika, że najbardziej pożądanymi działaniami są ułatwianie nawiązywania partnerstw i rozwijanie instrumentów promocyjno-wizerunkowych. W mniejszym stopniu organizacje pozarządowe zainteresowane są wewnątrzregionalnym sieciowaniem podmiotów prowadzących współpracę międzynarodową, aktywnym włączaniem się w tematyczne projekty czy rozwijaniem instrumentów informacyjnych. W małym stopniu zasadne z perspektywy respondentów wydaje się poszukiwanie nowych kierunków geograficznych współpracy przez Urząd Marszałkowski.

W badaniu zrealizowanym przez Centrum Badań i Rozwoju przy UE wzięły udział 484 podmioty z Województwa Śląskiego:

Typ podmiotu	Liczba podmiotów w próbie
Gmina	77
Jednostka naukowo-badawcza	12
Organizacja pozarządowa	40
Podmiot otoczenia biznesu	26
Przedsiębiorstwo	300
Samorząd regionalny	7
Uczelnia wyższa	19
Inna	3
Suma końcowa	484

Struktura podmiotów według PKD

Sekcja PKD	Ilość podmiotów wg sekcji
B	12
C	78
D	1
E	1
F	25
G	91
H	45
I	5
J	17
K	14
M	35
N	39
O	83
P	22
Q	1
R	4
S	11
Suma końcowa	484

Struktura badanych organizacji według wielkości:

Liczba pracowników	Liczba podmiotów według liczby zatrudnionych pracowników
Do 9 pracowników (mikropodmioty)	63
10-49 pracowników (małe podmioty)	207
50-249 pracowników (średnie podmioty)	140
Powyżej 250 pracowników (duże podmioty)	74
Suma końcowa	484

Projekt pn. Promocja gospodarcza regionu oraz działania związane z tworzeniem przyjaznych warunków do inwestowania i eksportowania współfinansowany z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020 ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego

ZAŁĄCZNIK NR 3
METODOLOGIA PRAC:
WIZJA I SCENARIUSZE

1 Wprowadzenie

Podstawą metodyczną realizacji prac jest zbiór technik i narzędzi strategicznego foresightu terytorialnego (Klasik A. Biniecki J., Ochojski A. 2014), który był z sukcesem wdrożony w ramach prac na rzecz rozwoju województwa śląskiego oraz Górnośląskiego Obszaru Metropolitalnego¹. Strategiczny foresight terytorialny (SFT) określić można jako angażujący zbiorową wyobraźnię i wiedzę, uporządkowany proces:

- kreowania przyszłości danej jednostki samorządowej i jej interesariuszy/beneficjentów w określonej dziedzinie,
- antycypowania ewolucji otoczenia,
- poszukiwania sposobów działania zapewniających osiągnięcie tego, co pożądane z uwzględnieniem przyszłych uwarunkowań zewnętrznych.

Zadaniem studiów foresightowych jest nie tylko uzyskanie efektu przygotowania decyzji w zakresie przyszłych oczekiwań (wizja) i konkretnych działań (plan działań), ale także mobilizacja kapitału intelektualnego, rozwijanie komunikacji wewnętrznej, tworzenie klimatu pracy zespołowej i intensyfikacja współpracy interdyscyplinarnej w ekosystemie. Zastosowano na etapie kreowania wizji strategicznej i planu działania do roku 2030 technik moderacyjnych w ramach prac warsztatowych i metody delfickiej, jako podstawę wspólnej refleksji nad wynikami diagnozy oraz na temat danych pozyskanych w ramach badań ankietowych i wywiadów. Prace te pozwoliły na uruchomienie pogłębionej dyskusji nad stanem pożądanym i sposobami jego urzeczywistnienia oraz stały się podstawą do i zrozumienia dynamiki aktualnego i przyszłego otoczenia przez dostarczanie antycypacyjnego obrazu jego ewolucji i wyłaniających się w nim trendów kreujących nowe wyzwania i możliwości.

Szczegółowa metodyka prac nad wizją i scenariuszami jest zgodna z zapisami oferty, zaś jej kluczowe etapy przedstawiono poniżej.

2 Wizja współpracy międzynarodowej ekosystemu (samorządu regionalnego Województwa Śląskiego i jego ekosystemu)

Podstawą opracowania wizji rozwoju współpracy międzynarodowej samorządu regionalnego jest model dynamiki wewnętrznej podmiotów województwa śląskiego zaangażowanych w prowadzenie współpracy międzynarodowej (rys. 1a i 1b) oraz analiza interesariuszy i ich relacji (model analizy gry aktorów – rys. 2). Punktem startu było ustalenie podstawowych składowych modelu – endogenicznych czynników tworzących swego rodzaju „tworzywo” wizji. (tab. 1).

Tab.1. Kluczowe czynniki endogeniczne

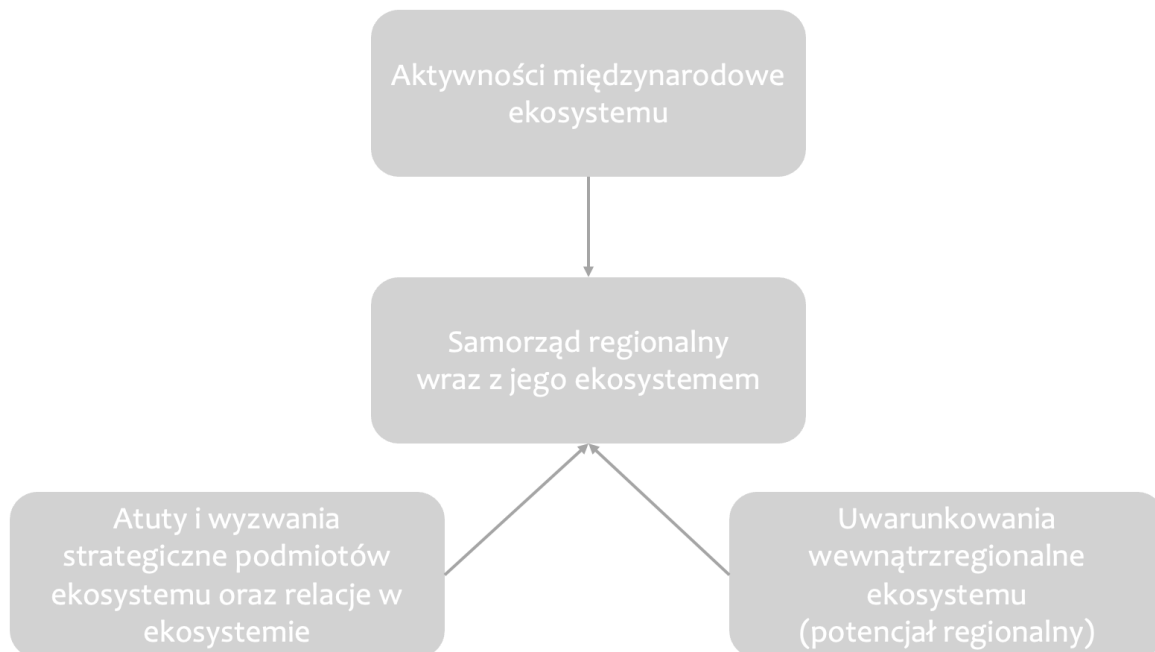
CZYNNIKI ENDOGENICZNE
• Aktualność oferty współpracy międzynarodowej podmiotów z regionu
• Aktywność jednostek samorządu terytorialnego w zakresie wsparcia podmiotów pozarządowych, w tym obywatelskiej pomocy dla Ukrainy
• Aktywność podmiotów otoczenia biznesu (informacje, kontakty, kompetencje, technologie, oferta inwestycyjna)
• Aktywność środowisk obywatelskich w zakresie kreowania przedsięwzięć edukacyjnych, kulturalnych i humanitarnych
• Dostępność kapitału finansowego (banki, środki funduszowe - Urząd Marszałkowski)
• Dostępność terenów inwestycyjnych typu brownfield
• Dostępność w regionie informacji o możliwości prowadzenia współpracy
• Infrastruktura transportowa i logistyczna – dostępność i łączalność
• Jakość środowiska zamieszkania
• Konkurencyjność oferty przedsiębiorstw
• Marka śląskiej oferty turystycznej i sportowo-rekreacyjnej, w tym oferty gastronomicznej i hotelarskiej
• Oferta proakademicka i promocyjna Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii
• Oferta śląskich wydarzeń naukowych
• Oferta wspólnych wydarzeń organizowanych i promowanych przez lokalne środowiska samorządowe
• Organizacja przez jednostki samorządu terytorialnego projektów edukacyjnych i kulturowych we współpracy ze środowiskami edukacji podstawowej i ponadpodstawowej

CZYNNIKI ENDOGENICZNE
<ul style="list-style-type: none">• Orientacja prorozwojowa władz regionu w ramach priorytetów współpracy międzynarodowej na rzecz kreowania konkurencyjności gospodarki
<ul style="list-style-type: none">• Poziom atrakcyjności oferty dla koneserów kultury i sztuki oraz odbiorców kultury popularnej
<ul style="list-style-type: none">• Poziom ekspansji międzynarodowej przedsiębiorstw i ich wizerunek na rynkach międzynarodowych
<ul style="list-style-type: none">• Poziom i dostępność wykwalifikowanych kadr
<ul style="list-style-type: none">• Poziom rozwoju sektora przemysłów wydarzeń i spotkań, w tym oferty gastronomicznej i hotelarskiej
<ul style="list-style-type: none">• Poziom wdrożeń i patentów tworzonych przez środowiska naukowe i badawcze
<ul style="list-style-type: none">• Poziom współpracy jednostek naukowo-badawczych (w tym uczelni) w regionie
<ul style="list-style-type: none">• Poziom współpracy jednostek samorządu terytorialnego w regionie
<ul style="list-style-type: none">• Poziom współpracy organizacji pozarządowych w regionie
<ul style="list-style-type: none">• Promowanie przez władze regionu kontaktów międzynarodowych różnych środowisk z Województwa Śląskiego
<ul style="list-style-type: none">• Relacje przedsiębiorstw z dostawcami w łańcuchach produkcyjnych w regionie
<ul style="list-style-type: none">• Relacje przedsiębiorstw z otoczeniem biznesu w zakresie pozyskiwania wiedzy i technologii
<ul style="list-style-type: none">• Skierowana do wielu podmiotów oferta regionalnego środowiska samorządowego na rzecz współpracy międzynarodowej
<ul style="list-style-type: none">• Skuteczność współpracy: nauka – biznes
<ul style="list-style-type: none">• Stan środowiska naturalnego
<ul style="list-style-type: none">• Transformacja regionu (wdrożenia, kompetencje, programy)
<ul style="list-style-type: none">• Wizerunek aktywnego na arenie międzynarodowej lokalnego środowiska samorządowego (partnerska współpraca w wymiarze międzyregionalnym i transgranicznym)
<ul style="list-style-type: none">• Zaplecze infrastrukturalne jednostek naukowo-badawczych
<ul style="list-style-type: none">• Zdolność do współkreowania przez podmioty otoczenia biznesu i jednostki samorządu terytorialnego oferty terenów inwestycyjnych w regionie
<ul style="list-style-type: none">• Zdolność podmiotów z regionu do nawiązywania kontaktów dzięki ofercie kongresów i wydarzeń branżowych
<ul style="list-style-type: none">• Zdolność przedsiębiorstw do pozyskiwania informacji z rynków zagranicznych
<ul style="list-style-type: none">• Zdolność środowiska akademickich i badawczych do kreowania projektów naukowych i wdrożeń

Źródło: opracowanie własne z wykorzystaniem CATI/CAWI, IDI, warsztatów, prac diagnostycznych

Rys. 1a. Model dynamiki wewnętrznej

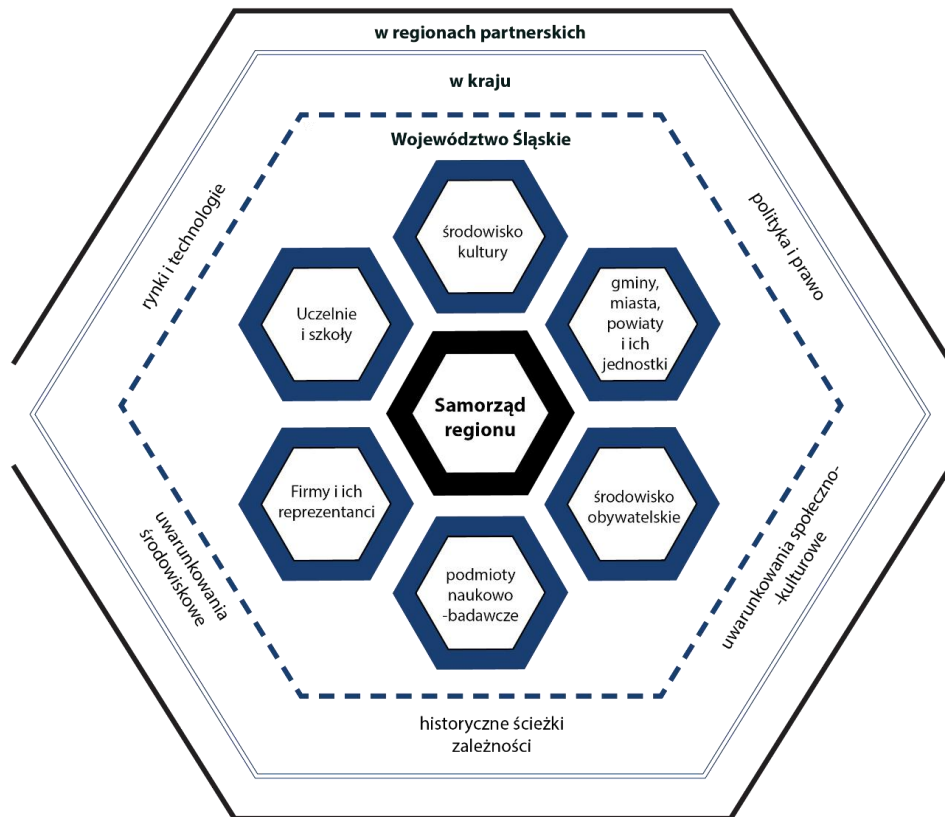
Źródło: opracowanie własne

Rys. 1b. Schemat ramowy wizji rozwoju współpracy międzynarodowej samorządu regionalnego wraz z ekosystemem

W35. Konkurencyjność oferty przedsiębiorstw		W18. Wizerunek aktywnego na arenie międzynarodowej lokalnego środowiska samorządowego (partnerska współpraca w wymiarze międzyregionalnym i transgranicznym)		W2. Trwałe relacje przedsiębiorstw z otoczeniem biznesu w zakresie pozyskiwania wiedzy i technologii	
Marka i trwałość rezultatów					
W16. Aktywność podmiotów otoczenia biznesu (informacje, kontakty, kompetencje, technologie, oferta inwestycyjna)	W11. Zdolność podmiotów z regionu do nawiązywania kontaktów dzięki ofercie kongresów i wydarzeń branżowych	W8. Skuteczność współpracy: nauka – biznes	W22. Dostępność w regionie informacji o możliwości prowadzenia współpracy	W24. Promowanie przez władze regionu kontaktów międzynarodowych różnych środowisk z Województwa Śląskiego	
Zaangażowanie i relacje					
W3. Dostępność kapitału finansowego (banki, środki funduszowe - Urząd Marszałkowski)	W23. Orientacja prorozwojowa władz regionu w ramach priorytetów współpracy międzynarodowej na rzecz kreowania konkurencyjności gospodarki		W20. Poziom wdrożeń i patentów tworzonych przez środowiska naukowe i badawcze		
Fundamenty aktywności					

Źródło: opracowanie własne

Rys. 2. Model gry aktorów – ekosystem podmiotów angażujących się w relacje międzynarodowe i jego otoczenie

Źródło: opracowanie własne

Samorząd regionu - Zarząd i Sejmik Województwa, Departamenty Urzędu Marszałkowskiego oraz jednostki podległe samorządowi Województwa współtworzą wraz z firmami i ich reprezentantami branżowymi / sektorowymi, jednostkami naukowo-badawczym, środowiskami akademickimi, środowiskami sektora obywatelskiego, środowiskami sztuki i kultury oraz samorządami terytorialnymi i ich zrzeszeniami ekosystem. Na aktywności tych interesariuszy oddziałuje otoczenie – zarówno krajowe, jak i globalne.

Macierz interakcji (37x37) pomiędzy poszczególnymi czynnikami kluczowymi (tab.1) dała wyraz relacji w układzie diachronicznym i synchronicznym oraz przesądziła o specyfice zidentyfikowanej dynamiki ekosystemu. Ostatecznie, zbiór tych relacji ten posłużył do wskazania **pożądanego obrazu i procesów aktywności międzynarodowej regionalnych władz samorządowych wraz z ekosystemem - wizji rozwoju aktywności międzynarodowej regionalnych władz samorządowych wraz z ekosystemem w perspektywie do roku 2030 - ŚLĄSKIE OTWARTE NA INTELIGENTNĄ WSPÓLPRACĘ.**

3 Scenariusze uwarunkowań zewnętrznych dla aktywności międzynarodowej Województwa Śląskiego

Podstawą opracowania scenariuszy uwarunkowań zewnętrznych aktywności międzynarodowej samorządu regionalnego jest model dynamiki ewolucji otoczenia podmiotów Województwa Śląskiego zaangażowanych w prowadzenie współpracy międzynarodowej (rys. 3). i ustalenia podstawowych hipotez ewolucji uwarunkowań egzogenicznych tworzących swego rodzaju „tworzywo” scenariuszy na podstawie, których opracowano scenariusz „Śląskie ma wiedzę”.

Punktem startu do rozpoznania modelu dynamiki jest lista składowych (procesów, tendencji) egzogenicznych (tab. 2).

Tab. 2. Uwarunkowania zewnętrzne – składowe

CZYNNIKI ZEWNĘTRZNE
• Atrakcyjności oferty turystycznej w regionach Europy Środkowo-Wschodniej.
• Bogata oferta i liczne wydarzenia i produkty sektora kultury w pasie Polski Południowej (w tym: Kraków, Wrocław).
• Dostępność funduszy publicznych (głównie w ramach środków europejskich) oceniana pozytywnie m.in. przez środowiska nauki, biznesu, samorządu i sektora obywatelskiego.
• Dostępność informacji dotyczących współpracy oraz szeroko pojętych informacji rynkowych.
• Dostępność nowoczesnych technologii (cyfryzacja i digitalizacja) znacząco ułatwiająca nawiązywanie i utrzymywanie kontraktów.
• Nowe środki i fundusze europejskie w perspektywie 2021-2027 otwierające drogę do umiędzynarodowienia różnych aktywności gospodarczych.
• Pozytywne postrzeganie województwa śląskiego w wymiarze inwestycyjnym za granicą.
• Rosnąca rola Polski jako lidera Europy Środkowo-Wschodniej.
• Rosnąca znajomość języka angielskiego ułatwiająca nawiązywanie kontaktów z osobami z wielu kultur i środowisk.
• Transformacja energetyczna skierowana na odnawialne źródła energii, która powinna sprzyjać poprawie środowiska naturalnego, jako idea wiodąca polityki europejskiej w ramach mechanizmu sprawiedliwej transformacji.
• Wzrastająca mobilność społeczeństwa w zakresie decyzji o miejscu zamieszkania.
• Wzrost mobilności i przepływu ludzi i towarów pomiędzy regionami (krajami) determinowany rozwojem infrastruktury i środków transportu drogowego, kolejowego i lotniczego.

• Wzrost znaczenia form networkingu formalnego i nieformalnego w zakresie tworzenia relacji międzynarodowych.
• Inflacja podnosząca koszty funkcjonowania, utrudniająca nawiązywanie współpracy.
• Konkurencja w zakresie ofert spędzania czasu wolnego w dużych miastach i metropoliach w Polsce.
• Konkurencyjna oferta w zakresie dostępności infrastruktury sprzyjającej organizacji eventów oraz nawiązywania kontaktów interpersonalnych w innych regionach Polski.
• Kryzys energetyczny.
• Niekorzystne trendy demograficzne.
• Niestabilność regulacji prawnych w Polsce w zakresie rozwoju przedsiębiorczości.
• Ryzyko spadku popularności szkolnictwa zawodowego.
• Wzrastające ryzyko nasilania się konfliktów zbrojnych o zasięgu globalnym i znacznym wpływie na funkcjonowanie łańcuchów dostaw, rynki finansowe.

Źródło: opracowanie własne z wykorzystaniem CATI/CAWI, IDI, warsztatów, prac diagnostycznych

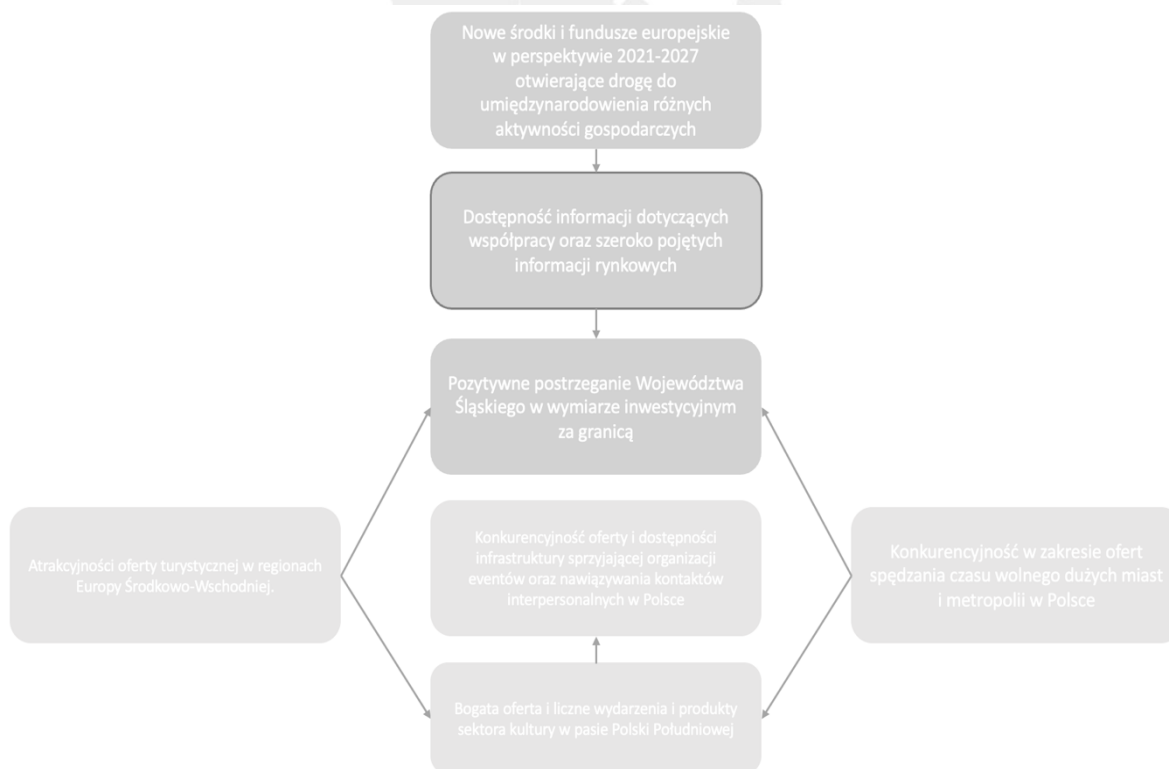
Rys. 3. Model dynamiki ewolucji otoczenia podmiotów województwa śląskiego zaangażowanych w prowadzenie współpracy międzynarodowej

		Nowe środki i fundusze europejskie w perspektywie 2021-2027 otwierające drogę do umiędzynarodowienia różnych aktywności gospodarczych.	Z6		
		Dostępność informacji dotyczących współpracy oraz szeroko pojętych informacji rynkowych.	Z4		
		Pozytywne postrzeganie województwa śląskiego w wymiarze inwestycyjnym za granicą.	Z7		
		Rosnąca rola Polski jako lidera Europy Środkowo-Wschodniej (polityczno-gospodarcza).	Z8		
Atrakcyjności oferty turystycznej w regionach Europy Środkowo-Wschodniej.	Z1	Konkurencyjna oferta w zakresie dostępności infrastruktury sprzyjającej organizacji eventów oraz nawiązywania kontaktów interpersonalnych w innych regionach Polski.	Z16	Konkurencja w zakresie ofert spędzania czasu wolnego w dużych miastach i metropoliach w Polsce.	Z15
		Bogata oferta i liczne wydarzenia i produkty sektora kultury w pasie Polski Południowej (w tym: Kraków, Wrocław).	Z2		

Źródło: opracowanie własne

Wobec zapisanych w modelu składowych sformułowano hipotezy o ich ewolucji. Hipotezy poddane ocenie przesądziły o charakterze relacji i najbardziej prawdopodobnym układzie oddziaływań.

Rys. 4. Scenariusz „Śląskie ma wiedzę”

Źródło: opracowanie własne

W scenariuszu tym przyjmuje się, że utrzymane zostaną środki alokowane w Polsce, w tym dedykowane dla Województwa Śląskiego na wzmocnienie procesów rozwoju w ramach perspektywy europejskiej 2021-2027 i tym samym w sposób bezpośredni lub pośredni inwestycje te będą przyczyniać się do ułatwiania prowadzenia działalności gospodarczej, w tym aktywności międzynarodowej.

„Śląskie ma wiedzę” oznacza, że korzystanie ze środków europejskich otworzy nowe możliwości dla ekosystemów angażujących się na rzecz współpracy międzynarodowej, zaś warunkiem pozytywnego postrzegania Województwa Śląskiego w wymiarze inwestycyjnym za granicą jest odpowiednie przygotowanie procesu pozyskiwania, przetwarzania i gromadzenia informacji niezbędnych do poprawy konkurencyjności działalności gospodarczych i atrakcyjności lokalizacyjnej województwa. Choć co do zasady dostępność informacji dotyczących współpracy oraz informacji rynkowych różnie (są to m.in. źródła dobrych praktyk opisywanych przy okazji wydarzeń targowych; dane oferowane przez wywiadownie gospodarcze; dane sektorowe i branżowe używane w badaniach naukowych; bazy powstające dzięki aktywności podmiotów otoczenia biznesu; literatura fachowa i branżowa; wiedza

skodyfikowana powstająca dzięki aktywnościom inicjatyw klastrowych; działalność krajowych agend wspomagających handel i inwestycje, itd.), to proces pozyskiwania i korzystania z informacji i danych wymaga pewnych działań¹.

Współpowiazanymi procesami aktywizującymi pozytywne postrzeganie wizerunku Województwa Śląskiego w wymiarze inwestycyjnym są: poprawiająca się atrakcyjność oferty turystycznej, kulturowej i spędzania czasu wolnego oraz eventów w skali kraju i Europy Środkowo-Wschodniej. Procesy te mogą być traktowane zarówno jako szansa, po którą należy sięgać (efekt pożyczania rynków i efekt sąsiedztwa), ale także należy je traktować jako element konkurowania i utraty dobrej pozycji.

Alternatywne scenariusze można rozpatrywać w kategoriach niepowodzenia w zakresie pozyskiwanych informacji i danych oraz braku pożądanej wiedzy o warunkach prowadzenia aktywności międzynarodowej w regionie. Instrumenty wskazane w Raporcie mają służyć minimalizacji ryzyka wystąpienia scenariuszy alternatywnych wobec scenariusza „Śląskie ma wiedzę”.

Projekt pn. Promocja gospodarcza regionu oraz działania związane z tworzeniem przyjaznych warunków do inwestowania i eksportowania współfinansowany z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020 ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Europejski Fundusz
Rozwoju Regionalnego

¹ Można tu wskazać takie obszary jak: finansowanie dostępu do danych, ocena wiarygodności i aktualności informacji, uprzystępnianie czytelności informacji, zarządzanie informacją... (w raporcie obszary te zostały opisane jako propozycje instrumentów)